

SPRÁVA

O STAVE A ÚROVNI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA
V ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE
V ŠKOLSKOM ROKU **2021/2022**

ŠTÁTNA
ŠKOLSKÁ
INŠPEKCIA

Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 2021/2022

Kolektív autorov:

Mgr. Alžbeta Štofková Dianovská

Mgr. Zuzana Eretová, Ing. Ľuba Habodászová, Mgr. Anna Holická, Mgr. Zlata Ilievová, Mgr. Elena Laššová, RNDr. Ľubica Odrobinová, Mgr. Eva Polgáryová, PhD., PaedDr. Monika Ružeková, PhD., PaedDr. Ľuboš Tužinský, PhD., PaedDr. Ilona Uváčková, Ing. Adriana Vykydalová

Vydal:	© Štátna školská inšpekcia Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4 www.ssi.sk
Rok vydania:	2022
Grafické spracovanie:	Mgr. Eliška Barinková Pätoprstá
Náklad:	50 ks
Tlač:	CICERO, s. r. o., Bratislava

ISBN 978-80-974470-0-7

ÚVODNÉ SLOVO HLAVNEJ ŠKOLSKEJ INŠPEKTORKY

Vážené dámy, vážení páni,

spoločnosť má za sebou najťažší školský rok v novodobej histórii Slovenska. Dlhotrvajúce dištančné vzdelávanie v predchádzajúcom školskom roku malo citeľný vplyv aj na samotný školský rok 2021/2022 a školy sa formou kompenzačných aktivít usilovali **vyrovnávať nerovnosti vo vzdelávaní a postupne znižovať negatívny dosah pandémie** na žiakov, učiteľov i samotnú výučbu. Do foriem vzdelávania sa včlenila nová forma – hybridná, ktorá vyžadovala opäť rýchlu adaptáciu škôl, či prostredníctvom získania nových kompetencií učiteľov alebo technickým vybavením škôl. Od 24. februára 2022 sa školy stali novým „školským domovom“ aj pre deti z Ukrajiny, ktoré utiekali na Slovensko z dôvodu vojenského konfliktu v ich krajine. Riaditelia škôl a učitelia spolu s podpornými tímami museli s rozvahou a pokojom okamžite zareagovať na strach všetkých detí a vytvoriť zo škôl bezpečný priestor. Súčasne začali platiť niektoré nové znenia školského zákona k 1. januáru 2022, čo spôsobilo množstvo ďalších „vrások na čele“ všetkým aktérom vzdelávania. Ďakujem preto všetkým zamestnancom škôl, že napriek neočakávanému vojnovému konfliktu v našej susediacej krajine a strachu o vlastný život a rodinu **pomáhali ukrajinským deťom** tak, ako len bolo možné, zároveň pripravovali žiakov na prijímacie skúšky, externé testovania, maturity a súčasne sanovali dosahy pandémie na vzdelávanie detí a aplikovali zmeny v legislatíve. Práve takéto **pozitívne zistenia o adaptácii škôl na rôzne zmeny** sú veľkou zárukou, že pokiaľ bude pripravená kvalitná kurikulárna reforma, tak väčšina učiteľov ju bude akceptovať a aplikovať bez problémov, pretože posledné roky ich naučili pracovať efektívne a zmysluplne.

Štátna školská inšpekcia sa prispôbovala celý školský rok aktuálnej situácii a reagovala na dianie na školách. Komplexné inšpekcie sme nerealizovali, pretože školy boli pod obrovským tlakom spôsobeným neustálymi celoročnými zmenami, a tak sme upriamili pozornosť na rôznorodé problémy, ktoré napríklad priniesol aj život – zisťovanie potrieb škôl na adaptáciu detí – odídencom z Ukrajiny a iné.

Za významný krok smerom k informovaniu verejnosti považujem **zverejňovanie jednotlivých inšpekčných správ** od januára 2022 a prinášať tak informácie o „kondícii“ jednotlivých škôl. Správy o výsledkoch školskej inšpekcie sú k dispozícii verejnosti na webovom sídle našej inštitúcie, a tak rodičia, zriaďovatelia, rady škôl či široká verejnosť môžu pomôcť školám sa zlepšovať na základe našich zistení a odporúčaní. Žiaľ, ministerstvo školstva neinvestovalo do digitalizácie našich procesov žiadne finančné prostriedky napriek našim požiadavkám, čo sa odráža aj v menšej prehľadnosti samotného zverejňovania správ zo škôl.

Chýbajúca digitalizácia našej inštitúcie bráni debyrokratizácii nielen samotnej práci školských inšpektorov, ale aj zjednodušeniu a zefektívneniu súčinnosti riaditeľov škôl s našou inštitúciou. O prepojení rezortných dát pre účely hodnotenia kvality vzdelávania s monitorovaním samotnej činnosti na školách môže naša inštitúcia na rozdiel od zahraničných školských inšpektorátov iba „snívať“. Čím neskôr bude Štátnej školskej inšpekcii umožnené transformovať sa na modernú inštitúciu so zodpovedným prístupom k životnému prostrediu, tým viac budeme pozadu medzi inšpektorátmi nielen na Slovensku, ale aj v európskom priestore.

Štátna školská inšpekcia realizovala projekt ERASMUS+, ktorý bol schválený v auguste 2021 Slovenskou akademickou asociáciou pre medzinárodnú spoluprácu v rámci relevantnej projektovej výzvy. Projekt s názvom **Školská inšpekcia – partner spokojného žiaka a úspešnej školy** bol výrazne ovplyvnený v procese realizácie protipandemickými opatreniami a vojenským konfliktom na Ukrajine. Navštívila som s projektovým tímom našich partnerov Česká školní inspekce – ČŠI (Česká republika) a The Finnish Education Evaluation Centre – FINEEC (Fínsko) vo februári 2022 a dohodli sme detaily návštevy 15 školských inšpektorov v ČŠI a FINEEC. V máji 2022 navštívila skupina vybraných 15 školských inšpektorov partnerskú organizáciu v Čechách a počas týždňového pobytu sa detailne oboznámila nielen s poslaním, zákonnými možnosťami a procesmi kontrolnej inštitúcie, ale aj s aplikáciou **vyhodnocovania kritérií kvalitnej školy** pri inšpekčnej činnosti prostredníctvom inšpekčného digitálneho nástroja. Intenzívne pracujeme na materiáloch nielen pre inšpektorov, ale aj pre školy v oblasti **wellbeingu** a **autoevalvácie**.

Monitorovanie jednotlivých tém počas školského roka formou tematických inšpekcií prinieslo **závažné zistenia** v podobe opakovania ročníka bez možnosti vykonania komisionálnej skúšky, **segregáciu žiakov** v podobe výučby v nevhodných priestoroch, segregovanú výučbu v priestoroch neschválených na výučbu, svojvoľné prijímanie žiakov na strednú školu aj bez žiadosti, svojvoľné preradenie žiakov do špeciálnych tried, nekvalifikovaný personál v špeciálnych výchovných zariadeniach, požiadavky na encyklopedické vedomosti pri prijímacích skúškach na gymnáziá, nesplnenie 13 % opatrení zo strany riaditeľov škôl, ktorých neakceptovanie spôsobuje ohrozenie nielen kvality vzdelávania, ale v niektorých prípadoch aj bezpečnosť detí. Absencia zásadných nástrojov na odstraňovanie nedostatkov v riadení škôl a nevyužitie preventívneho charakteru sankčných mechanizmov pri ochrane detí pred nekvalitným vzdelávaním spôsobuje regres vzdelávacieho systému.

Verejnost informujeme o našich aktivitách a zisteniach v regionálnom školstve formou tlačových správ, rozhovorov pre médiá či článkov na webovom sídle.

Čo najdôslednejším zisťovaním skutkového stavu a pomocou odborného poradenstva poskytujeme školám spätnú väzbu aj s odporúčaniami na zlepšenie, pretože nám na školách záleží.

Záverom chcem vysloviť prosbu, aby učitelia vnímali výchovnú zložku vzdelávania rovnocenne so vzdelávacou zložkou, pretože naša krajina potrebuje múdrych ľudí, a nielen vzdelaných. Deťom želám, aby vďaka intenzívnej spolupráci rodičov a škôl dostali príležitosť rozvíjať svoj potenciál. Želám si, aby sme si všetci uvedomili, že investície do vzdelania detí prinášajú najvyššie výnosy pre nás všetkých.

Mgr. Alžbeta Štofková Dianovská
hlavná školská inšpektorka

OBSAH

Úvodné slovo hlavnej školskej inšpektorky.....	4
Použité skratky	8
Zhrnutie	10
Kontrolné zistenia ŠŠI	14
1. Materské školy	14
1.1 Stav zavedenia povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole, výchovno- vzdelávacej činnosti a učenia sa detí, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné	14
1.2 Stav realizácie hudobnej výchovy a podpory rozvíjania hudobnej gramotnosti detí	22
1.3 Kontrola plnenia opatrení.....	30
1.4 Odporúčania	32
2. Základné školy.....	34
2.1 Realizácia zmien v obsahu vzdelávania v závislosti od potrieb žiakov a nastavenie systému opatrení na podporu vzdelávania žiakov, ktorí nemali vytvorené podmienky na dištančné vzdelávanie v základnej škole	34
2.2 Realizácia zmien v obsahu vzdelávania v závislosti od potrieb žiakov a nastavenie systému opatrení na podporu vzdelávania žiakov, ktorí nemali vytvorené podmienky na dištančné vzdelávanie v základnej škole s ročníkmi 1. – 4.	52
2.3 Práca pedagogického asistenta so žiakmi so zdravotným znevýhodnením	65
2.4 Stav a úroveň vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským	71
2.5 Stav zabezpečenia a realizácie celoslovenského testovania žiakov 5. ročníka	76
2.6 Stav zabezpečenia a realizácie celoslovenského testovania žiakov 9. ročníka	76
2.7 Organizácia, podmienky a realizácia online vzdelávania	77
2.8 Využitie disponibilných hodín na modifikáciu učebného plánu pre nižšie stredné vzdelávanie.....	85
2.9 Kontrola plnenia opatrení.....	94
2.10 Odporúčania	96
3. Gymnázia.....	98
3.1 Realizácia zmien v obsahu vzdelávania v závislosti od potrieb žiakov a nastavenie systému opatrení na podporu vzdelávania žiakov ohrozených školským neúspechom v dôsledku dištančného vzdelávania	98
3.2 Stav zabezpečenia a realizácie celoslovenského testovania žiakov 4. ročníka gymnázia s osemročným vzdelávacím programom.....	107
3.3 Zabezpečenie, priebeh a výsledky prijímacieho konania na gymnáziu.....	107
3.4 Kontrola plnenia opatrení.....	116
3.5 Odporúčania	118
4. Stredné odborné školy	120
4.1 Realizácia zmien v obsahu teoretického a praktického vzdelávania v závislosti od potrieb žiakov a nastavenie systému opatrení na podporu vzdelávania žiakov, ktorí nemali vytvorené podmienky na dištančné vzdelávanie v strednej odbornej škole.....	120
4.2 Oprávnenie strednej odbornej školy používať označenie podniková škola.....	136
4.3 Ukončovanie štúdia v strednej odbornej škole – realizácia záverečných skúšok	139
4.4 Organizácia a podmienky výchovy a vzdelávania žiaka v odboroch, ktorých absolvovaním získa žiak nižšie stredné odborné vzdelanie	145
4.5 Kontrola plnenia opatrení.....	152
4.6 Odporúčania	154

5.Školy pre žiakov so ŠVVP a školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie....	156
5.1 Uplatňovanie princípu rovného prístupu k vzdelávaniu pri prijímaní žiakov do špeciálnej základnej školy	157
5.2 Stav poskytovania odbornej činnosti v centre špeciálno-pedagogického poradenstva a centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie	161
5.3 Stav poskytovanej starostlivosti deťom vo výchove a dodržiavanie detských a ľudských práv v špeciálnych výchovných zariadeniach – v diagnostických centrách, reedukačných centrách a liečebno-výchovných sanatóriách	164
5.4 Kontrola plnenia opatrení	173
5.4.1 Špeciálne základné školy a odborné učilišťa.....	173
5.4.2 Školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie a reedukačné centrá	175
6. Základné umelecké školy.....	178
6.1 Stav základného a odporúčaného materiálno-technického a priestorového zabezpečenia a personálneho zabezpečenia výchovno-vzdelávacieho procesu.....	178
6.2 Odporúčania	181
6.3 Kontrola plnenia opatrení.....	182
7. Spoločné úlohy	184
7.1 Pripravenosť škôl na vzdelávanie detí odídcov z ukrajiny	184
7.1.1 Východiskový stav zaradenia a vzdelávania detí a žiakov – odídcov	185
7.1.2 Materské školy	189
7.1.3 Základné školy	195
7.1.4 Stredné školy.....	205
7.1.5 Odporúčania štátnej školskej inšpekcie	219
7.2 Stav zisťovania wellbeingu žiakov a učiteľov v školách.....	221
7.2.1 Základné údaje o školách.....	221
7.2.2 Wellbeing učiteľov a žiakov	223
7.2.3 Záver.....	231
7.2.4 Odporúčania štátnej školskej inšpekcie	232
7.3 Realizácia externej časti a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky	233
Postrehy a skúsenosti školských inšpektorov z výberových konaní na obsadenie miesta riaditeľa školy	235
Podania vybavované Štátnou školskou inšpekciou	236
Prílohy	244

POUŽITÉ SKRATKY

ANJ	– anglický jazyk	NAB	– náboženstvo
BIO	– biológia	NBV	– náboženská výchova
CPPPaP	– centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie	NEJ	– nemecký jazyk
CŠPP	– centrum špeciálnopedagogického poradenstva	NI	– následná inšpekcia
CUJ	– cudzí jazyk	NÚCEM	– Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania
CVČ	– centrum voľného času	OBN	– občianska náuka
CVTI SR	– Centrum vedecko-technických informácií SR	OGY	– gymnázium s osemročným vzdelávacím programom
DC	– diagnostické centrum	OH	– odpoveďový hárok
DEJ	– dejepis	OVY	– odborný výcvik
DV	– dištančné vzdelávanie	OZ	– odborný zamestnanec/odborná zamestnankyňa
EČ	– externá časť	PA	– pedagogický asistent/pedagogická asistentka
EP	– elokované pracovisko	PDA	– prírodoveda
ETV	– etická výchova	PFIČ	– písomná forma internej časti
FRJ	– francúzsky jazyk	PMK	– predmetová maturitná komisia
FYZ	– fyzika	PO	– profesijná organizácia
GEG	– geografia	PPV	– povinné predprimárne vzdelávanie
GP SR	– Generálna prokuratúra SR	PS	– prijímacia skúška
GYM	– gymnázium	PŠD	– povinná školská dochádzka
HUV	– hudobná výchova	PV	– prezenčné vzdelávanie
CHE	– chémia	PVC	– pracovné vyučovanie
IKT	– informačno-komunikačné technológie	PVO	– prvouka
INF	– informatika	PZ	– pedagogický zamestnanec
IRP	– individuálny reedukačný program	RC	– reedukačné centrum
ISCED 1	– primárne vzdelávanie	RUJ	– ruský jazyk
IVP	– individuálny vzdelávací program	RUP	– rámcový učebný plán
LVS	– liečebno-výchovné sanatórium	RÚŠS	– regionálny úrad školskej správy
MAT	– matematika	SDV	– systém duálneho vzdelávania
MJL	– maďarský jazyk a literatúra	SJL	– slovenský jazyk a literatúra
MOV	– majster odbornej výchovy	SJSL	– slovenský jazyk a slovenská literatúra
MP	– mentálne postihnutie	SO	– stavovská organizácia
MPC	– Metodicko-pedagogické centrum	SOŠ	– stredná odborná škola
MPSVaR SR	– Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR	SR	– Slovenská republika
MRK	– marginalizované rómske komunity	SSOŠ	– súkromná stredná odborná škola
MS	– maturitná skúška	SŠ	– stredná škola
MŠ	– materská škola	SZP	– sociálne znevýhodnené prostredie
MŠVVaŠ SR	– Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky	ŠKD	– školský klub detí
MV SR	– Ministerstvo vnútra SR	ŠkVP	– školský vzdelávací program

ŠMK	- školská maturitná komisia
ŠO	- študijný odbor
ŠP	- školský poriadok
ŠPÚ	- Štátny pedagogický ústav
ŠŠI	- Štátna školská inšpekcia
ŠVP	- štátny vzdelávací program
ŠVVP	- špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby
ŠVZ	- špeciálne výchovné zariadenia
ŠZŠ	- špeciálna základná škola
ŠZVPP	- školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie
THD	- technika
TI	- tematická inšpekcia
TP	- telesné postihnutie
TSV	- telesná a športová výchova
UO	- učebný odbor
UP	- učebný plán
ÚKO	- úloha s krátkou odpoveďou
ÚPSVaR	- úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
VaV	- výchova a vzdelávanie
VJM	- vyučovací jazyk maďarský
VJN	- vyučovací jazyk národnostnej menšiny
VJS	- vyučovací jazyk slovenský
VJSaM	- vyučovací jazyk slovenský a maďarský
VLA	- vlastiveda
VO	- vzdelávacia oblasť
VP	- vzdelávací program
VUJ	- vyučovací jazyk
VÚDPaP	- Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
VVČ	- výchovno-vzdelávacia činnosť
VYV	- výtvarná výchova
ZS	- záverečná skúška
ZŠ	- základná škola
ZUŠ	- základná umelecká škola
ZZ	- zdravotné znevýhodnenie
2-r.	- 2-ročný
3-r.	- 3-ročný
4-r.	- 4-ročný
5-r.	- 5-ročný
8-r.	- 8-ročný

ZHRNUTIE

Štátna školská inšpekcia spracovala v zmysle § 7 písm. a) vyhlášky č. 137/2005 Z. z. o školskej inšpekcii na základe zistení výsledky inšpekčnej činnosti na účely Správy o stave výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach za školský rok 2021/2022.

Predkladaná správa je **23.** v poradí, z hľadiska štruktúry obsahuje výsledky z dotazníkového prieskumu v školách, zistenia školskej inšpekcie a závery z vybavovania sťažností.

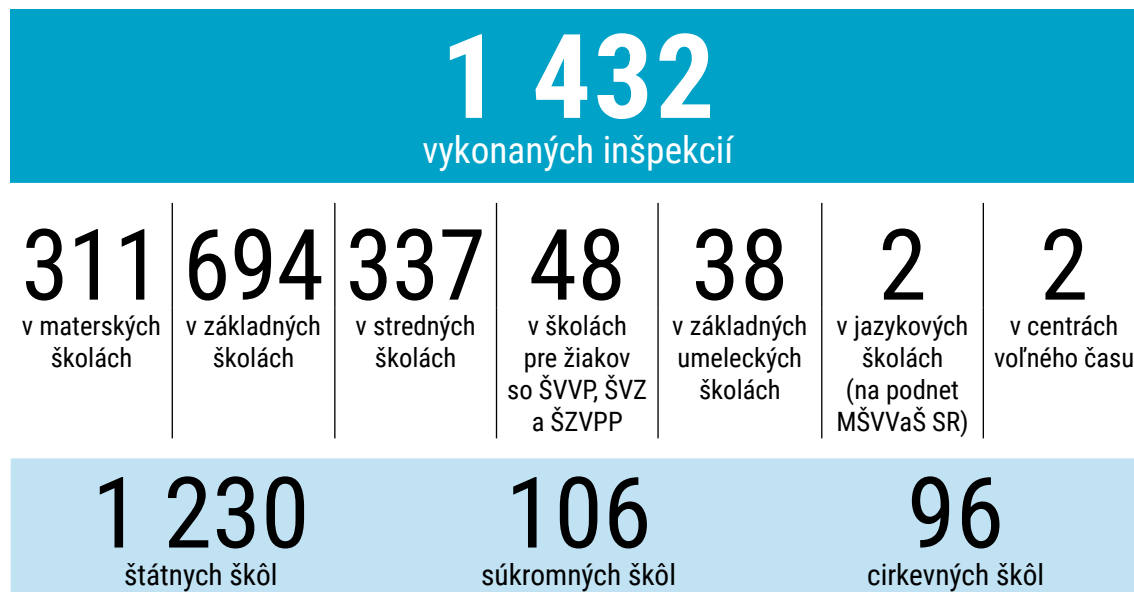
Správu o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v školskom roku 2021/2022 v zmysle § 12 ods. 3 písm. b) zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov **predkladá hlavný školský inšpektor ministrom školstva** k 30. novembru 2022.

Správa je informačným zdrojom o aktuálnom stave výchovy a vzdelávania v školách a v školských zariadeniach. Zároveň má slúžiť ako jeden z podkladov pri regulácii vzdelávacieho systému a ako informačný zdroj pre prijatie systémových opatrení vedúcich k jeho zlepšovaniu.

Inšpekčná činnosť sa realizovala na základe schváleného a aktualizovaného plánu inšpekčnej činnosti, v ktorom boli zapracované úlohy vyplývajúce aj z návrhov MŠVVaŠ SR, ako i na základe podnetov, ktoré spadajú do pôsobnosti ŠŠI.

Štátna školská inšpekcia reagovala v priebehu školského roka na aktuálnu spoločenskú situáciu v súvislosti so **začlenením detí odídcov z Ukrajiny**, ktoré sa vzdelávali v školách v SR. Zrealizovala telefonický prieskum v materských školách, základných školách, gymnáziách a stredných odborných školách s cieľom zistiť mieru účinnosti a efektívnosti právnych noriem regulujúcich proces začleňovania odídcov z Ukrajiny do vzdelávania a rozsah zabezpečenia podmienok smerujúcich k postupnému eliminovaniu ich jazykových a edukačných bariér.

Zistenia v správe vychádzajú z:

Z nich na základe podnetov bolo vykonaných **22** inšpekcií s **rôznym predmetom kontroly**.

V školách s vyučovacím **jazykom národností** sa realizovalo **126** inšpekcií.

Vykonaných bolo **5 791** hospitácií (z toho **451** v MŠ; **3 975** v ZŠ; **691** na GYM a **674** v SOŠ).

Na inšpekčnom výkone a pri riešení sťažností sa podieľalo **135** školských inšpektorov. Skontrolovali **1 341** opatrení, z ktorých riaditelia škôl a školských zariadení **splnili 87,3 %**.

Na výkon školskej inšpekcie bolo prizvaných **70** odborníkov z praxe a **1** osoba **poverená** vykonávaním školskej inšpekcie **cirkvou**.

Zasadnutí inšpektorov **Európskej školy** sa zúčastňovala **1** školská inšpektorka.

Školskí inšpektori zaslali **50** upozornení zriaďovateľom škôl a školských zariadení a **11** regionálnemu úradu verejného zdravotníctva.

Školskí inšpektori boli delegovaní do **433** rád škôl na účely výberového konania na obsadenie funkcie riaditeľa školy.

Štátnej školskej inšpekcii bolo doručených **550** podaní, z ktorých **340** bolo klasifikovaných ako **sťažnosť**.

Z celkového počtu sťažností bolo **prešetrených 137**.

Vzdelávanie v školskom roku 2021/2022 bolo ešte stále poznačené pandémiou COVID-19, ktorá spôsobovala školám problém s organizáciou vyučovania. **Školy boli nútené flexibilne reagovať, prechádzať z dištančného vyučovania na prezenčné, prípadne hybridné vyučovanie.**

Situáciu skomplikovala okrem pandémie aj vojna na Ukrajine, keď od februára 2022 prichádzali hromadne žiaci z Ukrajiny. Školy čelili situácii prispôbovaním podmienok a vzdelávania tejto skupine žiakov.

Štátna školská inšpekcia sa v **materských školách** zamerala na zisťovanie stavu zavedenia povinného predprimárneho vzdelávania detí, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné. **Takéto vzdelávanie plnilo 36,6 % všetkých detí v sledovaných MŠ.** Takmer polovica kontrolovaných materských škôl nezpracovala do učebných osnov pokyny a usmernenia Ministerstva školstva, vedy výskumu a športu SR súvisiace s cieľmi a obsahom predprimárneho vzdelávania, čo mohlo najmä u detí, ktoré navštevujú materskú školu prvý rok, hovoria iným ako štátnym jazykom či plnia povinné predprimárne vzdelávanie osobitným spôsobom, obmedzovať učebné príležitosti či osobnostné napredovanie.

V školskom roku 2021/2022 Štátna školská inšpekcia zamerala pozornosť na niekoľko kľúčových oblastí.

Zvýšená pozornosť v **základných a stredných školách** bola venovaná realizácii zmien v obsahu vzdelávania a nastaveniu **podporných opatrení po dištančnom vzdelávaní** najmä pre skupinu žiakov, ktorí nemali vytvorené podmienky na dištančné vzdelávanie. Zo zistení vyplynulo, že súbor podporných mechanizmov, ktoré školy uplatnili pri vzdelávaní žiakov ohrozených školským neúspechom, nebol komplexný a ich dosah na odstránenie deficitov v poznatkovej úrovni žiakov nebol postačujúci. Taktiež sa preukázala potreba prepojiť prácu pedagogických asistentov s podporným tímom. **V ZŠ s ročníkmi 1. – 4. boli zistené aj mnohé iné závažné nedostatky súvisiace napríklad s viacnásobným opakovaním ročníka, nepovolením vykonať komisionálnu skúšku a nízkou odbornosťou vyučovania.**

Pozornosť v **základných školách** sa zacielila aj na organizáciu, podmienky a realizáciu online vzdelávania. Niektoré školy, ktoré evidovali žiakov s absentujúcimi vhodnými podmienkami pre dištančné vzdelávanie a pochádzali z málo podnetného domáceho prostredia, **nedokázali zabezpečiť fungujúci systém ich vzdelávania**, dôsledkom čoho **prevažne žiakom z marginalizovaných rómskych komunít nebola poskytovaná systematická výučba zohľadňujúca ich špecifické potreby.**

V **3 základných školách** organizácia vyučovania vykazovala **znaky segregácie**, a to zriadením oddelených tried pre žiakov z marginalizovaných rómskych komunít. Školy porušili jeden z princípov výchovy a vzdelávania – zákaz všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie. V jednej z uvedených škôl, kde bolo aj podozrenie na nesprávnu (účelovú) diagnostiku žiakov z marginalizovaných rómskych komunít, ktorá sa rediagnostickým vyšetrením aj potvrdila, riaditeľka nevykonala žiadnu nápravu, preto hlavná školská inšpektorka podala zriaďovateľovi návrh na jej odvolanie.

Na **gymnáziách** sa už niekoľko rokov pozornosť ŠŠI sústreďovala na **prijímacie konanie** – obsah, rozsah a náročnosť prijímacích testov. Jedna skupiny závažných zistení súviseli s tým, že testové úlohy obsahovali učivo nad rámec vzdelávacích štandardov ZŠ (takýchto úloh sa vyskytovalo viac v testoch zo SJL, menej v testoch z MAT). Ďalšie závažné zistenia sa týkali náročnosti testových úloh, ktorá bola posudzovaná z pohľadu zastúpenia úloh overujúcich vedomosti vyžadujúce využívanie vyšších myšlienkových operácií. **Testy vo väčšej miere overovali najmä nižšie myšlienkové procesy úlohami na zapamätanie, porozumenie a aplikáciu.** Z porovnania obťažnosti testov z oboch profilových predmetov vyplynulo, že kým v predmete SJL bola vyhodnotená **priemerná obťažnosť** vo všetkých testoch, v predmete MAT bola vyhodnotená **nízka obťažnosť testov** takmer v polovici škôl, čo znižovalo požiadavky na vedomosti a schopnosti uchádzačov o štúdium na GYM.

Ďalšou oblasťou sledovanou na **stredných odborných školách** je už niekoľko rokov vzdelávanie žiakov v skupine **2-ročných učebných odborov**, ktorých absolvovaním získavajú žiaci nižšie stredné odborné vzdelanie. Zo zistení vyplynulo, že viac ako polovica žiakov vzdelávaných v týchto odboroch pochádzala z málo podnetného prostredia, čo naznačuje určitú mieru segregácie na základe socio-ekonomického prostredia žiakov.

Samotné prijímacie konanie vykazovalo viacero závažných nedostatkov. Týkali sa prijatia uchádzačov, ktorí nespĺnili podmienky pre prijatie, prípadne nebolo možné overiť splnenie predpokladov pre prijatie. Väčšina škôl nezabezpečila na dostatočnej úrovni odbornosť vyučovania predmetov všeobecného vzdelávania najmä na elokovaných pracoviskách i v predmetoch teoretického odborného vzdelávania. **Absencia základných učebných priestorov i materiálno-technického vybavenia pre vyučovanie praktickej prípravy** u niektorých zamestnávateľov a **výučba na elokovaných pracoviskách nezaradených v sieti** mala negatívny vplyv na nadobudnutie požadovaných vedomostí a zručností žiakov stanovených výkonovými štandardmi príslušných štátnych vzdelávacích programov a na bezpečnosť žiakov.

Do akej miery ovplyvnilo dištančné vzdelávanie pracovné zručnosti a teoretické vedomosti žiakov, sa sledovalo na **záverečných skúškach v stredných odborných školách**. Porovnaním zručností a vedomostí žiakov sa preukázalo, že **žiaci pripravujúci sa v systéme duálneho vzdelávania mali mierne horšiu úroveň v oboch častiach záverečnej skúšky ako žiaci, ktorí sa nepripravovali v systéme duálneho vzdelávania**. Nadobúdanie ich praktických zručností, ako i teoretických vedomostí bolo počas štúdia podľa zamestnávateľov aj riaditeľov škôl do značnej miery negatívne ovplyvnené neabsolvovaním odborného výcviku (takmer štvrtina všetkých žiakov), ako i dištančným vzdelávaním v čase pandémie, ktoré bolo z hľadiska možnosti osvojenia si učiva menej efektívne ako bežné prezenčné vyučovanie.

Po niekoľkých rokoch sa pozornosť zamerala na stav poskytovanej starostlivosti deťom v **špeciálnych výchovných zariadeniach**. Z dotazníka zadaného zamestnancom vyplynulo, že **v 60 % výchovných zariadení prevláda uzavretá klíma**, ktorá je charakterizovaná nedôverou medzi zamestnancami a odstupom riaditeľa od zamestnancov. Riaditelia sa vyjadrili, že personálne zabezpečenie je nepostačujúce vzhľadom na narastajúce špecifické potreby umiestnených detí, narastá počet detí s psychiatrickými diagnózami, ktoré si vyžadujú zabezpečenie adekvátnej a nepretržitej starostlivosti. **V niekoľkých zariadeniach poskytovali zdravotnú starostlivosť nekvalifikované zamestnankyne, viacerí vychovávatelia nespĺňali kvalifikačné predpoklady.**

Po vypuknutí vojnového **konfliktu na Ukrajine** ŠŠI monitorovala možnosť prístupu ukrajinských detí a žiakov ku vzdelávaniu na slovenských školách. Obraz o situácii na školách sa získaval prostredníctvom telefonických rozhovorov s riaditeľmi škôl v období od 18. 4. 2022 do 13. 5. 2022. **Školy na Slovensku operatívne a ústretovo reagovali na aktuálne nepriaznivú situáciu a napomáhali zaradeniu ukrajinských detí a žiakov do procesu výchovy a vzdelávania**. Túto možnosť využila takmer polovica ukrajinských detí a žiakov vo veku povinného vzdelávania. Takmer tri štvrtiny základných a stredných škôl realizovali jazykové kurzy na odstránenie jazykových bariér týchto žiakov, väčšinou ich zabezpečovali interní učitelia. Zúčastňovalo sa ich viac ako 70 % ukrajinských žiakov. V oslovených školách v čase prieskumu tvorili deti odídencom 5 % v MŠ, 3,6 % v ZŠ a 1,8 % v SŠ zo všetkých žiakov.

V dôsledku zistených nedostatkov pri výkone školskej inšpekcie zaslala hlavná školská inšpektorka **4 zriaďovateľom¹ škôl návrh na odvolanie riaditeľa školy**, taktiež ministerstvo školstva **znížilo zriaďovateľom 3 SOŠ² a 4 ZŠ³ normatívny príspevok** na príslušný kalendárny rok. Dôvodom na zníženie normatívneho príspevku bol v 2 školách nesúlad školského vzdelávacieho programu so štátnym vzdelávacím programom, v ďalších 6 školách odbornosť vyučovania nižšia ako 70 %. V jednej škole išlo o oba dôvody.

¹Mgr. Viera Zavarčíková, zriaďovateľka Súkromnej školy umeleckého priemyslu, Vlastenecké nám. 1, Bratislava; obec Diakovce, zriaďovateľ MŠ; obec Bačka – Bacska, zriaďovateľ ZŠ s VJM; obec Sačurov, zriaďovateľ ZŠ

²Súkromná SOŠ Nová cesta Magán Szakközépiskola Új út, Hlavná 265, Malčice; SOŠ technická, Vranovská 4, Bratislava; Súkromná SOŠ obchodu a služieb, Partizánska 8, Očová

³Súkromná ZŠ, Sklenárova 1, Bratislava; ZŠ s VJM – Alapiskola Školská 67, Bačka-Bacska; ZŠ, Lesná 55, Bačkov; ZŠ s VJM – Alapiskola, Dolné Semerovce 154

A circular image showing a woman with blonde hair, wearing a red top, kneeling and playing in a sandbox with two young children. The children are also playing with colorful toys like buckets and shovels. The background is green foliage.

KONTROLNÉ ZISTENIA ŠŠI 1. MATERSKÉ ŠKOLY

1.1 STAV ZAVEDENIA POVINNÉHO PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA V MATERSKEJ ŠKOLE, VÝCHOVNO-VZDELÁVACEJ ČINNOSTI A UČENIA SA DETÍ, PRE KTORÉ JE PREDPRIMÁRNE VZDELÁVANIE POVINNÉ

Úlohou štátu je garantovanie rovného prístupu detí ku kvalitnému vzdelaniu. Ale právny nárok na miesto v materskej škole nateraz v SR neexistuje i napriek tomu, že mnohé výskumy opakovane potvrdzujú dôležitosť predprimárneho vzdelávania, ktoré vo významnej miere pozitívne ovplyvňuje neskoršie úspechy detí v oblasti vzdelávania sa v základnej škole, znižuje riziko opakovania ročníka či zaradenia do prúdu špeciálneho školstva.

Pre každé dieťa, ktoré dosiahne päť rokov veku, je od 1. septembra 2021 predprimárne vzdelávanie v MŠ povinné. Zvýšenie zaškolenosti detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, kvalita poskytovanej výchovy a vzdelávania vrátane systematického uplatňovania inkluzívneho prístupu pre všetky deti boli nosnými atribútmi zámerov zavedenia povinného predprimárneho vzdelávania v SR. Zavedenie

PPV navýšilo počet detí od piateho roku veku v MŠ, čo ale ovplyvnilo dostupnosť predprimárneho vzdelávania pre vekovo mladšie deti a z dlhodobého hľadiska si vyžaduje zásadné navýšenie kapacít miest v MŠ.

K 15. 9. 2022 bolo v SR 3 102 MŠ¹, ktoré evidovali **93 269** žiadostí o prijatie dieťaťa, ale 20,6 % žiadostí najmä z dôvodu kapacitných obmedzení nemohli vyhovieť. Zapísaných bolo celkovo **173 170** detí, z ktorých bolo **62 536** detí plniacich PPV (36,1 %).

Cieľom tematickej inšpekcie bolo zistiť stav zavedenia povinného predprimárneho vzdelávania v MŠ a stav výchovno-vzdelávacej činnosti a učenia sa detí, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie v MŠ povinné. Jednotlivé aspekty boli posudzované na základe zistení z priamych pozorovaní výchovno-vzdelávacej činnosti súvislého výučbového bloku v dopoludňajšom čase, predloženej dokumentácie a fyzickej obhliadky priestorov školy. Okrem toho boli vyhodnocované a porovnávané dáta z rozhovorov s pedagogickými zamestnancami a informačného dotazníka pre riaditeľa MŠ.

Tematická inšpekcia bola vykonaná v **122** MŠ, z ktorých dve tretiny sídlili v obciach (75 škôl). Väčšina sledovaných MŠ bola štátnych a s VJS.

V **342** triedach bolo vzdelávaných celkovo **6 792** detí, z nich bolo **55** so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vrátane **26** detí so zdravotným znevýhodnením.

TABUĽKA 1 Základné údaje o kontrolovaných školách

Počet kontrolovaných škôl		122
Vyučovací jazyk škôl	slovenský	111
	maďarský	5
	slovenský a maďarský	6
Zriaďovateľ	štátne školy	110
	cirkevné školy	7
	súkromné školy	5
Sídlo	mesto	47
	obec	75

Povinné predprimárne vzdelávanie plnilo **2 487** detí, ktoré boli zaradené v **174** triedach. Z nich bolo **38** detí so ŠVVP a **8** detí bez trvalého pobytu v SR.

Riaditelia MŠ k školskému roku 2021/2022 prijali **420** detí na základe žiadosti zákonného zástupcu, pre ktoré bolo predprimárne vzdelávanie povinné (z nich **10** detí so ŠVVP). Z celkového počtu novoprijatých detí na PPV bolo prijatých **5,9 %**, ktoré nedovršili piaty rok veku do 31. augusta. Zo zdravotných dôvodov dieťaťa rozhodlo 5 riaditeľov o oslobodení detí od povinnosti dochádzať do školy. V prípade **216** detí (vrátane **10** detí so ŠVVP) rozhodli o pokračovaní plnenia PPV. Riaditelia oznámili príslušnému orgánu štátnej správy a obci, že zákonní zástupcovia **39 detí** nedbali o riadne plnenie PPV svojho dieťaťa. Na základe písomnej žiadosti zákonného zástupcu povolilo **20** riaditeľov kmeňovej MŠ **individuálne vzdelávanie 37** deťom (z nich **3** deti so ŠVVP). Väčšinou individuálne vzdelávanie zabezpečovali zákonní zástupcovia prostredníctvom osoby, ktorá spĺňala školským zákonom stanovené vzdelanie (30 detí). V jednej pätine individuálne vzdelávanie zabezpečovala kmeňová škola (7 detí). Obsah individuálneho vzdelávania v zákonnej lehote zabezpečilo **16** riaditeľov v spolupráci so zákonným zástupcom dieťaťa. Osobitný spôsob PPV plnilo 1 dieťa mimo územia SR.

Spádové MŠ vzdelávali **1 673** detí a **599** detí z iných spádových MŠ, z nich bolo 30 detí so ŠVVP.

¹Štatistická ročenka - materské školy - CVTI SR

PREDPOKLADY ZAVEDENIA POVINNÉHO PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA

Do stanoveného termínu školským zákonom rozhodlo **84,4 %** riaditeľov o prijatí dieťaťa na základe žiadosti zákonného zástupcu, ktorú predložil spolu s potvrdením o zdravotnej spôsobilosti od všeobecného lekára pre deti a dorast. **Podmienku prednostného prijatia** uplatnilo voči deťom s trvalým pobytom v obci **85** riaditeľov spádových MŠ a 3 riaditelia pre deti, ktoré boli umiestnené v zariadení na základe rozhodnutia súdu.

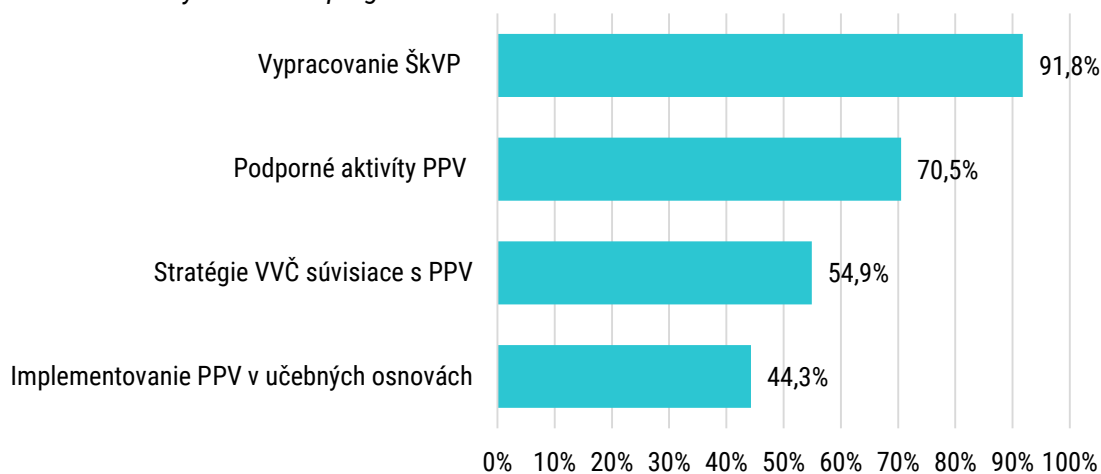
Pochybenia pri procese rozhodovania boli zistené v priemere u necelej pätiny riaditeľov MŠ. Týkali sa najmä:

- chýbajúceho potvrdenia o zdravotnej spôsobilosti dieťaťa od všeobecného lekára pre deti a dorast alebo žiadosti zákonného zástupcu pri vydaní rozhodnutia o prijatí dieťaťa do MŠ;
- chýbajúceho písomného súhlasu všeobecného lekára pre deti a dorast alebo odporúčania zariadenia poradenstva a prevencie pri povolení individuálneho vzdelávania dieťaťa;
- chýbajúceho odporúčania všeobecného lekára pre deti a dorast alebo zariadenia poradenstva a prevencie a vopred prerokovaného informovaného súhlasu zákonného zástupcu pri rozhodovaní o zaradení dieťaťa so ŠVVP;
- nedodržania školským zákonom stanovenej lehoty pre vydanie rozhodnutia či určenie obsahu individuálneho vzdelávania dieťaťa;
- nevydania rozhodnutia podľa správneho poriadku riaditeľmi MŠ zriadených obcou alebo príslušného ustanovenia školského zákona riaditeľmi súkromných, cirkevných škôl (do 31. 12. 2021);
- nerešpektovania školským zákonom určenej podmienky prednostného prijatia, pričom prednostné prijatie detí na PPV, ktoré mali trvalý pobyt v obci, neuplatnilo 30,3 % riaditeľov spádových MŠ.

Výnimočne bolo zaznamenané neurčenie ostatných podmienok prijímania detí do MŠ či určenie diskriminačnej podmienky (zamestnanosť zákonných zástupcov).

V súlade so štátnym vzdelávacím programom a aktuálnym právnym stavom bolo vypracovaných 91,8 % **školských vzdelávacích programov**. Stratégie VaV týkajúce sa PPV deklarovalo 54,9 % ŠkVP. **Učebné osnovy** súvisiace s cieľmi a obsahom PPV aktualizovala necelá polovica MŠ zakomponovaním pokynov a usmernení ministerstva školstva (44,3 %).

GRAF 1 Školský vzdelávací program

V 1 škole podporili zámery VaV prvkami pedagogickej koncepcie M. Montessori a v ďalšej MŠ projektmi lesnej pedagogiky.

Takmer všetky MŠ podporili zavedenie a pravidlá PPV príslušnou dokumentáciou.

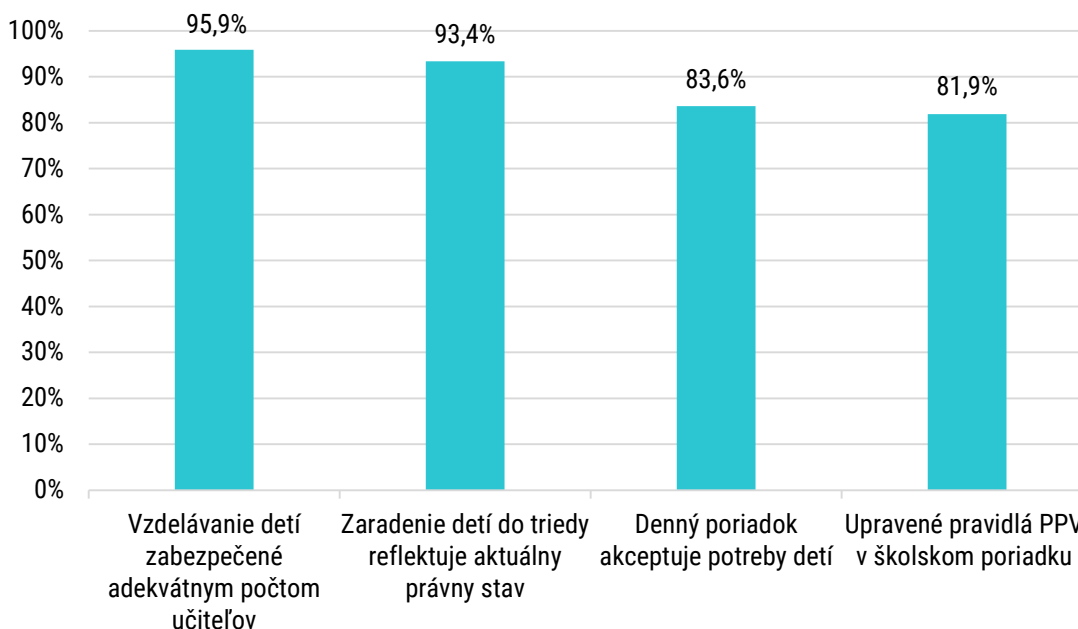
Väčšina školských poriadkov deklarovala podrobnosti o formách plnenia PPV detí, pravidlá ich dochádzky a prípravy na primárne vzdelávanie a školským zákonom ustanovenú **podmienku prednostného prijatia** detí na PPV (90,9 %).

V školách, v ktorých vzdelávali deti so ŠVVP vrátane detí pochádzajúcich z marginalizovaných rómskych komunít, venovali pozornosť vyrovnávaniu šancí týchto detí aj s podporou inkluzívnych tímov, špecifikám ich vzdelávania s ohľadom na jazykové a kultúrne atribúty.

Denný poriadok v jednotlivých triedach, v ktorých boli zaradené deti plniace PPV, prevažne akceptoval výchovno-vzdelávacie potreby týchto detí, podmienky MŠ a organizačné podmienky VaV určené štátnym kurikulumom (83,6 %). V necelej pätine škôl bola v denných poriadkoch neadekvátne určená časová dotácia odpočinku detí plniacich PPV alebo boli denné poriadky jednotlivých tried identické, bez diferencovania potrieb detí konkrétnych vekových kategórií. Pre deti plniace PPV, ktoré nemali potrebu odpočívať, neponúkali iné alternatívy oddychu ani možnosť postupného skracovania odpočinku (16,4 %).

Riaditelia takmer všetkých MŠ zaradili do tried **určený počet detí** školským zákonom (93,4 %) a **zabezpečili** ich celodennú edukáciu **príslušným počtom** pravidelne sa striedajúcich učiteľov (95,9 %).

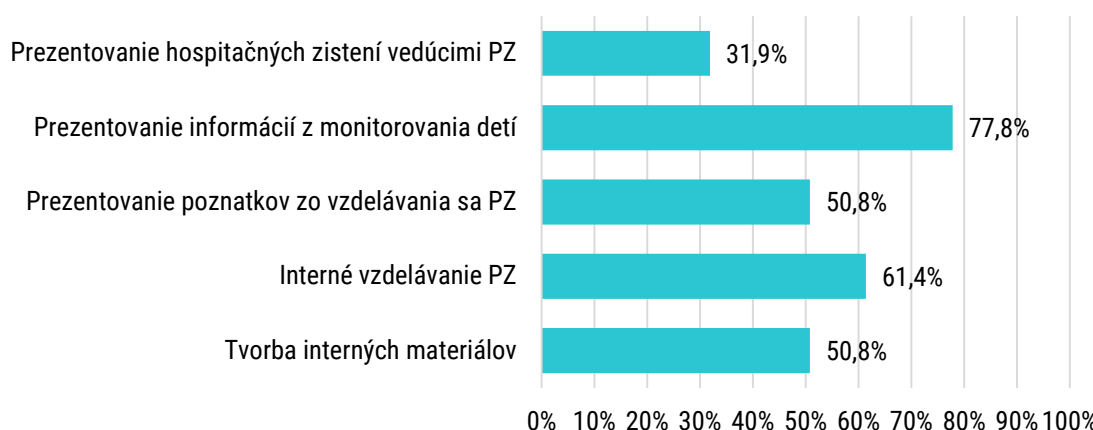
GRAF 2 Podmienky bezpečnosti a ochrany zdravia detí plniacich povinné predprimárne vzdelávanie

Sporadické pochybenia v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia detí sa týkali najmä nezabezpečenia zmennosti učiteľiek, ich pravidelného striedania sa v triedach s celodennou výchovou a vzdelávaním alebo nezabezpečenia príslušného počtu učiteľov v triede (5,7 %); neuskutočňovania priamej VVČ riaditeľkou MŠ v rozsahu určenom nariadením vlády a prekročenia počtu detí stanoveného školským zákonom alebo príslušným regionálnym úradom verejného zdravotníctva (8,2 %).

Viac ako tri štvrtiny **poradných orgánov** sa vo svojej činnosti zameralo na rokovania o výsledkoch **pedagogickej diagnostiky** detí, ktoré plnili PPV. Dve tretiny poradných orgánov upriamili pozornosť na **vzdelávacie aktivity** a polovica vypracovala **interné metodické materiály** súvisiace s PPV.

Na uskutočňovaní ŠkVP priamou VVČ sa podieľalo **98,4 %** pedagogických zamestnancov spĺňajúcich kvalifikačné predpoklady na výkon pracovnej činnosti v MŠ. Požadované kvalifikačné predpoklady nespĺňalo **6** učiteľiek v **5** MŠ. Požiadavky na výkon činnosti vedúceho pedagogického zamestnanca nespĺňalo **6** poverených riaditeľiek, z nich 1 bola zároveň riaditeľkou v inej MŠ. V 2 MŠ nebola zriadená funkcia zástupkyne riaditeľky.

GRAF 3 Činnosť poradných orgánov riaditeľa

Deťom, ktoré plnili PPV, boli nápomocní **15** pedagogickí asistenti, **1** školský špeciálny pedagóg, **1** školský psychológ, **1** školský logopéd, **1** pomocná vychovávateľka a **1** externý klinický logopéd.

V rámci národných projektov (*Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít II. – Projekt inklúzie v MŠ; Pomáhajúce profesie v edukácii detí a žiakov*) v triedach so zaradenými deťmi, ktoré plnili PPV, pôsobili 12 pedagogickí asistenti, 3 školskí špeciálni pedagógovia, 3 školskí psychológovia, 2 sociálni pedagógovia a 2 rodičovskí asistenti.

Priestorové (94,2 %) a **materiálne vybavenie** (92,6 %) tried, ostatného **interiéru** a **exteriéru**, ktoré deti plniace PPV využívali, zohľadňovali ich edukačné potreby takmer vo všetkých MŠ.

Vnútrore priestory MŠ napomáhali rozvíjaniu kľúčových kompetencií detí, poskytovali možnosti na realizáciu riadených a spontánnych aktivít. Triedy boli vybavené rôznorodým spektrom deťom voľne dostupného spotrebného materiálu, hračiek, učebných pomôcok, detskej literatúry i digitálnych technológií. Školské areály prevažne pozostávajúce zo zatrávnených a spevnených plôch, zabudovaných i prenosných detských atrakcií umožňovali deťom rozmanité hrové, pohybové či poznávacie seberealizovanie sa.

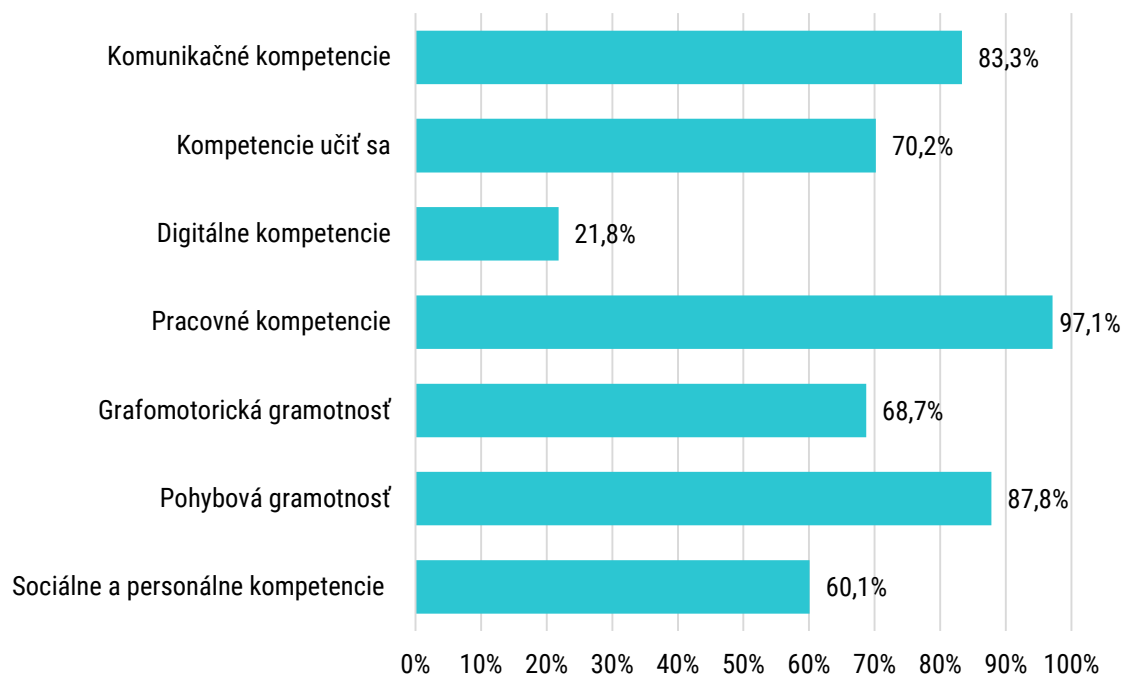
Bezbariérové prostredie zabezpečili v 2 MŠ.

VÝCHOVNO-VZDELÁVACIA ČINNOSŤ

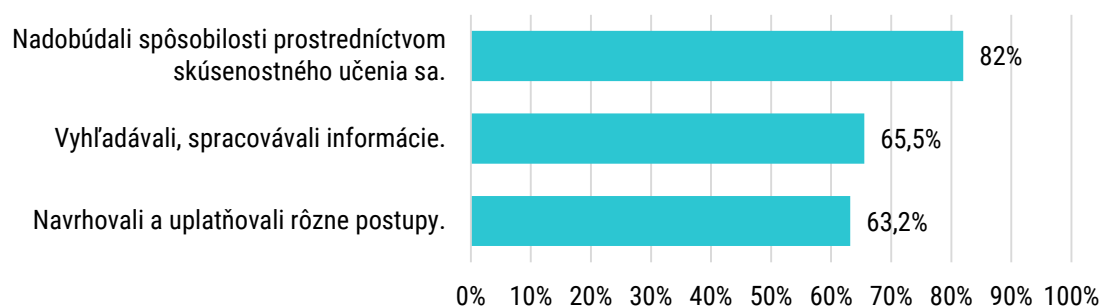
Učenie sa detí, ktoré plnili PPV, a vyučovanie učiteľom bolo sledované počas **174** samostatných priamych pozorovaní súvislého dopoludňajšieho výučbového bloku v rozsahu **852** hodín. Z toho bolo **158** hospitácií v triedach s **VJS** v rozsahu **777** hodín a **16** hospitácií v triedach s **VJM** v rozsahu **75** hodín.

Deti preukazovali spôsobilosti zodpovedajúce daným učebným situáciám na rôznej úrovni. Prevažne pohotovo reagovali na inštrukcie a spôsob výučby učiteľov. V riadených aj spontánnych činnostiach deti z MRK zväčša vyžadovali usmerňovanie a pomoc učiteľov. Niektoré reagovali na pokyny až po ich zadaní v materinskom jazyku. V niektorých prípadoch znížená schopnosť koncentrovania sa, neporozumenie učebným požiadavkám či ich obmedzená slovná zásoba boli príčinami ich nepozornosti i učebných neúspechov.

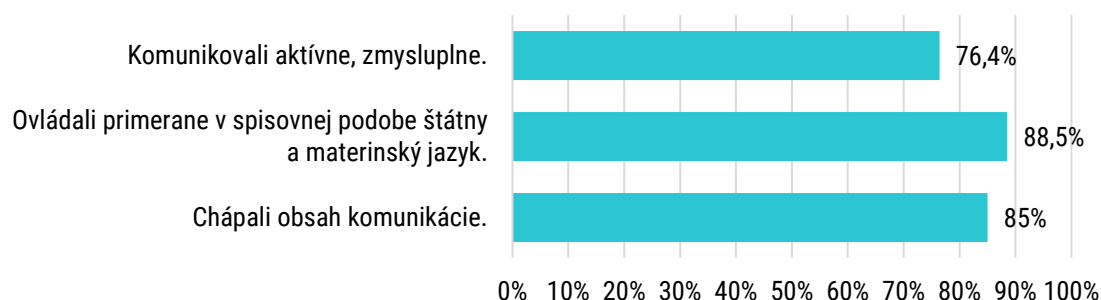
Kompetencie detí učiť sa boli preukázané na takmer troch štvrtinách hospitácií (70,2 %). Ovplyvňovala ich ponuka hračiek, učebných pomôcok, ako i uplatnenie účinných učebných stratégií učiteľmi. Deti prevažne nadobúdali kompetencie učiť sa prostredníctvom **skúsenostného učenia**, k čomu učители prispeli korektnými a jednoznačnými požiadavkami (82 %). Ak mali deti vytvorené podmienky, bádali, objavovali, prípadne komentovali svoje konanie, navrhovali postupy a možnosti riešení učebných zadaní, boli **tvorivé, vynaliezavé, originálne** (63,2 %), vyhľadávali, triedili a **spracovávali informácie** z rôznych zdrojov (65,5 %).

GRAF 4 *Učenie sa detí*

Najčastejšie problémy mali deti s riešením úloh kognitívneho charakteru alebo s hľadaním adekvátnych či alternatívnych riešení problémových úloh. Pri niektorých činnostiach nemali dostatočný časový priestor na plnenie úloh alebo dokončenie svojho produktu.

GRAF 5 *Kompetencie učiť sa, riešiť problémy, tvorivo a kriticky myslieť*

Na väčšine pozorovaní VVČ boli preukázané u detí adekvátne **komunikačné kompetencie** (83,3 %). Deti primerane využívali spisovnú podobu svojej slovnej zásoby v štátnom i materinskom jazyku (88,5 %). Zväčša zmysluplne a aktívne komunikovali a veku primerane uplatňovali komunikačné konvencie (76,4 %). Chápali význam informácií sprostredkovaných v rôznych podobách (85 %). Niektoré nedokázali zotrvať v téme komunikácie alebo využiť v rozhovore doterajšie vedomosti a skúsenosti. Rozsah slovnej zásoby detí, ktoré hovorili po maďarsky či rómsky, nezodpovedal rozsahu ich slovnej zásoby v štátnom jazyku.

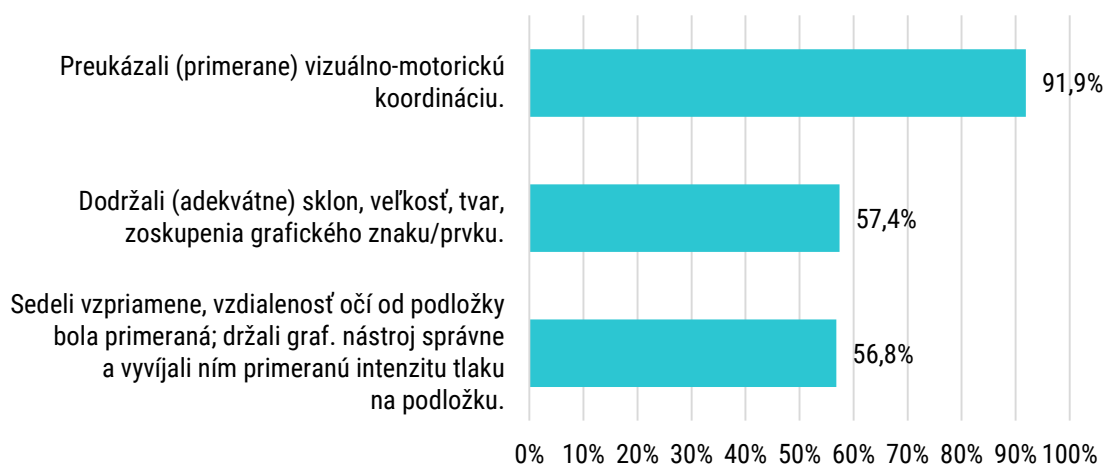
GRAF 6 *Komunikačné kompetencie*

V priemere na 97,1 % pozorovaní VVČ preukázali deti očakávané **pracovné kompetencie**. Zvládali rôznorodé motorické úkony pri používaní rôznych nástrojov, materiálov, náčinia a náradia. Spoznávali základnú podstatu vlastností a využitia rôznorodých prírodných javov, reálií, materiálov a predmetov. Niektoré vedeli pospájať komponenty do výsledného diela aj podľa grafického návodu či šablón alebo svoj produkt podpísať veľkým tlačným písmom. Pri sebaobsluže, hygienických úkonoch a stolovaní boli deti väčšinou úplne samostatné.

Deti zväčša nemali problémy s orientovaním sa na obrazovke a klávesnici elektronických zariadení, riešením úloh edukačných programov, ovládaním pohybu digitálnych hračiek. Ale celkovo mali málo príležitostí na preukázanie svojich **digitálnych kompetencií** i napriek tomu, že učebné situácie to umožňovali (21,8 %).

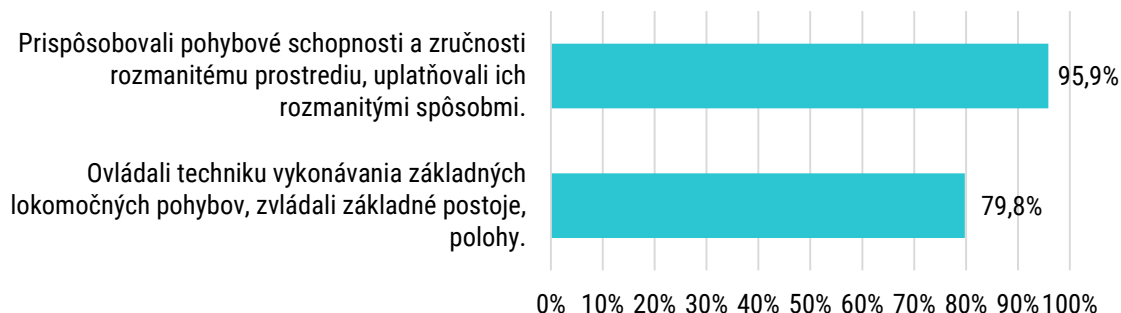
Grafomotorickú gramotnosť preukázali deti na dvoch tretinách hospitácií (68 %). Zvládali činnosti zamerané na rozvoj ich jemnej motoriky (napríklad trhanie, navliekanie, lepenie, strihanie, kreslenie). Takmer všetky sa vizuálno-motoricky orientovali na vodorovnej alebo zvislej ploche. Vzhľadom na ich prípravu na písanie v ZŠ pri viac ako polovici aktivít, aj vplyvom dôsledného individuálneho usmerňovania učiteľmi, deti primerane viedli súvislé, zvlnené i lomené línie v rôznych smeroch, zachovali požadovaný tvar, veľkosť a sklon grafického prvku (57,4 %), a zvládali udržanie adekvátnej pohybovej schémy, úchop grafického materiálu, s ktorým vyvíjali primeraný tlak na podložku (56,8 %). Pozorované však bolo i neprimerané vytáčanie trupu deťmi, hlboké skláňanie hlavy nad podložku, kľčovitý úchop grafického materiálu či deformovanie grafického znaku, trhaný a hrubý grafický záznam alebo roztrhnutie záznamovej plochy, čo bolo spôsobené silným prítlakom na písací nástroj.

GRAF 7 Grafomotorická gramotnosť

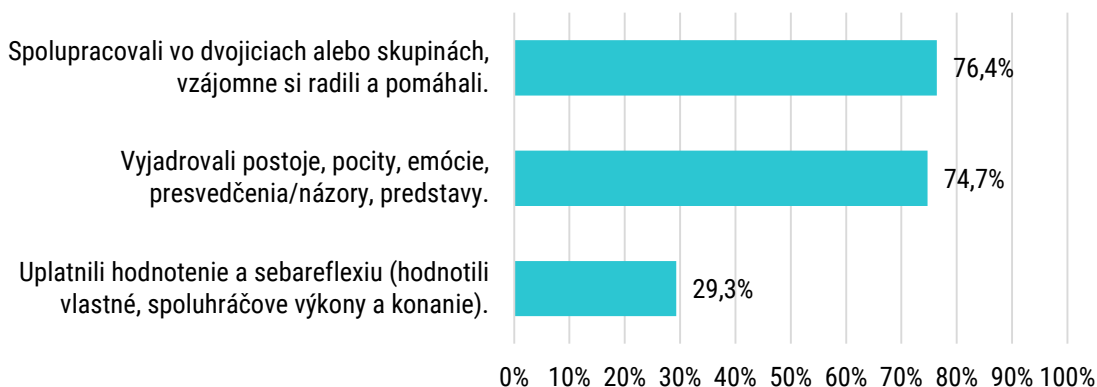
Deti primerane preukázali **pohybovú gramotnosť** (87,8 %). Reagovali na vizuálne a zvukové signály, verbálne pokyny a telovýchovnú terminológiu, napodobňovali pohybový vzor učiteľov. Dodržiavali pravidlá pohybových hier, obratne manipulovali s náčiním, nebojácne prekonávali prekážky a pohybovali sa na náradí. Zapájali sa do rôznorodých pohybových činností v rozmanitom prostredí (95,9 %). Prevažne zvládali základné polohy a postoje, techniku základných lokomočných pohybov (79,8 %).

GRAF 8 Pohybová gramotnosť

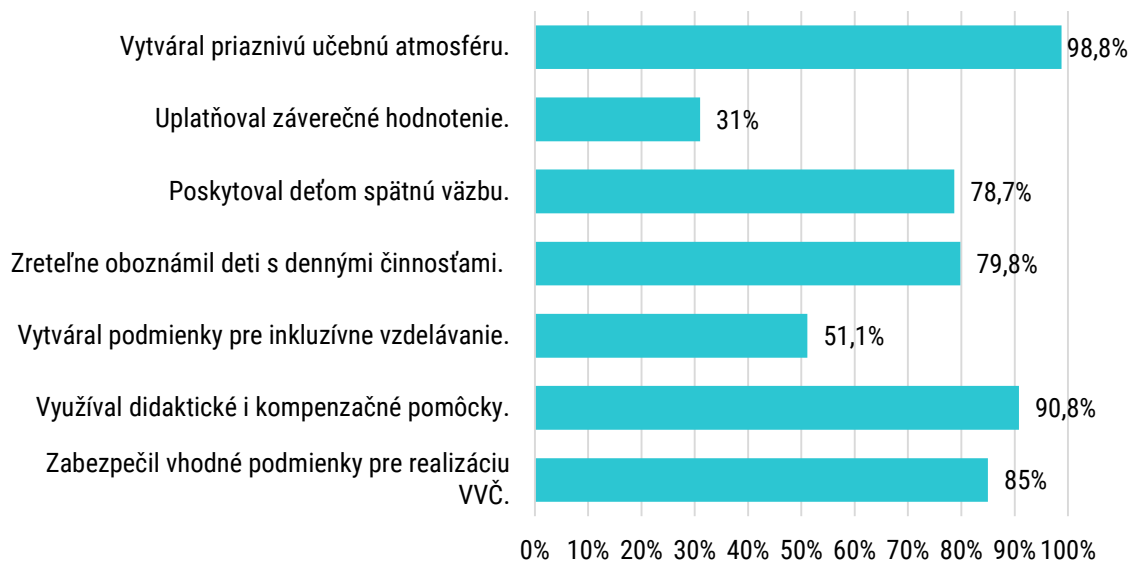
Sociálne a personálne kompetencie deti náležite preukázali v priemere na dvoch tretinách pozorovaní VVČ (60,1 %). Pri plnení učebných zadaní dokázali vzájomne participovať, dohodnúť sa a deliť si úlohy, diskutovať, pomáhať si, podporovať sa a využívať vlastné i ciele edukáciou nadobudnuté skúsenosti (76,4 %). Akceptovali sa, vedeli prebrať zodpovednosť za svoje konanie. Situačne sa rozhodovali, vyjadrovali vlastné názory, predstavy a postoje (74,7 %). Deti z MRK zväčša preferovali individuálne činnosti, čo bolo u niektorých determinované najmä komunikačnou či sociálnou bariérou. Len takmer na tretine pozorovaní hodnotili deti konanie a správanie sa jednotlivcov i skupín, výsledky svojej činnosti, prípadne posúdili aj vlastné pokroky (29,3 %).

GRAF 9 Sociálne a personálne kompetencie

Učiteľia vlastným prosociálnym konaním na takmer všetkých pozorovaniach VVČ udržiavali **pozitívnu učebnú atmosféru** (98,8 %). Podporovali formovanie vzájomných priateľských vzťahov a prívetivú komunikáciu detí. Vyváženým striedaním spontánnych a riadených, statických aj dynamických aktivít obsahovo prispôbených ich zámerom **umocňovali záujem detí** o učenie sa (85 %). Zväčša zohľadňovali učebné tempo detí aj ich momentálne dispozície a poskytovali im dostatok času na riešenie zadaní rozdielnej náročnosti vo verbálnej i praktickej rovine. Zreteľne **oboznámili** deti so zámerom činností (79,8 %). Ich aktívne realizovanie sa podporovali rôznorodou ponukou činností, **didaktických i kompenzačných pomôcok** (90,8 %). Porozumeniu a komunikovaniu detí v štátnom jazyku na národnostne zmiešanom území napomáhali zreteľným artikulovaním najmä jednoduchých viet a pokynov. Dostatočnú pozornosť nevenovali plynulému prechádzaniu z komunikácie v materinskom jazyku do komunikácie v slovenskom jazyku a naopak, alebo uplatňovali nevhodné učebné postupy a metódy (memorovanie, nacvičovanie izolovaných slov), čo malo dosah na porozumenie a komunikáciu detí v slovenčine.

Učiteľia podporovali uplatnenie motorických zručností detí v rôzne obsahom a náročnosťou uskutočňovaných činnostiach. Objasňovaním významu a individuálnym prístupom napomáhali deťom v samostatnosti a správnom úkonov sebaobsluhy. Pozornosť venovali zvládnutiu základnej lokomócie deťmi a iniciovali ich k pohybovaniu sa v rôznorodých prostrediach i prekonávaním prekážok, čím skvalitňovali ich psychomotorické kompetencie. Zväčša akceptovali fyziologickú nevyhranenosť detí pri činnostiach s výtvarným, grafickým či pracovným zameraním, viedli ich portfóliá. V triedach, v ktorých boli zaradené deti so ŠVVP alebo z inojazyčného prostredia, venovali učiteľia **pozornosť** ich **sociálnej interakcii** s ostatnými deťmi (51,1 %). Poskytovali deťom **spätnú väzbu** a priebežne ich hodnotili (78,7 %). **Najslabšou oblasťou** VVČ bolo **záverečné hodnotenie** činností a výkonov detí, ktoré uplatnilo len 31 % učiteľov.

GRAF 10 Vyučovanie učiteľom

Príčinami nedosiahnutia očakávaného výsledku činností deťmi na 30,2 % hospitácií boli z hľadiska didaktickej funkčnosti uplatňované málo účinné spôsoby, metódy, zásady a formy VaV učiteľmi.

1.2 STAV REALIZÁCIE HUDOBNEJ VÝCHOVY A PODPORY ROZVÍJANIA HUDOBNEJ GRAMOTNOSTI DETÍ

Činnosti s hudobným zameraním umožňujú deťom najrozmanitejšími spôsobmi získavať/nadobúdať, rozvíjať a aplikovať všeobecné a hudobné schopnosti, zručnosti a návyky. Spájaním hudby so slovom, pohybom, inštrumentálnymi činnosťami uplatňuje dieťa vo veku päť až šesť rokov veku elementárne hudobné myslenie, fantáziu, tvorivosť a má dobre rozvinutú citlivosť pre intenzitu – dynamiku. Prostredníctvom elementárnych výrazových prostriedkov hudobnej reči a poznatkov postupne dieťa vníma, chápe a prežíva hudobné umenie, ľudovú umeleckú tvorbu.

Cieľom tematickej inšpekcie bolo zistiť stav realizácie hudobnej výchovy v materských školách. Informácie boli získané z priamych pozorovaní výchovno-vzdelávacej činnosti v dopoludňajšom čase, predloženej dokumentácie a fyzickej obhliadky priestorov školy.

TABUĽKA 2 Základné údaje o kontrolovaných školách

Počet kontrolovaných škôl		118
Vyučovacia jazyk škôl	slovenský	112
	maďarský	6
Zriaďovateľ	štátne školy	108
	cirkevné školy	6
	súkromné školy	4
Sídlo	mesto	46
	obec	72

Okrem toho boli vyhodnocované a porovnávané dáta z rozhovorov s pedagogickými zamestnancami, informačného dotazníka pre riaditeľa a dotazníka zadaného učiteľom MŠ.

Tematická inšpekcia bola vykonaná v **118** MŠ (3,8 % v SR), z ktorých dve tretiny sídlili v obciach (72 MŠ). Väčšina sledovaných MŠ bola štátnych a s VJS.

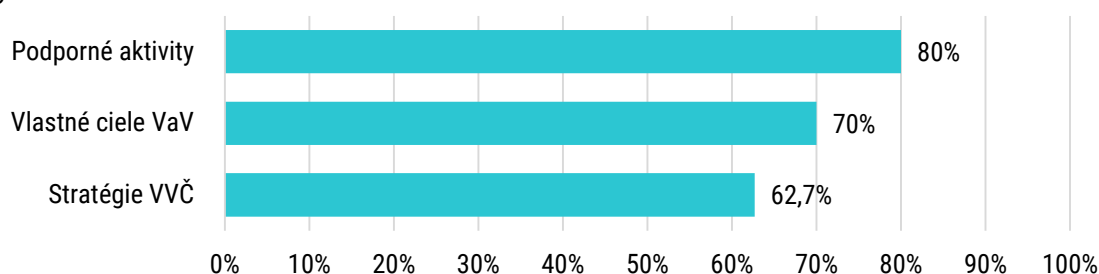
V **344** triedach bolo predprimárne vzdelávaných celkovo **6 841** detí, z nich **54** detí so ŠVVP.

PREDPOKLADY PRE PLNENIE ZÁMEROV HUDOBNEJ VÝCHOVY A PODPORY ROZVÍJANIA HUDOBNEJ GRAMOTNOSTI DETÍ

ŠKOLSKÝ VZDELÁVACÍ PROGRAM A DOKUMENTÁCIA ŠKOLY

Väčšina sledovaných MŠ deklarovala v ŠkVP vlastné ciele, stratégie VaV a rôznorodé aktivity zamerané aj na podporu pozitívneho vzťahu detí k hudbe a rozvíjania ich hudobnej gramotnosti.

GRAF 11 Školský vzdelávací program – oblasť hudobnej výchovy a podpory rozvíjania hudobnej gramotnosti detí

Kreovanie hudobných schopností a napomáhanie deťom k poznaniu a vzťahu k národným tradíciám doložilo príslušnou **dokumentáciou** 75 % MŠ.

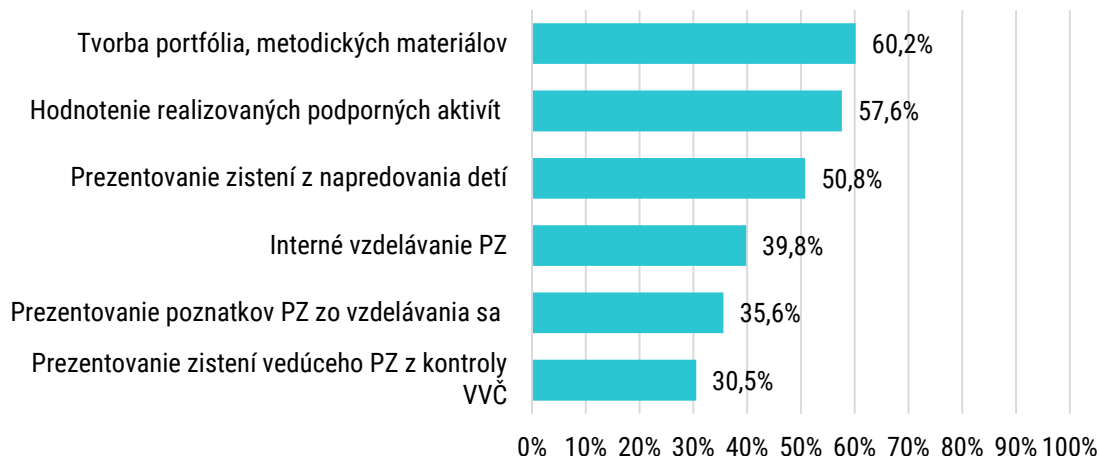
Realizovanie vízií nielen v oblasti hudobnej výchovy obmedzovali opatrenia súvisiace s pandémiou COVID-19. Mnohé MŠ boli aktívne najmä na svojom webovom sídle či Facebooku.

Riaditelia MŠ **umožňovali deťom** účasť na kultúrno-spoločenských podujatiach (77 %), speváckych, tanečných aj recitačných prehliadkach (15,3 %), projektoch a aktivitách súvisiacich s miestnou a regionálnou kultúrou. Vytvárali priestor pre uskutočňovanie krúžkov vedených osobami z interného (8 %) i externého prostredia MŠ (15,3 %), ktoré boli zamerané najmä na podporovanie tanečných a speváckych dispozícií detí, výnimočne na hru na flaute či hudobno-pohybové dramatizovanie.

Otvorené hodiny organizovalo **11** MŠ a metodický deň **1** škola, ktorými prezentovali aj inovatívne prístupy podporovania hudobných schopností, zručností a návykov detí.

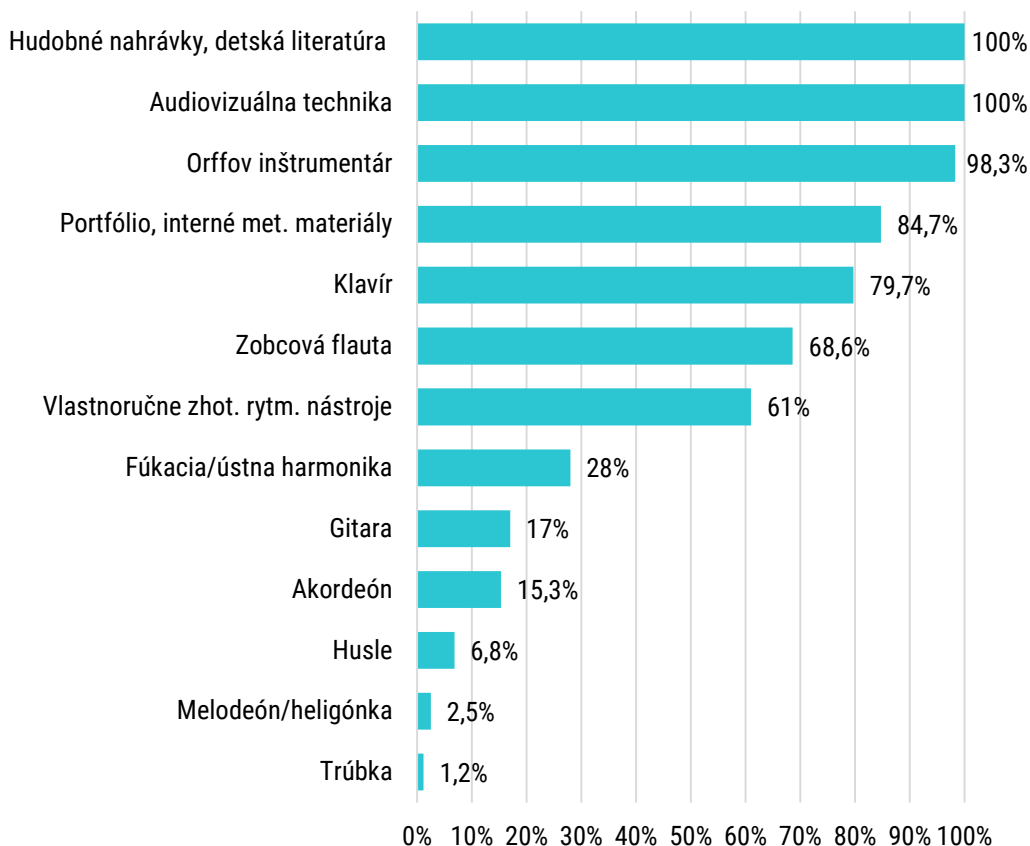
ČINNOSŤ PORADNÝCH ORGÁNOV RIADITEĽA

Viac ako polovica poradných orgánov riaditeľa napomáhala učiteľom pri plnení zámerov hudobnej výchovy vytvorenými internými metodickými materiálmi a venovala pozornosť poznatkom z pedagogického diagnostikovania detí v oblasti Umenie a kultúra s dôrazom na hudobnú výchovu. Tretina poradných orgánov podporovala rozširovanie profesijných kompetencií učiteľov v oblasti hudobnej výchovy, čo v dotazníku potvrdilo **57,6 %** učiteľov, ktorí mali možnosť prispieť k vzdelávaniu kolegov prezentovaním získaných poznatkov z rôznych foriem vzdelávania sa. Poradné orgány sa zameriavali i na hodnotenie uskutočnených aktivít s hudobným zameraním.

GRAF 12 Činnosť poradných orgánov riaditeľa**PERSONÁLNE PODMIENKY**

Na uskutočňovaní ŠkVP priamou VVČ sa podieľalo **98,8 %** PZ spĺňajúcich kvalifikačné predpoklady na výkon pracovnej činnosti v MŠ. Požadované kvalifikačné predpoklady nespĺňalo 7 učiteliek v 4 MŠ a požiadavky na výkon činnosti vedúceho PZ 2 poverené riaditeľky.

V ostatných dvoch rokoch v oblasti hudobnej výchovy ukončilo vzdelávanie **145** učiteľov, pričom aktuálne sa vzdelávalo 9 a prihlášku na vzdelávanie si podalo 66 učiteľov. Rozširovanie profesijných kompetencií v uvedenej oblasti externými poskytovateľmi vzdelávania potvrdilo 19,8 % opytovaných učiteľov.

GRAF 13 Materiálno technické podmienky – oblasť hudobnej výchovy a podpory rozvíjania hudobnej gramotnosti detí

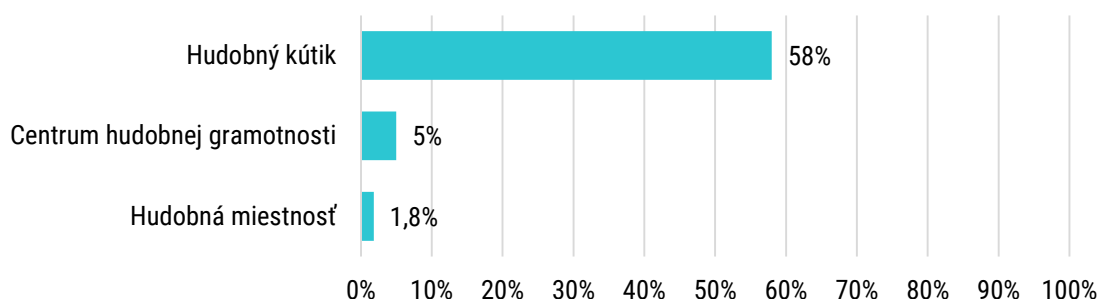
MATERIÁLNO-TECHNICKÉ PODMIENKY

Materské školy disponovali rozdielnym spektrom didaktických pomôcok pre oblasť hudobnej výchovy, ojedinele aj netradičnými hudobnými nástrojmi a pomôckami. Všetky mali funkčnú audiovizuálnu techniku, rôzne hudobné nahrávky, detskú literatúru; v školách a triedach s VJM vyvážené v štátnom i maďarskom jazyku. Orffov inštrumentár vlastnilo **98,3 %**, klavír **79,7 %** a zobcovú flautu **68,6 %** škôl. Takmer v jednej štvrtine MŠ mali fúkaciu harmoniku, sporadicky gitaru alebo akordeón. Učitelia vo väčšine škôl vypracovali interné metodické materiály a viac ako v polovici MŠ vlastnoručne zhotovili rytmické hračky a nástroje.

PRIESTOROVÉ PODMIENKY

Pedagogickí zamestnanci zriadili hudobný kútik v **68** MŠ, centrum hudobnej gramotnosti v **6** školách a hudobnú miestnosť v **1** MŠ. Zámerom zriadenia tzv. špecializovaného priestoru bolo vytvorenie možností pre autonómne sebarealizovanie sa detí okrem uskutočňovania cieľných činností nielen s hudobným zameraním.

GRAF 14 Špecializovaný priestor pre realizovanie sa detí v oblasti hudobnej výchovy

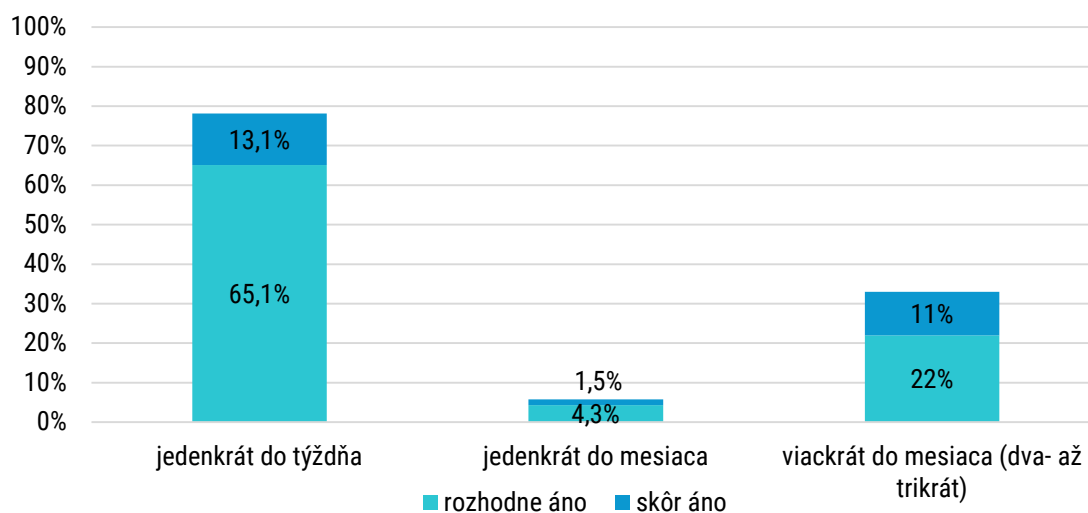

DOTAZNÍK PRE UČITEĽOV MATERSKÝCH ŠKÔL

Štátna školská inšpekcia umožnila zadaním dotazníka **536** učiteľom vyjadriť skúsenosti a názory na uskutočňovanie činností s hudobným zameraním.

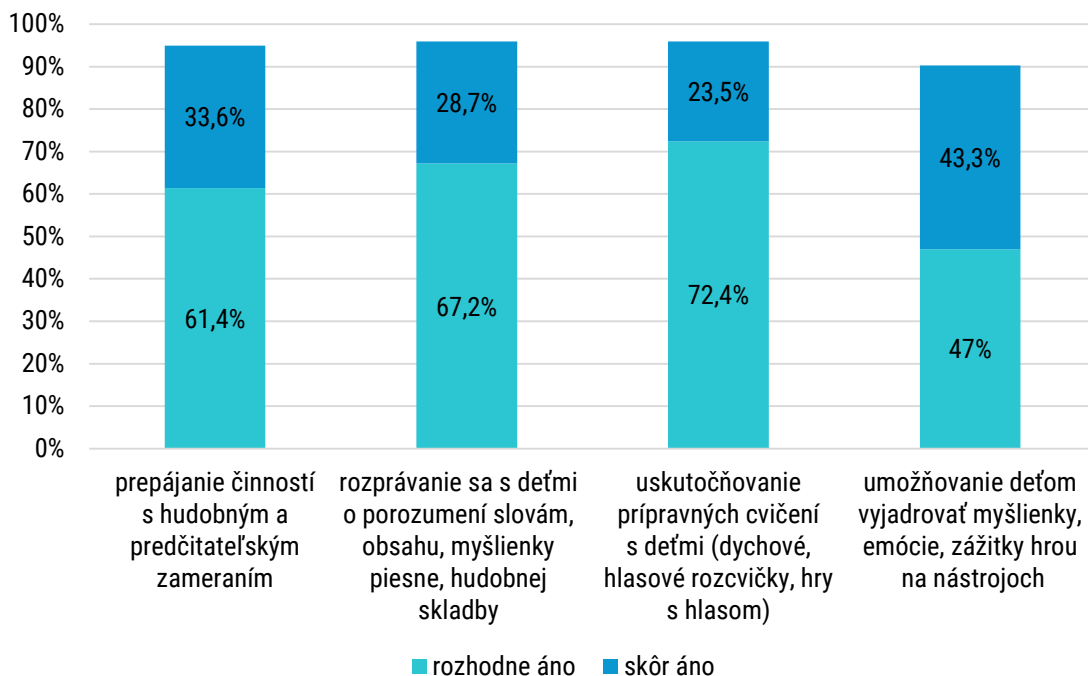
Podľa výsledkov z dotazníka viac ako tri štvrtiny učiteľov uskutočňovalo vzdelávaciu aktivitu s hudobným zameraním jedenkrát do týždňa, čo však v niektorých prípadoch nebolo verifikované riaditeľmi alebo záznamami v triednych knihách. Jedna tretina respondentov ich uskutočňovala dva- až trikrát v mesiaci a raz za mesiac 5,8 % respondentov.

GRAF 15 Uskutočňovanie vzdelávacej aktivity s hudobným zameraním

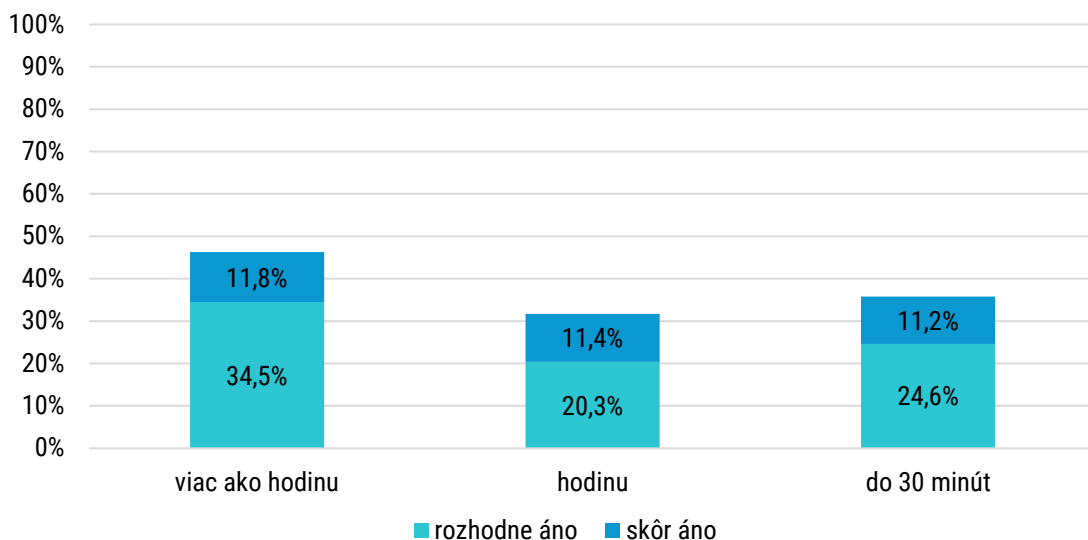
Z hľadiska aplikovania didakticko-metodických postupov z dotazníka pre učiteľov vyplynulo, že väčšina z nich uskutočňovala s deťmi prípravné cvičenia. Viac ako dve tretiny opytovaných komunikovalo s deťmi o porozumení slovám, obsahu, myšlienky, napríklad piesne, hudobnej skladby a interaktívne prepájalo činnosti s hudobným a predčitateľským zameraním. Takmer polovica respondentov deklarovala, že umožňovali deťom vyjadrovať vlastné myšlienky, emócie, zážitky hrou na hudobných nástrojoch.

GRAF 16 Vyučovanie učiteľom – aplikovanie didakticko-metodických postupov

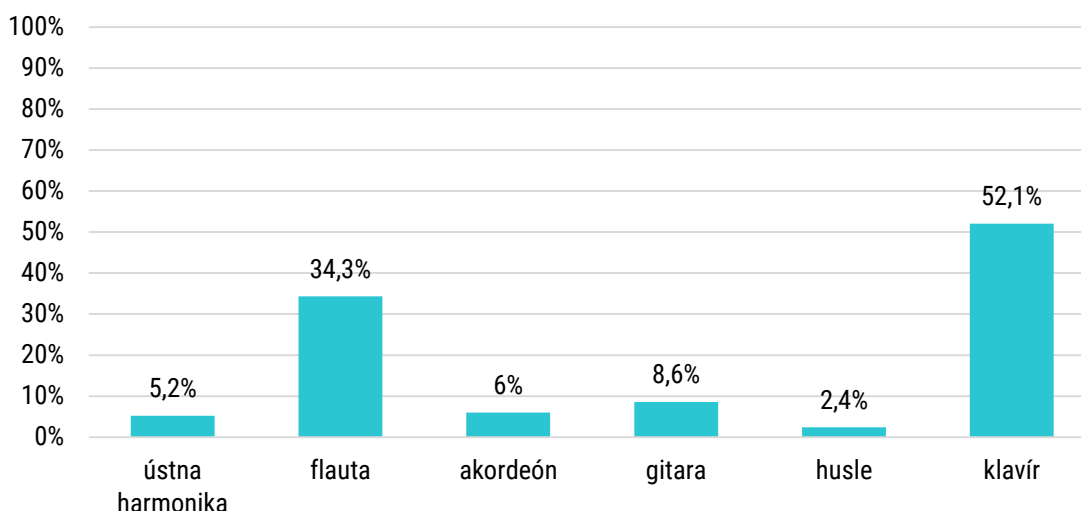

Činnostiam s hudobným zameraním počas týždňa viac ako hodinu sa rozhodne áno venovalo 34,5 % učiteľov, hodinu 20,3 % a do polhodiny 24,6 % opytovaných. Odpoveď skôr áno využilo pre sledovanú časovú dotáciu v priemere 11,4 % a odpoveď neviem posúdiť takmer pätina respondentov.

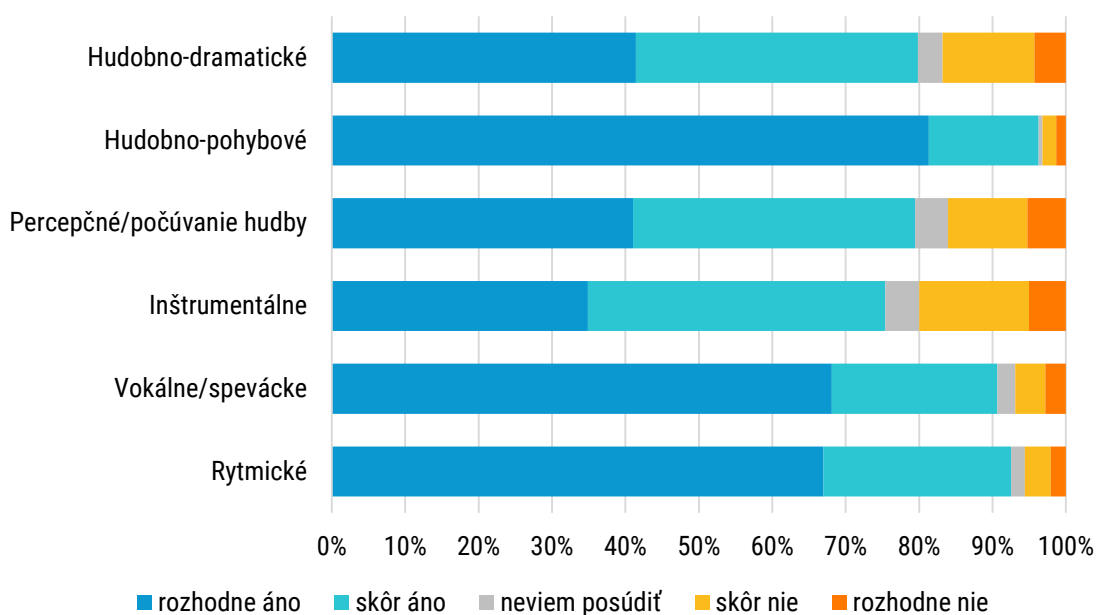
GRAF 17 Čas venovaný činnostiam s hudobným zameraním počas týždňa

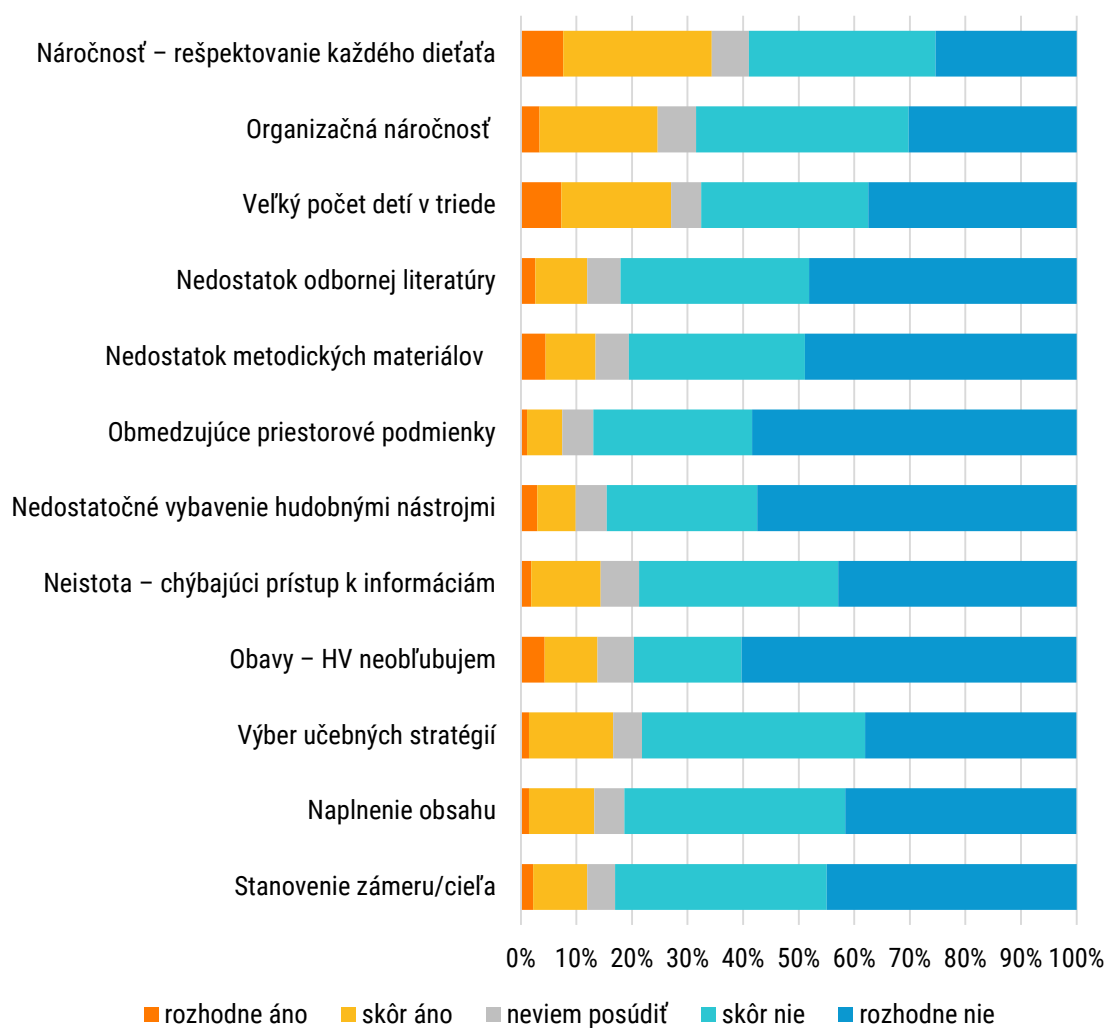
Na základe odpovedí v dotazníku tretina učiteľov sprevádzala spev detí klavirom. Zobcovú flautu označila takmer pätina respondentov.

GRAF 18 Využívanie hudobného nástroja pri výchovno-vzdelávacej činnosti

Pri VVČ 81,3 % učiteľov najviac uprednostňovalo hudobno-pohybové aktivity. Viac ako dve tretiny respondentov preferovalo vokálne a rytmické činnosti. Necelá polovica učiteľov využívala hudobno-dramatické a percepčné činnosti a tretina opytovaných inštrumentálne činnosti.

GRAF 19 Učiteľmi preferované činnosti s hudobným zameraním

Za najnáročnejšie pri činnostiach s hudobným zameraním považovala viac ako tretina opýtaných rešpektovanie každého dieťaťa a 24,7 % učiteľov organizáciu VVČ. Väčšina respondentov nemala s realizáciou činností s hudobným zameraním žiadne problémy. Obavy z realizovania hudobnej výchovy odmietlo v dotazníku 60,3 % učiteľov. Viac ako polovica respondentov prezentovala, že pri rozvíjaní hudobnej gramotnosti detí neboli limitovaní priestormi MŠ alebo vybavením hudobnými nástrojmi. Za bariéry pri VVČ nepokladala takmer polovica opytovaných spektrum metodických materiálov či odbornej literatúry, určenie zámeru, naplnenie obsahu, výber a aplikovanie učebných stratégií alebo veľký počet detí v triede.

GRAF 20 Najčastejšie problémy učiteľov pri činnostiach s hudobným zameraním

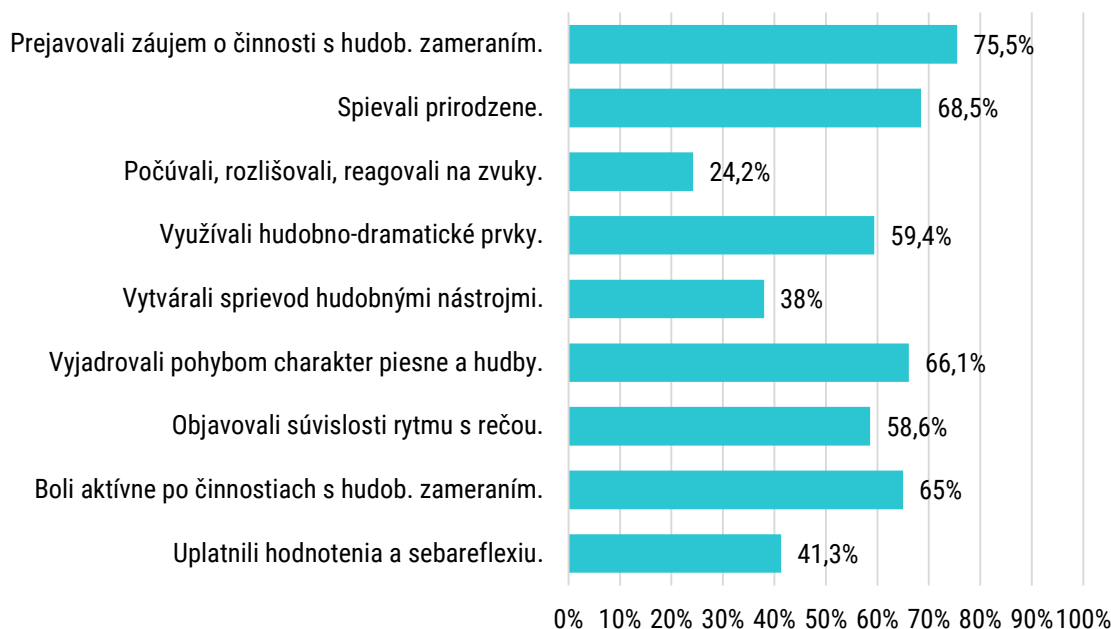
VÝCHOVNO-VZDELÁVACIA ČINNOSŤ

Podporovanie pozitívneho vzťahu detí k hudbe a rozvíjanie ich hudobnej gramotnosti bolo sledované počas 259 samostatných priamych pozorovaní VVČ súvislého dopoludňajšieho výučbového bloku v rozsahu 1 191 hodín, z nich v 245 triedach s VJS (1 125 hodín) a 14 triedach s VJM (66 hodín).

Deti zväčša porozumeli zámerom činností s hudobným zameraním a bezproblémovo sa do nich zapájali (75,5 %). Boli aktívne, spolupracovali, vzájomne sa podporovali, dodržiavali stanovené pravidlá a inštrukcie učiteľov. Chápali význam hudobnej terminológie využívané učiteľmi, napríklad pri označení základných výrazových prostriedkov hudby, hudobných a literárnych žánrov, čo preukázali adekvátnym verbálnym, speváckym i pohybovým prejavom (52,6 %). Vedeli identifikovať notovú osnovu, notu, husľový kľúč, klávesnicu, struny. Rozhovormi o rozprávkach, zážitkoch z verejných vystúpení, výletov alebo vysvetľovaním významu neznámych slov v piesňach, najmä v ľudových učiteľia napomáhali deťom porozumieť spojeniam rytmu s obsahom slov a slovných spojení (58,6 %). Deti zaujali činnosti, v ktorých mohli prezentovať nadobudnuté poznatky a zručnosti z hudobnej výchovy (65 %) i vlastné predstavy umelecko-expressívnymi výrazovými prostriedkami. Pohybovali sa vo viazanom aj voľnom útvere, dodržiavali udávané tempo hrou na telo (tlieskanie, plieskanie, dupanie) alebo na rytmických nástrojoch (38 %). Spievali prirodzene (68,5 %), niektoré aj samostatne. Zväčša nemali problém so zapamätaním si textu a melódie piesne. Boli zmätené a neisté, ak učiteľia nepodporili nácvik piesne vlastným spevom. Týkalo sa to najmä vekovo mladších detí a detí z MRK s nepravidelnou dochádzkou. Primerane reagovali na udanie speváckej polohy melodickým nástrojom (26,3 %) a dokázali s ním spievať (33 %). Deti v triedach s VJM interpretovali piesne v slovenskom

i maďarskom jazyku. Ak mali možnosť, rozlišovali hudobné a nehudobné zvuky, identifikovali zdroj i smer, odkiaľ zvuky prichádzali (24,2 %), vnímali melódiu hudobných nástrojov (28,3%), ktoré učitelia využívali, vyjadrovali hru na hudobných nástrojoch vlastné myšlienky, pocity (25 %) alebo udržiavali rytmus rozhovoru, napríklad pospevovaním si (22 %). V dôsledku slabšej intervencie učiteľov boli zaznamenané u niektorých problémy pri manipulovaní s rytmickými nástrojmi, udržiavaní požadovaného tempa alebo intenzity zvuku. Najvýraznejšie emočné prežívanie a hudobno-pohybové realizovanie sa detí bolo pozorované v ponúkaných či deťmi spontánne volených pohybových hrách so spevom a zároveň pri vytváraní synchrónneho sprievodu najmä v párnom takte k známym piesňam a riekankám nástrojmi Orffovho inštrumentára, rytmickými pomôckami i hračkami, s ktorými korektne manipulovali. Ojedinele aj pri činnostiach s netradičnými hudobnými nástrojmi, pri ktorých spoznávali ich funkcie, objavovali súvislosti tempa a rytmu, napríklad brnkáním po lamelách kalimby si zdokonaľovali prstoklad, striedali jednoduché stúpajúce a klesajúce melódie a zároveň pozorovali i notový záznam k piesňam. Možnosť prezentovať svoje hodnotiace postrehy malo 41,3 % detí, ale reálne vyjadrilo názor na činnosti s hudobným zameraním 34 % detí. Sebahodnotenie a posúdenie konania spoluhráčov uplatnilo iba 23 % detí. Na otázky učiteľov, často zatvorené, súvisiace so zámerom činností a doplnkových aktivít reflektovali mnohé deti jednoduchými vetami alebo jednoslovné.

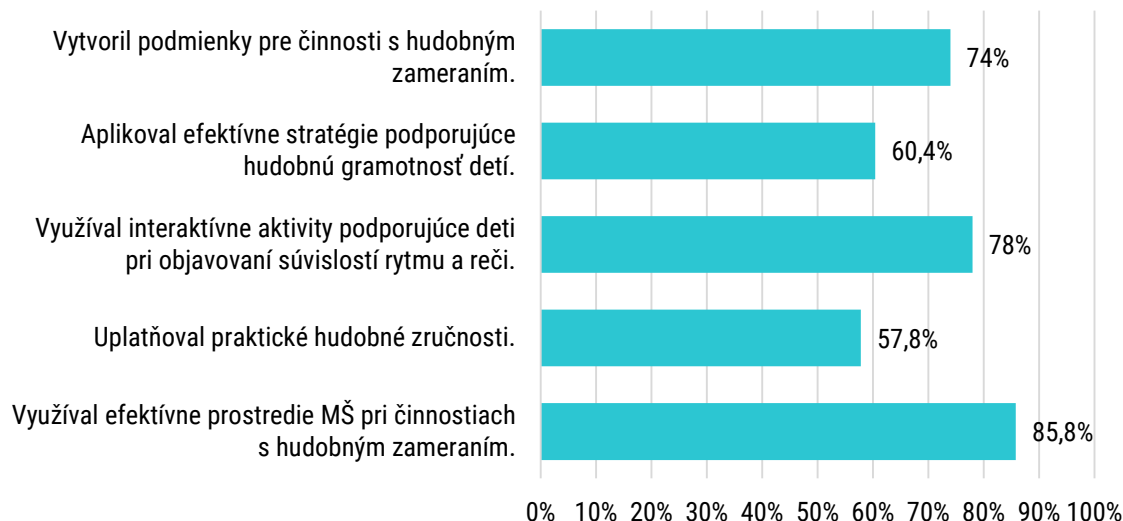
GRAF 21 Učenie sa detí

Učitelia podporovali kreatívne angažovanie sa detí a rozvíjanie ich hudobnej gramotnosti efektívnym využívaním prostredia MŠ, adekvátnou ponukou didaktických pomôcok i aplikovaním primeraných výučbových stratégií vrátane pravidelne poskytovanou spätnou väzbou. Spravidla využívali motivované dychové, artikulačné aj rytmické prípravné cvičenia. Viacerí zaraďovali dychové cvičenia s dôrazom na plynulý výdych aj do zdravotných cvičení. Napomáhali deťom k plynulému dýchaniu pri spievaní, boli im vzorom, spievali v hlasovej polohe a hlasovom rozsahu detí. Niektoré deti nedokázali vytvoriť adekvátnu dychovú oporu (veľmi dvíhali ramená, nezapájali bránicu) a nedarilo sa im nasadiť požadovaný tón. V triedach s VJM komunikovali učitelia s deťmi dvojjazyčne. S deťmi z MRK sa dorozumievali v rómčine, nápomocní im boli pedagogickí asistenti a zamestnanci pôsobiaci v rámci národného projektu *Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunit II. – Projekt inkluzie v MŠ*. I napriek snahe učiteľov väčšina týchto detí nedokázala samostatne formulovať odpovede. Interaktívnym prepájaním činností s detskými či ľudovými piesňami, riekankami, krátkymi textami v slovenskom, maďarskom i rómskom jazyku učitelia napomáhali deťom pri objavovaní väzieb medzi rytmom a rečou, zároveň podporovali povedomie detí o ich identite a kultúre. Sporadicky im vytvorili príležitosti na rozoznávanie a porovnávanie jednotlivých žánrov, typov a štýlov hudby (18,1 %), napríklad pochodu, tanca, uspávanky, ľudovej piesne, slávnostnej, veselej, smutnej hudby;

tiež na sluchové rozpoznávanie a adekvátne reagovanie na prestávky pri zvukovej/melodickej a hlasovej produkcii (predohra, medzihra, dohra) alebo zaspievanie piesne na zvukomalebné slabiky (14,5 %). Málo pozornosti venovali učitelia činnostiam zameraným na identifikovanie toho, kto spieva a hudobného nástroja v počúvanej skladbe (9,4 %), ale i na rozlišovanie a porovnávanie stúpajúcej, klesajúcej melódie i skákajúcej z tónu na tón alebo znejúcej vo vyššej a nižšej polohe (8,6 %). Rolu dirigenta uplatnilo 15,7 % učiteľov, ktorí gestami sprevádzali spev detí, napríklad kedy začať, spomaliť alebo spievať väčšou či slabšou intenzitou hlasu.

GRAF 22 Vyučovanie učiteľom

1.3 KONTROLA PLNENIA OPATRENÍ

V MŠ bolo vykonaných **24** NI, z nich bolo **20** MŠ s VJS a **4** s VJM. Po komplexných inšpekciách bolo **18** NI, po tematických **1** a po následných bolo **5** NI.

Neaktuálnych bolo **7** opatrení, ktoré prijali kontrolované školy a **1** opatrenie uložené ŠŠI. Z objektívnych dôvodov nebolo možné hodnotiť **2** opatrenia prijaté kontrolovanými školami a **1** opatrenie uložené ŠŠI.

TABUĽKA 3 Prehľad uplatnených opatrení

Spolu	221					
z toho	odporúčania		opatrenia prijaté zo strany kontrolovaného subjektu		opatrenia uložené ŠŠI	
Počet	128		60		33	
z toho	akceptované		splnené		splnené	
	91	71,1 %	42	82,4 %	29	93,6 %
	neaktuálne		neaktuálne		neaktuálne	
	0		7		1	
	nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť	
	0		2		1	

NEDOSTATKY SA VYSKYTOVALI PŘEVAŽNE:

V ŠKOLSKOM VZDELÁVACOM PROGRAME

- nevypracovanie niektorých jeho častí
- nevypracovanie učebných osnov najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom ŠVP
- neprerokovanie dokumentu v pedagogickej rade a v rade školy
- nezverejnenie na verejne prístupnom mieste

V RIADENÍ ŠKOLY

- neúplné spracovanie školského poriadku, jeho neprerokovanie v pedagogickej rade a rade školy, nezverejnenie dokumentu
- nezabezpečenie predprimárneho vzdelávania príslušným počtom pravidelne sa striedajúcich učiteľov v triede s celodennou výchovou a vzdelávaním
- nerešpektovanie stanoveného týždenného rozsahu hodín priamej výchovno-vzdelávacej činnosti
- neakceptovanie platného právneho stavu pri rozhodovaní o prijatí detí do MŠ
- nevyzmenovanie zástupcu riaditeľa pre materskú školu v ZŠ s MŠ

V ZABEZPEČENÍ PODMIENOK VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

- nezabezpečenie výchovno-vzdelávacej činnosti požadovaným počtom PZ spĺňajúcich kvalifikačné predpoklady na výkon pracovnej činnosti v MŠ
- nevytvorenie podmienok pre naplnenie povinnosti začínajúceho PZ (neabsolvovanie adaptačného vzdelávania v stanovenej lehote)

VO VÝCHOVNO-VZDELÁVACEJ ČINNOSTI

- nerešpektovanie dosiahnutej úrovne, rozvojového potenciálu a momentálnych dispozícií detí
- neuplatňovanie efektívnych metód, zásad a foriem výchovy a vzdelávania
- neuplatňovanie integrálnej, systematickej komunikácie v štátnom jazyku

Štátna školská inšpekcia vzhľadom na závažnosť zistení **upozornila 8¹** zriaďovateľov MŠ a príslušný regionálny úrad verejného zdravotníctva na nedostatky v 3 MŠ², riešenie ktorých je v ich kompetencii.

Akceptovanie 71 % odporúčaní prispelo k zaktualizovaniu ŠkVP a školského poriadku, zefektívneniu vnútroškolskej kontroly, pedagogického riadenia a činnosti poradných orgánov riaditeľa, čo malo dosah na efektívnosť výchovno-vzdelávacej činnosti.

Neakceptovaním 29 % odporúčaní vedúci PZ neposkytli učiteľom spätnú väzbu týkajúcu sa kvality ich vyučovania a učenia sa detí s dôrazom na rozvíjanie ich kľúčových kompetencií.

Splnenie 93,6 % opatrení uložených ŠŠI a 82,4 % prijatých kontrolovanými subjektmi malo pozitívny dosah na kvalitu spracovania ŠkVP a učebných osnov, školského poriadku a príslušnej dokumentácie školy. Skvalitnili sa procesy riadenia a rozhodovania vrátane zabezpečenia výchovy a vzdelávania zodpovedajúcim počtom pravidelne sa striedajúcich učiteľov.

Nesplnením 17,7 % prijatých a 6,5 % uložených opatrení naďalej pretrvával nedostatočný počet učiteľov v triedach, čo negatívne ovplyvňovalo kvalitu, atmosféru a bezpečnosť výchovno-vzdelávacej činnosti.

¹Mesto/Obec: Poprad; Spišské podhradie; Šávoľ; Dubodiel; Dolné Orešany a Galileo School, s. r. o., Hradská 85, Bratislava; DEŤÚRKOVO, n. o., Čapajevova 11, Prešov; Súkromná materská škola Včielka, s. r. o., Sabinovská 145, Prešov

²SMŠ, Galileo School, Dudvážska 6, Bratislava; MŠ, Medzilaborecká 4, Bratislava; SMŠ Včielka, Sabinovská 145, Prešov

1.4 ODPORÚČANIA

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ŠKOLY

- Vytvárať príležitosti deťom pre hodnotenie vlastných výkonov a výkonov ostatných detí; zabezpečiť adresnosť záverečného hodnotenia učiteľmi.
- Zabezpečiť skracovanie a alternatívy odpočinku pre deti, ktoré nemajú potrebu odychovať vrátane detí, ktoré plnia povinné predprimárne vzdelávanie.
- Využívať dirigentské gestá a melodický hudobný nástroj pri výchovno-vzdelávacej činnosti (udanie tónu, sprevádzanie spevu detí, sústredené počúvanie melódie deťmi).
- Sfunkčniť systém kontrolnej činnosti systematickým monitorovaním efektivity výchovno-vzdelávacej činnosti z hľadiska uplatňovaných didakticko-metodických postupov učiteľov s dôrazom na rovnomerné rozvíjanie kľúčových kompetencií, zovšeobecňovaním zistení, prijímaním opatrení, pravidelným overovaním ich plnenia a prezentovaním poznatkov z kontrolnej činnosti na rokovaní pedagogickej rady.
- Deklarovať v školskom vzdelávacom programe a školskom poriadku pravidlá a postupy predprimárneho vzdelávania (vrátane detí, pre ktoré je vzdelávanie v MŠ povinné) zodpovedajúce reálnym podmienkam školy.
- Zabezpečiť v spolupráci so zriaďovateľom výchovno-vzdelávaciu činnosť požadovaným počtom kvalifikovaných učiteľov striedajúcich sa v dvoch zmenách.
- Zabezpečiť objektivitu a transparentnosť prijímacieho konania uplatňovaním kritérií stanovených školským zákonom a ostatných určených legitímnych podmienok prijímania.
- Akceptovať pri prijímaní detí kapacitné možnosti (najvyšší počet detí) MŠ stanovené rozhodnutím regionálneho úradu verejného zdravotníctva.
- Využívať strategický potenciál poradných orgánov pri pedagogickom riadení, skvalitňovaní procesov výchovy a vzdelávania, rozširovaní profesijných kompetencií učiteľov a iniciovať ich k uplatňovaniu získaných poznatkov pri výchovno-vzdelávacej činnosti.
- Zabezpečiť pedagogické riadenie a zároveň uskutočňovanie priamej výchovno-vzdelávacej činnosti určením zástupcu riaditeľa pre materskú školu v ZŠ s MŠ a zriadením funkcie zástupcu riaditeľa, ak má MŠ štyri a viac tried, ktorý spĺňa kvalifikačné predpoklady na výkon pracovnej činnosti v MŠ.
- Podporovať v spolupráci so zriaďovateľom vytváranie inkluzívnych tímov (pedagogický asistent, príslušný odborný zamestnanec) v záujme kvalifikovanej pomoci každému dieťaťu plniacemu povinné predprimárne vzdelávanie, s dôrazom na jeho bezproblémový prechod a vzdelávanie sa v základnej škole.
- Hľadať riešenia, v kooperácii s obcou a príslušným orgánom štátnej správy, ako eliminovať nedbanlivosť zákonných zástupcov o riadne plnenie povinného predprimárneho vzdelávania svojho dieťaťa.

ODPORÚČANIA PRE ZRIAĐOVATEĽOV

- Zabezpečiť v spolupráci s riaditeľom školy požadovaný počet kvalifikovaných učiteľov striedajúcich sa v dvoch zmenách v triedach s celodennou výchovou a vzdelávaním.
- Skvalitňovať v spolupráci s riaditeľom školy materiálno-technické vybavenie MŠ.
- Podporovať v spolupráci s riaditeľom školy profesijný rozvoj pedagogických zamestnancov v súlade s potrebami MŠ a s dôrazom i na povinné predprimárne vzdelávanie detí.
- Vytvárať v kooperácii s riaditeľom školy podmienky pre zriadenie a činnosť odborných inkluzívnych tímov, ktoré by zodpovedali štruktúre a edukačným požiadavkám detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami plniacich povinné predprimárne vzdelávanie.
- Zosúladiť obsah a údaje v zriaďovacej listine MŠ s reálnym stavom.

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI SYSTÉMU

- Rozšíriť vzdelávaciu ponuku pedagogických zamestnancov MŠ o:
 - skúsenosti vhodne voliť a aplikovať efektívne postupy, metódy, zásady, formy výchovy a vzdelávania z hľadiska ich didaktickej funkčnosti, vrátane inovatívnych trendov výučby a hodnotiacich nástrojov aj s dôrazom na vyjadrenie postojov detí včítane detí plniacich povinné predprimárne vzdelávanie, ich hodnotenia a sebareflexie,
 - hudobnú pedagogiku s dôrazom na jej pragmatické uchopenie pri výchovno-vzdelávacej činnosti,
 - spôsoby participovania poradných orgánov riaditeľa na pedagogickom riadení a internom vzdelávaní pedagogických zamestnancov.
- Poskytovať ciele finančné prostriedky na formovanie inkluzívnych tímov v MŠ.

2. ZÁKLADNÉ ŠKOLY

2.1 REALIZÁCIA ZMIEN V OBSAHU VZDELÁVANIA V ZÁVISLOSTI OD POTRIEB ŽIAKOV A NASTAVENIE SYSTÉMU OPATRENÍ NA PODPORU VZDELÁVANIA ŽIAKOV, KTORÍ NEMALI VYTVORENÉ PODMIENKY NA DIŠTANČNÉ VZDELÁVANIE V ZÁKLADNEJ ŠKOLE

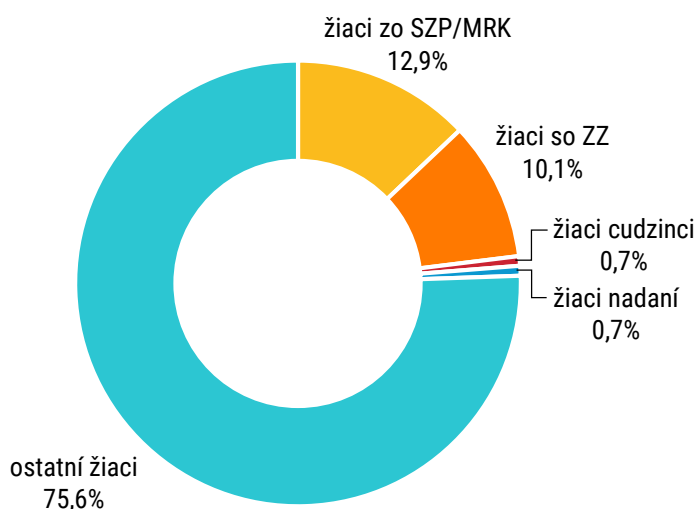
Štátna školská inšpekcia vykonala TI, ktorých cieľom bolo zistiť, aké zmeny v obsahu vzdelávania realizovali základné školy v závislosti od potrieb žiakov, ktorí nemali vytvorené podmienky na dištančné vzdelávanie počas pandémie COVID-19. Cieľom bolo súčasne overiť nastavenie systému opatrení na podporu vzdelávania týchto žiakov. Zdrojmi informácií boli rozhovory s vedúcimi pedagogickými zamestnancami a s vyučujúcimi, príslušná pedagogická a ďalšia dokumentácia školy i priame pozorovanie výchovno-vzdelávacieho procesu.

Tematické inšpekcie sa vykonali v **56** štátnych plnoorganizovaných ZŠ, z nich v **51** s VJS a v **5** s VJM. V 1 subjekte sa vyučovanie realizovalo vo vysunutých pracoviskách, ktoré však neboli zaradené do *Siete škôl a školských zariadení SR* ako elokované pracoviská ZŠ. Žiakov zo SZP vrátane žiakov z MRK vzdelávalo 24 subjektov.

Počas tematických inšpekcií ŠŠI zadala dotazníky **949** PZ (465 primárneho a 484 nižšieho stredného vzdelávania) a **3 840** žiakom 5. – 9. ročníka, prostredníctvom ktorých sa zisťovali ich názory na uplatňovanie podporných opatrení po ukončení DV.

V aktuálnom školskom roku školy evidovali spolu **15 244** žiakov, z nich **148** v nultom ročníku, **6 883** v primárnom vzdelávaní, **8 057** v nižšom strednom vzdelávaní a **156** v špeciálnych triedach. Z celkového počtu bolo **1 541** žiakov so ZZ, **1 971** žiakov zo SZP/MRK, **109** nadaných a **106** žiakov cudzincov.

GRAF 23 Zastúpenie jednotlivých skupín žiakov v sledovaných školách

Dištančného vzdelávania sa v školskom roku 2020/2021 **nezúčastňovalo** spolu **815 žiakov**, z nich 177 so ZZ, 582 zo SZP/MRK a 13 žiakov cudzincov.

Výchovno-vzdelávací proces aktuálne zabezpečovalo **1 244** učiteľov vrátane katechéta (z nich 492 v primárnom a 752 v nižšom strednom vzdelávaní), **53** školských špeciálnych pedagógov, **217** pedagogických asistentov, **20** školských psychologov, **12** sociálnych pedagógov, **1** tréner a **183** vychovávateľov.

TABUĽKA 4 Prehľad o pedagogických a odborných zamestnancoch v sledovaných školách

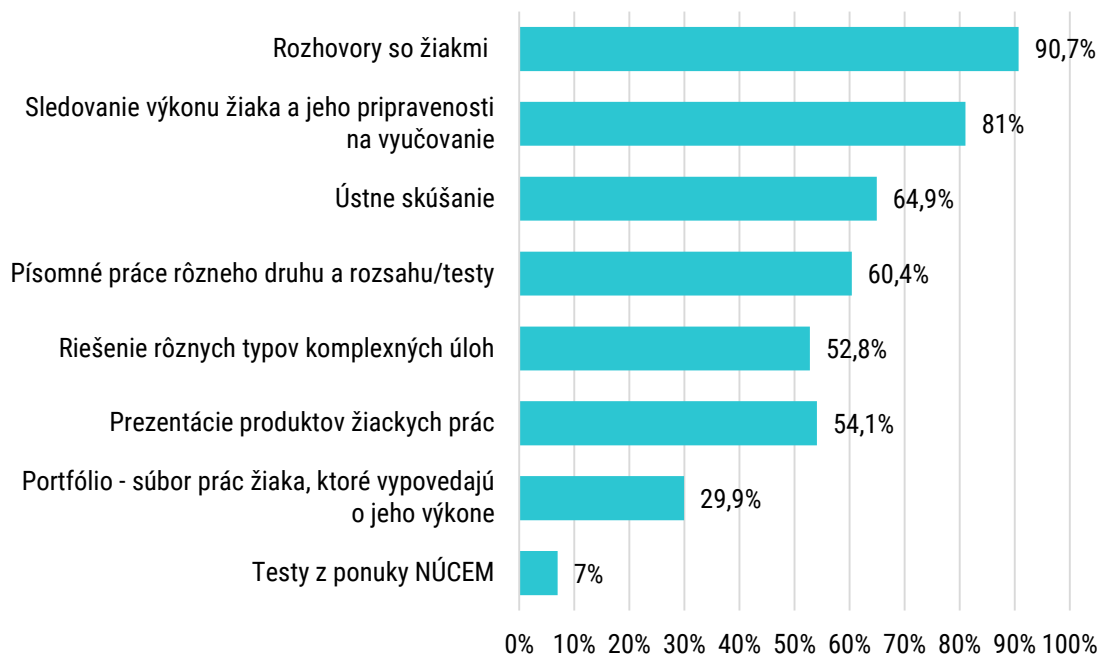
Pedagogickí a odborní zamestnanci	Počet	
	spolu	z nich na čiastočný úväzok
Učiteľ 1. stupňa (vrátane katechéta)	492	44
Učiteľ 2. stupňa (vrátane katechéta)	752	130
Vychovávateľ	183	41
Školský špeciálny pedagóg	53	16
Pedagogický asistent	217	48
Školský psychológ	20	5
Sociálny pedagóg	12	3

REALIZÁCIA DIAGNOSTIKY VEDOMOSTÍ A ZRUČNOSTÍ ŽIAKOV PRIMÁRNEHO A NIŽŠIEHO STREDNÉHO VZDELÁVANIA PO NÁVRATE K PREZENČNÉMU VYUČOVANIU A JEJ VÝSLEDKY

Z rozhovorov s riaditeľmi škôl a z predloženej dokumentácie vyplynulo, že v 76,8 % škôl učitelia **primárneho vzdelávania** preukázateľne overovali úroveň vedomostí a zručností žiakov po ukončení DV s cieľom zistiť mieru osvojenia si učiva žiakmi z predchádzajúceho obdobia a identifikovania nedostatkov súvisiacich s problémami v ich učení sa. V **23,2 %** ZŠ riaditelia síce uvádzali v rozhovoroch, že diagnostiku žiakov vykonávali, no nepredložili žiadne materiály, ktoré by preukazovali overovanie úrovne vedomostí a zručností žiakov po ukončení DV.

Zdrojmi pedagogického **diagnostikovania** z predmetov hlavných vzdelávacích oblastí najčastejšie označené učiteľmi **na oboch stupňoch vzdelávania** v zadanom dotazníku boli rozhovory so žiakmi, sledovanie ich výkonu a pripravenosti na vyučovanie, ústne skúšanie a písomné práce, riešenie rôznych typov úloh, prezentácie produktov žiackych prác a portfólio žiaka. Najmenej často školy využívali testy z ponuky NÚCEM.

GRAF 24 Uplatňované spôsoby/formy diagnostiky vedomostí a zručností žiakov po ukončení dištančného vzdelávania v primárnom a nižšom strednom vzdelávaní

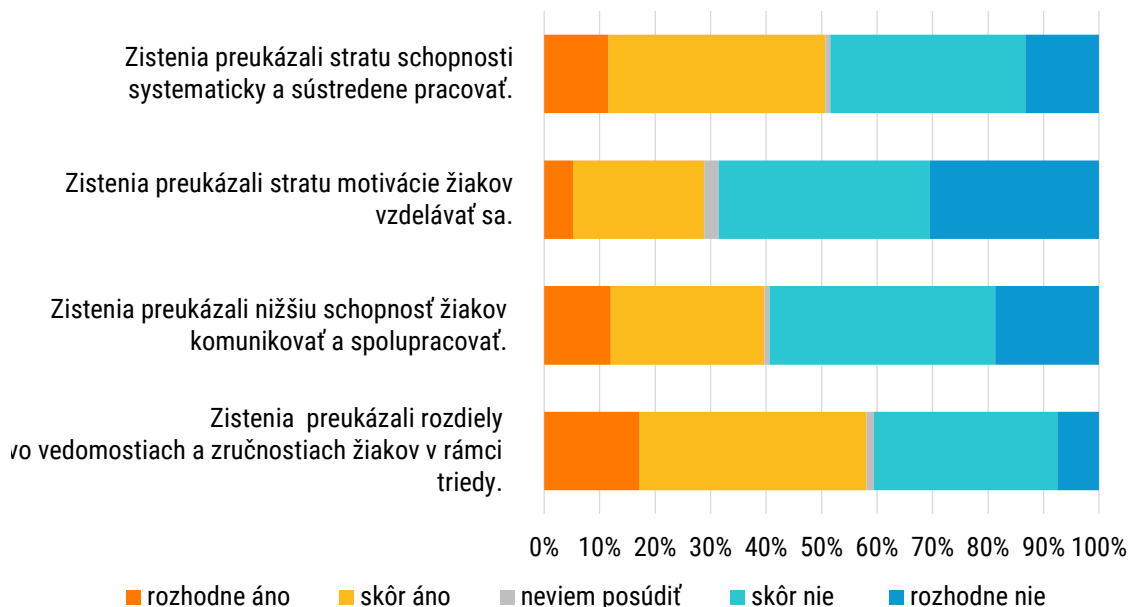
Zistenia, analýzy a závery z vykonanej diagnostiky a z rozhovorov s vyučujúcimi **v primárnom vzdelávaní** preukázali, že v **36** školách miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov zodpovedala ich možnostiam a schopnostiam a zistené nedostatky **nemali vplyv na kontinuitu ich vzdelávania**. V ďalších **13** ZŠ miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov bola nižšia a **nedostatky mohli negatívne vplyvať na kontinuitu ich ďalšieho vzdelávania** (23,2 %). Rozdiely medzi plánovanými vedomosťami, úrovňou zručností/postojov a skutočnosťou zistili najmä v predmetoch vzdelávacích oblastí Matematika a práca s informáciami (MAT) a Jazyk a komunikácia (SJL, MJL, SJSL, ANJ).

V 7 školách miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov bola nízka a zistené nedostatky mali negatívny dosah na kontinuitu ich ďalšieho vzdelávania.

Nedostatočne osvojené vedomosti a zručnosti mali žiaci vo všetkých predmetoch VO **Jazyk a komunikácia, Matematika a práca s informáciami, Človek a príroda** a **Človek a spoločnosť**. Výrazné rozdiely sa preukázali najmä u žiakov 1. a 2. ročníka v predmetoch SJL a MAT. Uvedené zistenia boli

v súlade s vyjadreniami vyučujúcich v uskutočnených rozhovoroch i v dotazníku. Viac ako polovica potvrdila rozdiely vo vedomostiach žiakov v rámci triedy (58,1 %), stratu ich schopnosti systematicky a sústredene pracovať označilo 50,7 % učiteľov. Nižšiu schopnosť žiakov komunikovať a spolupracovať uviedlo 39,7 %, tiež stratu motivácie vzdelávať sa (28,9 %). Eliminovanie zistených nedostatkov si vyžadovalo **nastavenie a uplatňovanie systému podporných opatrení**.

GRAF 25 Diagnostika vedomostí a zručností žiakov primárneho vzdelávania po ukončení dištančného vzdelávania

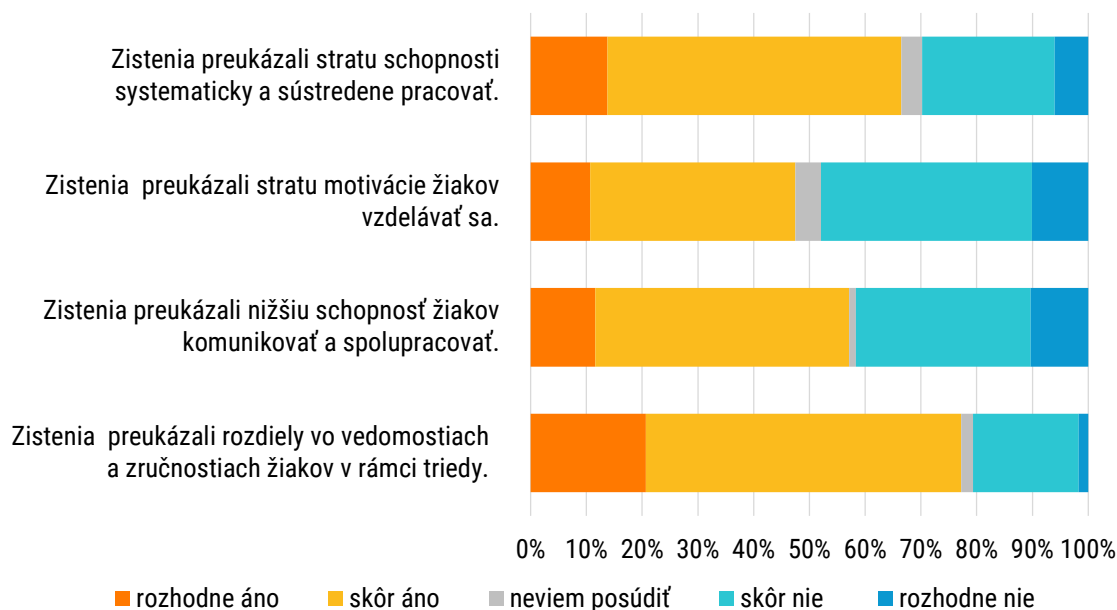

Diagnostiku vedomostí a zručností žiakov **nižšieho stredného vzdelávania** po ukončení DV preukázateľne zrealizovalo **82,1 %** základných škôl. V **17,9 %** ZŠ riaditelia síce uvádzali v rozhovoroch, že diagnostiku žiakov v 5. až 9. ročníku vykonávali, no nepredložili žiadne materiály, ktoré by preukazovali overovanie úrovne vedomostí a zručností žiakov po ukončení DV. Zistenia, analýzy a závery z vykonanej diagnostiky a z rozhovorov s vyučujúcimi nižšieho stredného vzdelávania preukázali, že v **18** školách miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov zodpovedala ich možnostiam a schopnostiam a zistené nedostatky **nemali vplyv na kontinuitu ich vzdelávania**. V ďalších **25** ZŠ miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov bola nižšia a **nedostatky mohli negatívne vplyvať na kontinuitu ich ďalšieho vzdelávania**. Rozdiely medzi plánovanými vedomosťami, úrovňou zručností/postojov a skutočnosťou zistili najmä v predmetoch VO Jazyk a komunikácia (S JL, MJL, SJSL, ANJ), Matematika a práca s informáciami (MAT) a Človek a príroda (CHE, FYZ).

V 13 školách miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov nižšieho stredného vzdelávania bola nízka a zistené nedostatky mali negatívny dosah na kontinuitu ich ďalšieho vzdelávania.

Nedostatočne osvojené vedomosti a zručnosti mali žiaci vo všetkých predmetoch VO **Matematika a práca s informáciami, Jazyk a komunikácia** a dve tretiny z nich v predmetoch vzdelávacích oblasti **Človek a príroda, Človek a spoločnosť**. Výrazné rozdiely sa preukázali najmä u žiakov 5. a 6. ročníka. Z dotazníka zadaného **učiteľom nižšieho stredného vzdelávania**, ktorí vyučovali predmety zo VO Jazyk a komunikácia, Matematika a práca s informáciami, Človek a príroda a Človek a spoločnosť vyplynulo, že výsledné zistenia z diagnostiky vedomostí a zručností žiakov po ukončení DV preukázali rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach žiakov v rámci tried (77,4 %), stratu schopnosti žiakov systematicky a sústredene pracovať (66,5 %), nižšiu schopnosť žiakov komunikovať a spolupracovať (57,1 %) a stratu motivácie vzdelávať sa (47,5 %). Odstránenie zistených nedostatkov rovnako ako na 1. stupni si vyžadovalo **nastavenie a uplatňovanie systému podporných opatrení**. Pre žiakov na oboch stupňoch vzdelávania, ktorých sa prerušenie prezenčnej výučby najviac dotklo, školy prijali rôzne opatrenia s cieľom zvýšiť úroveň ich vedomostí a zručností.

GRAF 26 Diagnostika vedomostí a zručností žiakov nižšieho stredného vzdelávania po ukončení dištančného vzdelávania

ÚDAJE O POČTE ŽIAKOV, KTORÍ NEPROSPELI Z DÔVODU NEÚČASTI NA DIŠTANČNOM VZDELÁVANÍ

Analýzou správ o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkov a podmienkach školy v školských rokoch 2018/2019, 2020/2021 sa zistilo, že na konci školského roka 2018/2019 v čase prezenčného vzdelávania neprospeklo **636** žiakov, z 1 alebo 2 predmetov **189** (z nich 49 zo SZP/MRK, 16 so ZZ) a **447** (z nich 225 zo SZP/MRK, 20 so ZZ) z 3 a viac predmetov. Na konci 2. polroka školského roka 2018/2019 bolo 144 žiakom (10 so ZZ, 28 zo SZP/MRK) povolené vykonať komisionálnu skúšku, 77 ju vykonalo úspešne (53,5 %). Povinnú školskú dochádzku predčasne ukončilo **122** žiakov (z nich 3 na 1. stupni a 119 na 2. stupni).

TABUĽKA 5 Údaje o počtoch žiakov primárneho a nižšieho stredného vzdelávania, ktorí neprospejú

Neprosievajúci žiaci	Počet žiakov na konci školského roka					
	2018/2019			2020/2021		
	1. stupeň	2. stupeň	spolu	1. stupeň	2. stupeň	spolu
z 1 alebo 2 predmetov	67	122	189	112	114	226
z 3 a viac predmetov	220	227	447	410	325	735
z 1 alebo 2 predmetov, ktorým bolo povolené vykonať komisionálne skúšky	29	115	144	30	114	144
ktorí komisionálnu skúšku vykonali úspešne	8	69	77	12	88	100
ktorí predčasne ukončili povinnú školskú dochádzku	3	119	122	6	129	135

Na konci školského roka 2020/2021, vzhľadom na realizáciu DV, celkovo neprospeklo **961** žiakov, z nich z 1 alebo 2 predmetov **226** (66 zo SZP/MRK, 13 z nich so ZZ, 48 z nich sa neúčastňovali DV) a z 3 a viac predmetov **735** (418 zo SZP/MRK, 64 so ZZ, 428 z nich sa neúčastňovalo DV). Vykonat

komisionálne skúšky na konci 2. polroka školského roka 2020/2021 bolo riaditeľmi škôl povolené iba **144** žiakom (15 zo SZP/MRK a 12 z nich aj so ZZ). Skúšky vykonalo úspešne 100 žiakov (12 na 1. stupni a 88 na 2. stupni). Povinnú školskú dochádzku predčasne ukončilo **135** žiakov (z nich 6 na 1. stupni a 129 na 2. stupni), z nich sa DV nezúčastňovalo 74 žiakov.

Zo zistení vyplynulo, že v 1 škole vytvorili v primárnom vzdelávaní 4 triedy so 66 žiakmi zo SZP/MRK viackrát opakujúcimi ročníkmi (z nich sa 38 vzdelávalo viac ako 4 roky), čo naznačovalo prejavy segregácie a neprispievalo k ich socializácii. V triedach nižšieho stredného vzdelávania opakovalo ročník viackrát 11 žiakov. Nedostatky sa týkali tiež nezrušenia povolenia individuálneho vzdelávania z dôvodu neprospechu žiaka, opakované vydávanie rozhodnutia o povolení individuálneho vzdelávania na dobu jedného školského roka žiakom opakujúcim ročník, ktorí v predchádzajúcom školskom roku počas individuálneho vzdelávania neprospeli.

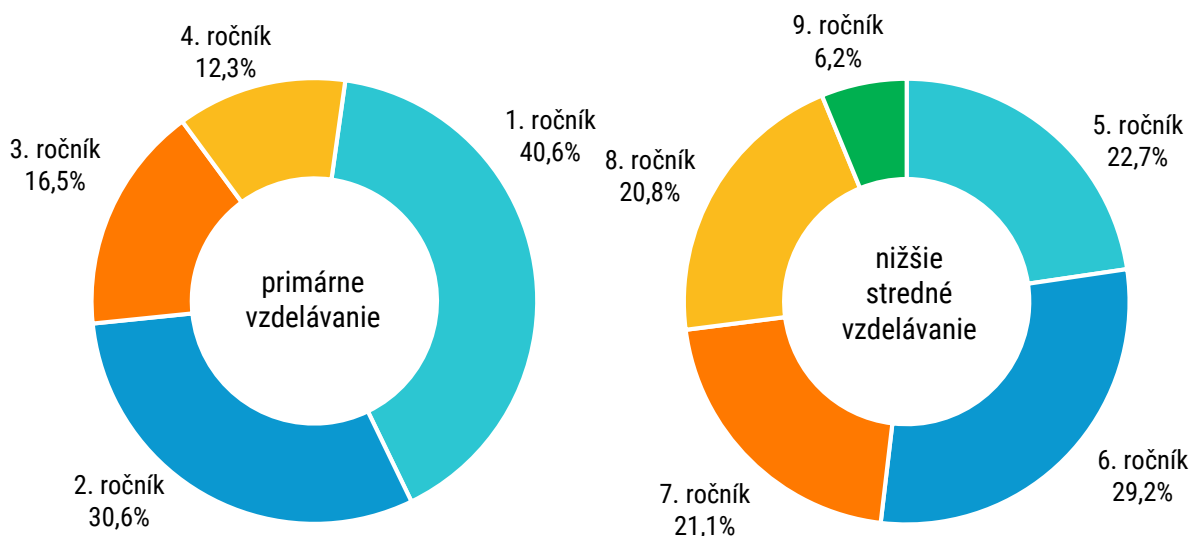
V inej ZŠ (s prevažnou väčšinou žiakov z MRK) bola v čase inšpekčného výkonu zaznamenaná výrazná nepravidelná školská dochádzka žiakov. Podľa vyjadrení vyučujúcich žiaci, ale najmä ich rodičia, zneužívali pandemickú situáciu a neúčast svojich detí ospravedlňovali strachom o ich zdravie.

V ďalšej škole podľa *Správy o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej podmienkach a výsledkoch za školský rok 2019/2020* v nižšom strednom vzdelávaní neprospelelo 9 žiakov, čo bolo v rozpore s Usmernením MŠVVaŠ SR, z nich 5 postúpili do vyššieho ročníka a 4 neumožnili vykonať komisionálnu skúšku a opakovali ročník.

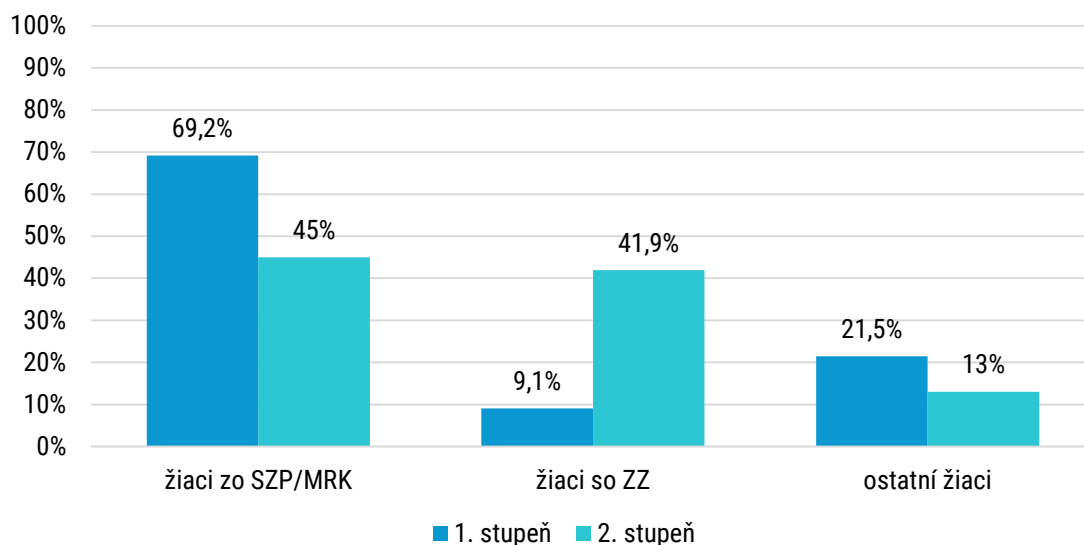
Zistenia ŠŠI preukázali, že v snahe riešiť edukačné alebo výchovné problémy žiakov subjekty väčšinou kontaktovali zákonných zástupcov, avšak s krátkodobým účinkom alebo celkom neúspešne. Nedostatky v tejto oblasti sa vyskytli v 1 ZŠ, kde nerešpektovali právo zákonných zástupcov byť informovaní o výchovno-vzdelávacích výsledkoch svojho dieťaťa, nerešpektovali právo zákonných zástupcov na poskytnutie poradenských služieb vo VaV svojho dieťaťa a nerešpektovali usmernenia pri koncoročnom hodnotení žiakov 4. ročníka v školskom roku 2020/2021.

Z analýzy údajov vyplynulo, že **počet neprosievajúcich žiakov, ktorí opakovali ročník** na konci školského roka 2020/2021, vzhľadom na **realizáciu DV, mal jednoznačne stúpajúcu tendenciu** v porovnaní so školským rokom 2018/2019 v čase PV. **Najväčší podiel neprosievajúcich** žiakov na konci školského roka 2020/2021 v primárnom vzdelávaní tvorili žiaci **1.** (178 – z nich 66,9 % zo SZP/MRK) a **2. ročníka** (134 – z nich 69,4 % zo SZP/MRK), v nižšom strednom vzdelávaní žiaci **5.** (73 – z nich 54,8 % zo SZP/MRK) a **6. ročníka** (94 – z nich 52,1 % zo SZP/MRK).

GRAF 27 Pomer žiakov jednotlivých ročníkov, ktorí na konci školského roka 2020/2021 neprospeleli

GRAF 28 Porovnanie pomeru žiakov z ohrozených skupín v 1. až 4. ročníku a 5. až 9. ročníku, ktorí na konci školského roka 2020/2021 neprospeli

Úlohou školy by malo byť odstraňovanie sociálnych rozdielov žiakov, napriek tomu riaditelia a vyučujúci príčiny neúspechu žiakov vo vzdelávaní vo výraznej miere spájali s ich **neprítomnosťou počas prezenčnej výučby**, zdôvodňovali ju nezáujmom zákonných zástupcov o pravidelnú dochádzku ich detí do školy a ich vzdelávacie výsledky, nevedením ich k plneniu si školských povinností a taktiež s ich **neúčastou na DV** z dôvodov chýbajúcej pomoci a podpory zo strany zákonných zástupcov. Príčiny zlyhávania žiakov vo vzdelávaní zapríčinené aj zo strany školy nepripúšťali.

ÚPRAVA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Školy na základe analýzy výsledných zistení z diagnostiky vedomostí a zručností žiakov mali možnosť v prípade deficitu v ich vedomostiach a zručnostiach revidovať **ŠkVP**, upraviť UP podľa cyklov vzdelávania a upraviť ciele a obsah vzdelávacích oblastí a vyučovacích predmetov zapojením sa do projektu realizovaného v spolupráci so ŠPÚ.

K revízii ŠkVP v zmysle Dodatkov č. 7 a č. 9 k ŠVP však viac ako **dve tretiny škôl** v školskom roku 2020/2021 **nepristúpilo**. Ostatné školy upravili **učebné plány**, ako i **učebné osnovy** v súlade so ŠVP, posilnili disponibilné hodiny alebo upravili RUP rozdelený na cykly. Úpravy týkajúce sa **učebného plánu** vykonalo 15 škôl. Na zlepšenie úrovne vedomostí žiakov a ich upevnenie v 20 ZŠ posilnili disponibilnými hodinami vybrané predmety v jednotlivých ročníkoch, najčastejšie v predmetoch SJL, MJL, SJSL, MAT, ojedinele INF či PDA. V 5 ZŠ využili možnosť rozdeliť hodinové dotácie a vzdelávacie štandardy na celý stupeň vzdelávania (v zmysle poznámky č. 7 k RUP ŠVP) pri zachovaní postupnosti jednotlivých vzdelávacích štandardov a celkového počtu vyučovacích hodín jednotlivých vyučovacích predmetov so zachovaním ich vnútornej logickej štruktúry a zásady veku primeranosti. Pri úprave **učebných osnov** sa zamerali na presun neodúčeného učiva (školský rok 2019/2020) najmä v predmetoch VO *Matematika a práca s informáciami*, *Jazyk a komunikácia*, *Človek a príroda*, najmenej *Človek a spoločnosť* do vyššieho ročníka (2020/2021). Jedna škola sa v školskom roku 2020/2021 zapojila do Pilotného overovania upravených RUP a vzdelávacích štandardov **podľa cyklov** v zmysle Dodatku č. 8 ku ŠkVP. V uvedenom školskom roku škola postupovala v plnom rozsahu podľa nezmeneného ŠkVP. Učitelia sa zamerali na prípravu modifikovaných učebných osnov vo všetkých hlavných i v komplementárnych VO odstránením duplicitných tém v rámci predmetu a posilnením tém, ktoré považovali za dôležité vzhľadom na previazanosť učiva medzi predmetmi. V školskom roku 2021/2022 škola postupovala už podľa pripravených učebných osnov, pričom zachovala pôvodný UP. Úpravy učebných osnov boli odsúhlasené pedagogickou radou a zaznamenané v dodatku k ŠkVP.

V systéme **hodnotenia a klasifikácie žiakov** takmer všetky subjekty postupovali v súlade s metodickým pokynom, usmerneniami MŠVVaŠ SR a odporúčaniami ŠPÚ. Až **75 %** subjektov prehodnotilo a následne zmenilo spôsob hodnotenia v niektorých vyučovacích predmetoch z klasifikácie na hodnotenie slovom absolvoval/neabsolvoval (*najčastejšie predmetov ETV/NBV, pracovné vyučovanie a predmety s výchovným zameraním*) a v 1. ročníku prišli k slovnému hodnoteniu v zmysle usmernení MŠVVaŠ SR. V **55 %** škôl modifikovali a **posilnili** tie **nástroje hodnotenia**, ktoré majú **formatívny charakter** a prihliadajú na osobitosti, možnosti a individuálne podmienky na domácu prípravu každého žiaka.

K zmenám v organizácii vzdelávania pristúpilo 9 subjektov, okrem obdobia adaptácie v záujme prepájania učiva a napĺňania výkonových štandardov so situáciami z reálneho života zaradili do rozvrhu hodín **blokové vyučovanie**. Realizované bolo formou celodenných alebo týždenných blokov zameraných najmä na tvorbu projektov, na nácvik komunikačných zručností a prosociálne správanie žiakov. Možnosť **úpravy dĺžky prestávok** tak, aby bolo možné počas nich realizovať pohybové aktivity žiakov, využili 2 ZŠ. Úpravy v UP škôl, v cieľoch a v obsahu vzdelávania zahŕňajúcu o. i. redukciu učiva boli prerokované a odsúhlasené pedagogickou radou v 29 subjektoch.

Nedostatky vo vypracovaní či aktualizovaní ŠkVP boli zistené v 3 školách, v jednej ZŠ s MŠ nebol akceptovaný UP pri tvorbe rozvrhu v 3. ročníku, v dôsledku čoho sa výchova a vzdelávanie z ANJ neuskutočňovali podľa UP ŠkVP. V ďalšej ZŠ sa zistilo neakceptovanie RUP pri vzdelávaní žiakov s MP začlenených v triede v rámci školskej integrácie a učebných osnov ANJ nižšieho stredného vzdelávania neboli rozpracované najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom, v inej ZŠ nevypracovali učebné osnovy v rozsahu podľa UP ŠkVP.

Vo vzťahu k organizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa zistilo, že v 2 školách prekročili povolený počet hodín vyučovaných v jednom slede v 2. ročníku a v 5. až 9. ročníku, v ďalších 3 ZŠ pri vyučovaní predmetu ANJ prekročili stanovený najvyšší počet žiakov v skupine, zároveň v 1 škole neboli žiaci delení na skupiny pri vyučovaní predmetov SJS, ANJ, THD a INF. V inej ZŠ spájali triedy rôznych ročníkov na 2. stupni na vyučovacích hodinách predmetov GEG, THD, VYV a INF. V ďalších 2 ZŠ riaditelia neurčili dĺžku obedňajšej prestávky v rozsahu minimálne 30 minút. V inej škole bola bezdôvodne skrátaná 7. vyučovacia hodina na 40 minút a medzi 6. a 7. vyučovacou hodinou nebol zabezpečený pedagogický dozor. V ďalších 2 ZŠ nedodržali dĺžku obedňajšej prestávky pre žiakov v rozsahu minimálne 30 minút a tiež prekročili najvyšší počet žiakov v skupinách pri vyučovaní predmetov ANJ, THD a INF.

Negatívnym zistením, vo vzťahu k vytváraniu inkluzívneho prístupu ku vzdelávaniu, bolo, že v ZŠ v školskom roku 2021/2022 bol na 1. stupni v špecializovanej triede pre žiakov, ktorí nemali predpoklad úspešne zvládnuť obsah vzdelávania 1. ročníka, prekročený ich celkový povolený počet. V iných 2 školách sa zistili nedostatky v postupe pri vzdelávaní žiakov s MP v počte vyučovacích hodín a skladbe predmetov. V jednej z nich sa vzdelávali žiaci s MP s pedagogickou asistentkou mimo triedy a v zápisniciach predmetových komisií boli nejasné a nereálne informácie o ich vzdelávaní. V druhej škole boli nedostatky v ich celkovom hodnotení a spôsobe ukončovania VaV po absolvovaní posledného ročníka ZŠ získaním nižšieho stredného vzdelania. V ďalšej ZŠ nerešpektovali právo žiaka na individuálny prístup s ohľadom na jeho schopnosti a možnosti, nerešpektovali právo žiaka na poskytovanie poradenstva a služieb spojených s VaV, zistil sa nesúlad (za školský rok 2020/2021) v súvislosti s opakovaním ročníka medzi zápisom hodnotenia na polročnej klasifikácii v zápisnici a v záznamoch o prospechu žiakov v katalógových listoch všetkých žiakov 4. ročníka.

OPATRENIA ZAMERANÉ NA POSKYTOVANIE PODPORY ŽIAKOM, KTORÍ NEMALI VYTVORENÉ PODMIENKY NA DIŠTANČNÉ VZDELÁVANIE

Dôležitú úlohu z pohľadu zníženia, prípadne úplného odstránenia neúspechu žiakov vo vzdelávaní zohrávajú rôzne mechanizmy orientované na poskytovanie podpory jednotlivcom z ohrozených

skupín (*menej úspešní žiaci vo vzdelávaní, žiaci zo SZP, z MRK, so ZZ i žiaci s iným materinským jazykom*). Vzhľadom na to, že mnohí z nich z rôznych, často i objektívnych dôvodov (*nedostatočný prístup k internetu, chýbajúce digitálne technológie i počítačové znalosti týchto žiakov a ich zákonných zástupcov*) sa nemohli alebo nevedeli zapojiť do online vyučovania, školy **prijali** rôzne **opatrenia zamerané** na poskytovanie podpory **ohrozeným skupinám žiakov**, ktorých sa DV najviac dotklo. Konkrétne **materiály**, ktoré preukazovali **nastavenie podporného systému opatrení**, predložilo **33** subjektov. Ostatné komplexný systém opatrení vytvorený nemali. Z rozhovorov s riaditeľmi škôl a z vyjadrení učiteľov v zadaných dotazníkoch vyplynulo, že využívali rôzne formy pomoci orientované na oblasť poskytovania podpory učenia sa žiakov priamo na vyučovacích hodinách, na oblasť podpory ich wellbeingu, oblasť podpory žiakov v čase mimo vyučovania a na oblasť skvalitnenia práce a vzdelávania PZ.

Väčšina škôl deklarovala realizovanie aktivít zameraných na **podporu žiakov mimo vyučovania**. Najčastejšie sa podľa vyjadrení pedagógov cielene orientovali najmä na poskytovanie individuálneho či skupinového doučovania slaboprosievajúcich žiakov. V popoludňajších hodinách doučovanie poskytovali aj triedni učelia, pedagogickí asistenti či vychovávateľky v ŠKD. Ojedinele sa doučovanie žiakov prezenčnou aj dištančnou formou realizovalo v spolupráci so študentmi z pedagogickej fakulty. Ďalším z opatrení bolo sprístupnenie ŠKD aj pre žiakov nižšieho stredného vzdelávania (14 ZŠ), prípadne doučovanie pedagogickými asistentmi aj v čase, keď žiaci čakajú na dopravu domov. Školy pomáhali odstrániť nedostatky vo vzdelávaní žiakom aj prostredníctvom aktivít v záujmových útvaroch zameraných najmä na edukáciu. Na zlepšenie výsledkov predovšetkým v oblasti čitateľskej, ale aj matematickej, prírodovednej, environmentálnej a finančnej gramotnosti bol využívaný obsah rôznych školských aktivít. V snahe eliminovať nedostatky žiakov po DV na oboch stupňoch vzdelávania **2 ZŠ** realizovali projekt *Jarná škola*, **19** subjektov sa zapojilo do projektu *Letná škola* a **18** do projektu *Spolu múdrejší*. Hoci v niektorých ZŠ s evidovanými žiakmi z MRK pedagogickí zamestnanci oslovili prioritne zákonných zástupcov skupiny žiakov ohrozených školským neúspechom a poskytli im informácie o bezplatnom doučovaní prostredníctvom projektov, zákonní zástupcovia záujem o využitie tejto možnosti neprejavili. Žiaci mali tiež možnosť individuálnych konzultácií v prípade výchovno-vzdelávacích problémov s výchovným poradcom, so školským špeciálnym pedagógom a niekde aj so školským psychológom či sociálnou pedagogičkou, niekde využívali aj pomoc učiteľov určených za mediátorov a pedagogických asistentov vykonávajúcich návštevy v rodinách.

Niektoré školy sa zapojili tiež do národného projektu *Pomáhajúce profesie v edukácii detí a žiakov*. Prostredníctvom novovytvorených pracovných miest bola vytváraná edukačná podpora žiakom, bez ohľadu na ich individuálne predpoklady, na realizáciu inkluzívneho vzdelávania priamo v školskom prostredí. Spoluprácu s komunitnými centrami alebo občianskymi združeniami potvrdilo 19,9 % učiteľov. Takmer všetci (99,2 %) PZ deklarovali spoluprácu so zákonnými zástupcami žiakov pri riešení výchovno-vzdelávacích a rodinných problémov, či na zlepšenie dochádzky žiakov.

Ďalšou oblasťou, na ktorú sa školy najčastejšie zameriavali, boli opatrenia orientované na **podporu wellbeingu všetkých žiakov**, ktoré uskutočňovali počas adaptačného obdobia pri návrate k PV. Pedagógovia obdobie adaptácie považovali za veľmi dôležité najmä vo vzťahu k žiakom primárneho vzdelávania s ohľadom na vytvorenie dostatočného časového priestoru zvyknúť si na prostredie školy. Na oboch stupňoch vzdelávania organizovali pre všetkých žiakov rôzne aktivity zacielené na obnovenie a upevnenie vzťahov v rovesníckych skupinách, na podporu duševného zdravia, na podporu sociálneho učenia. Niekde zaviedli pravidelné hodiny s triednym učiteľom zamerané na spoločné triedne či pohybové aktivity v exteriéri školy s cieľom podpory socializácie, na rozvoj komunikácie, na prevenciu problémového správania, na rozvoj empatie, tolerancie a pozitívnej klímy v triede. Ojedinele školy zaraďovali do edukačnej činnosti projektové a blokové vyučovanie na oboch stupňoch vzdelávania. V prípade rôznych problémov vo vyučovaní mali žiaci vytvorenú možnosť konzultovať ich so školským špeciálnym pedagógom alebo na témy zamerané na odbúravanie stresu mohli komunikovať aj so psychológom z poradenského zariadenia. Na posilnenie prevencie rizikového správania pedagógovia (73,7 %), aj v spolupráci s inými inštitúciami, pripravovali a zabezpečovali programy primárnej prevencie rizikového správania žiakov, prednášky, besedy, workshopy, diskusie,

dotazníky i rôzne panelové diskusie na rozličné témy, čím podporovali nielen ich wellbeing, ale ovplyvňovali aj efektívnosť ich učenia, motiváciu a školskú úspešnosť. Takmer všetci učitelia v dotazníku sa vyjadrili, že počas edukácie zaistovali podmienky pre vytváranie bezpečného prostredia, rozvíjanie emocionálnych kompetencií žiakov v záujme podpory ich celkovej pohody, podporovali ich vzájomné pozitívne vzťahy uplatňovaním rozmanitých výchovno-vzdelávacích intervencií.

Oblasť **podpory učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách** bola výraznejšie zaznamenaná v 38 školách. Vyučujúci v zadanom dotazníku uviedli (90,8 %), že uplatňujú rôzne inovatívne formy a metódy vyučovania a špecifické pedagogické intervencie (86,3 %). Zatraktívnenie a zefektívnenie edukácie s využitím rôznych výučbových aplikácií/programov/webových stránok označili v dotazníku takmer dve tretiny učiteľov. Uplatňovanie individuálneho prístupu deklarovali takmer všetci učitelia a rovnako takmer všetci z nich potvrdili uplatňovanie cieľenej podpory jednotlivcov diferencovaním úloh či predĺženým výkladom. Vyučujúci zároveň uviedli, že do vyučovania zaraďovali skupinovú prácu s prvkami kooperácie (89,8 %), viedli žiakov k sebahodnoteniu (95,6 %), vytvárali im priestor na hodnotenie výkonu spolužiaka (78,1 %) a uplatňovali formatívne hodnotenie (85,8 %). Poskytovanie príležitostí pre rovesnícke učenie sa žiakov na vyučovacích hodinách označilo 77,7 % učiteľov. Využívanie pomoci pedagogického asistenta v edukácii potvrdilo v dotazníku 63,1 % vyučujúcich a 74,1 % aj možnosť žiakov individuálne konzultovať problémy vo vzdelávaní so školským špeciálnym pedagógom.

Oblasť **skvalitnenia práce a vzdelávania pedagogických zamestnancov** v záujme podpory žiakov vo vzdelávaní v škole bola rozvíjaná najmä v 36 subjektoch. V záujme ich podpory v školách pracovali inkluzívne tímy (*školský špeciálny pedagóg, pedagogický asistent, výchovný poradca, poprípade aj sociálny pedagóg*), ktoré participovali spolu s triednymi učiteľmi, ostatnými pedagógmi, ak prejavovali záujem aj so zákonnými zástupcami žiakov, so zamestnancami poradenských zariadení, ÚPSVaR a políciou pri riešení možných príčin neúspechu vo vzdelávaní či pri riešení výchovných problémov žiakov. Takmer všetci učitelia v dotazníku uviedli posilnenie spolupráce medzi kolegami vzájomným odovzďávaním si poznatkov a skúseností (99,6 %). Pri rozvoji vlastných profesijných kompetencií vyučujúci najčastejšie preferovali najmä interné formy vzdelávania, ale až 68,9 % z nich sa tiež vyjadrilo, že sa zúčastnili v ostatných 2 rokoch aj vzdelávania zameraného na rozvíjanie osvojených a získanie nových profesijných kompetencií a rôznych informatívnych webinárov zameraných napríklad na inklúziu vo vzdelávaní, formatívne hodnotenie alebo špecifiká edukácie ohrozených skupín žiakov. Len ojedinele uviedli prezentovanie vlastných didaktických materiálov prostredníctvom webinárov (10,6 % PZ).

Podpora **wellbeingu pedagógov** bola v ZŠ rôzna. Riaditelia v rozhovoroch uvádzali, že sa snažia vytvoriť pre PZ prívetivé prostredie pre vzájomnú komunikáciu a spoločné riešenie problémov, zameriavajú sa na ich motiváciu, niektorí oceňovaním ich práce, zabezpečením rôznych mimopracovných spoločných zážitkovo orientovaných aktivít či zabezpečením moderného technického vybavenia škôl.

ZISTENIA Z PRIAMEHO POZOROVANIA VYUČOVACIEHO PROCESU

Priame pozorovanie edukácie v **primárnom a nižšom strednom vzdelávaní** sa cielene zameralo na sledovanie procesov súvisiacich s učením sa žiakov a vyučovaním učiteľov na **2 370** vyučovacích hodinách v 4 vzdelávacích oblastiach (*Jazyk a komunikácia; Matematika a práca s informáciami; Človek a príroda; Človek a spoločnosť*).

PRIMÁRNE VZDELÁVANIE

Priame pozorovanie vyučovacieho procesu sa v **primárnom vzdelávaní** uskutočnilo na **953** vyučovacích hodinách v predmetoch SJL, SJS, MJL, ANJ, MAT, PVO, PDA a VLA.

UČENIE SA ŽIAKA

Na sledovaných vyučovacích hodinách mali žiaci dostatok príležitostí preukázať osvojené spôsobilosti v ústnom a písomnom vyjadrovaní. Nadobudnuté **komunikačné kompetencie** preukázali žiaci na 77,1 % vyučovacích hodín, vyjadrovali sa prevažne pohotovo, plynule a spisovne správne. V odpovediach zväčša dokázali uplatňovať požadovanú odbornú terminológiu v navodených komunikačných situáciách. Ojedinele, najmä v nižších ročníkoch, sa prejavili v ich ústnom i písomnom prejave nedostatky v dôsledku málo rozvinutej aktívnej slovnej zásoby. Nedostatočné vyjadrovacie schopnosti niektorých žiakov, najmä pochádzajúcich z málo podnetného prostredia, sa prejavovali ich strohým ústnym prejavom, prevažne s jednoslovnými odpoveďami, niekedy slangom či nárečím, čo negatívne ovplyvňovalo efektívnosť vzájomnej komunikácie. K súvislejším vyjadreniam boli opakovane usmerňovaní a nabádaní vyučujúcimi, ktorí im nie vždy poskytovali dostatok priestoru na premyslenie odpovede, často sa uspokojili s ich jednoslovnou odpoveďou. Pri práci so súvislým aj nesúvislým textom väčšinou dokázali reprodukovať jeho obsah (68,8 % hodín), odpovedať na jednoduché otázky a vyhľadať základné informácie, no možnosť analyzovať ho nedostali na takmer 30 % hodín. Posúdiť text alebo význam získaných informácií či vyjadriť sa k ich ďalšiemu využitiu nedostali príležitosť na 56 % pozorovaných hodín. Niektorí jednotlivci nepreukázali pre daný ročník požadovanú úroveň čitateľských zručností, v dôsledku čoho mali problémy s porozumením textu. Pri riešení zadaní vyžadujúcich vyššie myšlienkové procesy viac ako tretina žiakov dokázala vyhľadať a určiť podstatné informácie, rozlišovať ich a porovnávať vzťahy medzi nimi, sporadicky nevedeli samostatne riešiť úlohy vyžadujúce rozbor, väčšina žiakov však príležitosť preukázať schopnosť analýzy a syntézy nedostala.

Žiaci svoje **poznávacie kompetencie** zdokonaľovali najmä prostredníctvom úloh zameraných na stimuláciu zapamätania a porozumenia (95,3 % hodín). Na podnety učiteľov väčšina z nich reagovala, zapájala sa do riadených rozhovorov pri opakovaní, oboznamovaní sa s novým učivom, ako aj pri jeho upevňovaní. Dokázali vecne správne reprodukovať zapamätané učivo, najmä osvojené fakty, pojmy, definície a po nápomocných otázkach odlíšiť podstatné poznatky od nepodstatných, či aplikovať pri riešení konkrétnych úloh a zadaní (87 % hodín). Výrazne však bola podcenená oblasť rozvíjania vyšších myšlienkových procesov žiakov. Príležitosti na analyzovanie a kritické hodnotenie preberaných javov a procesov nemali vytvorené na 59,8 % sledovaných hodín. Nízka frekvencia úloh vyžadujúcich hodnotenie (33,6 % hodín) a tvorivosť (22,7 % hodín) umožnila iba malej časti žiakov vyjadriť úsudok odôvodnený argumentmi a preukázať tvorivé myslenie, pričom väčšina z nich prejavila kritické myslenie a navrhovala nové a nezvyčajné riešenia. Úlohy a činnosti stimulujúce tvorivosť a originálne riešenia problémov výrazne absentovali až na 77,3 % hodín. Uplatňovanie málo efektívnych metód a foriem práce, ktoré žiakov nestimulovali k činnostnému učeniu sa, limitovalo aktívne prejaviť učebný potenciál a tvorivosť jednotlivcov. Nedostatočným diferencovaním zadávaných úloh a činností z hľadiska náročnosti a kvantity na niektorých vyučovacích hodinách vyučujúci nezabezpečili optimálnu učebnú záťaž zohľadňujúcu individuálne schopnosti a možnosti každého jednotlivca.

Rozvoj **kompetencií k celoživotnému učeniu sa** nebol v požadovanej miere stimulovaný vytváraním priestoru na formovanie hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov až na 60,7 % hodín. V dôsledku nie vždy vhodne zvolených stratégií vyučovania (*s prevahou frontálnej výučby*) svoju autonómnosť a iniciatívnosť, navrhovanie či používanie vlastných postupov pri plnení zadaní a úloh mohli preukázať iba na 67,2 % hodín.

Takmer na viac ako polovici hodín žiaci nemali možnosť rozvíjať svoje **sociálne kompetencie** v interaktívnych činnostiach. Zaradenie kooperatívnych činností do edukácie bolo na sledovaných hodinách zaznamenané menej často. Nízka frekvencia využívania tímovej práce či práce vo dvojiciach výrazne ovplyvňovala vytváranie pozitívnych vzťahov so spolužiakmi a oslabovala **rozvíjanie ústretovej komunikácie**. Ak dostali príležitosť, záujem pohotovo vyjadriť svoj postoj či stanovisko prejavili žiaci na 58,7 % hodín, ale zdôvodniť či obhájiť ho dokázali len na 40,7 %. Schopnosť aktívne počúvať a rešpektovať názor iného v prípade vytvorenia priestoru na diskusiu, preukázali iba na 44,2 % hodín. Oblasťou vyžadujúcou výrazné zlepšenie bola podpora schopností žiakov súvisiacich s hodnotením ich vlastných výkonov a výkonov spolužiakov. Keď mali príležitosť posudzovať svoju alebo spolužiakovu prácu, nie vždy dokázali objektívne situáciu zhodnotiť.

VYUČOVANIE UČITEĽOM

Počas priameho pozorovania **podporné stimuly pre efektívne stratégie učenia sa každého žiaka** boli výrazne zaznamenané len na 49,8 % vyučovacích hodín, s výnimkou využívania pomoci školského špeciálneho pedagóga a pedagogického asistenta žiakom so ŠVVP pri prekonávaní bariér v učení, čím neboli vytvorené dostatočné podmienky pre **inkluzívne vzdelávanie** každého žiaka. Prekonávaniu bariér v učení sa jednotlivcov učiteľia zväčša napomáhali realizovaním individuálneho prístupu formou opakovaného vysvetlenia učiva, zohľadňovaním pracovného tempa konkrétneho žiaka, vytváraním priestoru pre rovesnícke učenie, ojedinele predĺženým výkladom či regulovaním času na riešenie zadaní. Vytváranie podmienok pre **inkluzívne vzdelávanie** žiakov nebolo zabezpečené na polovici sledovaných vyučovacích hodín snahou učiteľov naplno rozvíjať potenciál každého jednotlivca, zadané úlohy nie vždy rešpektovali ich rozdielne potreby a schopnosti. Vyučujúci menej často zaraďovali prácu vo dvojiciach či v tíme.

Na väčšine hodín boli **materiálno-technické prostriedky** využívané efektívne (81,2 %), vrátane IKT vo vzťahu k stanoveným cieľom vyučovania a učebnej téme. Pracovať žiakom s digitálnymi technológiami však učiteľia umožnili iba ojedinele. Na ostatných hodinách neboli učebné pomôcky vhodne využité alebo názornosť edukácie bola zabezpečená len textami z učebníc.

Využívanie **efektívnych stratégií vyučovania** na podporu aktívneho činnostného učenia sa žiakov uplatňovaním metód a foriem práce podporujúcich rozvoj ich kritického myslenia, tvorivosti, metakognície bolo zaznamenané na 53,6 % hodín. Ešte menej mali žiaci poskytnutý priestor pre autonómnosť a iniciatívnosť, slobodnú voľbu pri výbere úloh či činností (*pozorované na 37,8 % hodín*). Pedagógovia v menšej miere využívali inovatívne činnostné metódy, častejšie uplatňovali najmä frontálne vyučovanie s prevahou rozhovoru a monologické slovné metódy, čo bolo v rozpore s ich vyjadreniami v dotazníku, kde vo vysokom počte potvrdili využívanie inovatívnych foriem a metód vyučovania (94,2%).

Silnou stránkou všetkých sledovaných škôl bolo, že vyučujúci viedli žiakov k tolerancii, k formovaniu pozitívnych vzťahov medzi nimi. Svojím empatickým prístupom väčšinou prispievali k podnetnej sociálnej klíme triedy, vzájomnej znášanlivosti a sebadôvere žiakov, takmer na všetkých sledovaných vyučovacích hodinách (93,5 %), čím vytvárali **atmosféru istoty a psychického bezpečia**. Ojedinele bola pozorovaná vzájomná neakceptácia jednotlivcov v dôsledku nedostatočnej pozornosti učiteľa pri dodržiavaní dohodnutých pravidiel. Učiteľia na väčšine sledovaných hodín uplatnili **formatívne hodnotenie**, svoje hodnotenie zdôvodnili a priebežne žiakom poskytovali spätnú väzbu, v optimálnej miere vhodne kombinovali pochvalu, konštruktívnu kritiku a motivovali ich k aktivite (82,3 %). V závere hodín poukázali na pozitíva i negatíva učenia sa žiakov, čo napomáhalo jednotlivcom hľadať možnosti zlepšiť sa. Klasifikáciu uplatnili menej často.

NIŽŠIE STREDNÉ VZDELÁVANIE

Priame pozorovanie vyučovacieho procesu sa v **nižšom strednom vzdelávaní** uskutočnilo na **1 417** vyučovacích hodinách v predmetoch SJL, SJSL, MJL, ANJ, NEJ, MAT, INF, FYZ, CHE, BIO, GEG, DEJ a OBN.

UČENIE SA ŽIAKA

Žiaci na sledovaných hodinách (72,1 %) preukázali primerané **komunikačné kompetencie**. Na väčšine sledovaných hodín bola úroveň ich prejavu spisovná, vyjadrovali sa plynule, vecne, v logickom slede a uplatňovali primeranú odbornú terminológiu. Dokázali pracovať s textom, vyhľadávať základné informácie, kľúčové slová, avšak nemali príležitosť analyzovať text, spájať získané informácie na takmer tretine hodín a posudzovať, hodnotiť text či vyslovovať hypotézy nedostali príležitosť na viac ako polovici sledovaných hodín. Len výnimočne mali možnosť vymieňať si informácie prostredníctvom vyučovacích programov alebo internetu. Oproti tomu nedostatočne rozvinutá slovná zásoba, časté

používanie strohých až jednoslovných odpovedí, nesprávna aplikácia odbornej terminológie, využívanie nárečových slov a výrazov v materinskom jazyku, výrazné nedostatky v písomnom prejave sa vyskytovali najmä u žiakov pochádzajúcich z MRK.

V súvislosti s rozvíjaním **poznávacích kompetencií** žiaci preukázali schopnosť reprodukovať osvojené vedomosti a následne ich dokázali uplatniť v konkrétnej neznámej situácii takmer na 87,2 % hodín. Zadané úlohy vo výraznej miere smerovali prevažne k úlohám na zapamätanie, porozumenie učiva a aplikáciu. Stimulácia k vyšším myšlienkovým procesom sa objavila na sledovaných hodinách v menšej miere. Ak dostali príležitosť, úlohy zamerané na analýzu dokázali žiaci úspešne riešiť, ale na 39,6 % sledovaných hodín na to nemali vytvorené možnosti.

Priestor na riešenie úloh zameraných na hodnotenie (67,2 %) a tvorivosť (78,1 %) výrazne absentoval.

Preukázanie **kompetencií k celoživotnému učeniu sa a sociálnych zručností** a schopností žiakov na sledovaných vyučovacích hodinách malo rozdielnú úroveň. Žiaci si v prevažnej miere uvedomovali potrebu autonómneho učenia. Sociálne kompetencie pri kooperatívnych formách práce mali možnosť rozvíjať len na polovici vyučovacích hodín. Boli aktívni a preberali zodpovednosť za vlastné učenie sa pri samostatnej práci aj pri práci vo dvojiciach či skupine. V menšej miere však preukázali schopnosť efektívne pracovať s chybou a len zriedka prejavili iniciatívu a prispeli vlastnými originálnymi nápadiami pri riešení úloh.

Príležitosť prejavíť svoje **hodnotiace zručnosti** na vyučovaní dostali len sporadicky. Vtedy hodnotili prevažne vlastné učebné výkony, výsledky spolužiačkovej činnosti mohli posúdiť len ojedinele. Priestor na diskusiu bol vytvorený na menšom počte hodín, počas ktorých žiaci preukázali schopnosť aktívne počúvať a rešpektovali názory iných. Pri kooperatívnych aktivitách žiaci dokázali akceptovať stanovené pravidlá, vzájomne si pomáhať. Minimálne preukázali schopnosť prezentovať výsledky svojej činnosti, ich objektívne posúdenie a podloženie argumentmi tiež zvládli len ojedinele.

VYUČOVANIE UČITEĽOM

Poskytovanie **podporných stimulov pre efektívne stratégie učenia** sa každého žiaka učiteľmi bolo nevýrazné. Vyučujúci na 56,8 % sledovaných hodín personalizovali proces výučby a optimalizovali učebnú záťaž s ohľadom na individuálne potreby a schopnosti žiakov, či zadávali úlohy s rozdielnou náročnosťou. Podporné stimuly pre vzdelávanie sa každého žiaka neaplikovali pravidelne, žiakom zadávali rovnaké úlohy bez možností výberu ich náročnosti, kvantity či časového limitu na ich riešenie, čo nekorešpondovalo s ich tvrdeniami v dotazníku (94,2 % učiteľov uviedlo, že *diferencuje úlohy a zadania podľa špecifických potrieb a možností žiakov a 99,5 %, že v edukácii uplatňuje individuálny prístup*). Žiakom so ŠVVP pomáhali prekonávať bariéry v učení sa i za pomoci intervencie špeciálneho pedagóga a pedagogických asistentov, čím optimalizovali ich učebnú záťaž a vytvárali podmienky pre inkluzívne vzdelávanie. Učebnú tému vysvetľovali v súlade s aktuálnymi vedeckými poznatkami a vytvárali pre žiakov príležitosti na aplikovanie získaných vedomostí. Len na polovici vyučovacích hodín však uplatnili **metódy** a formy práce, ktoré by smerovali **k aktívnemu činnostnému učeniu sa** žiakov, k samostatnému spracovávaniu informácií, rozvíjaniu kritického uvažovania či metakognície. V menšej miere umožnili žiakom slobodnú voľbu pri výbere úloh alebo činností (na 40,9 % sledovaných hodín), čím stimulovali ich schopnosti objavovať, experimentovať či klásť otázky. Využitie inovatívnych metód a foriem práce, pri ktorých učitelia dokázali žiakov podnecovať ku kritickému mysleniu, čím by zvýšili ich motiváciu o učenie, bolo priamym sledovaním edukácie zaznamenané len sporadicky, hoci v dotazníku ich využívanie označilo takmer 90 % učiteľov.

Materiálno-technické prostriedky vrátane informačno-komunikačných technológií vo vzťahu k stanoveným cieľom vyučovacej hodiny a učebnej téme využívali vyučujúci takmer na 80 % hodín, avšak priestor žiakom s nimi pracovať vytvárali minimálne.

Pedagógovia takmer na všetkých sledovaných vyučovacích hodinách vytvárali **atmosféru istoty a psychického bezpečia**, podporovali **wellbeing** žiakov, vytvárali prostredie, v ktorom sa žiaci cítili

prirodzene, vrátane žiakov zo SZP/MRK, u ktorých primerane zohľadňovali aj kultúrne rozdiely a osobitosti.

Formatívne hodnotenie optimálne kombinované chválou a kritikou, poskytovaním spätnej väzby o kvalite výkonu žiaka s naznačením možnosti ďalšieho napredovania uplatnilo 71 % učiteľov, v dotazníku jeho realizovanie potvrdilo až 85,3 %, v menšej miere bola na hodinách uplatnená klasifikácia.

VÝRAZNÉ POZITÍVA Z PRIAMEHO POZOROVANIA VYUČOVACÍCH HODÍN

- podporovanie wellbeingu žiakov vytváraním prostredia, v ktorom sa cítili jednotlivci prirodzene, spokojne a boli rešpektovaní;
- uplatňovanie formatívneho hodnotenia žiakov učiteľmi s optimálnou kombináciou pochvaly a kritiky.

VÝRAZNÉ NEGATÍVA Z PRIAMEHO POZOROVANIA VYUČOVACÍCH HODÍN

- nízka miera rozvíjania poznávacích kompetencií na úrovni vyšších myšlienkových procesov najmä v úlohách zameraných na hodnotenie, rozvoj kritického myslenia a podporu tvorivosti v súvislosti s uplatňovaním tradičných foriem vyučovania;
- nedostatočné uplatňovanie efektívnych stratégií vyučovania na podporu aktívneho činnosného učenia sa žiakov;
- nedostatočné vytváranie príležitostí pre rozvíjanie kompetencií žiakov k celoživotnému učeniu sa podporovaním ich hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností;
- nevytváranie dostatočného priestoru žiakom pre rozvoj ich sociálnych kompetencií menej častým zaraďovaním kooperatívnych foriem vyučovania, nevytváranie príležitostí na prezentovanie, zdôvodňovanie, obhajovanie vlastných názorov, postojov, stanovísk a výsledkov ich činností vo dvojici alebo v tíme.

GRAF 29 Preukázanie poznávacích kompetencií žiakov primárneho a nižšieho stredného vzdelávania na sledovaných vyučovacích hodinách

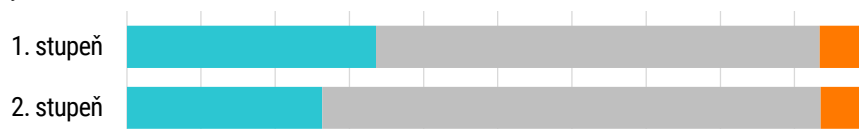
b) Dokázali riešiť úlohy na aplikáciu.

c) Dokázali riešiť úlohy na analýzu.

d) Dokázali riešiť úlohy na hodnotenie.

e) Dokázali riešiť úlohy na rozvíjanie tvorivosti.

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

vedeli nedostali príležitosť nevedeli

GRAF 30 Preukázanie kompetencií k celoživotnému učeniu sa a sociálnych zručností a schopností žiakov primárneho a nižšieho stredného vzdelávania na sledovaných vyučovacích hodinách

a) Uvedomovali si potrebu autonómneho učenia.

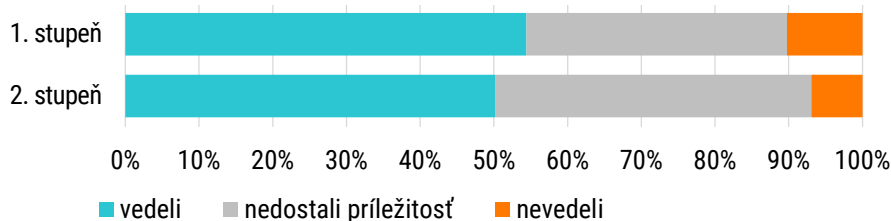
b) Prejavili zručnosť v sebahodnotení a hodnotení spolužiakov.

c) Preukázali sociálne kompetencie (empatiu, ústretovú komunikáciu).

d) Preukázali schopnosť aktívne počúvať, v diskusii rešpektovať názory iných.

GRAF 31 Poskytovanie podporných stimulov učiteľom pre efektívne stratégie učenia sa každého žiaka v sledovaných predmetoch primárneho a nižšieho stredného vzdelávania

a) Učitelia vytvárali podmienky pre inkluzívne vzdelávanie každého žiaka.

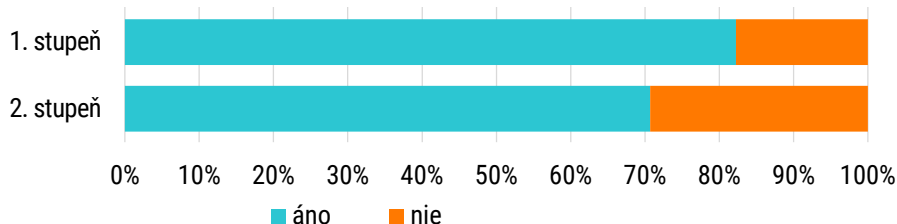
b) Učitelia používali metódy a formy práce smerujúce k aktívnemu činnostnému učeniu sa žiaka.

c) Učitelia podporovali wellbeing žiakov, vytvárali prostredie, v ktorom sa cítili jednotlivci prirodzene, spokojne, boli rešpektovaní.

d) Učitelia uplatňovali formatívne hodnotenie (kombinácia chvály a kritiky).

EFEKTÍVNOSŤ NASTAVENÉHO SYSTÉMU PODPORNÝCH OPATRENÍ

Účinnú podporu zo strany škôl poskytnutú žiakom s cieľom vyrovnávať rozdiely v ich vedomostiach a zručnostiach mali zabezpečiť najmä opatrenia zamerané na podporu učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách. Výsledné **zistenia z diagnostiky** vedomostí a zručností žiakov vykonanej pedagógmi preukázali podľa ich vyjadrení rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach žiakov (67,9 % spolu v primárnom a v nižšom strednom vzdelávaní), nižšiu schopnosť komunikovať a spolupracovať (48,6 %), stratu motivácie vzdelávať sa (38,4 %) a stratu schopnosti systematicky a sústredene pracovať (58,8 %). Tieto zistenia si vyžadovali, aby si školy nastavili systém podporných opatrení.

V oblasti posilnenia **podpory učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách** boli podľa vyjadrení vyučujúcich uplatnené podporné opatrenia orientované na všetkých žiakov v snahe zabezpečiť im plynulý prechod k PV. Zaradovanie **inovatívnych foriem a metód** na sprístupnenie učiva, ako aj na jeho upevnenie uviedli takmer všetci učiteľia (90,8 %), väčšina z nich i využívanie rôznych výučbových aplikácií a edukačných videí (70,2 %). V dotazníku však využívanie **bádateľského a zážitkového učenia** formou hier, pokusov, práce v skupine, súťaží a interaktívnych programov potvrdilo len 54,5 % žiakov. Ich zaradenie do vyučovania na sledovaných hodinách **bolo menej časté** (asi 50 % hodín na oboch stupňoch vzdelávania). Podľa zistení z pozorovaných hodín len niektorí učiteľia uplatňovali metódy a formy práce stimulujúce aktívne učenie sa žiakov, tiež možnosť **získavať informácie** prostredníctvom vyučovacích programov/počítačových aplikácií mali žiaci **menej často** (až 55,9 % hodín v primárnom a 74,7 % v nižšom strednom vzdelávaní).

Vyjadrenia vyučujúcich v dotazníku o aplikovaní špecifických pedagogických intervencií, predĺženého výkladu (86,3 %), diferenciacie úloh (95,2 %) a o cieleom rozvoji každého jednotlivca (individuálny prístup 98,1 %) väčšina žiakov nepotvrdila.

Zadávanie iných úloh ako ostatným žiakom na hodinách predmetov, v ktorých majú problémy, označilo iba 7,2 % žiakov a zvýšenú pozornosť, odpovedanie na otázky či opätovné vysvetlenie učiva, ktorému nerozumeli, potvrdilo 23,2 % žiakov. V prípade, že niečo nevedeli, učiteľ im nedal zlú známku, ale vysvetlil, kde urobili chybu, tvrdilo 69,3 % žiakov a väčšina tiež súhlasila, že ich učiteľia niektorých predmetov povzbudzujú a chvália, keď odpovedia správne, alebo splnia úlohu (79 %).

Zo zistení z pozorovania výchovno-vzdelávacieho procesu vyplynulo, že uplatňovanie **formatívneho hodnotenia** s komplexným zdôvodnením kvality výkonu žiaka označené väčšinou učiteľov v dotazníku (85,8 %), nebolo priamym pozorovaním edukácie potvrdené na 18 % sledovaných hodín primárneho a 30 % nižšieho stredného vzdelávania. Klasifikáciu učiteľia uplatnili asi na tretine vyučovacích hodín. Rešpektovanie osobitostí všetkých žiakov a **vytváranie podmienok pre inkluzívne vzdelávanie neboli učiteľmi uplatnené** až na 50,1 % hodín primárneho a 43,2 % hodín nižšieho stredného vzdelávania. Analýza sledovaných hodín ďalej preukázala **absenciu skupinovej práce** (pozorovaná len na 40,3 % hodín) s cieľom rozvíjať ich sociálne kompetencie. Väčšina učiteľov jej využívanie vo veľkej miere označila v dotazníkoch (89,8 %), čo ale bolo v rozpore s tvrdeniami žiakov (52,1 %). Zistenia z pozorovania výchovno-vzdelávacieho procesu poukázali na **potrebu častejšieho zaradovania kooperatívneho vyučovania**, prostredníctvom ktorého žiaci vzájomne komunikujú, pomáhajú si, spolupracujú a na základe spolupráce vyriešia zadania či úlohy.

Prezentovať výsledky činnosti práce vo dvojici, v skupine alebo v tíme preukázali na 25,1 % hodín primárneho a 38,5 % nižšieho stredného vzdelávania. Priame sledovanie vyučovacích hodín tiež **nepotvrdilo rozvíjanie sebahodnotiacich zručností** žiakov. Vlastný pokrok v učení a zhodnotiť výkon a prácu spolužiaka nedostali príležitosť na 60,5 % hodín primárneho a 66,5 % hodín nižšieho stredného vzdelávania, napriek vyjadreniam učiteľov, ktorí ich uplatňovanie deklarovali (95,6 %). Rozdiely sa prejavili medzi odpoveďami oboch skupín respondentov aj na otázky týkajúce sa **vytvárania priestoru pre rovesnícke učenie**. Hoci až 77,8 % vyučujúcich sa kladne vyjadrilo, že vzájomné učenie sa žiakov stimulovali prostredníctvom rovesníckeho učenia, ale iba 63,4 % žiakov potvrdilo možnosť pomoci kamaráta/kamarátky pri učení alebo písaní domácich úloh. Poskytovanie pomoci pedagogického

asistenta žiakom so ŠVVP využívali takmer tri štvrtiny učiteľov (63,1 % odpovedí áno, skôr áno v dotazníku), pričom ich aktívna činnosť pri vzdelávaní tejto skupiny žiakov bola pozorovaná iba na niektorých sledovaných hodinách. Žiaci však pomoc asistenta alebo ďalšieho učiteľa na hodinách predmetov, ktoré im robia problémy, tiež nepotvrdili (len 21,6 % žiakov). Len 13,8 % žiakov súhlasilo s tým, že sa stretávajú so školským špeciálnym pedagógom, ktorý im radí, čo by mali robiť, aby sa v učení zlepšili.

Oblasť **podpory wellbeingu všetkých žiakov** bola v školách zabezpečená realizáciou triednych aktivít zameraných na posilňovanie sociálneho učenia vyučovacích hodín. Z priameho pozorovania vyučovacieho procesu vyplynulo, že učitelia vytvárali **podnetné prostredie**, v ktorom sa žiaci cítili bezpečne a boli rešpektovaní (93,2 % hodín v primárnom a 90,5 % v nižšom strednom vzdelávaní). S kladnými odpoveďami vyučujúcich (98,4 %) v dotazníku o uskutočňovaní sociálneho učenia sa žiakov a vytváraní podmienok pre ich celkovú pohodu súhlasila i väčšina žiakov. Taktiež sa kladne vyjadrili, že radi chodia do školy (68,7 %) a 73,2 % potvrdilo záujem učiteľov o ich problémy v učení sa. Vo väčšine ZŠ pedagógovia (73,7 %) podporovali bezpečné a zdravie neohrozujúce prostredie aj realizovaním **programov primárnej prevencie rizikového správania** žiakov a triednych aktivít zameraných na obnovenie a upevnenie vzťahov v kolektíve (89,9 %), s čím však súhlasilo len 38,9 % žiakov.

Školami prijaté **opatrenia zamerané na podporu žiakov v čase mimo vyučovania** neboli dostatočné. Hoci sa učitelia vyjadrovali, že v prípade potreby poskytujú žiakom individuálne alebo skupinové doučovanie (79,1 %), väčšina žiakov pravidelné stretávanie sa s učiteľom na doučovaní, kde im opätovne vysvetľuje učivo, ktorému neporozumeli, nepotvrdila (súhlasilo 23,2 %). Spolupráca vyučujúcich so zamestnancami komunitných centier pri doučovaní žiakov z MRK bola realizovaná zriedkavo (19,9 % učiteľov), čo bolo v súlade aj s odpoveďami žiakov (9,6 %). S cieľom zabezpečiť pre žiakov systematickú prípravu na vyučovanie a rozvíjanie ich špecifických záujmov zaistili aj pre žiakov nižšieho stredného vzdelávania v 14 subjektoch celodenný výchovný systém (*pobyt v ŠKD alebo možnosť pracovať v záujmových útvaroch edukačného charakteru*). Zo zistení však vyplynulo, že len 5,3 % z oslovených žiakov nižšieho stredného vzdelávania možnosť navštevovať klub aj využila (*prevažne žiaci 5. a 6. ročníka*). V snahe zmierniť dosahy DV na vzdelávacie výsledky žiakov zabezpečili 2 ZŠ doučovanie zapojením sa do projektov *Jarná škola*, 19 ZŠ *Letná škola* (v dotazníku účasť však potvrdilo len 6 % opýtaných žiakov) a 18 do projektu *Spolu múdrejší*. V záujme podpory žiakov vo vzdelávaní v školách posilnili poskytovanie podporných a poradenských služieb činnosťou špeciálneho pedagóga (53), školského psychológa (20) a sociálneho pedagóga (12). V niektorých subjektoch inkluzívny tím zložený zo sociálneho pedagóga, pedagogických asistentov, výchovného poradcu, koordinátora vo výchove a vzdelávaní (prevencie) pomáhal eliminovať školskú neúspešnosť žiakov zo SZP/MRK.

Negatívnym zistením v jednom subjekte boli nevyhovujúce priestorové podmienky. Na posilnenie skupinového doučovania s cieľom odstrániť nedostatky v oblasti vzdelávania sa škola síce zapojila do projektov *Letná škola* a *Spolu múdrejší*, avšak z dôvodu jej dvojzmennej prevádzky bolo ich zabezpečenie v priebehu školského roku z priestorových dôvodov problematické, realizovalo sa aj na školskej chodbe alebo v komunitnom centre. Vzhľadom na uvedenú organizáciu vyučovania v aktuálnom školskom roku nebolo možné zabezpečiť prístup žiakov nižšieho stredného vzdelávania do ŠKD, pretože v ňom prevádzkovala len jedno oddelenie pre 30 žiakov 1. ročníka. Nevyhovujúce priestorové podmienky tak nevytvárali možnosti pre zabezpečenie celodenného výchovného a vzdelávacieho systému ako prostriedku inklúzie žiakov z MRK. Subjekty sa zameriavali na posilnenie spolupráce učiteľov s odbornými zamestnancami poradenských zariadení, ojedinele na spoluprácu s terénnymi pracovníkmi sociálnej kurately pri riešení dlhodobej neospravedlnenej dochádzky žiakov na vyučovaní. Aktívnu komunikáciu a spoluprácu so zákonnými zástupcami v dotazníku priznali takmer všetci učitelia (99,2 %), rovnako takmer všetci žiaci sa tiež vyjadrili (97,1 %), že zákonní zástupcovia majú záujem o ich vzdelávacie výsledky. Podľa vyjadrení riaditeľov však niektorí rodičia, najmä žiakov zo sociálne málo podnetného prostredia alebo z MRK, napriek snahe škôl neprejavovali záujem na riešení problémov svojich detí.

Miera uplatnených **opatrení zameraných na skvalitnenie práce a vzdelávanie pedagogických zamestnancov** nebola postačujúca. Z vyjadrení riaditeľov škôl a pedagógov v dotazníku vyplynulo, že pozitívnym opatrením na skvalitnenie ich práce bola vzájomná spolupráca, odovzdávanie si poznatkov a skúsenosti (99,6 %), niekde kooperácia so zamestnancami poradenských zariadení, čiastočne i so zamestnancami komunitného centra. Aj napriek vyučujúcimi deklarovanému absolvovanému vzdelávaniu zameranému na rozvíjanie osvojených a získanie nových profesijných kompetencií zameraných aj na prácu s ohrozenými skupinami žiakov (69 %), ich využívanie sa v priamom vyučovacom procese prejavilo menej často. Vedúci PZ sa zhodli v názore, že sa snažili zabezpečiť vhodné podmienky pre posilnenie kompetencií učiteľov spojených so sebazvedávaním, snažili sa využívať rôzne spôsoby a formy na zabezpečenie pracovnej aj osobnej spokojnosti a motivácie pedagógov morálnym a finančným oceňovaním ich práce, niektoré školy pristúpili k skvalitňovaniu pracovného prostredia. Skutočnosť, že pedagógovia nemali možnosť využívať terapeutickú odbornú pomoc pri riešení vlastných problémov, preukázali ich záporné odpovede (*skôr nie 26,9 %, rozhodne nie 41,8 %, neviem posúdiť 10 %*), čo ani nebolo možné, vzhľadom na to, že v školách pôsobilo len 20 školských psychológov (z nich 5 iba na čiastočný úväzok).

Súbor podporných mechanizmov, ktoré školy uplatnili pri vzdelávaní žiakov ohrozených školským neúspechom v dôsledku neplnohodnotného DV nebol komplexný, miera uplatňovania opatrení v procese výchovy a vzdelávania bola nižšia a ich dosah na odstránenie deficitov v poznatkovej úrovni žiakov nebol postačujúci.

VÝRAZNE POZITÍVNE ZISTENIA

- podporovanie priaznivej sociálnej klímy a bezpečného školského prostredia prejavujúceho sa pozitívnymi vzťahmi medzi aktérmi vzdelávania a priaznivou atmosférou v triedach v ročníkoch primárneho a nižšieho stredného vzdelávania.

OBLASTI VYŽADUJÚCE ZLEPŠENIE

- nastavenie systému účinných opatrení vzhľadom na zistenia z diagnostiky žiakov a využívanie možností úpravy obsahových požiadaviek vzdelávacích štandardov, redukcie obsahu učiva a úprav učebného plánu v zmysle dodatkov k ŠVP;
- rozvíjanie kritického myslenia žiakov zadávaním úloh na vyššie myšlienkové procesy a aplikovaním metód a foriem práce smerujúcich k aktívnemu činnostnému učeniu sa žiakov;
- uplatňovanie inovatívnych metód a foriem práce stimulujúcich aktívne učenie sa žiakov, podporujúcich ich metakogníciu, rozvoj vyšších myšlienkových procesov a hodnotiacich zručností;
- vytváranie priestoru na tímovú spoluprácu alebo prácu vo dvojiciach pri učení sa a ponechanie žiakom možnosti na diskusiu a zdieľanie skúseností;
- vytváranie podmienok pre inkluzívne vzdelávanie každého žiaka;
- prepájanie formálneho a záujmového vzdelávania v mimovyučovacom čase;
- vytváranie priestoru žiakom na pohybové/športové aktivity počas prestávok;
- rozvíjanie spolupráce s poradenskými zariadeniami v regióne v oblasti vzdelávania ohrozených skupín žiakov, podporovanie interného a externého vzdelávania pedagogických zamestnancov, podpora wellbeingu pedagógov oceňovaním ich práce, zabezpečením terapeutickú odbornej pomoci pri riešení pracovných problémov.

Z výsledkov analýzy školského neúspechu žiakov je možné konštatovať, že nepravidelná školská dochádzka je kľúčovou príčinou výrazne negatívne ovplyvňujúcou ich vzdelávacie výsledky, a tým aj ich celkovú úspešnosť. Z dlhodobého hľadiska vedie k nezaujmu žiakov o vzdelávanie, nepravidelnej príprave na vyučovanie a následnému nezvládaniu požadovaných učebných nárokov. V 1 ZŠ mieru uplatňovania podporných opatrení voči žiakom, ale aj voči pedagógom znižovalo nezabezpečenie dostatočných a vhodných priestorových podmienok pre plnohodnotné vzdelávanie každého žiaka (*dvojzmenné vyučovanie*).

Na základe rozhovorov s riaditeľmi škôl, z vyhodnotenia dotazníka zadaného pedagogickým zamestnancom, žiakom a priameho pozorovania edukačného procesu je možné konštatovať, že školy nedokázali v plnej miere odstrániť prekážky a nastavený **system opatrení nebol dostatočne efektívny** na eliminovanie rozdielov vo vedomostiach a zručnostiach žiakov ohrozených školským neúspechom.

2.2 REALIZÁCIA ZMIEN V OBSAHU VZDELÁVANIA V ZÁVISLOSTI OD POTRIEB ŽIAKOV A NASTAVENIE SYSTÉMU OPATRENÍ NA PODPORU VZDELÁVANIA ŽIAKOV, KTORÍ NEMALI VYTVORENÉ PODMIENKY NA DIŠTANČNÉ VZDELÁVANIE V ZÁKLADNEJ ŠKOLE S ROČNÍKMI 1. – 4.

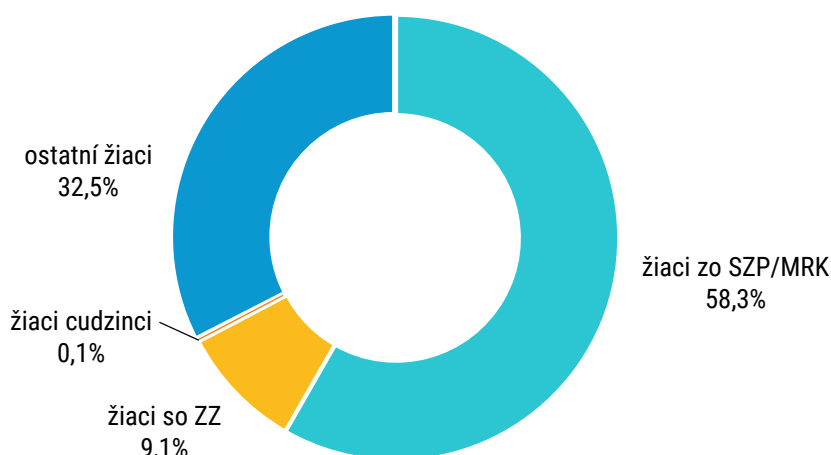
Cieľom TI bolo zistiť, aké zmeny v obsahu vzdelávania realizovali i základné školy s ročníkmi 1. – 4. v závislosti od potrieb žiakov, ktorí nemali vytvorené podmienky na dištančné vzdelávanie počas pandémie COVID-19.

Tematické inšpekcie boli vykonané v **25** štátnych neplnoorganizovaných ZŠ, z nich v **22** s VJS a v **3** s VJM. Na vidieku sídlilo 24 škôl a v meste 1 subjekt. Žiakov zo SZP vrátane žiakov z MRK vzdelávalo 14 ZŠ.

Počas tematických inšpekcií ŠŠI zadala dotazníky **106** PZ a realizovala rozhovory so **194** žiakmi vybraných tried 2. – 4. ročníka, prostredníctvom ktorých sa zisťovali ich názory na uplatňovanie podporných opatrení po ukončení DV.

Školy v aktuálnom školskom roku poskytovali primárne vzdelávanie **1 469** žiakom, z toho **106** v nultých ročníkoch a **79** v špeciálnych triedach. Z celkového počtu žiakov subjekty navštevovalo **133** so ZZ, **856** zo SZP/MRK a **2** žiaci cudzinci. **Dištančného vzdelávania** sa v školskom roku 2020/2021 **nezúčastňovalo 175 žiakov**, z nich 19 so ZZ, 154 zo SZP/MRK a 1 žiak cudzinec.

GRAF 32 Zastúpenie jednotlivých skupín žiakov v sledovaných školách

Výchovno-vzdelávací proces aktuálne zabezpečovalo **131** učiteľov 1. stupňa (vrátane katechéta), 2 školskí špeciálni pedagógovia (na plný úväzok), 23 pedagogických asistentov a **21** vychovávateľov.

Odbornosť vyučovania v špeciálnych triedach (zriadené v 8 ZŠ) bola zabezpečená na 87,1 %, v nultom ročníku (zriadené v 5 ZŠ) na 85,1 % a v 1. – 4. ročníku na 83,1 %, pričom najnižšia odbornosť bola zaznamenaná v Nitrianskom kraji (62 %). Na výrazné nedostatky v zabezpečení odbornosti vyučovania jednotlivých predmetov v 3 ZŠ upozornila ŠŠI zriaďovateľov a oznámenie o zisteniach bolo zaslané i MŠVVaŠ SR.

REALIZÁCIA DIAGNOSTIKY VEDOMOSTÍ A ZRUČNOSTÍ ŽIAKOV PRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA PO NÁVRATE K PREZENČNÉMU VYUČOVANIU A JEJ VÝSLEDKY

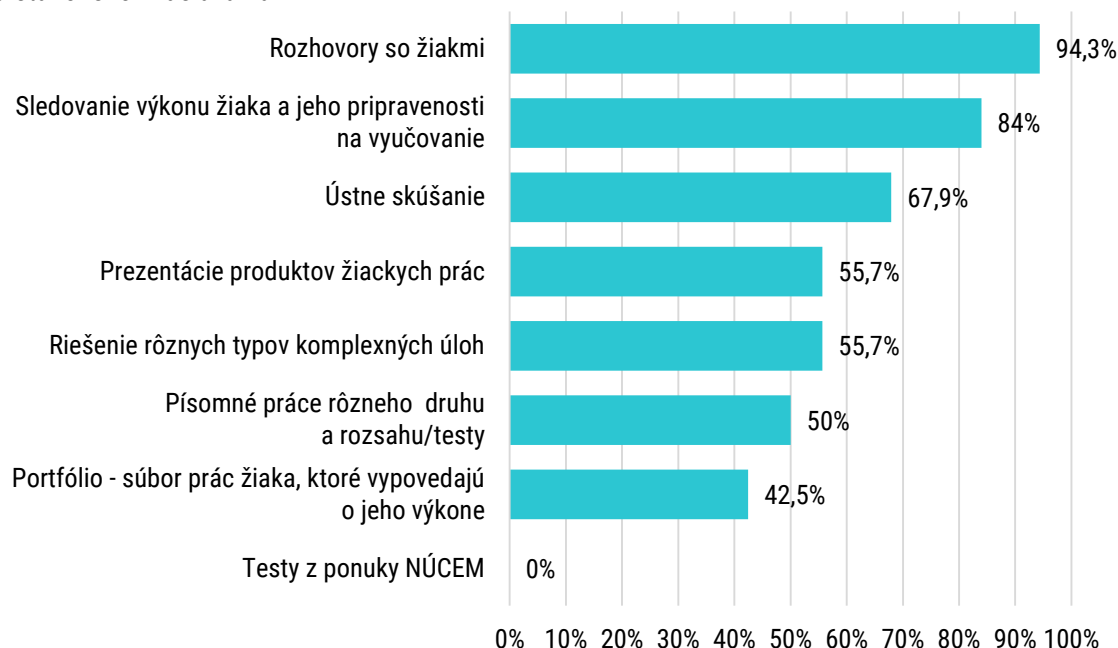
S cieľom zabezpečiť bezpečné prostredie a minimalizovať stresové situácie po ukončení dištančného vzdelávania a nástupe žiakov na prezenčné vyučovanie školy v školskom roku 2020/2021 vytvorili dostatočný priestor na ich postupné adaptovanie sa. Učivo opakovali, overovali a posudzovali úroveň rozvoja kľúčových kompetencií žiakov.

Z rozhovorov s riaditeľmi škôl a z predloženej dokumentácie vyplynulo, že 64 % subjektov preukázateľne overovalo úroveň vedomostí a zručností žiakov po ukončení DV z jednotlivých vyučovacích predmetov.

V 36 % ZŠ riaditelia síce uvádzali v rozhovoroch, že diagnostiku žiakov vykonávali, no nepredložili žiadne materiály, ktoré by preukazovali overovanie úrovne vedomostí a zručností žiakov po ukončení DV.

Zdrojmi pedagogického **diagnostikovania** z predmetov hlavných vzdelávacích oblastí najčastejšie označené učiteľmi v zadanom dotazníku boli rozhovory so žiakmi, sledovanie ich výkonu a pripravenosti na vyučovanie, ústne skúšanie a prezentácie produktov žiackych prác, riešenie rôznych typov úloh, písomné práce a portfólio žiaka. Žiadna zo škôl nevyužívala testy z ponuky NÚCEM.

GRAF 33 Uplatňované spôsoby/formy diagnostiky vedomostí a zručností žiakov po ukončení dištančného vzdelávania

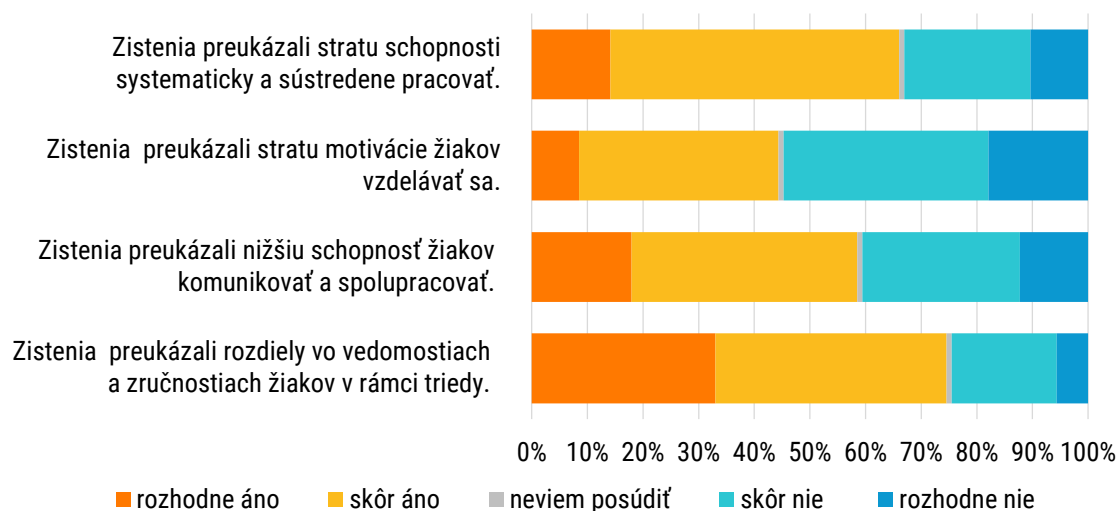

Zistenia, analýzy a závery z vykonanej diagnostiky a z rozhovorov s vyučujúcimi preukázali, že len v 6 školách (24 %) miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov zodpovedala ich možnostiam a schopnostiam a zistené nedostatky nemali vplyv na kontinuitu ich vzdelávania. V ďalších 7 ZŠ (28 %) miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov bola nižšia a nedostatky mohli negatívne

vplývať na kontinuitu ich ďalšieho vzdelávania. Rozdiely medzi plánovanými vedomosťami, úrovňou zručností/postojov a skutočnosťou zistili najmä v predmetoch VO Jazyk a komunikácia (SJL, MJL, SJSL, ANJ), Matematika a práca s informáciami (MAT).

V 12 školách miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov bola nízka a zistené nedostatky mali negatívny dosah na kontinuitu ich ďalšieho vzdelávania. Nedostatočne osvojené vedomosti a zručnosti mali žiaci vo všetkých predmetoch VO **Jazyk a komunikácia**, **Matematika a práca s informáciami** a asi tretina z nich v predmetoch VO **Človek a príroda** a **Človek a spoločnosť**. Výrazné rozdiely sa preukázali najmä u žiakov 1. a 2. ročníka v predmetoch SJL a MAT. Uvedené zistenia korelovali s vyjadreniami učiteliek v uskutočnených rozhovoroch i v dotazníku. Viac ako tri štvrtiny potvrdili rozdiely vo vedomostiach žiakov v rámci triedy (79 %), viac ako dve tretiny poukázali na stratu ich schopnosti systematicky a sústredene pracovať (70 %). Nižšiu schopnosť žiakov komunikovať a spolupracovať uviedla viac ako polovica pedagógov (62 %), tiež stratu motivácie vzdelávať sa (47 %). Eliminovanie zistených nedostatkov si vyžadovalo **nastavenie a uplatňovanie systému podporných opatrení**. Pre žiakov, ktorých sa prerušenie prezenčnej výučby najviac dotklo, školy prijali rôzne opatrenia s cieľom zvýšiť úroveň ich vedomostí a zručností.

GRAF 34 Diagnostika vedomostí a zručností žiakov primárneho vzdelávania po ukončení dištančného vzdelávania

ÚDAJE O POČTE ŽIAKOV, KTORÍ NEPROSPELI Z DÔVODU NEÚČASTI NA DIŠTANČNOM VZDELÁVANÍ

Analýzou správ o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkov a podmienkach školy v školských rokoch 2018/2019, 2020/2021 sa zistilo, že na konci školského roka 2018/2019, v čase PV neprospelelo **173** žiakov, z 1 alebo 2 predmetov **110** (z nich 75 zo SZP/MRK, 7 so ZZ) a 63 (50 zo SZP/MRK) z 3 a viac predmetov.

Na konci 2. polroka školského roka 2018/2019 bolo 2 žiakom (2 so ZZ/zo SZP/MRK) povolené vykonať komisionálne skúšky, nikto z nich ju nevykonal úspešne. Na konci školského roka 2020/2021, vzhľadom na realizáciu DV, celkovo neprospelelo **279** žiakov, z nich z 1 alebo 2 predmetov **138** (105 zo SZP/MRK, 1 z nich so ZZ, 10 z nich sa nezúčastňovalo DV) a z 3 a viac predmetov **141** (116 zo SZP/MRK, 9 so ZZ, 97 z nich sa nezúčastňovalo DV).

Zo zistení vyplynulo, že v jednej pätine škôl evidovali najviac žiakov vo vzťahu k celkovému počtu žiakov školy, ktorí raz a aj viackrát opakovali niektorý z ročníkov.

GRAF 35 Údaje o výsledkoch žiakov za školský rok 2018/2019 (prezenčné vzdelávanie)**TABUĽKA 6** Údaje o výsledkoch žiakov, ktorí neprospeli

Počet predmetov	Počet neprospievajúcich žiakov v školskom roku					
	2018/2019			2020/2021		
	spolu	z nich zo SZP/MRK	z nich so ZZ	spolu	z nich zo SZP/MRK	z nich so ZZ
1 – 2 predmety	110	75	7	138	105	1
3 a viac predmetov	63	50	0	141	116	9
Celkovo	173	125	7	279	221	10

GRAF 36 Údaje o výsledkoch žiakov za školský rok 2020/2021 (dištančné vzdelávanie)

Napríklad v jednej ZŠ z celkového počtu 19 žiakov 3 z nich plnili PŠD viac ako štyri roky (2 žiaci 2. ročníka plnili piaty rok PŠD a 1 žiak 3. ročníka dvakrát opakoval 1. ročník). Ďalší 2 žiaci opakovali jedenkrát súčasný 1. ročník a 1. ročník opakovala tiež 1 žiačka 3. ročníka. Dve žiačky ukončili PŠD v školskom roku 2020/2021 vo 4. ročníku z dôvodu dovŕšenia 16. roku veku.

V inej ZŠ v školskom roku 2018/2019 neprospeli z 3 a viac predmetov 8 žiaci z celkového počtu 22 (všetci z MRK). V školskom roku 2020/2021 mal ich počet vzhľadom na realizáciu DV výrazne stúpajúcu tendenciu. Z 3 a viac predmetov neprospeli 15 žiaci (z celkového počtu 16 – všetci z MRK).

V aktuálnom školskom roku z celkového počtu 15 žiakov 7 plnilo PŠD viac ako štyri roky (1 žiak 4. ročníka plnil piaty rok PŠD, 2 žiaci 3. ročníka – šiesty rok, 3 žiačky 4. ročníka – siedmy rok a 1 žiačka 4. ročníka – ôsmy rok PŠD), každý ročník opakovali raz.

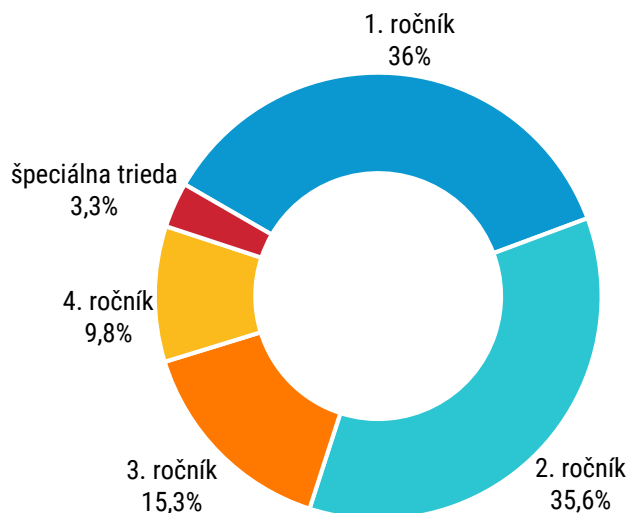
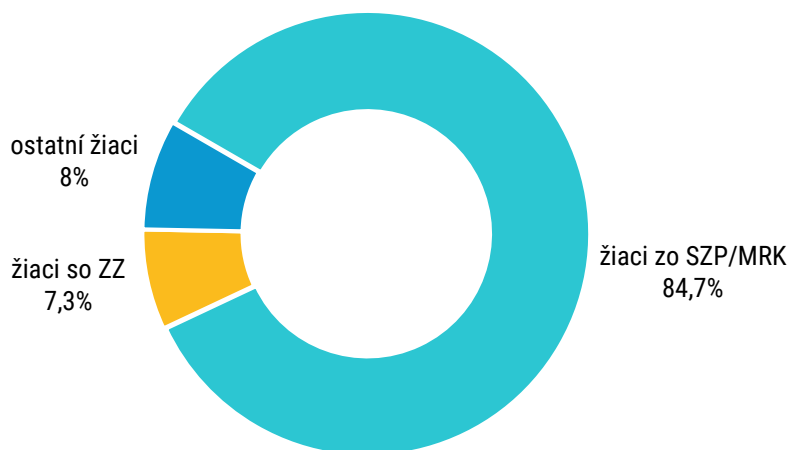
V ďalšej škole z celkového počtu 11 žiakov PŠD 5 plnilo päť a viac rokov (2 žiaci v 3. ročníku – piaty rok, vo 4. ročníku 1 žiačka – šiesty rok, 1 žiak siedmy a 1 žiak ôsmy rok). Jedenkrát opakovalo každý ročník 6 žiakov a súčasný 1. ročník 2 žiaci.

V inom sledovanom subjekte na konci školského roka 2020/2021 škola neevidovala žiakov neprosievajúcich z 1 alebo 2 predmetov, avšak až 34 žiakov zo 104 neprospevalo z 3 a viac predmetov. Vzhľadom na realizáciu DV bol počet neprosievajúcich žiakov výrazne vyšší v porovnaní so školským rokom 2018/2019, kedy škola v čase PV evidovala počet neprosievajúcich žiakov 19.

V ďalšej ZŠ 9 žiaci z celkového počtu 29, ktorí sa v školskom roku 2020/2021 nezúčastňovali DV, boli podľa vyjadrenia učiteľky poverenej zastupovaním riaditeľky školy vycestovaní v zahraničí, škola o nich nemala žiadne informácie, v dokumentácii ich viedla ako záškolákov. Pravidelne písomnou formou o neospravedlnených hodinách informovala ich zákonných zástupcov i zákonných zástupcov ostatných neprítomných žiakov. Škola preukázateľne nahlasovala súhrnné oznámenia o zanedbávaní PŠD žiakov aj príslušnej obci a ÚPSVaR. Okrem písomného oznámenia zriaďovateľa, že berie informácie o záškoláctve žiakov na vedomie, či podľa učiteliek, iba ojedinelej telefonicko informácie ÚPSVaR o návšteve školy jednotlivých žiakov, k náprave PŠD žiakov nedošlo. K slaboprosievajúcim žiakom patrili i piati súrodenci (podľa vyjadrenia učiteliek), pochádzali z málo podnetného rodinného prostredia, ktoré im neumožňovalo systematickú domácu prípravu, čo prispievalo k ich nezájmu o vzdelávanie. Riaditeľka školy pri nahlasovaní neospravedlnených hodín týchto žiakov v mesiaci február 2022 požiadala príslušný ÚPSVaR aj o preverenie hygienických životných podmienok v rodine. Vzhľadom na opakujúce sa nepriaznivé epidemiologické prejavy sa prešetrenie pomerov v tejto rodine zo strany ÚPSVaR neuskutočnilo. V predmetnej ZŠ v školskom roku 2020/2021 plnenie PŠD vo 4. ročníku ukončili 2 žiaci z dôvodu dovŕšenia 16. roku veku. Od školského roka 2015/2016, bez oznámenia riaditeľovi školy odišli údajne do zahraničia, preto rozhodnutie o plnení PŠD mimo územia SR riaditeľka nevydala. Škola ich viedla ako záškolákov, vymeškané neospravedlnené hodiny nahlasovala písomne na adresu trvalého pobytu zákonným zástupcom, obci i ÚPSVaR. Podľa zápisov v katalógových listoch vzhľadom na to, že žiakov od školského roka 2015/2016 nebolo možné vyskúšať a hodnotiť v riadnom termíne klasifikačného obdobia, riaditeľka školy určila na ich hodnotenie náhradný termín, na ktorý zákonných zástupcov žiakov písomne upozornila. Uvedení žiaci sa komisionálnych skúšok bez ospravedlnenia nezúčastnili (z tohto dôvodu z vyučovacích predmetov neprospejú), a tak nezískali primárne vzdelanie (ISCED 1).

Vykonat komisionálne skúšky na konci 2. polroka školského roka 2020/2021 **bolo riaditeľmi škôl povolené iba 7** žiakom (6 zo SZP/MRK, 1 z nich aj so ZZ), ktoré žiadny z nich nevykonali úspešne. Zistenia ŠŠI preukázali, že subjekty väčšinou kontaktovali zákonných zástupcov v snahe riešiť edukačné alebo výchovné problémy žiakov, avšak s krátkodobým efektom alebo celkom neúspešne. Nedostatky v tejto oblasti sa vyskytli v 4 ZŠ, kde nezabezpečili právo zákonného zástupcu byť informovaný o mimoriadnom zhoršení prospechu ich dieťaťa preukázateľným spôsobom a v 5 ZŠ zákonných zástupcov nepoučili o možnosti požiadať o vykonanie komisionálnej skúšky žiakov, ktorí neprospejú na konci 2. polroka najviac z dvoch predmetov, respektíve o možnosti klasifikácie v náhradnom termíne po splnení stanovených podmienok. Riaditeľ v ďalšej ZŠ neoznamoval zanedbávanie plnenia PŠD žiaka príslušnému orgánu štátnej správy a obci, v ktorej má zákonný zástupca trvalý pobyt a žiakov, ktorým boli vymeškané hodiny ospravedlnené bez preukázateľných podkladov od zákonných zástupcov, resp. všeobecného lekára pre deti a dorast, čím podporoval nedbalé plnenie PŠD.

Z analýzy údajov vyplynulo, že **počet neprosievajúcich žiakov, ktorí opakovali ročník** na konci školského roka 2020/2021, vzhľadom na **realizáciu DV, mal** jednoznačne **stúpajúcu tendenciu** v porovnaní so školským rokom 2018/2019 v čase PV. **Najväčší podiel neprosievajúcich** žiakov na konci školského roka 2020/2021 tvorili **žiaci 1.** (99 – z nich 85 % zo SZP/MRK) a **2. ročníka** (97 – z nich 84 % zo SZP/MRK), a tiež žiaci zo **sociálne zraniteľných skupín.**

GRAF 37 Pomer žiakov jednotlivých ročníkov, ktorí na konci školského roka 2020/2021 neprospeli**GRAF 38** Pomer žiakov z rizikových skupín v 1. – 4. ročníku, ktorí na konci školského roka 2020/2021 neprospeli

Napriek tomu, že úlohou školy by malo byť odstraňovanie sociálnych rozdielov žiakov, riaditelia a vyučujúci príčiny neúspechu žiakov vo vzdelávaní vo výraznej miere spájali s ich **neprítomnosťou počas prezenčnej výučby**, ktorú zdôvodňovali nezáujmom zákonných zástupcov o pravidelnú dochádzku ich detí do školy a ich vzdelávacie výsledky, nevedením ich k plneniu si školských povinností a taktiež s ich **neúčastou na DV** z dôvodov chýbajúcej pomoci a podpory zo strany zákonných zástupcov, z celkového charakteru domáceho prostredia, absencie potrebných technických prostriedkov (*viacerí súrodenci a len 1 mobilné zariadenie*), z dôvodu nedostatočného alebo žiadneho prístupu k internetu alebo aj z dôvodu nevypracovania a nezasielania výstupov zadaných úloh či frustrácie súvisiacej s množstvom zadaní/úloh, ktorým žiaci často nerozumeli. Príčiny zlyhávania žiakov vo vzdelávaní zapríčinené aj zo strany školy nepripúšťali.

ÚPRAVA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Školy na základe analýzy výsledných zistení z diagnostiky vedomostí a zručností žiakov mali možnosť v prípade deficitu v ich vedomostiach a zručnostiach revidovať **ŠkVP** v zmysle Dodatkov č. 7 a č. 9 k ŠVP v záujme zaistenia nadväznosti vzdelávania žiakov. Z rozhovorov s riaditeľmi škôl a z analýzy pedagogickej dokumentácie vyplynulo, že v 17 školách v školskom roku 2021/2022 **nepristúpili k revízii ŠkVP**, v ostatných postupovali v zmysle Dodatku č. 7 (5 ZŠ) a Dodatku č. 9 (3 ZŠ) k ŠVP.

Úpravy týkajúce sa **učebného plánu** vykonali 3 školy. Na zlepšenie úrovne vedomostí žiakov a ich upevnenie využili v 7 ZŠ už doposiaľ disponibilnými hodinami posilnené vybrané predmety v jednotlivých ročníkoch, najčastejšie v predmetoch SJL, MJL, SJSJ, MAT, ojedinele INF či PDA. K úprave učebných osnov pristúpili školy iba minimálne alebo vôbec, zamerali sa na presun neodučeneného učiva najmä v predmetoch VO *Jazyk a komunikácia* a *Matematika a práca s informáciami* (školský rok 2019/2020) do vyššieho ročníka (2020/2021) v zmysle Dodatkov č. 7 a č. 9 k ŠVP. V systéme **hodnotenia a klasifikácie žiakov** takmer všetky subjekty postupovali v súlade s metodickým pokynom, usmerneniami MŠVVaŠ SR a odporúčaniami ŠPÚ. Až **80 %** subjektov prehodnotilo a následne zmenilo spôsob hodnotenia v niektorých vyučovacích predmetoch z klasifikácie na hodnotenie slovom absolvoval/neabsolvoval (*najčastejšie predmetov s výchovným zameraním, ETV/NBV a PVC*) a v 1. ročníku prišli k slovnému hodnoteniu v zmysle usmernení MŠVVaŠ SR. V **40 %** škôl modifikovali a **posilnili** tie **nástroje hodnotenia**, ktoré majú **formatívny charakter** a prihliadajú na osobitosti, možnosti a individuálne podmienky na domácu prípravu každého žiaka.

K zmenám v organizácii vzdelávania pristúpili len 3 subjekty, okrem obdobia adaptácie v záujme prepájania učiva a napĺňania výkonových štandardov so situáciami z reálneho života zaradili do rozvrhu hodín blokovo vyučovanie. Realizované bolo formou celodenných alebo týždenných blokov zameraných najmä na tvorbu projektov, na nácvik komunikačných zručností a prosociálne správanie žiakov. Možnosť **úpravy dĺžky prestávok** tak, aby bolo možné počas nich realizovať pohybové aktivity žiakov, využili 2 ZŠ.

Nedostatky vo vypracovaní a aktualizovaní ŠkVP, osobitostí, špecifik a podmienok výchovy a vzdelávania žiakov z MRK a systému hodnotenia a klasifikácie žiakov boli zistené v 2 školách. Negatívnym zistením vo vzťahu k organizácii výchovno-vzdelávacieho procesu bolo, že v ďalších 2 ZŠ nedodrжали počet hodín vyučovaných v jednom slede v 1. a 2. ročníku. V inej škole skrátili dĺžku obedňajšej prestávky a v ďalšej ZŠ nedodrжали najvyšší počet žiakov v triede s rôznymi ročníkmi ustanoveného podľa najnižšieho ročníka, ktorý sa vyučuje v špeciálnych triedach pre žiakov s MP variant A. Negatívnym zistením, vo vzťahu k vytváraniu inkluzívneho prístupu k vzdelávaniu bolo, že v jednom subjekte nevytvorili podmienky na vzdelávanie žiaka so ŠVVP vzdelávaného formou školskej integrácie prostredníctvom IVP.

OPATRENIA ZAMERANÉ NA POSKYTOVANIE PODPORY ŽIAKOM, KTORÍ NEMALI VYTVORENÉ PODMIENKY NA DIŠTANČNÉ VZDELÁVANIE

Z pohľadu zníženia, prípadne úplného odstránenia neúspechu žiakov vo vzdelávaní zohrávajú dôležitú úlohu rôzne mechanizmy orientované na poskytovanie podpory jednotlivcom z ohrozených skupín (menej úspešní žiaci vo vzdelávaní, žiaci zo SZP, z MRK, so ZZ i žiaci s iným materinským jazykom). Keďže mnohí z nich z rôznych, často i objektívnych dôvodov (*nedostatočný prístup k internetu, chýbajúce digitálne technológie i počítačové znalosti týchto žiakov a ich zákonných zástupcov*), sa nemohli alebo nevedeli zapojiť do online vyučovania, školy **prijali** rôzne **opatrenia zamerané** na poskytovanie podpory **ohrozeným skupinám žiakov**, ktorých sa DV najviac dotklo. Konkrétne **materiály**, ktoré dokazovali **nastavenie podporného systému opatrení**, však predložilo len **11** subjektov. Ostatné komplexný systém opatrení vytvorený nemali. Z rozhovorov s riaditeľmi škôl a z vyjadrení učiteľov v zadaných dotazníkoch vyplynulo, že využívali rôzne formy podpory orientované na oblasť poskytovania podpory učenia sa žiakov priamo na vyučovacích hodinách, na oblasť podpory ich wellbeingu, oblasť podpory žiakov v čase mimo vyučovania a na oblasť skvalitnenia práce a vzdelávania PZ.

Väčšina škôl (20) deklarovala realizovanie aktivít na **podporu wellbeingu všetkých žiakov**, ktoré uskutočňovali počas adaptačného obdobia pri návrate k PV. Pedagógovia obdobie adaptácie považovali za veľmi dôležité najmä vo vzťahu k žiakom 1. a 2. ročníka s ohľadom na vytvorenie dostatočného časového priestoru zvyknúť si na prostredie školy, na pravidlá a postupnú záťaž formálneho vzdelávania. Takmer všetci učitelia uviedli v dotazníku, že kládli dôraz na posilňovanie

sociálneho učenia vedením žiakov k dodržiavaniu zásad a noriem, k priateľstvu, sebaúcte, vzájomnej akceptácii a tolerancii. Taktiež sa všetci vyjadrili, že počas edukácie zaistovali podmienky pre vytváranie bezpečného prostredia, rozvíjanie emocionálnych kompetencií žiakov v záujme podpory ich celkovej pohody, uplatňovali výchovno-vzdelávacie intervencie podporujúce pozitívne vzťahy. Subjekty tiež uviedli (71,7 %), že realizovali aktivity zamerané na rozvoj klímy poskytujúcej bezpečie a dôveru, programy primárnej prevencie rizikového správania žiakov, čím podporovali nielen ich wellbeing, ale ovplyvňovali aj efektivitu ich učenia, motiváciu a školskú úspešnosť.

Oblasť **podpory učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách** bola výraznejšie zaznamenaná v 17 školách. Pedagógovia v zadanom dotazníku uviedli (88,6 %), že využívali rôzne inovatívne formy a metódy vyučovania a uplatňujú špecifické pedagogické intervencie. Zefektívnenie edukácie s využitím rôznych výučbových aplikácií/programov/webových stránok označili v dotazníku takmer dve tretiny učiteľov. Realizáciu individuálneho prístupu deklarovali takmer všetci učelia a rovnako takmer všetci z nich potvrdili uplatňovanie cieľenej podpory jednotlivcov diferencovaním úloh, či predĺženým výkladom. Vyučujúci zároveň uviedli, že do vyučovania zaraďovali skupinovú prácu s prvkami kooperácie, viedli žiakov k sebahodnoteniu, vytvárali im priestor na hodnotenie výkonu spolužiaka a uplatňovali formatívne hodnotenie. Poskytnutie priestoru pre rovesnícke učenie sa žiakov označilo 76,4 % učiteľov. Pomoc pedagogického asistenta vo vyučovaní uviedlo 44,3 % vyučujúcich. Možnosť individuálne konzultovať problémy vo vzdelávaní so špeciálnym pedagógom majú žiaci podľa 34,9 % učiteľov.

Ďalšou oblasťou, na ktorú sa školy zameriavali, boli opatrenia orientované na **podporu žiakov mimo vyučovania**. Aktivity podľa vyjadrení pedagógov boli cielene zamerané najmä na poskytovanie individuálneho či skupinového doučovania slaboprosievajúcich žiakov prostredníctvom pedagogického asistenta či vychovávateľky v ŠKD, triednymi učiteľmi v popoludňajších hodinách. V snahe zmierniť dosahy DV na vzdelávacie výsledky žiakov sa 4 školy zapojili do projektu *Letná škola* a 7 subjektov do rozvojového projektu *Spolu múdrejší*. Spoluprácu s komunitným centrom potvrdili 2 ZŠ. Riaditeľka 1 školy, v ktorej pôsobila špeciálna pedagogička, veľmi pozitívne hodnotila jej činnosť pri zabezpečovaní špeciálnopedagogickej podpory (individuálne i skupinovo) všetkým žiakom a tiež kooperáciu počas DV so zamestnancami centra pre deti a rodiny. Ďalším podporným opatrením v tejto oblasti bola aj spolupráca s terénnym sociálnym pracovníkom v ďalšej škole, ktorý v priebehu DV pomáhal pri distribúcii pracovných listov žiakom z MRK. Celodenný výchovný program s vytvorením možnosti žiakom navštevovať ŠKD alebo záujmový útvar uviedlo 16 subjektov. Poskytovanie poradenských služieb zákonným zástupcom žiakov a individuálne konzultácie telefonicky, predvolanie do školy alebo osobné rodinné návštevy (*riešenie výchovno-vzdelávacích a rodinných problémov, zlepšenie dochádzky žiakov*) deklarovalo až 97,2 % PZ.

V oblasti **skvalitnenia práce a vzdelávania pedagogických zamestnancov** všetci učelia v dotazníku uviedli posilnenie spolupráce medzi kolegami vzájomným odovzďávaním si poznatkov a skúseností, podľa potreby kooperovali aj s odbornými zamestnancami poradenských zariadení, v menšej miere so zamestnancami komunitného centra a centra pre deti a rodiny. Pri rozvoji vlastných profesijných kompetencií vyučujúci najčastejšie preferovali najmä interné formy vzdelávania, ale takmer tri štvrtiny z nich sa vyjadrilo, že sa zúčastnili v ostatných 2 rokoch aj vzdelávania zameraného na rozvíjanie osvojených a získanie nových profesijných kompetencií a rôznych individuálnych informatívnych webinárov zameraných napríklad na inklúziu vo vzdelávaní, formatívne hodnotenie alebo špecifiká edukácie ohrozených skupín žiakov. V 7 subjektoch sa učelia v rozhovoroch vyjadrili, že absolvovali vzdelávanie so zameraním na rozvíjanie osvojených a získanie nových profesijných kompetencií v oblasti práce s ohrozenými skupinami žiakov. Len ojedinele uviedli prezentovanie vlastných didaktických materiálov prostredníctvom webinárov (10,4 % PZ).

Podpora **wellbeingu pedagógov** bola v ZŠ rôzna. Riaditelia škôl deklarovali, že sa snažia vytvoriť pre učiteľov prostredie pre vzájomnú komunikáciu a spoločné riešenie problémov, zameriavajú sa na ich motiváciu, niektorí oceňovaním ich práce, zabezpečením rôznych mimopracovných spoločných zážitkovo orientovaných aktivít, zameraných na rozvoj kompetencií účastníkov alebo estetizáciou interiérov či exteriérov školy (*vytvorenie priestoru pre kreatívnu tímovú prácu pedagógov*) či modernizovaním technického vybavenia.

ZISTENIA Z PRIAMEHO POZOROVANIA VYUČOVACIEHO PROCESU

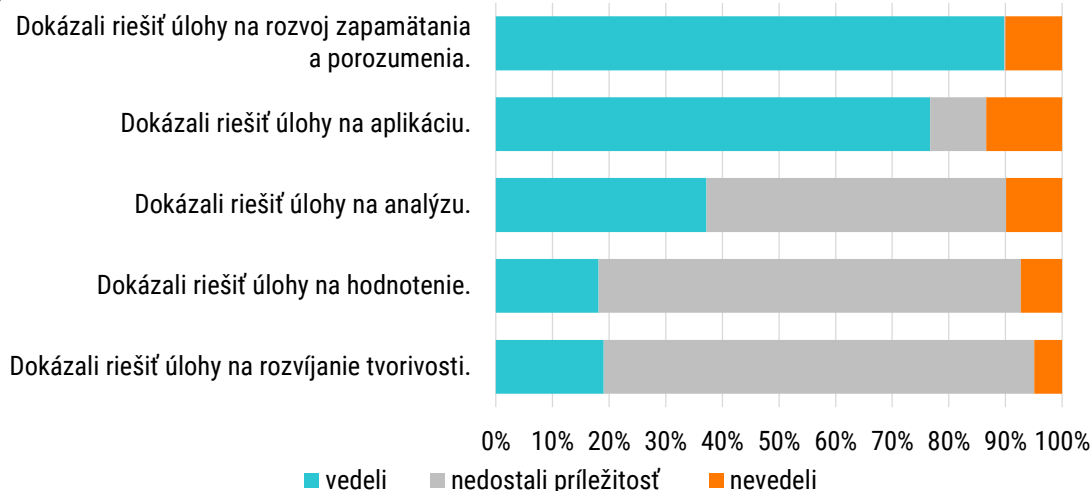
Priame pozorovanie edukácie sa cielene zameralo na sledovanie procesov súvisiacich s učením sa žiakov a vyučovaním učiteľov na **425** vyučovacích hodinách v 4 vzdelávacích oblastiach (*Jazyk a komunikácia; Matematika a práca s informáciami; Človek a príroda; Človek a spoločnosť*) na vyučovacích predmetoch SJL, SJSL, MJL, ANJ, MAT, PDA, PVO a VLA.

UČENIE SA ŽIAKA

Na sledovaných vyučovacích hodinách mali žiaci dostatok príležitostí preukázať osvojené spôsobilosti v ústnom a písomnom vyjadrovaní, ovládanie a používanie spisovnej podoby jazyka i uplatňovanie odbornej terminológie v navodených komunikačných situáciách. Ojedinele, najmä v nižších ročníkoch sa prejavili v ich ústnom i písomnom prejave nedostatky v dôsledku málo rozvinutej aktívnej slovnej zásoby. Niektorí, s ohľadom na prostredie, z ktorého pochádzali (zo SZP/MRK), používali strohé, jednoslovné odpovede, niekedy slang, nárečie, k súvislejším vyjadreniam boli opakovane usmerňovaní a nabádaní. Vyučujúci im nie vždy poskytovali dostatok priestoru na premyslenie odpovede, často sa uspokojili s ich jednoslovnou odpoveďou. Štandardné **komunikačné kompetencie** preukázali žiaci iba na o niečo viac ako polovici vyučovacích hodín (58,5 %). Zriedka mali príležitosť získavať, spracovávať a vymieňať si informácie prostredníctvom vyučovacích programov, počítačových aplikácií a internetu. Pri práci so súvislým aj nesúvislým textom poväčšine (76,7 % hodín) dokázali reprodukovať jeho obsah, odpovedať na jednoduché otázky a vyhľadať základné informácie, no možnosť analyzovať ho nedostali na viac ako polovici hodín. Formulovať závery nedostali príležitosť na 74,6 % hodín, čo znižovalo rozvíjanie ich komunikačných kompetencií. Rovnako posúdiť text alebo význam získaných informácií, či vyjadriť sa k ich ďalšiemu využitiu nedostali príležitosť na 76 % pozorovaných hodín.

Žiaci svoje **poznávacie kompetencie** zdokonaľovali najmä prostredníctvom úloh zameraných na stimuláciu zapamätania a porozumenia (89,8 % hodín). Väčšina z nich reagovala na podnety učiteľov, zapájala sa do riadených rozhovorov pri opakovaní, oboznamovaní sa s novým učivom, ako aj pri jeho fixácii. Dokázali vecne správne reprodukovať zapamätané učivo, najmä osvojené fakty, pojmy, definície a po nápomocných otázkach odlíšiť podstatné poznatky od nepodstatných či aplikovať pri riešení konkrétnych úloh a zadaní (76,7 % hodín). Výrazne však bola podcenená oblasť rozvíjania vyšších myšlienkových procesov žiakov. V minimálnej miere mali vytvorené príležitosti na analyzovanie a kritické hodnotenie preberaných javov a procesov (až 74,6 % hodín). Úlohy a činnosti stimulujúce tvorivosť a originálne riešenia problémov výrazne absentovali (76 % hodín). Aktívne prejavíť učebný potenciál a tvorivosť jednotlivcov limitovalo uplatňovanie málo efektívnych metód a foriem práce, ktoré ich nestimulovali k činnostnému učeniu sa.

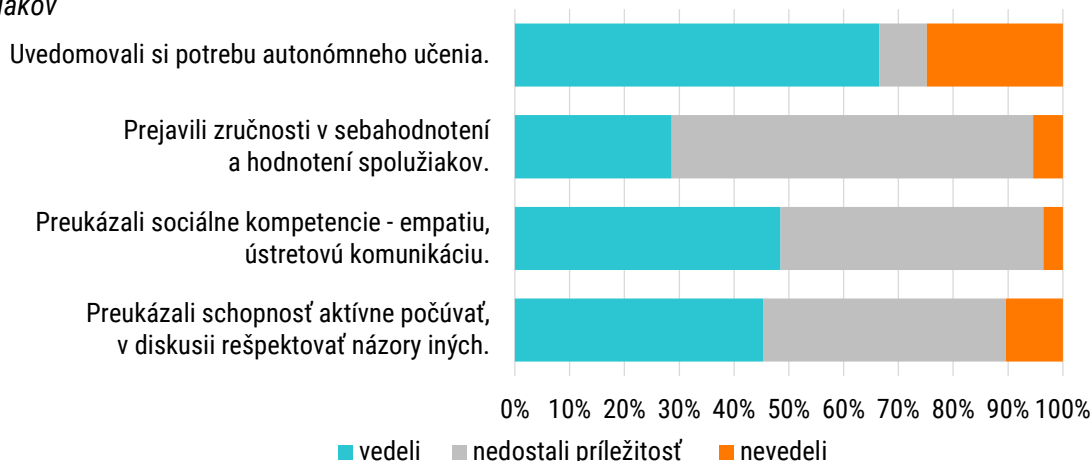
GRAF 39 Preukázanie poznávacích kompetencií žiakov primárneho vzdelávania na sledovaných vyučovacích hodinách

Na niektorých vyučovacích hodinách nedostatočným diferencovaním zadávaných úloh a činností z hľadiska náročnosti a kvantity vyučujúci nezabezpečili optimálnu učebnú záťaž zohľadňujúcu individuálne schopnosti a možnosti každého jednotlivca.

Rozvoj **kompetencií k celoživotnému učeniu sa** nebol v požadovanej miere stimulovaný vytváraním priestoru na formovanie hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov na 66 % hodín. V dôsledku nie vždy vhodne zvolených stratégií vyučovania (*s prevahou frontálnej výučby*) svoju autonómnosť a iniciatívnosť, navrhovanie či používanie vlastných postupov pri plnení zadaní a úloh mohli preukázať iba na 66,5 % hodín. Nízka miera využívania práce vo dvojiciach či v tíme (len na 26,5 % hodín) výrazne ovplyvňovala vytváranie pozitívnych vzťahov so spolužiakmi a oslabovala **rozvíjanie ústretovej komunikácie**. Ak dostali príležitosť, záujem pohotovo vyjadriť svoj postoj či stanovisko prejavili žiaci na 48,8 % hodín, ale zdôvodniť či obhájiť ho dokázali len na 31,4 %. Schopnosť aktívne počúvať a rešpektovať názor iného v prípade vytvorenia priestoru na diskusiu preukázali iba na 45,4 % hodín. Oblasťou vyžadujúcou výrazné zlepšenie bola podpora schopností žiakov súvisiacich s hodnotením ich vlastných výkonov/výkonov spolužiakov. Keď mali príležitosť posudzovať svoju alebo spolužiakovu prácu, nie vždy dokázali objektívne situáciu zhodnotiť.

GRAF 40 Preukázanie kompetencií k celoživotnému učeniu sa a sociálnych zručností a schopností žiakov

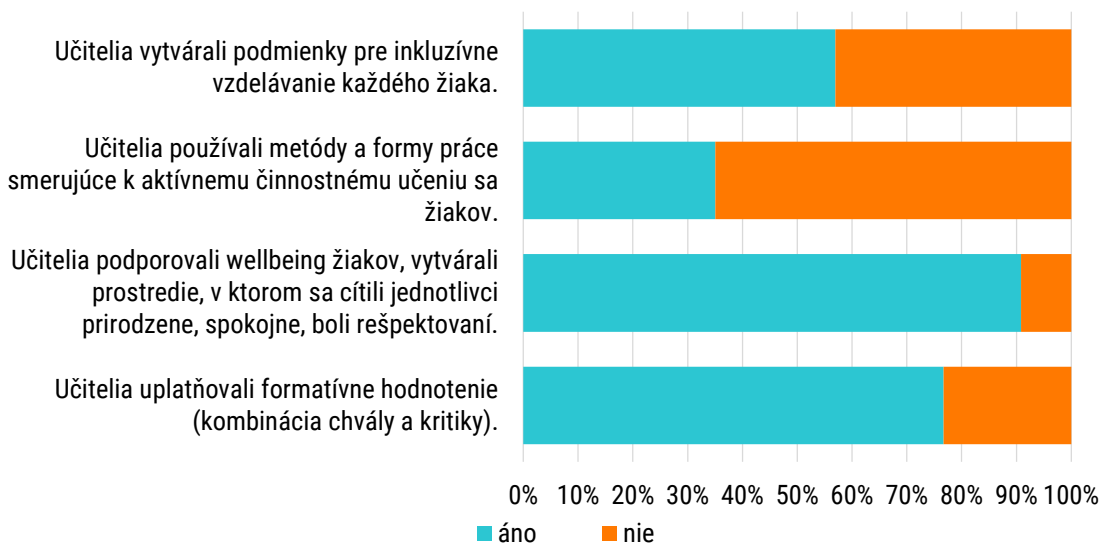
VYUČOVANIE UČITEĽOM

Počas priameho pozorovania **podporné stimuly pre efektívne stratégie učenia sa** boli zaznamenané len na 56,9 % vyučovacích hodín. Prekonávaní bariér v učení sa žiakov učiteľia zväčša napomáhali realizovaním individuálneho prístupu formou opakovaného vysvetlenia učiva, rešpektovaním pracovného tempa konkrétneho žiaka, vytváraním priestoru pre rovesnícke učenie, ojedinele predĺženým výkladom či regulovaním času na riešenie zadaní. Vytváranie podmienok pre **inkluzívne vzdelávanie** žiakov bolo zabezpečené na viac ako polovici sledovaných vyučovacích hodín snahou učiteľov naplno rozvíjať potenciál každého jednotlivca. Žiakom so ZZ sa snažili optimalizovať ich učebnú záťaž, využívať upravené pracovné listy alebo im individuálnu podporu poskytoval pedagogický asistent, ojedinele školská špeciálna pedagogička. Menej často učiteľia využívali prácu vo dvojiciach či v tíme. Odovzdávanie poznatkov podporovali vhodným a účelným využitím **učebných pomôcok/ audiovizuálnej techniky** vo vzťahu k stanoveným cieľom a k učebnej téme (74,1 % hodín), v menšej miere však zabezpečili názornosť učiva prostredníctvom digitálnych technológií.

Uplatňovanie **efektívnych stratégií vyučovania** na podporu aktívneho činnosného učenia sa žiakov však takmer nevyužívali, len niektorí uplatňovali metódy a formy práce podporujúce aktívnu interakciu žiaka s učivom (zaznamenané len na 35,1 % hodín) či rozvoj ich kritického myslenia. Iba na tretine hodín bola žiakom umožnená slobodná voľba pri výbere úloh či činností, čo v dostatočnej miere nevytváralo priestor pre ich autonómnosť a iniciatívnosť. Silnou stránkou všetkých sledovaných škôl bolo, že pedagógovia svojím empatickým prístupom prispievali k podnetnej sociálnej klíme triedy, a to akceptovaním kultúrnych rozdielov a osobitostí žiakov, podporovaním pozitívnych vzťahov medzi

nimi, vzájomnej znášanlivosti a sebadôvery takmer na všetkých sledovaných vyučovacích hodinách (90,8 %), čím vytvárali **atmosféru istoty a psychického bezpečia**. Viedli žiakov k tolerancii, zaistili prostredie, v ktorom boli jednotlivci spokojní, cítili sa prirodzene a bezpečne. **Formatívne hodnotenie** či pravidelné vyhodnocovanie práce žiakov podporujúce ich autonómne učenie sa bolo pozorované na 76,7 % hodín.

GRAF 41 Poskytovanie podporných stimulov učiteľom pre efektívne stratégie učenia sa každého žiaka

VÝRAZNÉ POZITÍVA Z PRIAMEHO POZOROVANIA VYUČOVACÍCH HODÍN

- vytváranie sociálno-emočnej klímy triedy poskytujúcej bezpečie a dôveru pre učenie sa žiakov.

VÝRAZNÉ NEGATÍVA Z PRIAMEHO POZOROVANIA VYUČOVACÍCH HODÍN

- nízka miera rozvíjania poznávacích kompetencií na úrovni vyšších myšlienkových procesov najmä v úlohách zameraných na hodnotenie, rozvoj kritického myslenia a podporu tvorivosti;
- nedostatočné uplatňovanie efektívnych stratégií vyučovania na podporu aktívneho činnostného učenia sa žiakov;
- nižšia miera uplatňovania formatívneho hodnotenia zameraného na sebareguláciu a objektívne sebapoznanie silných a slabých stránok procesu učenia sa žiaka;
- nedostatočné vytváranie príležitostí pre rozvíjanie kompetencií žiakov k celoživotnému učeniu sa stimulovaním ich hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností;
- nevytváranie dostatočného priestoru žiakom pre rozvoj ich sociálnych kompetencií ojedinelým uplatňovaním kooperatívnych foriem vyučovania, nevytváranie príležitostí na prezentovanie, zdôvodňovanie, obhajovanie vlastných názorov, postojov, stanovísk a výsledkov ich činností vo dvojici alebo v tíme.

EFEKTÍVNOSŤ NASTAVENÉHO SYSTÉMU PODPORNÝCH OPATRENÍ

Účinnú podporu škôl poskytnutú žiakom s cieľom vyrovnávať rozdiely v ich vedomostiach a zručnostiach mali zabezpečiť opatrenia zamerané na podporu učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách. Výsledné **zistenia z diagnostiky** vedomostí a zručností žiakov vykonanej pedagógmi preukázali podľa ich vyjadrení rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach žiakov (74,5 %), nižšiu schopnosť komunikovať a spolupracovať (58,5 %), stratu motivácie vzdelávať sa (44,3 %) a stratu schopnosti systematicky a sústredene pracovať (66,0 %) si vyžadovalo nastavenie systému podporných opatrení.

Zo zistení z pozorovania **výchovno-vzdelávacieho procesu** vyplynulo, že uplatňovanie formatívneho hodnotenia s komplexným zdôvodnením kvality výkonu žiaka deklarované väčšinou učiteľov v dotazníku (91,5 %) nebolo priamym pozorovaním edukácie potvrdené na takmer štvrtine sledovaných hodín. Na sprístupnenie učiva, ako aj na jeho upevnenie takmer všetci učitelia uviedli implementáciu **inovatívnych foriem a metód** (88,8 %), väčšina z nich i využívanie rôznych výučbových aplikácií a edukačných videí (73,6%). V riadenom rozhovore však zaraďovanie **bádateľského a zážitkového učenia** formou hier, pokusov, práce v skupine, súťaží a interaktívnych programov potvrdila len necelá tretina žiakov. Ich zaradenie do vyučovania na sledovaných hodinách bolo menej časté (35,1 % hodín). Podľa zistení z pozorovaných hodín len niektorí učitelia (35,1 % hodín) uplatňovali metódy a formy práce stimulujúce aktívne učenie sa žiakov, tiež možnosť **získavať informácie** prostredníctvom vyučovacích programov/počítačových aplikácií mali žiaci **menej často** (34,5 % hodín). Vyjadrenia vyučujúcich v dotazníku o aplikovaní špecifických pedagogických intervencií, predĺženého výkladu (91,5 %), diferenciacie úloh (98,1 %) a o cielelom rozvoji každého jednotlivca (individuálny prístup, 98,1 %) väčšina žiakov potvrdila (79,9 %). V prípade, že niečo nevedeli, učiteľka im nedala zlú známku, ale vysvetlila, kde urobili chybu. Z priameho pozorovania sledovaných hodín však vyplynulo, že rešpektovanie osobitostí všetkých žiakov a **vytváranie podmienok pre inkluzívne vzdelávanie neboli učiteľmi uplatnené** až na 43,1 % hodín. Analýza sledovaných hodín ďalej preukázala **absenciu skupinovej práce** (len na 26,5 % hodín) s cieľom pomôcť žiakom predchádzať chybám a zlyhaniu. Väčšina učiteľov jej využívanie vo veľkej miere (85,9 %) označila v dotazníkoch, čo ale bolo v rozpore s tvrdeniami žiakov (30,9 %). Zistenia z pozorovania edukácie teda poukázali na **nutnosť častejšieho zaraďovania skupinového či kooperatívneho vyučovania**, prostredníctvom ktorých žiaci spolupracujú a na základe spolupráce vyriešia úlohy či zadania. Priame sledovanie vyučovacích hodín **nepotvrdilo rozvíjanie sebahodnotiacich zručností** žiakov, pričom vlastný pokrok v učení nedostali príležitosť zhodnotiť na 64,5 % hodín a hodnotenie výkonu a práce spolužiaka absentovalo až na 72,5 % hodín, napriek vyjadreniam učiteľov, ktorí ich uplatňovanie deklarovali (84,9 %). Výraznejšie rozdiely sa prejavili medzi odpoveďami oboch skupín respondentov na otázky týkajúce sa **vytvárania priestoru pre rovesnícke učenie**. Hoci až 76,4 % vyučujúcich sa kladne vyjadrilo, že vzájomné učenie sa žiakov stimulovali prostredníctvom rovesníckeho učenia, ale iba 18,6 % žiakov potvrdilo možnosť pomoci kamaráta/kamarátky pri učení alebo písaní domácich úloh. Poskytovanie pomoci pedagogického asistenta žiakom so ŠVVP využívali takmer tri štvrtiny učiteľov (70 %), pričom ich aktívna činnosť pri vzdelávaní tejto skupiny žiakov bola pozorovaná i na niektorých sledovaných hodinách. V subjektoch, kde pozíciu pedagogického asistenta nemali obsadenú, individuálnu pomoc žiakom ohrozeným neúspechom priamo na vyučovaní aj v ŠKD poskytovali vychovávateľky. Počas edukácie ojedinele organizácia výchovno-vzdelávacieho procesu učiteľom, vrátane metodických postupov neboli efektívne zvolené vo všetkých oblastiach vyučovacieho procesu, niekde absentovala prirodzená autorita vyučujúceho a pedagogická skúsenosť pre zvládnutie problémového správania sa jednotlivcov.

Oblasť **podpory wellbeingu všetkých žiakov** bola počas adaptačného obdobia zabezpečená realizáciou triednych aktivít zameraných na obnovenie a upevnenie vzťahov v rovesníckych skupinách do upraveného rozvrhu vyučovacích hodín. Z priameho pozorovania vyučovacieho procesu vyplynulo, že učitelia vytvárali podnetné prostredie, v ktorom sa žiaci cítili prirodzene a boli rešpektovaní (90,8 % hodín). S kladnými odpoveďami učiteliek (100 %) v dotazníku o uskutočňovaní sociálneho učenia sa žiakov a vytváraní podmienok pre ich celkovú pohodu sa stotožnila i väčšina žiakov. Atmosféru istoty a psychického bezpečia pozorovaných takmer na všetkých hodinách potvrdili v rozhovoroch vyjadreniami, že radi chodia do školy (94,8 %), radi sa učia, majú radi pani učiteľku, v škole majú kamarátov. Z odpovedí väčšiny učiteľov a z poskytnutej ďalšej dokumentácie bolo zrejmé, že bezpečné a zdravie neohrozujúce prostredie bolo vo väčšine ZŠ podporované aj realizovaním programov primárnej prevencie rizikového správania žiakov (71,6 %) a triednych aktivít zameraných na obnovenie a upevnenie vzťahov v kolektíve (84,7 %).

Školami prijaté **opatrenia zamerané na podporu žiakov v čase mimo vyučovania** neboli dostatočné. S cieľom zabezpečiť pre žiakov systematickú prípravu na vyučovanie a rozvíjanie ich špecifických záujmov zaistili v 16 subjektoch celodenný výchovný systém, pobyt v ŠKD. Zo zistení však vyplynulo, že aj keď školy ponúkali žiakom možnosť prípravy na vyučovanie a zmysluplne tráviť voľný čas

činnosťou v ŠKD, len 34 % z oslovených žiakov možnosť navštevovať klub aj využila. Pravidelnú záujmovú činnosť z dôvodu pandemických opatrení školy realizovať nemohli, využili len ponuku záujmových útvarov edukačného charakteru. V snahe zmierniť dosahy DV na vzdelávacie výsledky žiakov sa 4 školy zapojili do projektu *Letná škola (v dotazníku účasť však potvrdilo len 10,3 % opýtaných žiakov)* a 7 do rozvojového projektu *Spolu múdrejší*. Podpora žiakov v čase mimo vyučovania bola ovplyvnená absenciou inkluzívnych tímov, pôsobenia komunitného centra v obci, na čo poukázali učiteľia i žiaci v riadenom rozhovore. Len 2 ZŠ kooperovali pri doučovaní žiakov z MRK s komunitným centrom a v inej škole aj s centrom pre rodiny a deti, avšak žiaci takúto formu doučovania neuviedli. Z dôvodu, že iba v 2 školách posilnili poskytovanie podporných a poradenských služieb činnosťou špeciálneho pedagóga a žiadna zo škôl školského psychológa, neboli vytvorené možnosti na to, aby každý žiak mohol s týmito zamestnancami kedykoľvek individuálne konzultovať svoje vzdelávacie či osobné problémy. Spoluprácu a komunikáciu so zákonnými zástupcami v dotazníku pripustili takmer všetky učiteľky (97,2 %), pričom 74,7 % žiakov sa vyjadrilo, že zákonní zástupcovia majú záujem o ich vzdelávacie výsledky. Nepravidelnú školskú dochádzku žiakov ojedinele riešili aj v spolupráci s miestnou rómskou hliadkou. Negatívnym zistením bolo, že v pätine ZŠ riaditelia nekontaktovali zákonných zástupcov, čím práva zákonného zástupcu byť informovaný o mimoriadnom zhoršení prospechu svojho dieťaťa preukázateľným spôsobom nezabezpečili.

Miera uplatnených **opatrení zameraných na skvalitnenie práce a vzdelávanie pedagogických zamestnancov** nebola postačujúca. Z vyjadrení riaditeľov škôl a pedagógov v dotazníku vyplynulo, že pozitívnym opatrením na skvalitnenie ich práce a vzdelávanie bola vzájomná spolupráca, odovzdávanie si poznatkov a skúseností, niekde kooperácia so zamestnancami poradenských zariadení, čiastočne i so zamestnancami komunitného centra a centra pre rodiny a deti. Aj napriek vyučujúcimi deklarovane absolvovanému vzdelávaniu zameranému na rozvíjanie osvojených a získanie nových profesijných kompetencií sa ich využívanie však v priamom vyučovacom procese prejavilo menej často. Vedúci PZ sa zhodli v názore, že zabezpečovali vhodné podmienky pre posilnenie kompetencií učiteľov spojených so sebazvedávaním, poskytovali im emocionálnu podporu, zabezpečovali spoločné aktivity a efektívnou kooperáciou pri riešení konkrétnych problémov napomáhali utužovať priateľské vzťahy a vytvoriť miesto, kde sa cítia bezpečne. Fakt, že pedagógovia nemali možnosť využívať terapeutickú odbornú pomoc pri riešení vlastných problémov, preukázali ich záporné odpovede (*skôr nie 29,3 %, rozhodne nie 59,4 %, neviem posúdiť 7,6 %*), čo z objektívnych dôvodov ani nebolo možné, vzhľadom na to, že v žiadnej škole nepôsobil školský psychológ.

Súbor podporných mechanizmov, ktoré školy uplatnili pri vzdelávaní žiakov ohrozených školským neúspechom v dôsledku neplnohodnotného DV nebol komplexný, miera uplatňovania opatrení v procese výchovy a vzdelávania bola nižšia a ich dosah na odstránenie deficitov v poznatkovej úrovni žiakov nebol postačujúci.

VÝRAZNE POZITÍVNE ZISTENIA

- podporovanie wellbeingu žiakov, vytváranie prostredia, v ktorom sa cítili jednotlivci prirodzene, spokojne a boli rešpektovaní.

OBLASTI VYŽADUJÚCE ZLEPŠENIE

- nastavenie systému účinných opatrení vzhľadom na zistenia z diagnostiky žiakov a využívanie možností úpravy obsahových požiadaviek vzdelávacích štandardov, redukcie obsahu učiva a úprav učebného plánu v zmysle dodatkov k štátnemu vzdelávacieho programu;
- uplatňovanie inovatívnych metód a foriem práce stimulujúcich aktívne učenie sa žiakov, podporujúcich ich metakogníciu, rozvoj vyšších myšlienkových procesov a hodnotiacich zručností;
- rozvíjanie kritického myslenia žiakov zadávaním úloh na vyššie myšlienkové procesy a aplikovaním metód a foriem práce smerujúcich k aktívnemu činnostnému učeniu sa žiakov;
- vytváranie priestoru na spoluprácu vo dvojiciach alebo v skupinách pri učení sa a ponechať tak žiakom priestor na diskusiu a zdieľanie skúseností;

- spolupráca s poradenskými zariadeniami v regióne v oblasti vzdelávania ohrozených skupín žiakov, podpora interného a externého vzdelávania pedagogických zamestnancov;
- rozpracovanie podmienok vzdelávania žiakov z MRK v ŠKVP;
- rozpracovanie vnútorného systému hodnotenia a klasifikácie žiakov na podmienky školy;
- zabezpečenie interného vzdelávania a vytvorenie podmienok pre externé vzdelávanie PZ zameraného na wellbeing najmä ohrozenej skupiny žiakov;
- podpora wellbeingu pedagógov oceňovaním ich práce, zabezpečením terapeutickú odbornú pomoc pri riešení pracovných problémov;
- dôsledné vedenie evidencie ospravedlnených a neospravedlnených hodín, ospravedlňovanie vymeškaných hodín len na základe preukázateľných podkladov;
- oznamovanie zanedbávania riadneho plnenia PŠD žiakov pre neospravedlnené vynechanie viac ako 15 vyučovacích hodín v mesiaci príslušnému orgánu štátnej správy a obci.

Na základe rozhovorov s riaditeľmi škôl a slaboprosievajúcimi žiakmi, z vyhodnotenia dotazníka zadaného pedagogickým zamestnancom a priameho pozorovania edukačného procesu je možné konštatovať, že školy nedokázali v plnej miere odstrániť prekážky a nastavený **system opatrení nebol dostatočne efektívny** na eliminovanie rozdielov vo vedomostiach a zručnostiach žiakov ohrozených školským neúspechom.

V KONTROLOVANÝCH ŠKOLÁCH SA ZISTILI AJ NASLEDOVNÉ SKUTOČNOSTI:

- neoznamovanie zanedbávania plnenia povinnej školskej dochádzky žiaka príslušnému orgánu štátnej správy a obci, v ktorej má zákonný zástupca žiaka trvalý pobyt,
- v 2 ZŠ nespĺňali riaditelia kvalifikačné predpoklady,
- v 3 ZŠ bol riaditeľ školy poverený výkonom funkcie riaditeľa, z toho v 2 školách opakovane,
- v 2 ZŠ sa výchovno-vzdelávací proces organizoval z dôvodu nepostačujúcich priestorov v dvoch zmenách,
- v 2 ZŠ bola nízka odbornosť vyučovania (menej ako 70 %),
- rada 1 ZŠ ani raz nevyzvala ŠŠI na delegovanie svojho zástupcu do rady školy na účely výberového konania.

2.3 PRÁCA PEDAGOGICKÉHO ASISTENTA SO ŽIAKMI SO ZDRAVOTNÝM ZNEVÝHODNENÍM

Žiaci so sociálnym alebo zdravotným znevýhodnením dlhodobo **vykazujú horšie vzdelávacie výsledky ako intaktní žiaci**¹. Tento výsledok vrhá negatívne svetlo na schopnosť nášho vzdelávacieho systému implementovať princíp **rovného prístupu** ku kvalitným vzdelávacím príležitostiam všetkých detí. Jedným z nástrojov podpory pre žiakov zažívajúcich bariéry vo vzdelávaní je práca s prideleným pedagogickým asistentom². Vzhľadom na kontinuálnu aktuálnosť tejto problematiky Štátna školská inšpekcia realizovala tematickú inšpekciu mapujúcu situáciu PA so žiakmi so zdravotným znevýhodnením.

¹Detailnejšiemu spracovaniu vzdelávacích výsledkov žiakov s rôznymi druhmi znevýhodnenia sa venuje Revízia výdavkov pre ohrozené skupiny (2019).

²Ide o integrovaných žiakov v bežnom vzdelávacom prúde, ktorým poradenské centra diagnostikovali špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby (ŠVVP). Dobre fungujúce inkluzívne vzdelávacie systémy sa snažia o čo najvyšší podiel žiakov so ŠVVP v bežných školách s tzv. intaktnými žiakmi a nie ich vyčleňovanie do špeciálneho školstva (Revízia pre ohrozené skupiny, Útvar hodnoty za peniaze). Pre ilustráciu uvádzame, že v roku 2021/2022 sa v bežnom prúde len v základných školách vzdelávalo 31-tisíc žiakov so ZZ. Najpočetnejšou skupinou boli žiaci s vývinovými poruchami učenia (45 %), mentálnym postihnutím (11 %), narušenou komunikačnou schopnosťou (12 %) a autizmom (4 %) – podľa CVTI SR.

Kontrolované školy boli vybrané na základe prítomnosti PA bez ohľadu na podiel ZZ žiakov. Vo vybraných školách bola **vysoká miera prítomnosti školského špeciálneho pedagóga** oproti celonárodnému priemeru³. Napriek tomu platí, že aj tieto školy potvrdzujú **nedostatočnú naplnenosť potrieb škôl** vo vzťahu k PA pre žiakov so ZZ na základe odporúčaní poradenských centier. Medzi ďalšie hlavné zistenia patrí deklarovaná **vysoká miera aktívnej spolupráce pedagogických asistentov s členmi pedagogického zboru** a efektívna práca so žiakmi. Školy tiež vykazovali vysokú mieru **aktualizácie individuálnych vzdelávacích programov** pre žiakov so ZZ v spolupráci s poradenskými centrami.

Náplň práce PA so žiakmi so ZZ má z titulu svojho charakteru a dlhodobého vplyvu na vzdelávacie výsledky žiakov **vysoké nároky na špecifické kompetencie**. Kontrola dokumentácie na školách potvrdila vysokú mieru splnených požiadaviek na legislatívne požadovanú kvalifikáciu. Rozhovory s PA však preukázali, že takmer pätina vníma ako jednu z prekážok pri výkone svojho povolania **nízku mieru súčinnosti žiakov**. Vnímanie špecifických bariér žiakov so ZZ ako prekážky pri výkone povolania **odhaľuje medzery v celkovom chápaní úlohy PA** pri vzdelávaní týchto žiakov.

Štátna školská inšpekcia vykonala inšpekciu v **41 ZŠ** vo všetkých krajoch SR. Rozsah počtu PA bol **v rozmedzí od 3 asistentov do 14 asistentov na jednotlivých školách**⁴. Hodnotenými subjektmi boli plnoorganizované ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským, **38** štátnych a **3** cirkevné, **23** so sídlom v meste, **18** so sídlom na vidieku. Tematická inšpekcia sa uskutočnila formou dotazníkov zadávaných riaditeľom škôl, riadených rozhovorov s učiteľmi a pedagogickými asistentmi, pozorovaním priameho vyučovacieho procesu a kontrolou pedagogickej a ďalšej dokumentácie školy.

Z celkového počtu **311** PA sa správa ďalej zameriava na **297** PA, ktorí pracujú so žiakmi so ZZ. Na základe odporúčaní poradenských zariadení **naplnenosť potrieb škôl ohľadne PA** pre žiakov so ZZ bola na úrovni **55 %**. Zo súčasného stavu PA bolo 65 % financovaných z európskych fondov a 29 % z normatívnych finančných prostriedkov (zvyšných 6 % bolo financovaných z nenormatívnych finančných prostriedkov poskytnutých zriaďovateľom).

Všetci PA financovaní zo zdrojov EÚ boli zamestnaní na plný pracovný úväzok, z PA financovaných z normatívnych prostriedkov to bolo 70 %.

Školy navštevovalo spolu **1 580** žiakov so ZZ, z nich na 1. stupni bolo **455** žiakov so ZZ a na 2. stupni **1 125**. **Podiel žiakov so ZZ, ktorí pracovali na vyučovaní s PA, bol na 1. stupni 69 % a na 2. stupni 59 %**. Rozloženie počtu žiakov so ZZ a podielu tých, ktorí pracujú s PA podľa jednotlivých ročníkov, poukazuje na rozloženie poskytovania podpory žiakom so ZZ v súlade s predpokladom, že podpora je najdôležitejšia v nižších ročníkoch, pričom dôraz sa kladie na vybudovanie si vlastnej stratégie učenia sa, rozvinutie kompenzačných mechanizmov a samostatnosti vo vzdelávacom procese. Postupné klesanie podpory vo vyšších ročníkoch v sledovaných školách môže čiastočne reflektovať tento proces.

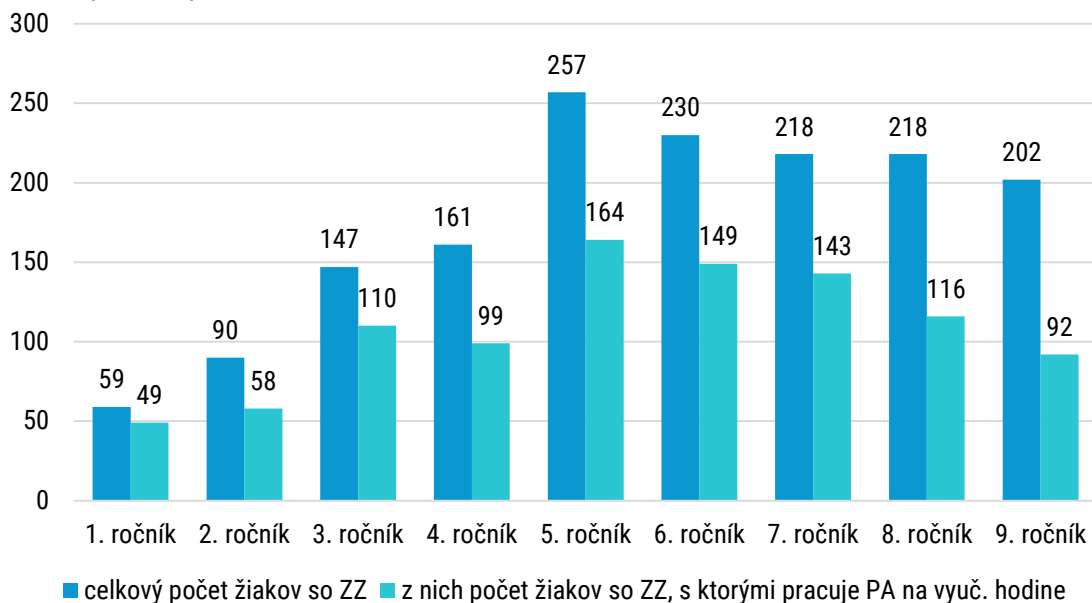
Počet žiakov so ZZ, ktorí pracovali s PA, z celkového počtu žiakov so ZZ podľa druhu zdravotného znevýhodnenia poukazoval na to, že PA poskytovali pomoc a podporu žiakom 1. stupňa najmä so zrakovým a sluchovým postihnutím. Na 2. stupni pomoc a podpora smerovali do vyššej miery pre žiakov s telesným postihnutím, pre žiakov s autizmom a inými pervazívnymi vývinovými poruchami. Vysoký počet žiakov s vývinovými poruchami učenia na 2. stupni **zodpovedá diagnostike**, ktorá sa najskôr udeje v 3. a 4. ročníku a v plnej miere sa tieto poruchy prejavujú na 2. stupni.

³Podľa dát CVTI SR v školskom roku 2021/2022 špeciálneho pedagóga malo len 37 % škôl.

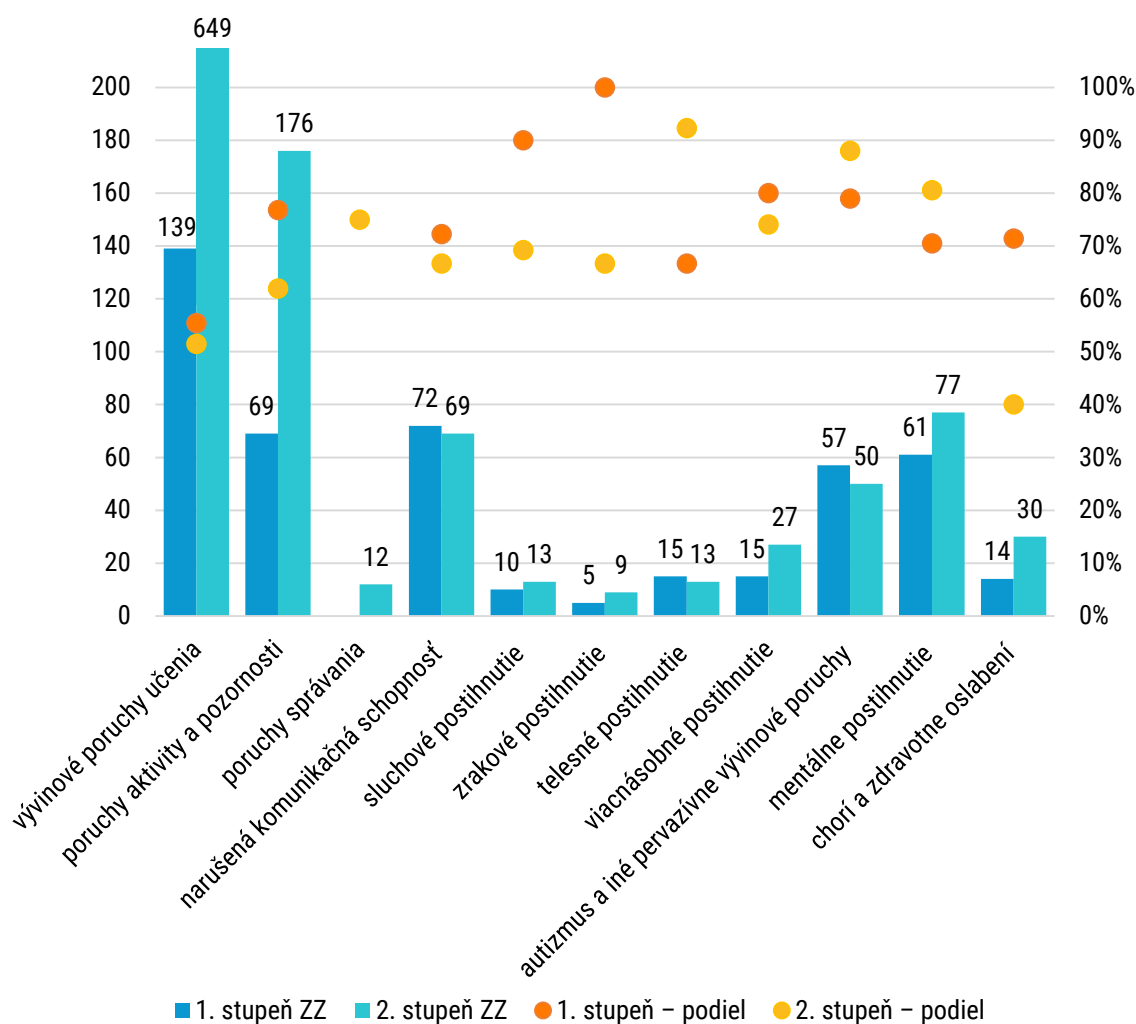
⁴V bežných ZŠ v roku 2021/2022 pracovalo 5 774 PA (CVTI SR). Pri celkovom počte škôl 2 070 na jednu školu pripadá v priemere 2,8 PA, pričom tento údaj nereflektuje podiel ZZ žiakov na školách.

ZISTENIA Z ANALÝZY DOKUMENTÁCIE

GRAF 42 Celkový počet žiakov so ZZ a z nich počet žiakov so ZZ, s ktorými pracoval PA na vyučovacej hodine v jednotlivých ročníkoch ZŠ

GRAF 43 Počet žiakov so ZZ (ľavá os) a podiel žiakov so ZZ pracujúcich s PA na vyučovaní (% , pravá os) podľa druhu ZZ

Predložená dokumentácia v sledovaných školách potvrdzuje, že PA vykonávali svoju činnosť v súlade s rozvrhom hodín a **písomne vypracovanou náplňou práce**. Pracovná náplň obsahovala popis činností rozdelenú na **priamu prácu vo výchovno-vzdelávacom procese** (spolupráca s učiteľmi v triede; uľahčenie adaptácie žiaka na vzdelávacie prostredie; prekonávanie bariér a podpora na vyučovacej hodine, pomoc pri príprave a manipulácii s pomôckami; pomoc pri výkone pedagogického dozoru počas prestávok), **prácu so žiakmi mimo vyučovania** (priame vedenie alebo pomoc pri voľnočasových činnostiach; súčinnosť pri organizovaní kultúrnych a spoločenských podujatí; spolupráca so školskými zariadeniami v čase mimo vyučovania), **spoluprácu so zákonnými zástupcami** (oboznámenie sa s rodinným prostredím žiakov so ZZ; pomoc pri organizovaní stretnutí s rodičmi v škole i mimo školy) a **rozvíjanie profesijných spôsobilostí** účasťou na vzdelávacích aktivitách organizovaných rôznymi inštitúciami.

Pedagogickí asistenti financovaní z európskych štrukturálnych a investičných fondov o svojej činnosti pravidelne vypracovali a **predkladali štvrťročné písomné správy riaditeľovi ZŠ**. V troch hodnotených školách si PA vypracovali písomné správy, v jednej ZŠ viedli evidenciu týždennej pracovnej činnosti a v inej ZŠ mali zavedené zošity PA, v ktorých denne zapisovali svoju činnosť.

Poradenské zariadenia vo svojich odporúčaní uvádzali najčastejšie **poskytovať asistenciu PA žiakom so ZZ na 1. stupni** takmer na všetkých vyučovacích hodinách a na 2. stupni boli najčastejšie odporúčané vyučovacie hodiny slovenského jazyka a literatúry, matematiky, cudzieho jazyka, fyziky, biológie, dejepisu, geografie a chémie. Zároveň na vyučovacích hodinách boli odporúčané kompenzačné, špeciálne učebné pomôcky, upravené materiály a pracovné listy, na príprave ktorých sa podieľali aj PA, čo sa potvrdilo v rozhovoroch s vyučujúcimi.

Všetci žiaci vzdelávaní formou školskej integrácie mali v hodnotených subjektoch vypracované aktuálne **individuálne vzdelávacie programy**, ktorých východiskom boli diagnostické vyšetrenia poradenských zariadení s výnimkou jednej školy, kedy žiaci s diagnostikovanými poruchami aktivity a pozornosti nemali do IVP zaradené odporúčania pre organizáciu vyučovania a špecifické postupy pre učiteľov pri ich vzdelávaní. V niektorých subjektoch sa vyskytli aj nedostatky v spracovaní IVP z hľadiska obsahového zamerania, ako aj s absenciou oboznámenia zákonného zástupcu s jeho obsahom preukázateľným spôsobom. V jednej ZŠ absentovali úpravy obsahu vzdelávania v IVP žiakov s mentálnym postihnutím. V jednej ZŠ zaradili žiačku do vzdelávacieho programu pre žiakov s MP v špeciálnej triede bez žiadosti zákonného zástupcu žiaka, informovaného súhlasu a bez odporúčania príslušného zariadenia poradenstva a prevencie.

Ďalšia dokumentácia žiakov so ZZ vzdelávaných formou začlenenia vykazovala **nedostatky v úplnosti požadovaných dokladov**. V dvoch školách nebola kompletná dokumentácia žiakov so ZZ, vydané rozhodnutie riaditeľkou školy bolo bez žiadosti zákonného zástupcu, chýbalo aj rozhodnutie riaditeľky školy o oslobodení od vzdelávania sa vo vyučovacom predmete alebo jeho časti, vyplnenie tlačiva *Návrh na vzdelávanie*, podpísané informované súhlasy zákonných zástupcov, absencia písomnej žiadosti zákonných zástupcov o prijatie do špeciálnych tried alebo o zmenu formy vzdelávania.

ZISTENIA Z RIADENÉHO ROZHOVORU S PA

Riadeného rozhovoru sa zúčastnilo **273** PA, čo predstavuje 92 % z celkového počtu PA pridelených žiakom so ZZ v kontrolovaných školách (dôvod neúčasti zvyšných PA bola práceneschopnosť alebo príliš krátka pracovná skúsenosť). Takmer všetci PA (99 %) uviedli, že boli **rovnocennými členmi pedagogického zboru**. Na pracovných stretnutiach a poradách boli prítomní (99 %) a podľa svojich vyjadrení sa takmer všetci **aktívne podieľali na diskusiách** (97 %). Podľa vyjadrení PA v rozhovoroch, ich návrhy a spätnú väzbu k výchovno-vzdelávacím výsledkom žiakov so ZZ **učitelia akceptovali** (99 %), pričom ich spätnú väzbu bolo možné zapracovať do IVP (97 %). **So školským špeciálnym pedagógom** pracovalo 91 % PA, pričom len 7 % respondentov pracovalo na škole bez špeciálneho pedagóga.

Pri **spolupráci so školským špeciálnym pedagógom** bol PA informovaný hlavne o zdravotnom stave a špecifických potrebách žiaka so ZZ (86 %), o každom výchovno-vzdelávacom probléme žiaka/

žiacov so ZZ, ktorý sa prejavoval v edukačnom procese (80 %), o obsahu IVP (76 %) a o používaní špeciálnych didaktických, kompenzačných pomôcok (75 %). Okrem školského špeciálneho pedagóga PA dostával potrebné informácie aj od triedneho učiteľa, výchovného poradcu, prípadne vedenia školy.

Metodickú podporu PA dostával najmä od školského špeciálneho pedagóga (68 %), od učiteľov (19 %), od riaditeľov prípadne iných členov vedenia školy (8 %) a v malej miere od výchovného poradcu (3 %).

Takmer všetci PA spĺňali **kvalifikačné požiadavky** (96 %), čo sa potvrdilo kontrolou dokladov o vzdelaní, a 21 % malo špeciálno-pedagogickú spôsobilosť. Prevažná väčšina (88 %) uvádzala vzdelávanie v problematike žiakov so ZZ, pričom veľmi často odpovede obsahovali samoštúdium a vzdelávanie cez rôzne webináre.

K otvorenej otázke týkajúcej sa **prekážok pri práci so žiakmi so ZZ** sa vyjadrilo **190** PA (70 % oslovených). Polovica z nich uviedla, že nepociťujú prekážky vo výkone ich povolania. Medzi najčastejšie prekážky PA uvádzali **neochotu spolupracovať zo strany žiakov vrátane odmietania PA** (21 %), nesústreďenosť, slabú disciplínu a výkyvy v správaní (7 %), nedostatočnú domácu prípravu, zabúdanie pomôcok (7 %) a častú absenciu (6 %). Spomenuté boli tiež problémy ohľadne hluku v triede, rýchlej únavy žiakov so ZZ a priestorového vybavenia.

K otvorenej otázke týkajúcej sa **prekážok v kontexte práce s učiteľmi** sa vyjadrilo **161** PA (59 % oslovených), pričom 91 % z nich uviedlo, že nevnímajú žiadne prekážky v spolupráci s učiteľmi. Medzi odpoveďami s identifikovanými prekážkami sa spomínali problémy so vzájomnou koordináciou a vymieňaním informácií (napríklad pri viacerých učiteľoch toho istého žiaka), ťažkosti pri začiatkoch uvedenia PA, zriedka aj odmietanie pomoci PA zo strany učiteľa a vzájomné vyrušovanie sa na hodine. Vyskytlo sa aj tvrdenie, že niektorí učitelia neboli ochotní akceptovať diagnózu žiaka so ZZ a výnimočne učitelia PA odmietali.

K otvorenej otázke ohľadne **prekážok v kontexte zákonných zástupcov** žiakov so ZZ sa vyjadrilo **185** PA (68 % oslovených). Žiadne prekážky nevnímalo 68 % PA z nich, 23 % vyjadrilo vnímanú **neochotu spolupracovať a nezáujem** o vzdelávacie výsledky žiakov zo strany zákonných zástupcov. V malej miere PA uviedli, že so zákonnými zástupcami nekomunikujú (2 %).

ZISTENIA Z PRIAMEHO POZOROVANIA V TRIEDE PRI PRÁCI PA SO ŽIAKMI SO ZZ

Priame pozorovanie činnosti PA so žiakmi so ZZ bolo realizované na **550** vyučovacích hodinách v bežnej triede, z nich na **216** hodinách primárneho vzdelávania a na **334** vyučovacích hodinách nižšieho stredného vzdelávania. Na viac ako dvoch tretinách vyučovacích hodín pracovali PA s konkrétnym žiakom so ZZ (69,3 %) a na viac ako tretine bola ich pomoc poskytovaná skupine žiakov (33,4 %).

Takmer všetci PA si boli vedomí svojho postavenia v triede a zvolenými postupmi potvrdzovali, že poznali žiakov, s ktorými pracovali, **mali vedomosti o ich silných a slabých stránkach**, ako aj o ich osobitostiach a štýloch učenia (99,3 %). Na prevažnej väčšine pozorovaných hodín bola **citeľná dôvera** žiakov k PA a zároveň rešpektovanie medzi učiteľmi a PA, v niektorých fázach vyučovacích hodín sa riadili ich inštrukciami, v niektorých boli aktívni a prichádzali s vlastnou iniciatívou (98,2 %).

Na vyučovacích hodinách pracovali PA so žiakmi so ZZ súbežne s vyučujúcim (85,8 %). V rámci tímovej práce prejavovali intaktní žiaci voči spolužiakom so ZZ toleranciu a bezproblémovo vzájomne komunikovali a spolupracovali. Prínos PA pri práci so žiakmi so ZZ sa v najvyššej miere prejavil vo **vysvetľovaní a pomoci pochopiť zadanie úloh**, v umožnení pracovať vlastným učebným a pracovným tempom, v overení správnosti riešenia pridelených úloh, v pomoci udržať pozornosť vo vyučovacom procese, v hľadaní spôsobu práce, ktorý je pre žiakov so ZZ najviac vyhovujúci, v podpore samostatnosti a zodpovednosti za výsledky učenia sa. Odporúčania zariadení poradenstva a prevencie boli v procese

edukácie aplikované, integrovaní žiaci sa vzdelávali podľa IVP, mali poskytnutú pomoc PA a v prípade potreby mohli používať špeciálne učebné a kompenzačné pomôcky. Pedagogickí asistenti svojou trpezlivosťou, taktným a priateľským prístupom k žiakom so ZZ vytvárali pozitívnu klímu na vyučovacej hodine. Na väčšine pozorovaných hodín absentovalo poskytnutie prestávok na oddych (napríklad v relaxačnom kútiku v triede alebo lavici).

ZISTENIA Z ROZHOVORU S VYUČUJÚCIM DANÉHO PREDMETU

Riadený rozhovor sa uskutočnil so **476** učiteľmi po priamom pozorovaní činnosti PA so žiakmi so ZZ.

GRAF 44 Podiel učiteľov vyjadrujúci súhlas s uvedenými činnosťami PA

Podľa vyjadrení vyučujúcich **PA si bol vedomý svojich kompetencií a svojho postavenia v triede** so žiakom alebo žiakmi so ZZ (94 %), poznal silné a slabé stránky žiaka alebo žiakov so ZZ (91 %), rešpektoval názory a rozhodnutia učiteľa (95 %), bol aktívny (79 %) a prichádzal s vlastnou iniciatívou (56 %). Podiel PA, ktorí čakali na pokyny učiteľa, bol 41 %. Len 1 % vyučujúcich vyjadrilo negatívny názor na PA (nespoľahlivý a nepripravuje sa na hodinu).

Spolupráca učiteľa a PA bola podľa vyjadrení v rovine prípravy a tvorby vyučovacích hodín (45 %), podkladov (47 %), didaktických pomôcok (70 %), vyučovacieho materiálu (51 %). Podľa vyjadrení vyučujúcich 92 % PA **uplatňovalo individuálnu činnosť pri bežnej výučbe a zároveň pracovali súbežne s učiteľom**, 39 % uplatňovalo skupinovú činnosť a považovalo spoluprácu za efektívnu. Konkrétne činnosti, ktoré PA vykonávali, sú uvedené v grafe s podielom učiteľov, ktorí vyjadrili súhlasné stanovisko s jednotlivými tvrdeniami. Medzi inými odpoveďami sa vyskytovali vyjadrenia o pomoci pri odpisovaní poznámok z tabule. K interakcii PA so žiakom sa 6 % učiteľov vyjadrilo, že PA plnil zadané úlohy za žiaka a 4 % napovedal správne riešenia.

S tvrdením, že PA na konci vyučovacej hodiny **poskytne vyučujúcemu spätnú väzbu** o napĺňaní cieľov vzdelávania a činnosti žiaka, resp. žiakov so ZZ súhlasilo 92 % učiteľov. Spätnú väzbu si nevyžadovalo 7 % učiteľov. Učitelia vyjadrili súhlas s tvrdením, že atmosféra na vyučovacej hodine v prítomnosti PA bola pozitívna a priateľská (98 %) a tvorivá a dynamická (63 %). Iba 1 % učiteľov považovalo prítomnosť PA na hodine za negatívnu a rušivú.

2.4 STAV A ÚROVEŇ VYUČOVANIA SLOVENSKEHO JAZYKA A SLOVENSKEJ LITERATÚRY V ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH S VYUČOVACÍM JAZYKOM MAĎARSKÝM

Cieľom tematickej inšpekcie bolo zistiť stav vyučovania SJSL v školách s VJM a aktuálny stav zabezpečenia a používania učebníc v týchto školách. Predmetná školská inšpekcia sledovala cieľ prostredníctvom rozhovorov s vedúcimi PZ a učiteľmi SJSL, pozorovaním priameho vyučovacieho procesu a kontrolou pedagogickej a ďalšej dokumentácie školy.

Tematická inšpekcia bola vykonaná v 15 ZŠ, z nich bolo **14** s VJM a **1** s VJSaM. Z uvedeného celkového počtu bolo **13** štátnych škôl a **2** cirkevné.

TABUĽKA 7 Základné údaje o kontrolovaných školách

Počet kontrolovaných škôl		15
Vyučovací jazyk škôl	maďarský	14
	slovenský a maďarský	1
Zriaďovateľ	štátne školy	13
	cirkevné školy	2
Sídlo	mesto	7
	vidiek	8

V školskom roku 2021/2022 sa v uvedených školách vzdelávalo **3 637** žiakov v triedach primárneho a nižšieho stredného vzdelávania, z toho **292** žiakov so ZZ a **768** žiakov zo SZP vrátane žiakov z MRK. **Dištančného vzdelávania** sa v školskom roku 2020/2021 **nezúčastňovalo 14 %** žiakov (512), z nich 94 so ZZ a 335 zo SZP/MRK. Z predmetu SJSL na konci školského roka 2020/2021 **neprospelo**

181 žiakov, z nich 72 primárneho a 109 nižšieho stredného vzdelávania. Vykonanie komisionálnej skúšky na konci školského roka 2020/2021 bolo riaditeľmi škôl povolené len 27 žiakom, z nich bolo úspešných 8 (1 žiak primárneho a 7 žiakov nižšieho stredného vzdelávania).

MODIFIKÁCIA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Pri analýze školskej dokumentácie bola pozornosť zameraná na to, či kontrolované subjekty modifikovali svoje ŠKVP s dôrazom na predmet SJSJ s ohľadom na predchádzajúce DV tak, aby minimalizovali jeho dosah na kvalitu vzdelávania. Zo zistení vyplynulo, že zmenu **učebného plánu** vykonalo 8 kontrolovaných škôl. Z toho v 7 školách sa úprava týkala posilnenia vyučovania predmetu SJSJ 1 disponibilnou hodinou v 7. ročníku, čím bolo zabezpečené systematické každodenné vyučovanie tohto predmetu. Jedna škola postupovala podľa upraveného UP v 1. – 5. ročníku rozdeleného podľa cyklov, UP v 6. – 9. ročníku upravený nebol. Napriek prerozdeleniu disponibilných hodín v uvedenej škole nebolo zabezpečené každodenné vyučovanie predmetu SJSJ v 1. a v 7. ročníku, naopak, v 5. a v 9. ročníku bol zvýšený týždenný počet vyučovacích hodín SJSJ na 6. Zisteným nedostatkom vo vzťahu k realizácii UP bola skutočnosť, že v 8 kontrolovaných subjektoch nebolo dôsledne realizované delenie tried na skupiny v rámci vyučovania predmetu SJSJ v zmysle poznámok k RUP. K úprave **učebných osnov** pristúpili 2 školy, ktoré sa zamerali na presun neodučných tém do vyšších ročníkov, prípadne na redukciiu ich rozsahu s cieľom zabezpečiť dosiahnutie výstupných vzdelávacích štandardov. Škola zapojená do pilotného overovania upravila učebné osnovy podľa cyklov. V systéme hodnotenia a klasifikácie kontrolované subjekty postupovali v súlade s metodickým pokynom a usmerneniami MŠVVaŠ SR. Vlastné kritériá **hodnotenia a klasifikácie** žiakov zohľadňujúc špecifiká predmetu SJSJ modifikovala len 1 škola, ktorá upravila hodnotenie slovným komentárom v I. cykle pri celkovom hodnotení žiaka v predmete SJSJ v 1. a 2. ročníku a v 1. polroku 3. ročníka. V školách, ktoré modifikovali svoje ŠKVP, boli zmeny odsúhlasené pedagogickými radami a zaznamenané v príslušnej školskej dokumentácii.

PERSONÁLNE PODMIENKY

Predmet SJSJ v kontrolovaných subjektoch vyučovalo **133 učiteľov**. V rámci primárneho vzdelávania vyučovalo daný predmet **92 učiteľov**, z nich 6,5 % nespĺňalo kvalifikačné predpoklady na vyučovanie predmetu. V rámci nižšieho stredného vzdelávania vyučovalo v kontrolovaných školách predmet SJSJ **41 učiteľov**, z ktorých takmer **pätina** nespĺňala kvalifikačné predpoklady na vyučovanie predmetu.

TABUĽKA 8 Základné údaje o kontrolovaných školách

Pedagogickí zamestnanci	Primárne vzdelávanie	Nižšie stredné vzdelávanie
Počet učiteľov SJSJ	92	41
z nich, počet učiteľov, ktorí nespĺňali kvalifikačné predpoklady na vyučovanie predmetu SJSJ	6	8

ZISTENIA Z PRIAMEHO POZOROVANIA VYUČOVACIEHO PROCESU

Štátna školská inšpekcia realizovala priame pozorovanie vyučovacieho procesu na **287 hodinách** SJSJ, z nich bolo **134 hodín** v primárnom a **153 hodín** v nižšom strednom vzdelávaní. Pozornosť bola cielene zameraná na preukázanie úrovne komunikačných kompetencií žiakov a na spôsob podpory rozvíjania týchto kompetencií u žiakov zo strany učiteľov.

PRIMÁRNE VZDELÁVANIE

UČENIE SA ŽIAKA

Komunikačné kompetencie žiakov boli sledované v 4 základných oblastiach – čítanie a počúvanie s porozumením, tvorba písomného a ústneho jazykového prejavu.

Najlepšie zvládnutou komunikačnou oblasťou u žiakov primárneho vzdelávania bolo **počúvanie s porozumením**. Viac ako dve tretiny žiakov (67,2 %) porozumeli počutému textu a vedeli odpovedať na učiteľove otázky, ktoré s textom súviseli. Efektívnosť rozvíjania počúvania s porozumením na niektorých hodinách však znižovalo zadávanie veku neprimeraných textov bez prihliadnutia na vedomostné zručnosti žiakov. **Ústny prejav** žiakov bol na priemernej úrovni (64,4 %). Žiaci vcelku ovládali texty piesní a detských hier určených na memorovanie. V modelových vetách používali osvojenú základnú slovnú zásobu a vedeli reagovať na bežné pokyny učiteľa. Samostatne vytvoriť vlastný súvislý jazykový prejav či efektívny dialóg však zvládli len v obmedzenej miere. Schopnosť **čítať s porozumením** preukázala polovica žiakov (51,6 %). Žiaci vedeli plynule hlasne čítať veku primerané texty s menšími chybami vo výslovnosti a následne v týchto textoch dokázali vyhľadať kľúčové slová a základné informácie. Často však mali problém sformulovať základnú myšlienku textu, len sporadicky vedeli vytvoriť jednoduché otázky k obsahu textu či vyjadriť vlastný postoj k preberanej téme. Veku primerane aplikovať základné pravidlá slovenského pravopisu v **písomnom prejave** dokázali žiaci v obmedzenej miere (45,3 %).

VYUČOVANIE UČITEĽOM

Učiteľia rozvíjali ústne a písomné komunikačné zručnosti žiakov na dvoch tretinách sledovaných hodín najmä prostredníctvom priamej, komunikatívnej a audiovizuálnej metódy (65,6 %). Takmer na všetkých hodinách vytvárali priestor pre opakovanie osvojeného učiva a utvrdzovanie slovnej zásoby kladením jasne formulovaných otázok, podnecovali žiakov k spievaniu piesní či recitovaniu detských básničiek a hier, pričom upozorňovali žiakov na správnu výslovnosť a artikuláciu. Len minimálne však do vyučovania zaradovali úlohy zamerané na tvorbu dialógov, rovnako nevýrazne podnecovali žiakov k tvorbe vlastných krátkych súvislých textov. Na viac ako polovici sledovaných hodín viedli žiakov k písaniu textov, pričom bol dôraz kladený na rozvoj pravopisných zručností.

Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti podporovali učiteľia **v menšej miere** (48,8 % hodín). Pri práci s textom viedli žiakov na väčšine hodín k hlasnému aj tichému čítaniu, na ktoré nadviazali zadávaním zisťovacích otázok zameraných na porozumenie obsahu textu. Čítanie s predpovedaním deja sa na hospitovaných hodinách takmer nevyskytlo. Učiteľia len sporadicky smerovali žiakov k vyjadreniu vlastných postojov. Úroveň rozvíjania čitateľskej gramotnosti znižovala skutočnosť, že z odporúčaných textových zdrojov boli takmer na všetkých sledovaných hodinách využívané len učebnice, zväčša bez zvukovej nahrávky (CD k učebnici). Ani na jednej vyučovacej hodine učiteľia neposkytli žiakom možnosť pracovať s metodickými listami vypracovanými ŠPÚ.

Vyučujúci sa na sledovaných hodinách usilovali o individuálny prístup, ktorý však bol len občas podporený zadávaním diferencovaných úloh a zadaní podľa špecifických potrieb a možností žiaka, posilnením sociálneho či rovesníckeho učenia. Nevýrazné uplatňovanie kompenzačných opatrení (na 36,9 % hodín) bolo čiastočne ovplyvnené skutočnosťou, že učiteľia na viac ako polovici sledovaných hodín nemali možnosť využiť pomoc pedagogického asistenta.

NIŽŠIE STREDNÉ VZDELÁVANIE

UČENIE SA ŽIAKA

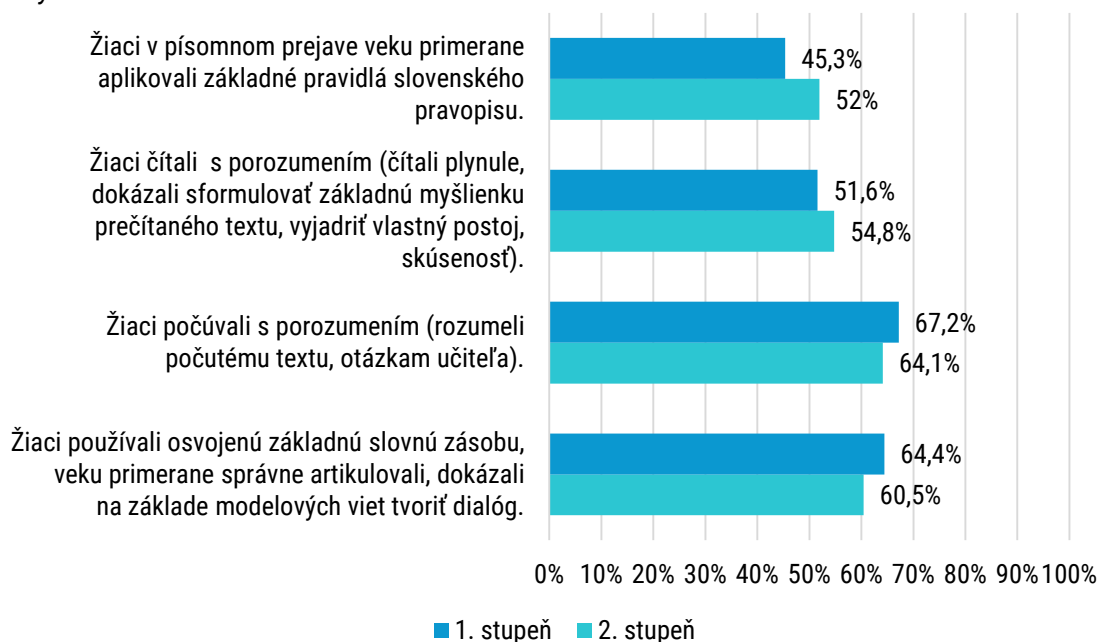
Aj u žiakov nižšieho stredného vzdelávania boli komunikačné kompetencie sledované v oblastiach čítanie a počúvanie s porozumením, tvorba písomného a ústneho jazykového prejavu.

Najviac rozvinuté komunikačné kompetencie (64,1 %) prejavili žiaci v oblasti **počúvanie s porozumením**. Na hodinách, na ktorých dostali príležitosť, počutému textu rozumeli a s pomocou učiteľa vedeli odpovedať na otázky viažuce sa k jeho obsahu. Efektivitu rozvíjania tejto kompetencie však znižovala skutočnosť, že až na tretine hodín nebol pre žiakov vytvorený priestor na jej prehlbovanie. V menšej miere boli rozvíjané kompetencie žiakov pri tvorbe **ústnych jazykových prejavov** (60,5 %). Žiaci na väčšine sledovaných hodín používali osvojenú slovnú zásobu, ale len obmedzene dokázali vytvárať vety. Často sa vyjadrovali jednoslovné, prípadne krátkymi a málo rozvitými vetami. Len sporadicky ovládali texty piesní určených na memorovanie, pretože pre túto činnosť nebol na sledovaných hodinách takmer vôbec vytváraný priestor. Možnosť tvoriť dialógy a aktívne používať jazyk žiaci nedostali až na dvoch tretinách sledovaných hodín, čo sa negatívne odrazilo v rozvoji ich verbálnych prejavov. Slabšie zručnosti prejavili žiaci v oblasti **čítanie s porozumením** (54,8 %). Počas hospitovaných hodín žiaci väčšinou plynule čítali súvislé texty s menšími nedostatkami vo výslovnosti a artikulácii. V prečítaných textoch vedeli s pomocou vyučujúceho vyhľadať kľúčové slová a základné informácie. V menšej miere zreprodukovali prečítaný text na základe otázok. Samostatne dokázali vytvoriť otázky k prečítanému textu len sporadicky a len ojedinele dostali možnosť vyjadriť svoj vlastný názor, skúsenosť. Najnižšiu úroveň zo 4 základných komunikačných kompetencií preukázali žiaci v oblasti **písomného prejavu**. Ich schopnosť aplikovať základné pravidlá slovenského pravopisu bola na úrovni 52 %.

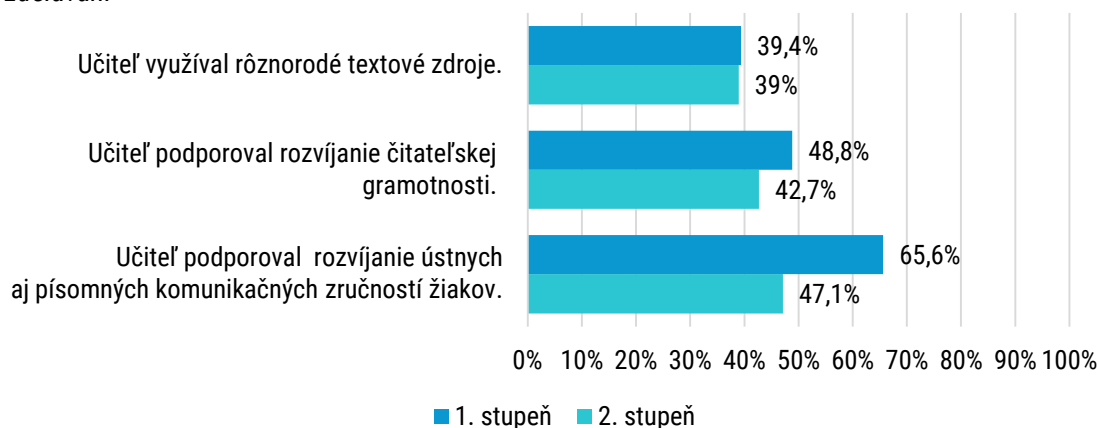
VYUČOVANIE UČITEĽOM

Podpora rozvíjania komunikačných kompetencií žiakov v nižšom strednom vzdelávaní bola zo strany učiteľov nevýrazná. Vo vyučovaní prevažne uplatňovali priamu a gramaticko-prekladovú metódu, len sporadicky boli na sledovaných hodinách zastúpené situačné metódy, hranie rolí, brainstormingové metódy či projektové vyučovanie. Podpora rozvíjania písomných a ústnych komunikačných zručností žiakov bola zrejme na menej ako polovici sledovaných hodín (47,1 %). Výrazne dominovalo opakovanie a upevňovanie učiva/základnej slovnej zásoby prostredníctvom jasne formulovaných otázok zo strany učiteľa a vedenie žiakov k písaniu textu s dôrazom na rozvoj ich pravopisných zručností. K aktívnemu používaniu jazyka cez tvorbu krátkeho súvislého prejavu či dialógov podľa vzorového rozhovoru boli žiaci vedení len minimálne, čo výrazne znižovalo možnosť rozvíjať ich komunikačné zručnosti v oblasti ústneho rečového prejavu. Čitateľská gramotnosť žiakov bola vyučujúcimi podporovaná v obmedzenej miere (42,7 % hodín). Na väčšine pozorovaných hodín učiteľia síce vytvorili priestor pre tiché alebo hlasné čítanie, ale porozumenie textu overovali prevažne **zisťovacími otázkami**, ktoré výrazne **znižovali priestor pre rozvoj komunikačných zručností žiakov**. V menšej miere vyučujúci podnecovali žiakov k ústnej či písomnej sumarizácii prečítaného textu. Nevýrazné bolo smerovanie žiakov k vyjadrovaniu vlastného názoru, čítanie s predpovedaním deja nebolo efektívne zrealizované ani na jednej zo sledovaných vyučovacích hodín. Vyučujúci najčastejšie využívali odporúčané textové zdroje, predovšetkým učebnice. Zvukové nahrávky zaradili do vyučovacieho procesu sporadicky, metodické listy ŠPÚ nevyužívali. Efektivitu podpory rozvíjania komunikačných kompetencií žiakov znižovalo aj nevýrazné uplatňovanie kompenzačných opatrení (individuálny prístup učiteľa, diferenciácia úloh podľa špecifických potrieb žiakov, sociálne a rovesnícke učenie, predĺžený výklad). Podporu pedagogického asistenta mali možnosť učiteľia využiť v obmedzenej miere.

GRAF 45 Preukázané komunikačné kompetencie žiakov primárneho a nižšieho stredného vzdelávania na vyučovacích hodinách

GRAF 46 Podpora rozvíjania komunikačných kompetencií žiakov v primárnom a nižšom strednom vzdelávaní

VYUŽÍVANIE UČEBNÍC SCHVÁLENÝCH MŠVVaŠ SR PRE ŠKOLY S VYUČOVACÍM JAZYKOM MAĎARSKÝM

Všetky kontrolované školy v školskom roku 2021/2022 využívali vo vyučovaní jednotlivých predmetov v ročníkoch primárneho a nižšieho stredného vzdelávania v prevažnej miere učebnice schválené MŠVVaŠ SR pre ZŠ s VJM. Alternatívne učebnice boli využívané ojedinele v predmetoch ANJ, MJL, SJSL, MAT, NBV a regionálna výchova. Iné učebné texty a tituly boli používané na hodinách MJL, MAT a INF.

Väčšina riaditeľov v rozhovore uviedla (73,3 %), že školy nezaznamenali problémy so zabezpečením učebníc, s výnimkou učebníc pre výchovné predmety (ETV, VYV, NBV, THD a PVC), ojedinele INF (primárne a nižšie stredné vzdelávanie), MAT (primárne vzdelávanie), ANJ (nižšie stredné vzdelávanie). V jednej škole neboli dodané učebnice pre žiakov s mentálnym postihnutím. V dvoch školách boli učebnice pre predmet SJSL dodané bez CD. Niektorým riaditeľom spôsoboval problém pri zaobstaraní dostatočného množstva učebníc nedostatočný rozpočet poskytnutý MŠVVaŠ SR na ich zabezpečenie (20 %). Len ojedinele riaditelia videli problém v obmedzenej ponuke učebníc schválených MŠVVaŠ SR (6,7 %).

2.5 STAV ZABEZPEČENIA A REALIZÁCIE CELOSLOVENSKEHO TESTOVANIA ŽIAKOV 5. ROČNÍKA

Inšpekcie s cieľom zistiť stav zabezpečenia a realizácie celoslovenského testovania žiakov 5. ročníka boli vykonané v **112** ZŠ, z nich bolo **99** štátnych, **9** cirkevných a **4** súkromné. Vyučovací jazyk slovenský malo **103** škôl a **9** vyučovací jazyk maďarský. ŠŠI pozornosť zamerala na prípravu a organizačné zabezpečenie priebehu písomnej formy testovania žiakov z predmetov MAT, SJL, MJL v skupinách intaktných žiakov.

Z celkového počtu **4 324** evidovaných žiakov 5. ročníka vo vybraných ZŠ sa testovania zúčastnilo **3 865** v **371** skupinách, z ktorých bolo 85 skupín žiakov so ZZ a 5 skupín vytvorili na EP. Zákonní zástupcovia neúčast' 459 žiakov na testovaní školám vopred oznámili. Medzi dôvody ospravedlnenej neprítomnosti patrili najmä rodinné a zdravotné dôvody, plnenie školskej dochádzky mimo územia Slovenskej republiky, prestup na inú školu, účasť na športovom sústreďení, reprezentácia, pobyt v zahraničí, pobyt v reedukačnom zariadení a v liečebnom sanatóriu. Z dôvodu ZZ – mentálneho postihnutia sa testovania nezúčastnilo **28** žiakov a **18** žiakov odídencom z Ukrajiny z dôvodu neovládania štátneho jazyka. O neúčasti **46** žiakov neboli pedagogickí zamestnanci škôl ani v deň testovania informovaní (z nich bolo až 36 žiakov v 3 ZŠ v Košickom kraji) a neprítomnosť **48** žiakov posúdili ako **záškoláctvo** (z nich bolo až 46 žiakov v 4 ZŠ v Košickom kraji).

Riaditelia a školskí koordinátori vo väčšine subjektov pripravili vhodné podmienky na realizáciu testovania žiakov, dodržali pokyny týkajúce sa prípravnej fázy testovania, otvárania testových zásielok, kontroly a prevzatia testov.

Počas administrácie testov sa nevyskytli žiadne rušivé momenty. Nedostatky zistené v **6,3 %** škôl súviseli s nedôsledným oboznámením sa školských koordinátorov, administrátorov so všeobecnými zásadami a podmienkami stanovenými v pokynoch NÚCEM. Niekde sa prejavili napríklad nedodržaním kritérií pre výber administrátorov, nedôsledným plnením povinností administrátorov a koordinátorov. Riaditeľom škôl, v ktorých boli zistené nedostatky v príprave, v organizačnom zabezpečení a v realizácii testovania, bola uložená povinnosť prijať opatrenia na ich odstránenie.

2.6 STAV ZABEZPEČENIA A REALIZÁCIE CELOSLOVENSKEHO TESTOVANIA ŽIAKOV 9. ROČNÍKA

Úloha bola zameraná na zabezpečenie a realizáciu celoslovenského testovania žiakov 9. ročníka ZŠ a na kontrolu dodržiavania pokynov k administrácii testov vypracovaných NÚCEM.

Kontrolovaných bolo **84** základných škôl, z nich bolo **76** štátnych, **5** cirkevných a **3** súkromné. Vyučovací jazyk slovenský malo **77** škôl, jazyk maďarský **6**, slovenský a maďarský **1** subjekt.

Z celkového počtu **2 346** evidovaných žiakov 9. ročníka sa testovania zúčastnilo **2 222** v **259** testovaných skupinách a z nich v 75 testovaných skupinách žiakov so ZZ. Neprítomnosť **124** žiakov na testovaní bola z dôvodu plnenia školskej dochádzky mimo územia SR (48), zo zdravotných dôvodov alebo povinnej karantény (32), z dôvodu účasti na športovom sústreďení (1) či z rodinných dôvodov (1). Z dôvodu ZZ – mentálneho postihnutia sa testovania nezúčastnilo 31 žiakov a 5 žiakov cudzincov alebo odídencom z Ukrajiny z dôvodu neovládania štátneho jazyka. Neprítomnosť 6 žiakov v deň testovania zákonní zástupcovia neoznámili.

Testovanie v školách organizovalo 87 školských koordinátorov prevažne zástupcovia riaditeľov škôl alebo členovia pedagogického zboru spoločne s 301 administrátormi a 13 asistentmi, ktorí zaisťovali podporu žiakom so ZZ. Otváranie testových zásielok v subjektoch sa uskutočnilo v súlade s časovým harmonogramom. Zásielky testov boli úplné a neporušené. Počet žiakov v kontrolovaných skupinách, ktorí vypracovali test z predmetu MAT pred uplynutím testovacieho času (o 15 a viac minút skôr) bol 135 z 877 žiakov, zo SJL 416 zo 786, z MJL 42 zo 72 a zo SJSL 24 z 80 žiakov. Testovanie sa uskutočnilo v 259 vhodne upravených triedach. Počas testovania sa nevyskytli problémy so správaním žiakov. Sledovanie objektívnosti priebehu testovania realizovalo 212 pedagogických zamestnancov z iných škôl poverených vykonávať **externý dozor**.

Pokyny NÚCEM týkajúce sa prípravnej fázy testovania školskí koordinátori v spolupráci s administrátormi prevažne akceptovali a dodržali.

Organizáciu, harmonogram otvárania zásielok testov a objektívny priebeh testovania v súlade so záväznými pokynmi zabezpečili v 82 školách, čo predstavuje 97,6 % z celkového počtu kontrolovaných ZŠ. Pracovné povinnosti si zodpovedne plnila prevažná väčšina školských koordinátorov, administrátorov, taktiež PZ vykonávajúcich externý dozor. V 2 subjektoch (2,39 %) zistili školskí inšpektori nedostatky, ktoré sa týkali najmä nedôsledného plnenia pokynov pre školského koordinátora pred administráciou testov a pravidiel súvisiacich s činnosťami po skončení administrácie testov. Štátna školská inšpekcia riaditeľom týchto škôl uložila opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov.

2.7 ORGANIZÁCIA, PODMIENKY A REALIZÁCIA ONLINE VZDELÁVANIA

Podmienky výchovy a vzdelávania sa v školskom roku 2021/2022 v dôsledku pandemických opatrení priebežne menili. Školy nariaďovali žiakom povinnú karanténu podľa platného školského semaforu a pokynov regionálnych úradov verejného zdravotníctva. V závislosti od situácie sa buď uzatvárali školy celé, alebo len triedy, v ktorých sa vyskytlo ochorenie COVID-19. Pre žiakov v karanténe sa realizovala dištančná online synchrónna¹ alebo kombinovaná² forma vyučovania. Štátna školská inšpekcia v termíne od 3. 11. 2021 do 18. 2. 2022 realizovala tematickú inšpekciu, ktorej cieľom bolo posúdiť organizáciu, podmienky a realizáciu online vzdelávania na ZŠ. Zdrojmi získavania informácií boli priame pozorovania výchovno-vzdelávacieho procesu, dotazníky zadávané riaditeľom škôl, pedagogická a ďalšia dokumentácia školy. Dotazníky zamerané na podmienky, organizáciu a realizáciu online vzdelávania v čase aktuálnej epidemickej situácie boli zadané 48 pedagogickým zamestnancom 8 subjektov, v ktorých sa dištančne vzdelávali žiaci iba niektorých tried. Zároveň boli vykonané rozhovory s riaditeľmi týchto škôl.

Tematická inšpekcia sa realizovala v 13 plnoorganizovaných štátnych základných školách, z ktorých 11 bolo s vyučovacím jazykom slovenským a 2 s vyučovacím jazykom maďarským. V kontrolovaných subjektoch sa v aktuálnom školskom roku celkovo vzdelávalo 3 960 žiakov, z nich 1 747 v primárnom a 2 213 v nižšom strednom vzdelávaní.

Z dôvodu nepriaznivej epidemiologickej situácie bolo v 5 sledovaných školách prerušené vyučovanie a vzdelávanie sa realizovalo vo všetkých triedach dištančne. V ostatných 8 ZŠ sa touto formou vzdelávali žiaci iba niektorých tried, ktoré podľa školského semaforu museli prejsť do povinnej

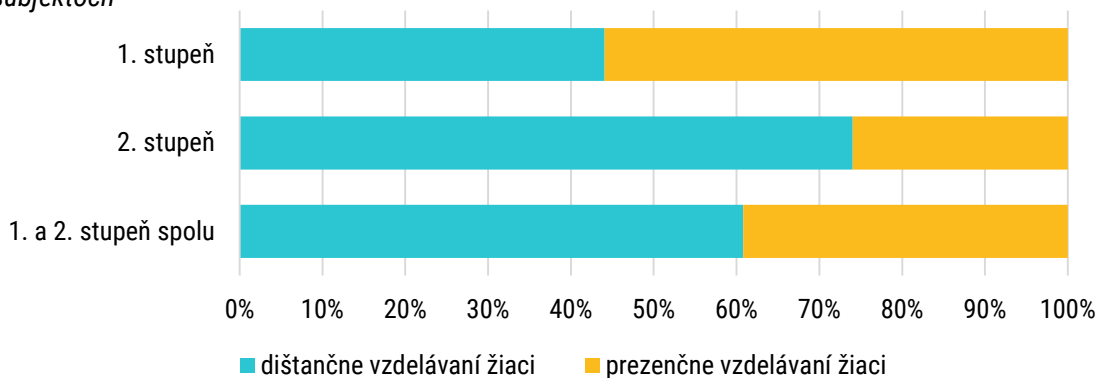
¹**Dištančná online synchrónna forma vzdelávania** sa uskutočňuje v reálnom čase na konkrétnom virtuálnom mieste prostredníctvom konkrétneho online média. Žiaci a učiteľ sú zapojení do vyučovania súčasne a dochádza medzi nimi k okamžitej interakcii. Vzdelávanie vyžaduje používanie digitálnych zariadení (počítač, notebook, tablet, mobilný telefón) pripojených na internetovú sieť.

²**Kombinovaná forma vzdelávania** umožňuje žiakom, ktorí si uplatnili výnimku z karantény, vzdelávať sa prezenčne a zároveň pre ostatných žiakov triedy je vyučovanie realizované dištančnou formou. Daná forma vzdelávania sa uskutočňuje za predpokladu, že v karanténe nie sú všetky triedy školy.

karantény. Vyučovanie sa realizovalo **online synchronnou** formou vo všetkých dištančne vzdelávaných triedach sledovaných škôl okrem jednej školy, kde sa žiaci vzdelávali **kombinovane**.

V primárnom vzdelávaní sa online vzdelávalo 44,1 %, v nižšom strednom vzdelávaní prešli na dištančnú výučbu takmer tri štvrtiny žiakov.

GRAF 47 Podiel dištančne a prezenčne vzdelávaných žiakov podľa stupňa vzdelávania v sledovaných subjektoch

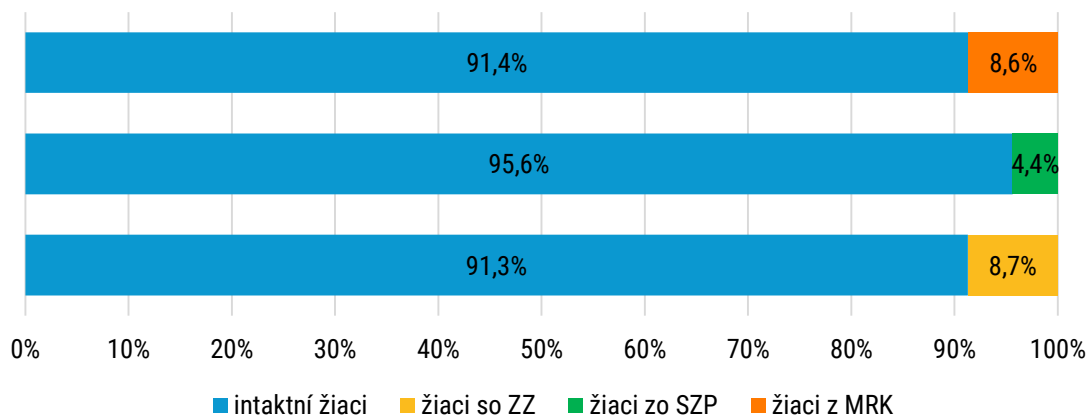

V **primárnom vzdelávaní** z celkového počtu žiakov DV tvorili 4 % žiakov so ZZ, 8,4 % žiakov zo SZP a 10,9 % žiakov z MRK. V **nižšom strednom vzdelávaní** tvorilo v skupine dištančne vzdelávaných 10,9 % žiakov so ZZ, 2,4 % žiakov zo SZP a 7,6 % z MRK.

TABUĽKA 9 Počet dištančne vzdelávaných žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Stupeň vzdelávania	Žiaci				
	celkový počet	počet dištančne vzdelávaných	z nich		
			so ZZ	zo SZP	z MRK
Primárne vzdelávanie	1 747	770	31	65	84
Nižšie stredné vzdelávanie	2 213	1 638	179	40	124
Spolu	3 960	2 408	210	105	208

GRAF 48 Podiel žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami ku všetkým online vzdelávaným žiakom

PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

Výchovno-vzdelávacie proces v **primárnom vzdelávaní** zabezpečovalo celkovo **119** pedagógov, z nich 41,2 % realizovalo DV. V **nižšom strednom vzdelávaní** spolu učilo **208** učiteľov, z nich viac ako 75 % poskytovalo online vyučovanie. Školy v nižšom strednom vzdelávaní v sledovanom období evidovali priemerne viac ako 10 % práceneschopnosť pedagógov.

TABUĽKA 10 Prehľad pedagogických a odborných zamestnancov

Pedagogickí a odborní zamestnanci	Celkový počet	Vyučujúci online		Aktuálne práceneschopní	
		počet	podiel z celkového počtu v %	počet	podiel z celkového počtu v %
Učitelia 1. stupňa (vrátane katechéta)	119	49	41,2 %	6	5 %
Učitelia 2. stupňa (vrátane katechéta)	208	160	76,9 %	23	11,1 %
Vychovávateľ	52	3	5,8 %	9	17,3 %
Školský špeciálny pedagóg	11	2	18,2 %	1	9,1 %
Pedagogický asistent	41	7	17,1 %	2	4,9 %
Spolu	431	221	51,3 %	14	3,2 %

Vychovávateľa, školskí špeciálni pedagógovia, pedagogickí asistenti, školskí psychológovia, sociálni pedagógovia, osoby alternatívne zabezpečujúce vzdelávanie sa priamo do dištančného vyučovania zapájali len v nepatrnnej miere. Online vzdelávanie z nich poskytovalo iba **12** zamestnancov (10,9 %) v 7 sledovaných subjektoch. Podľa vyjadrení riaditeľov však niektorí pedagogickí asistenti kooperovali s učiteľmi pri distribuovaní preberaného učiva a zadaní domácich úloh žiakom, ktorí nemali vhodné podmienky pre DV; individuálne online doučovali žiakov so ZZ; poskytovali konzultácie priamo v rodinách žiakov. Spoluprácu so školským špeciálnym pedagógom počas DV v dotazníkoch deklarovalo **30 %** učiteľov. Niektorí školskí špeciálni pedagógovia poskytovali zákonným zástupcom poradenstvo formou online konzultácií a spolu s pedagogickým asistentom pomáhali žiakom so ZZ pri zapájaní sa do výchovno-vzdelávacieho procesu po prechode na prezenčné vzdelávanie.

MATERIÁLNO-TECHNICKÉ PODMIENKY

Materiálno-technické podmienky pedagógov pre realizáciu DV považovali riaditelia škôl za **adekvátne a dostatočné**, čo bolo v súlade s vyjadreniami väčšiny učiteľov (87,5 %), ktorí v dotazníku potvrdili, že im škola počas online vzdelávania poskytla počítač alebo notebook. Avšak viac ako 60 % z nich uviedlo, že im chýbali niektoré doplnky k digitálnym zariadeniam (slúchadlá, webkamery). Polovica opýtaných pedagogických zamestnancov využívala pri vysvetľovaní učiva počas DV interaktívnu tabuľu, necelá pätina mala k dispozícii i iné elektronické didaktické pomôcky (grafické tablety, vizualizéry a reproduktory).

Učitelia v budovách škôl mali k dispozícii wifi pripojenia a voľné dáta, avšak takmer 40 % z nich poukázalo na nedostatočnú rýchlosť a kvalitu internetového pripojenia, čo významne ovplyvňovalo celkový priebeh online vzdelávania.

Deväť z 13 sledovaných subjektov evidovalo celkovo 153 žiakov, ktorí **nemali vhodné podmienky na online vzdelávanie** (6,4 % z dištančne vzdelávaných žiakov). V jednej ZŠ sa z daného dôvodu DV nezúčastňovalo až 41,2 % žiakov. Vyučovanie počas povinnej karantény pre týchto žiakov škola

zabezpečovala pravidelným týždenným distribuovaním pracovných listov prostredníctvom terénnych pracovníkov obce a riaditeľa školy. Kontinuita výchovno-vzdelávacieho procesu však u nich nebola zaistená, pretože väčšina z nich pochádzala z málo podnetného prostredia, doručované učebné materiály nevypracovávala a neodovzdávala ich na spätnú kontrolu pedagógom.

Školy sa rôznili v poskytovaní **materiálno-technickej podpory** žiakom počas DV. Väčšina z nich mala iba v **obmedzenej miere možnosť zapožičiavať digitálnu techniku**, a preto školy nedokázali všetkým znevýhodneným žiakom zabezpečiť prístup k online vzdelávaniu.

Väčšina škôl počas DV využívala **jednotnú vzdelávaciu platformu**. Online vzdelávanie sa najčastejšie realizovalo cez prostredia Zoom, MS Teams a Google Trieda. Z iných platforiem pedagógovia používali Google Meet, Skype, Messenger a Webex.

Pedagogickí zamestnanci sa so žiakmi kontaktovali prostredníctvom rôznych **komunikačných kanálov**, najčastejšie využívali školský informačný systém EduPage, platformy MS Teams a Google Trieda, aplikácie Messenger a WhatsApp, portál Bezkriedy. V niektorých prípadoch komunikovali pomocou školských e-mailov alebo prostredníctvom telefonických kontaktov zákonných zástupcov žiakov.

PODMIENKY VZDELÁVANIA A PODPORNÉ OPATRENIA

Väčšina vyučujúcich v dotazníku uviedla, že na začiatku školského roka 2021/2022 vypracovala **portfóliá učebných zdrojov** z jednotlivých vyučovacích predmetov (93,8 %). Portfóliá obsahovali prezentácie, pracovné listy, rôzne zadania úloh, ale aj odkazy na webové stránky so vzdelávacím obsahom, náučné videá, nahrávky v cudzom jazyku, elektronické učebnice, online slovníky, online testy či online hry. V niektorých školách si obsah portfólií pedagógovia navzájom zdieľali, priebežne aktualizovali a dopĺňali.

Štátna školská inšpekcia na základe rozhovorov s riaditeľmi a z analýzy pedagogickej a ďalšej dokumentácie škôl zistila, že takmer tri štvrtiny sledovaných subjektov **nevypracovali komplexný a funkčný systém kompenzačných opatrení** pre žiakov so ŠVVP počas DV, i napriek tomu, že to riaditelia a pedagógovia v dotazníku potvrdili. Len niektoré sledované ZŠ rešpektovali špecifické vzdelávacie potreby daných žiakov poskytovaním aspoň čiastočnej podpory.

Viac ako dve tretiny riaditeľov uvádzali, že pedagógovia priebežne kontaktovali a zabezpečovali rôzne formy vzdelávania pre žiakov v karanténe, ktorí nemali vytvorené vhodné podmienky pre DV. Uvedenú informáciu však v dotazníku potvrdilo iba nepatrné percento opýtaných učiteľov. Rozdielnosť vo vyjadreniach riaditeľov škôl a pedagógov poukazuje na nedôsledný systém vnútornej školskej kontroly.

Možnosť prezenčne vzdelávať malé skupiny dočasne vytvorené z 1 pedagóga a najviac 5 žiakov, ktorí nemali možnosť zapájať sa do DV, využila iba jedna z 13 sledovaných škôl.

Väčšina riaditeľov (okrem dvoch) v dotazníku potvrdila, že po návrate k prezenčnej výučbe mali pre žiakov **vypracované kompenzačné opatrenia** na vyrovnanie ich vedomostných rozdielov spôsobených DV. Všetky subjekty umožňovali žiakom predĺženie termínu písomného, resp. ústneho skúšania. Na dobrovoľnej báze školy zabezpečovali individuálne konzultácie žiakov s učiteľmi alebo skupinové doučovanie žiakov, ktorí nemali vhodné podmienky na online vzdelávanie. Pre tento účel využívali i aktivity v krúžkovej činnosti, v školských kluboch detí či zapojením sa do projektu *Spolu múdrejší*. Ojedinele subjekty poskytovali žiakom aj podporné učebné materiály. Spoluprácu s komunitnými centrami a neziskovými organizáciami pri zabezpečovaní doučovania žiakov z MRK nepotvrdil v dotazníku žiaden z riaditeľov sledovaných ZŠ.

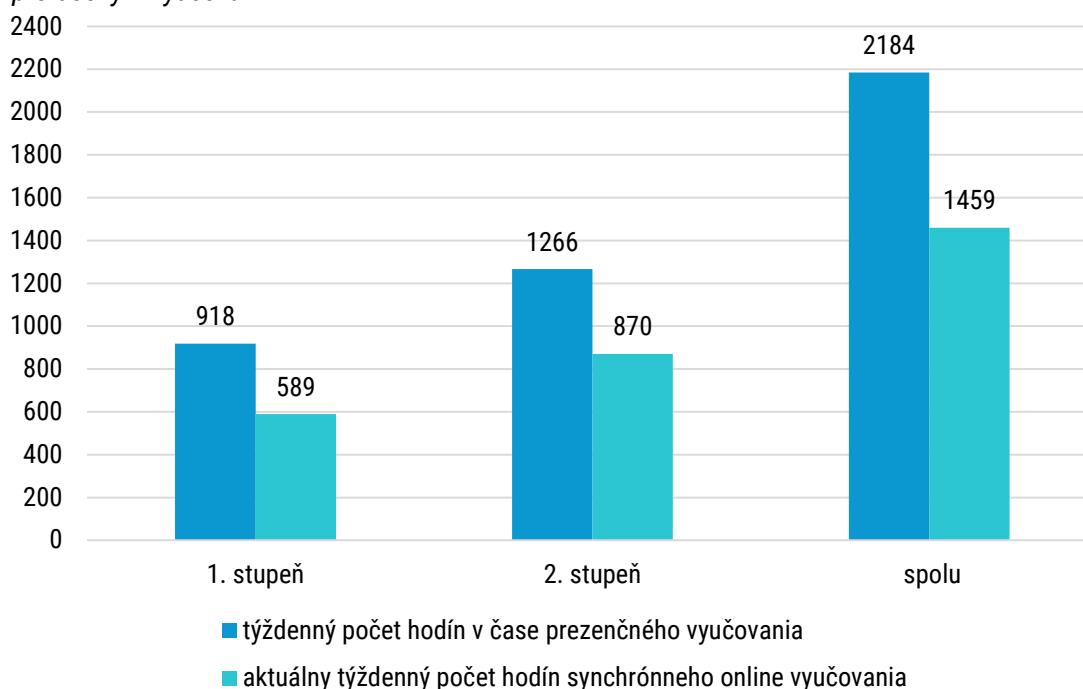
ORGANIZAČNÝ RÁMEC ONLINE VZDELÁVANIA

Takmer všetky kontrolované školy si **stanovili jednotné pravidlá DV** (*pravidlá komunikácie, dodržiavania termínov zasielania zadaní a úloh, pravidlá správania, vrátane pravidiel evidencie dochádzky*) a zapracovali

ich v dodatkoch školských poriadkov alebo vo svojich interných smerniciach (92,3 %). Všetci žiaci a ich zákonní zástupcovia boli s pravidlami oboznámení. Niektoré subjekty pravidlá zverejnili i na webovom sídle alebo verejne prístupných priestoroch školy, prípadne informovali zákonných zástupcov prostredníctvom aplikácie EduPage alebo na online zasadnutiach triednych aktívov.

Väčšina škôl počas dištančnej online synchrónnej formy vzdelávania upravila rozvrh hodín (92,3 %). Necelá štvrtina riaditeľov kontrolovaných subjektov v dotazníkoch potvrdila, že dodržiavali odporúčaný rozsah týždenného počtu hodín online výučby stanoveného na základe indikatívnej záťaže žiakov³.

GRAF 49 Týždenný počet hodín prezenčného a dištančného vzdelávania v sledovaných školách s prerušeným vyučovaním

Subjekty sa výrazne odlišovali v týždennej počte online odučených hodín (v intervale od 47,1 % do 75 % týždenného počtu hodín prezenčného vyučovania). Ich priemerný počet za 1. a 2. stupeň spolu predstavoval 66,8 % hodín. Školy počas DV prekračovali odporúčaný rozsah vyučovacích hodín, s výnimkou 1 ZŠ. Jedna škola dištančne zabezpečila vzdelávanie až 75 % hodín prezenčného vyučovania.

TABUĽKA 11 Týždenný počet hodín prezenčného a dištančného vzdelávania v sledovaných subjektoch

Stupeň vzdelávania	Týždenný počet hodín v čase prezenčného vyučovania	Aktuálny týždenný počet hodín synchrónneho online vyučovania	Podiel týždenného počtu dištančne a prezenčne odučených hodín	Odporúčaný podiel týždenného počtu dištančne a prezenčne odučených hodín podľa indikatívnej týždennej záťaže žiakov
1. stupeň	918	589	64,2 %	43,8 %
2. stupeň	1266	870	68,7 %	49,3 %
Spolu	2184	1459	66,8 %	47,1 %

³Indikatívna záťaž žiakov počas dištančného vzdelávania v sebe zahŕňa všetky povinné vzdelávacie aktivity žiakov (čas, strávený online vyučovaním, resp. inou formou vyučovania; čas, potrebný na vypracovanie úloh, ktoré sú zadávané či distribuované žiakom počas online vyučovania, telefonicky, e-mailom alebo v papierovej forme; čas, strávený samoštúdiom) – <https://www.statpedu.sk>

Všetci riaditelia škôl okrem jedného potvrdili, že do rozvrhu DV **prioritne zaraďovali predmety hlavných vzdelávacích oblastí** (*Jazyk a komunikácia, Matematika a práca s informáciami, Človek a spoločnosť, Človek a príroda*). Týždenný rozsah počtu online hodín niektoré školy redukovali, iné ponechali zhodné s prezenčným vyučovaním. Niektoré predmety (*HUV, VYV, TSV, THD a PVC*) komplementárnych vzdelávacích oblastí (*Človek a hodnoty, Človek a svet práce, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb*) do rozvrhov neboli vôbec zaraďované. Disponibilné hodiny v 70 % škôl neboli redukované. Viac ako polovica riaditeľov v dotazníku uviedla skrátenie vyučovacích hodín na 40 minút. V dvoch tretinách škôl skrátili i dĺžku vyučovania.

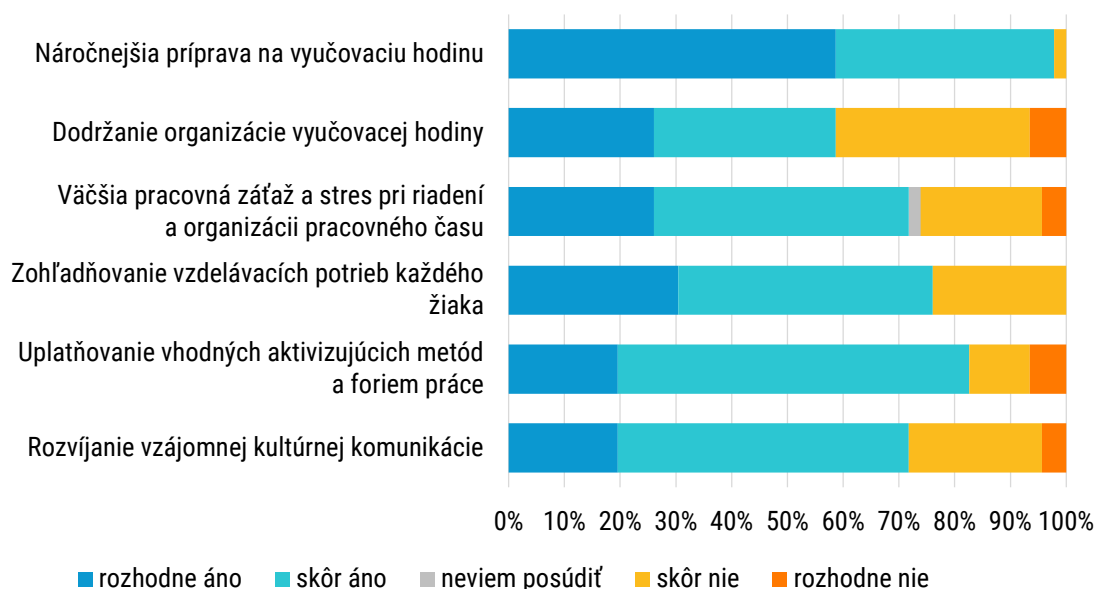
Kombinovaná forma DV sa v sledovanom období realizovala len v jednej ZŠ a vyučovanie sa realizovalo **podľa rozvrhu prezenčného vzdelávania**, pričom nebola upravená ani dĺžka vyučovacích hodín.

Súčasťou dotazníka pre učiteľov boli i otázky týkajúce sa hodnotenia žiakov počas DV. Využívanie **formatívneho hodnotenia práce žiakov** v ňom potvrdilo iba 60,4 % opýtaných učiteľov, ostatní výsledky žiakov hodnotili podľa klasifikačnej stupnice.

Počas DV pedagogickí zamestnanci všetkých subjektov poskytovali **konzultácie žiakom a ich zákonným zástupcom** v online priestore, telefonicky, využívaním sociálnych sietí alebo v externých priestoroch areálov škôl. Viac ako polovica opýtaných učiteľov však potvrdila nedostatočnú spoluprácu so zákonnými zástupcami žiakov, najmä z MRK (68 %).

Riaditelia škôl i pedagogickí zamestnanci poukazovali na viaceré **negatíva** DV. Takmer všetci pedagógovia v dotazníku potvrdili, že príprava na vyučovaciu hodinu v porovnaní s prezenčným vzdelávaním bola výrazne náročnejšia. Väčšina učiteľov vnímala uplatňovanie aktivizujúcich metód a foriem práce vhodných pre DV a zohľadňovanie vzdelávacích potrieb každého žiaka v online priestore za mimoriadne náročné. Podobne väčšina respondentov pociťovala zvýšenú pracovnú záťaž a stres pri riadení a organizácii pracovného času. Za problematické považovali i rozvíjanie a dodržiavanie vzájomnej kultúrnej komunikácie medzi aktérmi DV.

GRAF 50 Problémy dištančného vzdelávania podľa vyjadrenia pedagógov

Riaditelia škôl považovali za ďalšie problémy optimálne zabezpečenie DV pedagógmi, zohľadňovanie technických možností domácností žiakov, absenciu sociálnych vzťahov medzi žiakmi, nejednoznačnosť usmernení online vzdelávania kompetentnými orgánmi. Učiteľia za negatíva DV považovali i zvýšenú záťaž pri kontrolovaní domácich úloh, ktoré žiaci zasielali v elektronickej forme; vypracovávaní študijných materiálov pre žiakov, ktorí nemali možnosť sa dištančne vzdelávať alebo sa zámerne na online hodiny nepripájali.

Za **pozitíva** DV riaditelia považovali upevňovanie vzájomnej spolupráce a koordinácie medzi pedagogickými zamestnancami, obohatenie ich práce o nové formy a metódy práce v online priestore, rozvoj digitálnych kompetencií učiteľov, v niektorých prípadoch i zlepšenie vzťahov medzi pedagógmi a žiakmi (niektorí jednotlivci sa obracali na učiteľov nielen o pomoc týkajúcu sa výchovno-vzdelávacieho procesu, ale aj s osobnými problémami). Oceňovali dostatok vhodných učebných zdrojov a vzdelávacích materiálov v digitálnej podobe na rôznych webových sídlach.

ZISTENIA Z PRIAMEHO POZOROVANIA VYUČOVACIEHO PROCESU

Priebeh výchovno-vzdelávacieho procesu v triedach **primárneho vzdelávania** sledovala ŠŠI na 49 online vyučovacích hodinách predmetov slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra, maďarský jazyk a literatúra, anglický jazyk, matematika, prvouka, vlastiveda a prírodoveda. V **nižšom strednom vzdelávaní** boli uskutočnené hospitácie na 132 online hodinách na predmetoch slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra, maďarský jazyk a literatúra, anglický jazyk, matematika, dejepis, fyzika, biológia, geografia a chémia.

Takmer na väčšine sledovaných hodín pedagógovia v úvode online hodiny vykonali **zreteľnú evidenciu prítomnosti žiakov** (92,8 %). Z priameho pozorovania vyplynulo, že v niektorých školách sa aktuálne **online vyučovania zúčastňovalo menej ako tri štvrtiny žiakov**, ktorí boli v povinnej karanténe. Kritická situácia so zabezpečením DV bola v jednej ZŠ, kde z dôvodu nedostatočných materiálo-technických podmienok, zdravotných alebo iných dôvodov sa výučby **nezúčastňovalo priemerne 58,7 % detí**. Absencia žiakov daného subjektu na polovici sledovaných hodín bola vyššia ako 50 %, pričom na 3 z 18 online hodín sa pripojil iba 1 žiak z triedy.

Väčšina žiakov primárneho vzdelávania sa pripájala na vyučovacie hodiny načas a dodržiavala stanovené pravidlá DV (95,9 %). Žiaci **nižšieho stredného vzdelávania** neboli dostatočne dôslední a takmer **na pätine** hodín **neakceptovali** tieto **pravidlá alebo sa pripájali s oneskorením**. V školách, v ktorých učitelia pre DV využívali platformu s obmedzeným časom využívania, niekedy dochádzalo ku skracovaniu dĺžky priameho vyučovania v dôsledku skoršieho „otvorenia online triedy“ vyučujúcim alebo dlhšie trvajúceho sa pripájania žiakov na hodinu. Pedagógmi stanovené **jasné a zrozumiteľné ciele** vyučovania školskí inšpektori pozorovali na 77,9 % sledovaných hodín. Štruktúra a organizácia vyučovacieho procesu bola učiteľmi väčšinou **pripravená a realizovaná premyslene** (91,2 % hodín), avšak jeho dynamika (striedanie rôznych aktivizujúcich vyučovacích metód a foriem práce) nebola dostatočná takmer na tretine sledovaných hodín (28,7 %). **Problém s internetovým pripojením** sa prejavil až na **11 %** sledovaných online vyučovacích hodín.

ZOHLADŇOVANIE VZDELÁVACÍCH POTRIEB ŽIAKOV

Takmer na všetkých hodinách pedagógovia **sprístupňovali učivo zrozumiteľne**, v logických súvislostiach a primerane veku žiakov (97,8 %). Zo zistení ŠŠI vyplynulo, že na viac ako **pätine** hodín učitelia **nezoohľadňovali pracovné tempo** každého žiaka (21,5 %). Riaditelia i pedagógovia v dotazníkoch potvrdili, že počas DV zohľadňujú špecifické vzdelávacie potreby žiakov, čo sa **až na 71,8 %** hodín nepreukázalo. **V nepatrnj miere** bola žiakom so ŠVVP **poskytnutá podpora vo vzdelávaní** školským špeciálnym pedagógom alebo pedagogickým asistentom (1,7 % online hodín).

UPLATŇOVANIE EFEKTÍVNYCH STRATÉGIÍ VYUČOVANIA

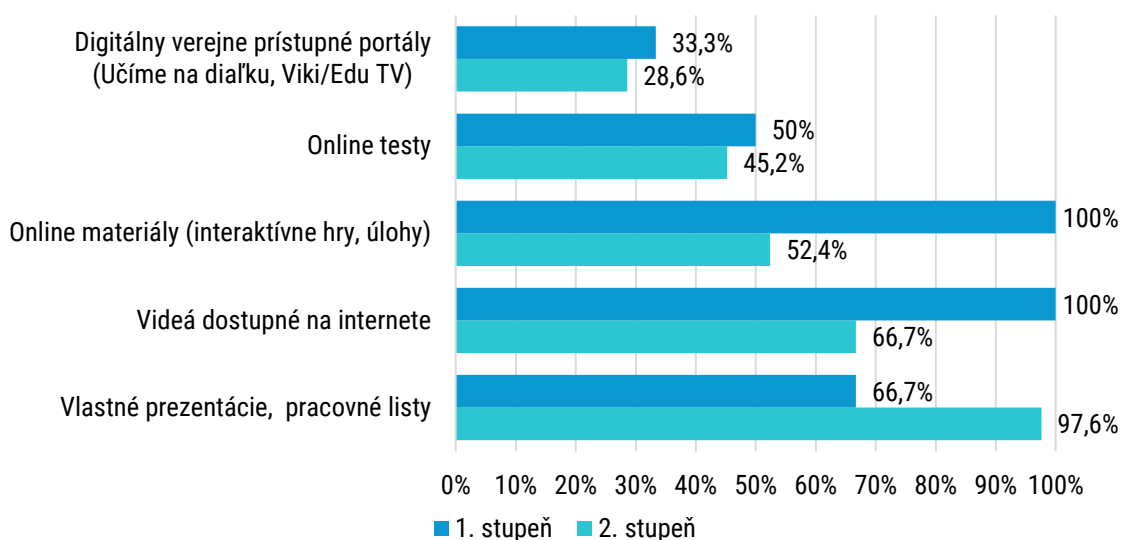
Na pätine online hodín primárneho (20,4 %) a na tretine hodín nižšieho stredného vzdelávania (31,8 %) učitelia **neuplatňovali efektívne stratégie vyučovania** kombinovaním aktivizujúcich vyučovacích metód a foriem práce. Kognitívne kompetencie boli rozvíjané prioritne na nižších úrovniach myšlienkových procesov, a to prevažne úlohami na zapamätanie a porozumenie. Pedagógovia stimulovali žiakov

k rozvíjaniu vyšších myšlienkových procesov na polovici online hodín (49,2 %). Počas priameho pozorovania DV na väčšine hodín pedagógovia poskytovali spätnú väzbu na kvalitu a výsledky ich činností (94,5 %). Motivovali žiakov pochvalou a povzbudením, prípadne upozorňovali na nedostatky a chyby pri plnení úloh. Len na **necelej tretine** hospitovaných online hodín (29,8 %) boli žiaci **podporovaní k rovesníckemu hodnoteniu a sebahodnoteniu** (na 1. stupni na 40,8 % hodín a na 2. stupni iba na 25,8 % hodín).

AKTIVIZÁCIA A ZAPOJENIE ŽIAKOV DO ČINNOSTÍ

Na všetkých vyučovacích hodinách v primárnom a na väčšine hodín v nižšom strednom vzdelávaní pedagógovia podnecovali žiakov k **aktivite interaktívnou komunikáciou** prevažne v rovine učiteľ – žiak (87,9 %). Interakcia žiak – žiak bola počas DV evidovaná v malej miere, zvyčajne iba pri implementovaní skupinovej práce, prípadne zdieľaním digitálnych poznámkových blokov žiakov. Pedagógovia 1. stupňa **viedli žiakov k prezentovaniu** nových nápadov a postupov pri riešení zadaní úloh na polovici (53,1 %) a učitelia 2. stupňa len na tretine sledovaných hodín (38,1 %). Vyučujúci v dotazníku deklarovali využívanie **rôznych učebných zdrojov** na online vyučovaní. Avšak počas hospitácií bolo ich využívanie pozorované na **73,5 %** hodín v primárnom a iba na **66,7 %** v nižšom strednom vzdelávaní. Na tretine sledovaných hodín vyučujúci využívali **prácu iba s učebnými textami v učebniciach a úlohami v pracovných zošitoch**.

GRAF 51 Učebné zdroje označované pedagógmi v dotazníku

ATMOSFÉRA VYUČOVACEJ HODINY

Priamym pozorovaním edukácie sa preukázalo, že na všetkých sledovaných hodinách vládla príjemná atmosféra podporovaná empatickou komunikáciou učiteľov a žiakov, korektnými vzájomnými vzťahmi, atmosférou istoty a psychického bezpečia bez vážnejších rušivých momentov. Žiaci rešpektovali pravidlá vzájomnej komunikácie, pri ojedinelom vyrušovaní po napomenutí korigovali svoje správanie. Pedagógovia sa snažili takmer na každej hodine podporovať sebadôveru každého žiaka ústretovým prístupom (93,9 %).

2.8 VYUŽITIE DISPONIBILNÝCH HODÍN NA MODIFIKÁCIU UČEBNÉHO PLÁNU PRE NIŽŠIE STREDNÉ VZDELÁVANIE

Cieľom TI bolo zistiť, akým spôsobom sa využívajú disponibilné hodiny určené na modifikáciu UP pre nižšie stredné vzdelávanie. Snahou ŠŠI bolo taktiež zmonitorovať dôvody, ktoré školu viedli k posilneniu vybraných vyučovacích predmetov, prípadne k tvorbe nových predmetov a zistiť, či navýšenie hodinovej dotácie má určitý vplyv na lepšie vyučovacie výsledky žiakov. Merným nástrojom tematickej inšpekcie bol online dotazník.

Štátna školská inšpekcia zaslala online dotazník **153** základným školám vo všetkých krajoch Slovenska, z nich **77,1 %** bolo štátnych škôl a **85,6 %** malo vyučovací jazyk slovenský.

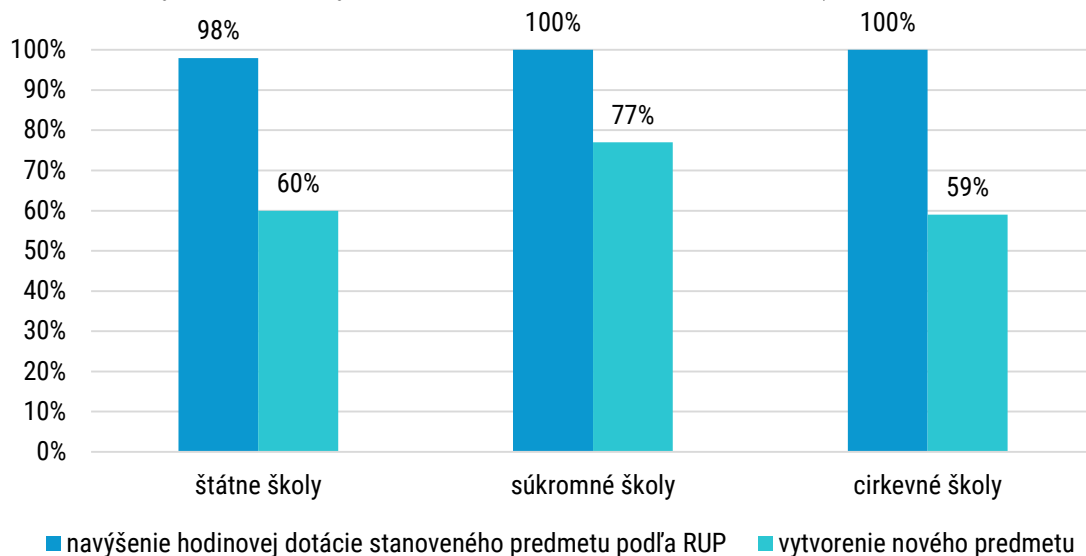
TABUĽKA 12 Rozdelenie zúčastnených škôl podľa jednotlivých determinantov

Počet kontrolovaných škôl		153
Vyučovací jazyk škôl	slovenský	131
	maďarský	16
	slovenský a maďarský	6
Zriaďovateľ	štátne školy	118
	súkromné školy	13
	cirkevné školy	22
Sídlo	mesto	92
	vidiek	61

Z celkového počtu zúčastnených škôl poskytovalo vzdelávanie v spoločenskovedných, prírodovedných alebo športových triedach **33** subjektov. Z nich malo zriadených **76 %** spoločenskovedné, **36 %** prírodovedné a **42 %** športové triedy. Z celkového počtu zúčastnených škôl deklarovalo používanie jedného UP viac ako polovica subjektov (61 %), dva UP používalo 23 % a viac ako dva UP aplikovalo vo svojich vzdelávacích procesoch 16 % škôl.

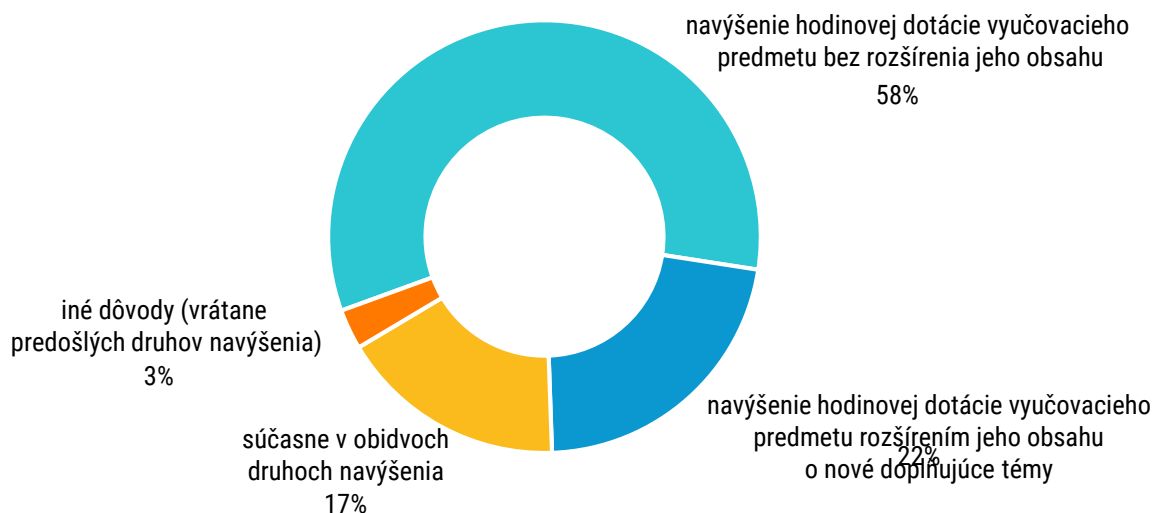
Takmer všetky zúčastnené subjekty uviedli (**152**), že disponibilné hodiny využívajú najmä na zvýšenie hodinovej dotácie (už existujúcich) predmetov stanovených v RUP. Riaditelia **94** škôl sa vyjadrili, že okrem navýšenia hodinovej dotácie v predmetoch RUP umožnili aj vytvorenie *nového predmetu*, ktorý zaradili do svojich UP.

Získané údaje poukazujú na to, že vo všetkých sledovaných súkromných a cirkevných školách (v oboch prípadoch **100 %**) sa možnosti disponibilných hodín viažu najmä na zvýšenie hodinovej dotácie predmetov, ktoré sú stanovené RUP (tzv. existujúce predmety). Na vytvorenie *nového predmetu* využili disponibilné hodiny najviac súkromné školy (**77 %**).

GRAF 52 Navýšenie hodinovej dotácie stanoveného predmetu podľa RUP (zriaďovateľská pôsobnosť)

SPÔSOB A DÔVODY ZARADENÍ DISPONIBILNÝCH HODÍN

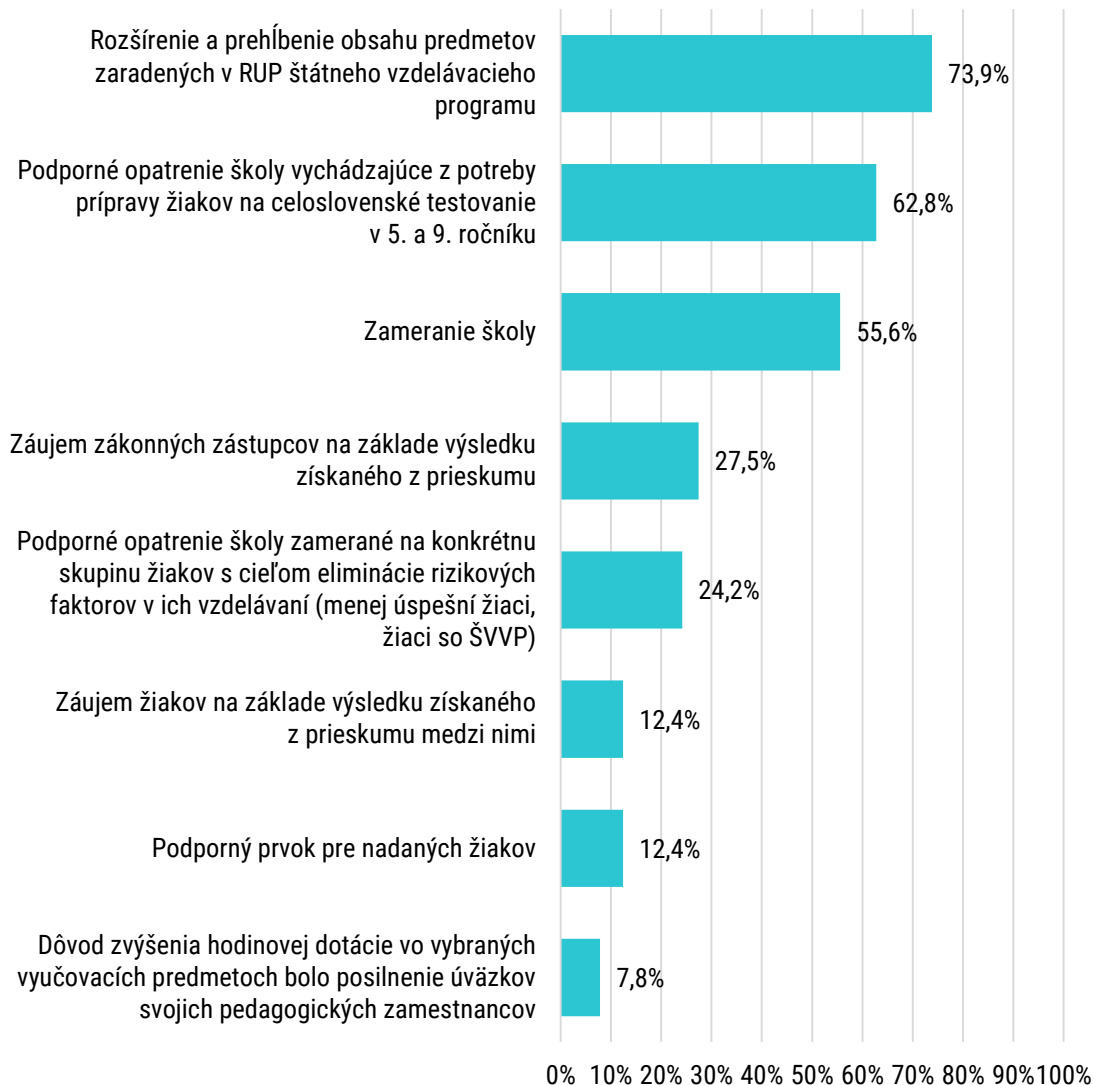
Pri posilnení hodinovej dotácie vo vybraných vyučovacích predmetoch spočíval **spôsob využitia disponibilných hodín** prevažne len v navýšení hodinovej dotácie predmetu bez rozšírenia jeho obsahu (58 %) alebo (výlučne) v navýšení hodinovej dotácie predmetu rozšírením jeho obsahu o nové doplňujúce témy (22 %), prípadne, resp. súčasne v oboch druhoch navýšenia (bez rozšírenia jeho obsahu a rovnako tak aj s rozšírením jeho obsahu o nové doplňujúce témy). Tento kombinovaný model deklarovalo 17 % subjektov. Iné dôvody (napríklad zmena kvality výkonových štandardov), súčasne v kombinácii s predošlými spôsobmi využitia disponibilných hodín, využívali 3 % škôl.

GRAF 53 Spôsob využitia disponibilných hodín pri navýšení hodinovej dotácie vo vybraných predmetoch

Najviac subjektov potvrdilo, že najfrekventovanejším **dôvodom posilňovania hodinovej dotácie** bolo **rozšírenie a prehĺbenie obsahu predmetov zaradených v RUP štátneho vzdelávacieho programu** (113 subjektov). Ďalšími dôvodmi boli **podporné opatrenie školy vychádzajúce z potreby prípravy žiakov na celoslovenské testovanie v 5. a 9. ročníku** (96 škôl); **zameranie školy** (85 škôl); **záujem zákonných zástupcov na základe výsledku získaného z prieskumu** (42 škôl); **podporné opatrenie školy zamerané na konkrétnu skupinu žiakov s cieľom eliminácie rizikových faktorov v ich vzdelávaní**,

napríklad u menej úspešných žiakov, žiakov so ŠVVP (37 škôl); záujem žiakov na základe výsledku získaného z prieskumu medzi nimi, resp. podporný prvok pre nadaných žiakov (19 škôl). V dotazníku 12 subjektov uviedlo, že dôvodom zvýšenia hodinovej dotácie vo vybraných vyučovacích predmetoch bolo posilnenie úväzkov svojich pedagogických zamestnancov.

GRAF 54 Dôvody, ktoré viedli školu k posilneniu hodinovej dotácie vybraných vyučovacích predmetov

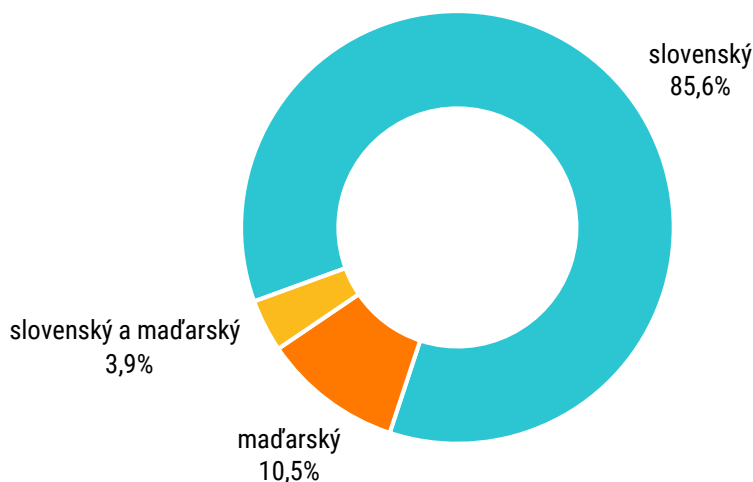
VYUŽITIE DISPONIBILNÝCH HODÍN V RÁMCI PREDMETOV VZDELÁVACÍCH OBLASTÍ

VZDELÁVACIA OBLASŤ JAZYK A KOMUNIKÁCIA

Z hľadiska prerozdelenia škôl podľa vyučovacieho jazyka bolo **85,6 %** škôl s VJS.

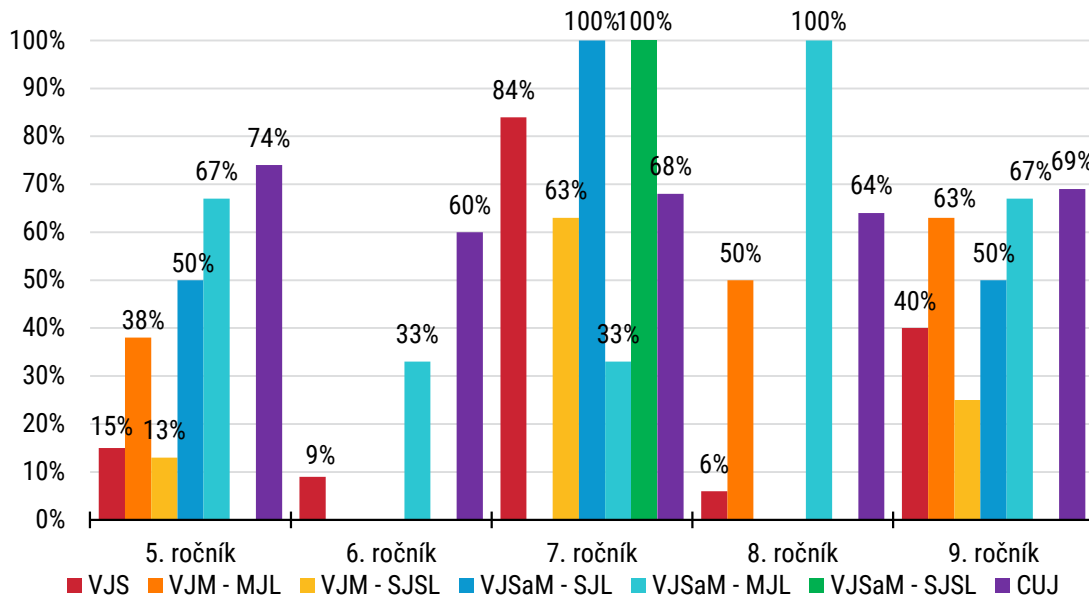
V školách s **vyučovacím jazykom slovenským** sa zvyšovala hodinová dotácia v predmete SJL vo väčšine subjektov – v 98 školách (75 %). Najviac boli hodiny predmetu SJL navyšované v 7. a 9. ročníku, najmenej v 6. a 8. ročníku.

V školách s **vyučovacím jazykom maďarským** sa sledoval stav navýšenia dotácie vyučovacích hodín prostredníctvom disponibilných hodín nielen v predmete MJL, ale aj v predmete SJSJL. V predmete MJL bolo realizované navýšenie v 8 školách (50 %), konkrétne v 5., 8. a 9. ročníku. Navýšenie vyučovacích hodín v predmete SJSJL sa uplatnilo v 6 školách (38 %), konkrétne v 5., 7. a 9. ročníku.

GRAF 55 Rozdelenie škôl podľa vyučovacieho jazyka

V školách s **vyučovacím jazykom slovenským a maďarským** sa sledoval stav navýšenia dotácie vyučovacích hodín prostredníctvom disponibilných hodín nielen v predmete SJL, ale aj v predmete MJL a v predmete SJSJL. V 8 školách s VJSaM bol predmet SJL hodinovo navýšený v 2 subjektoch (v 5., 7. a 9. ročníku), predmet MJL v 3 (vo všetkých ročníkoch 2. stupňa) a predmet SJSJL v 1 škole (v 7. ročníku).

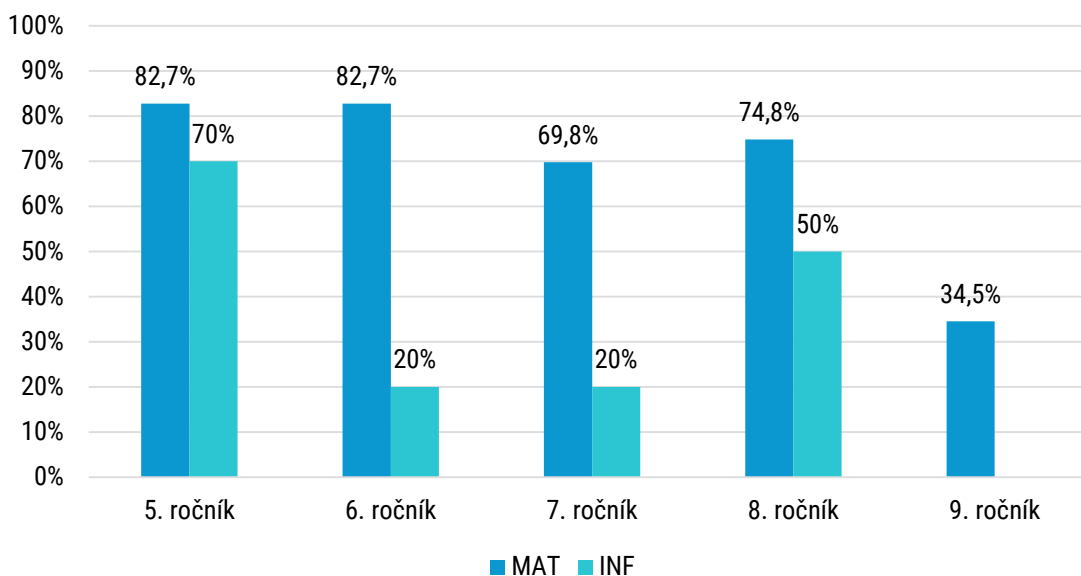
Na posilnenie predmetu CUJ využívalo disponibilné hodiny až **120** škôl z celkového počtu zúčastnených subjektov (78 %), pričom najvyšší podiel bol v súkromných školách (85 %), ďalej nasledovali štátne (79 %) a napokon cirkevné školy (73 %). Tri štvrtiny škôl navýšovalo dotáciu hodín najmä v 5. ročníku.

GRAF 56 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia v jednotlivých ročníkoch

VZDELÁVACIA OBLASŤ MATEMATIKA A PRÁCA S INFORMÁCIAMI

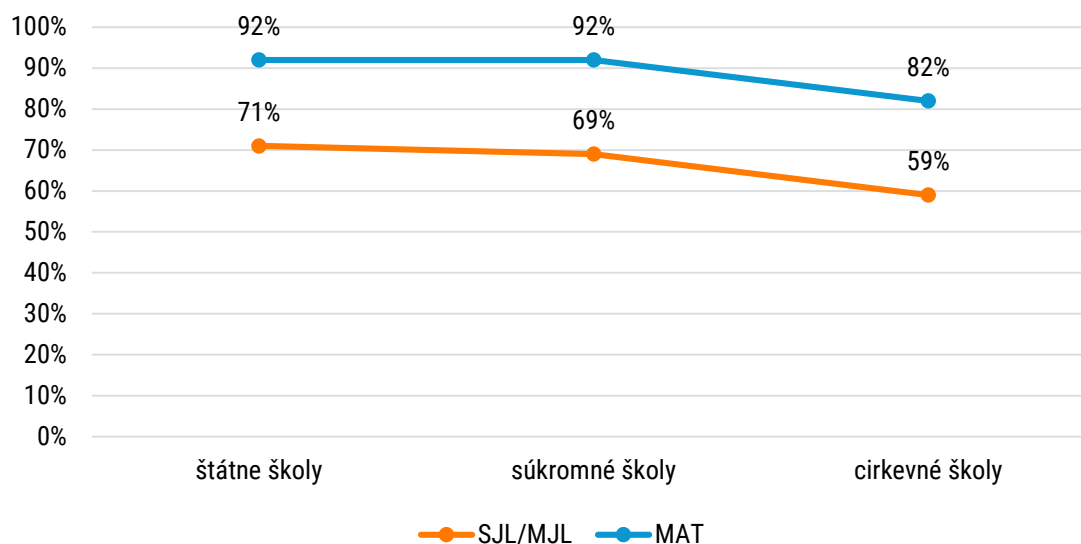
Podľa vyjadrení respondentov bolo navýšenie dotácie vyučovacích hodín v predmete MAT s využitím disponibilných hodín realizované v **139** školách (91 %). Z hľadiska využitia disponibilných hodín v jednotlivých ročníkoch dominuje úprava časovej dotácie predmetu vo väčšine škôl najmä v nižších ročníkoch 2. stupňa (5. a 6. ročník) – v oboch prípadoch išlo o 115 škôl, najväčší pokles bol v 9. ročníku (navýšenie realizovalo len 48 subjektov), kde je však (podľa RUP) už pôvodná dotácia stanovená na úrovni 5 hodín v porovnaní s nižšími ročníkmi, v ktorých je dotácia predmetu znížená o 1 vyučovaciu hodinu.

GRAF 57 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Matematika a práca s informáciami v jednotlivých ročníkoch

Pri porovnaní záujmu zúčastnených škôl o navýšenie dotácie hodín v predmetoch SJL (resp. MJL) a MAT (predmety SJL/MJL a MAT, na výsledky ktorých je zamerané celoslovenské testovanie žiakov T5 a T9) na základe **zriaďovateľskej pôsobnosti**, je možné konštatovať, že využitie disponibilných hodín realizovalo vo svojich UP v SJL, resp. MJL 71 % štátnych škôl, 69 % súkromných a 59 % cirkevných ZŠ. V prípade MAT bol záujem o navýšovanie dotácie s využitím disponibilných hodín **štátnych i súkromných škôl identický** (92 %). Najnižší záujem o využitie disponibilných hodín bol v prípade **cirkevných škôl**.

GRAF 58 Porovnanie využitia disponibilných hodín v predmete SJL/MJL a MAT z pohľadu zriaďovateľskej pôsobnosti

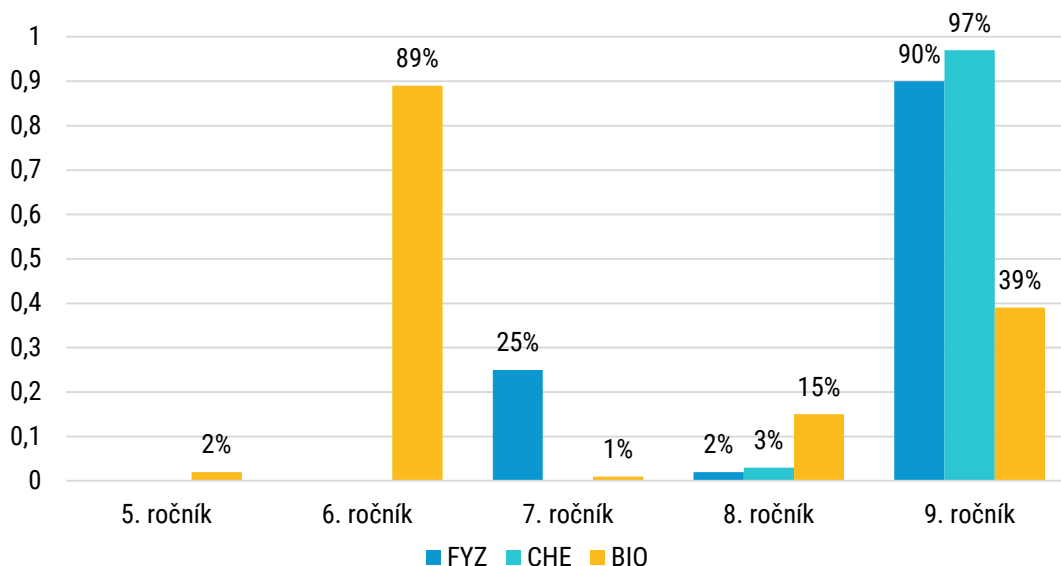
V predmete INF bol záujem o navýšenie dotácie vyučovacích hodín len v 10 školách (7 %), pričom najviac škôl navýšovalo počet hodín prevažne v 5. a 8. ročníku (v 9. ročníku predmet INF nie je zaradený v RUP).

VZDELÁVACIA OBLASŤ ČLOVEK A PRÍRODA

Vo vzdelávacej oblasti *Človek a príroda* boli disponibilnými hodinami posilnené všetky predmety v tých ročníkoch, kde je podľa RUP vyčlenená dotácia len 1 vyučovacej hodiny týždenne. Hodinová

dotácia predmetu FYZ bola navýšená využitím disponibilných hodín v **48** školách, pričom väčšina z nich navyšovala dotáciu vyučovacích hodín tohto predmetu najmä v 7. a 9. ročníku. V predmete CHE z celkového počtu 60 škôl, ktoré navyšili hodinovú dotáciu v tomto predmete, boli využité disponibilné hodiny najmä v 9. ročníku (**58** škôl). Najvyšší záujem o využitie disponibilných hodín v danej vzdelávacej oblasti bol spojený s predmetom BIO, disponibilné hodiny využívalo až **99** škôl, pričom najviac subjektov navyšilo dotáciu v 6. a 9. ročníku.

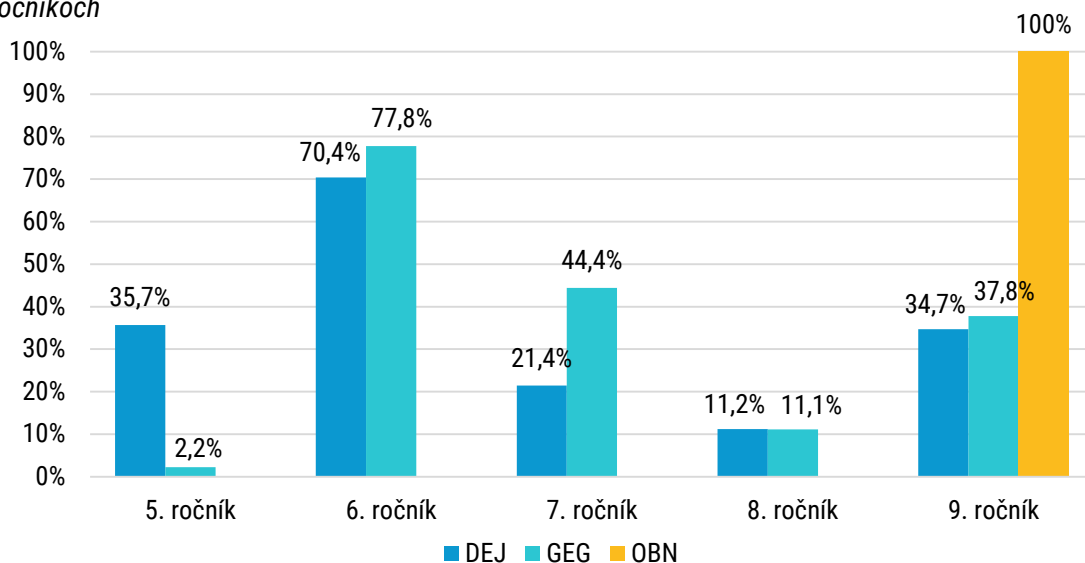
GRAF 59 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Človek a príroda v jednotlivých ročníkoch

VZDELÁVACIA OBLASŤ ČLOVEK A SPOLOČNOSŤ

Záujem o navýšenie hodinovej dotácie v predmete DEJ vyjadrilo v dotazníku **98** škôl, pričom prerozdelenie disponibilných hodín (do jednotlivých ročníkov) bolo najvyššie v 6. ročníku. Podobná tendencia (v rámci ročníkov) bola aj v súvislosti s predmetom GEG, ktorý však vo svojich UP (v porovnaní s predmetom DEJ) hodinovo navyšilo o **8** škôl **menej**. Najnižší záujem bol evidovaný v navýšení hodinovej dotácie predmetu OBN, v ktorom disponibilné hodiny využívala len **1** škola, a to konkrétne v 9. ročníku.

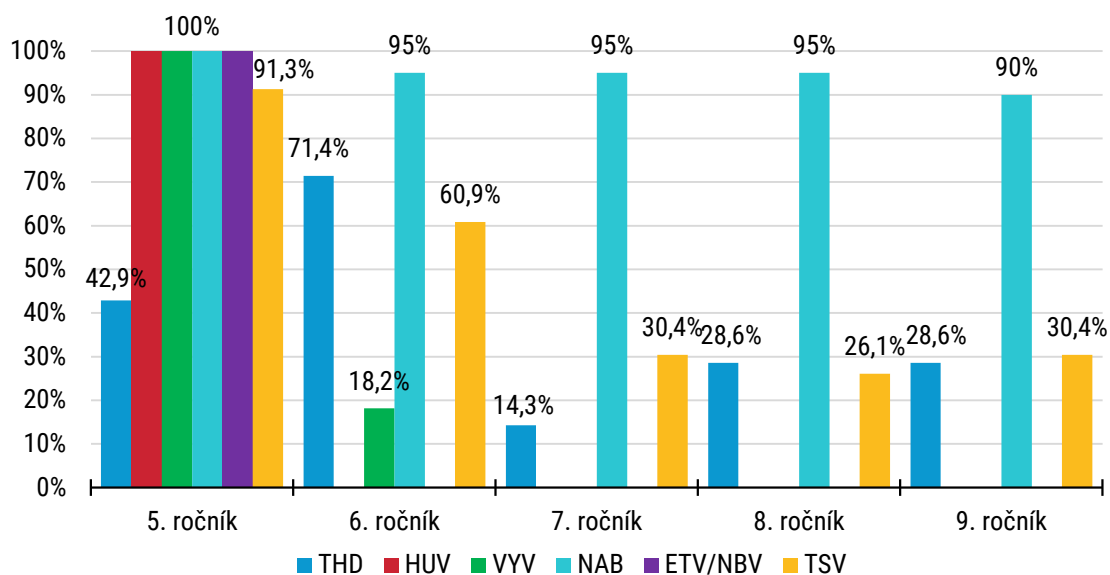
GRAF 60 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť v jednotlivých ročníkoch

OSTATNÉ VZDELÁVACIE OBLASTI

Navýšiť hodinovú dotáciu v predmete TSV sa rozhodlo len **23** škôl. Najviac škôl navýšilo dotáciu o disponibilné hodiny v 5. ročníku, najmenej v 8. ročníku. Navýšenie hodinovej dotácie predmetu NAB potvrdili **takmer všetky** zúčastnené cirkevné školy a realizovali ho v každom ročníku. V prípade možnosti alternatívnych predmetov vyučovaných podľa RUP v štátnych a v súkromných školách – ETV/NBV – bolo navýšenie hodinovej dotácie v školskom roku 2021/2022 realizované len v **1** štátnej škole (v 5. ročníku). Hodinovú dotáciu predmetu technika navýšilo využitím disponibilných hodín celkovo **7** škôl (5%), pričom najviac bolo navýšenie realizované v 6. a najmenej v 7. ročníku. Navýšenie hodinovej dotácie predmetov HUV a VYV vykonala (v prípade HUV) vo svojom UP **1** škola (v 5. ročníku) a v prípade VYV – **22** škôl (v 5. a 6. ročníku).

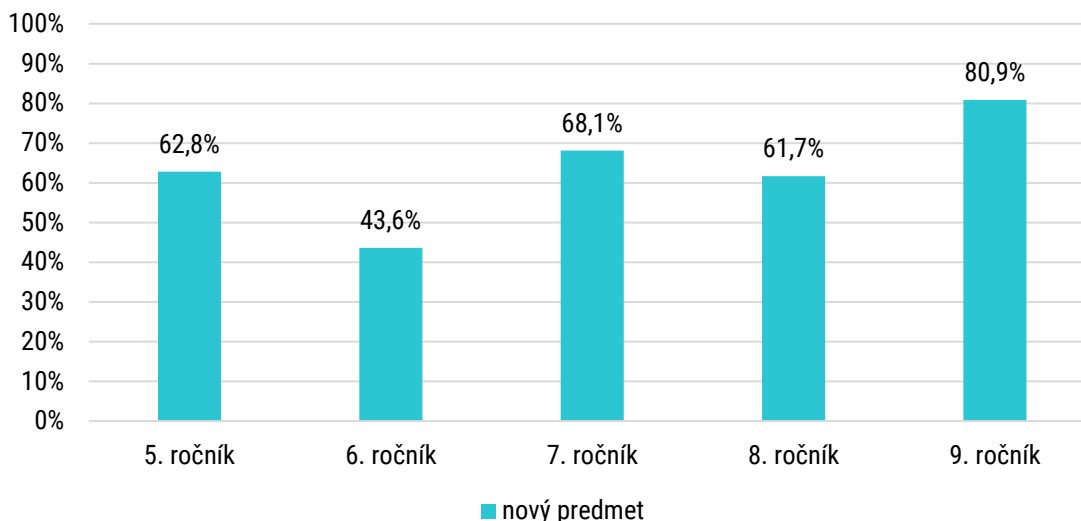
GRAF 61 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacích oblastiach Človek a svet práce, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb v jednotlivých ročníkoch

VYUŽITIE DISPONIBILNÝCH HODÍN V RÁMCI NOVÉHO PREDMETU

Vytvorenie **nového predmetu v rámci disponibilných hodín** a jeho zaradenie do UP avizovalo celkovo **94** škôl, z nich najviac ho zaradili v 9. ročníku (76 škôl).

GRAF 62 Využitie disponibilných hodín pri zaradení nového predmetu do UP v jednotlivých ročníkoch

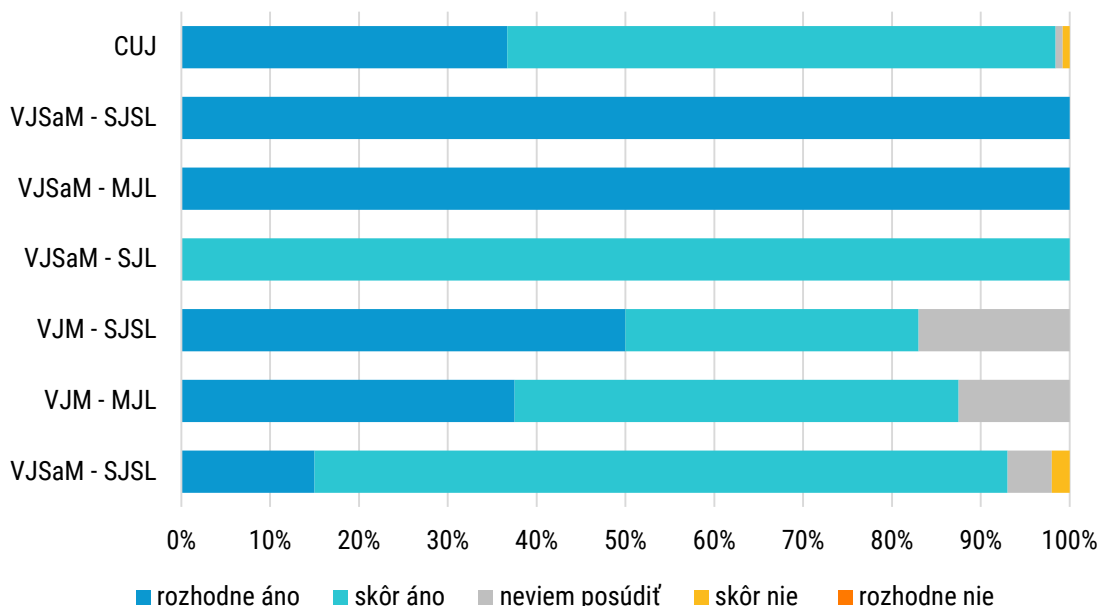

Podľa analýzy dotazníka školy najviac začleňovali vo všetkých ročníkoch nový predmet do vzdelávacej oblasti *Jazyk a komunikácia*. V poslednom – 9. ročníku je v tomto kontexte možné sledovať aj nárast implementácie nového predmetu do vzdelávacej oblasti *Matematika a práca s informáciami*, čo pravdepodobne súvisí s posilnením prípravy žiakov posledného ročníka ZŠ na celoslovenské testovanie T9 a prijímacie skúšky na stredné školy. Obsah nového predmetu vo väčšine škôl korešponduje s obsahovým zameraním s jednou z 8 vzdelávacích oblastí stanovených v RUP. Len ojedinele sa respondenti vyjadrili (v 5. ročníku – 5 %, v 6. ročníku – 2 % a v 9. ročníku – 3 %), že vytvorený nový predmet s nimi úplne nekorešponduje.

VPLYV NAVÝŠENIA HODINOVEJ DOTÁCIE NA VYUČOVACIE VÝSLEDKY ŽIAKOV

Vo vzdelávacej oblasti *Jazyk a komunikácia* sa väčšina zúčastnených škôl vyjadrila, že rozhodnutie navýšiť dotáciu vyučovacích hodín v danom predmete bolo dobrým rozhodnutím školy a prejavilo sa v zlepšení vyučovacích výsledkov žiakov. V školách s VJSaM a VJM sú presvedčení (100 %), že sa posilnenie disponibilných hodín prejavilo na zlepšení študijných výsledkov žiakov z jazyka.

GRAF 63 *Percentuálne vyjadrenie lepších vyučovacích výsledkov žiakov na základe navýšenia hodinovej dotácie v predmetoch VO Jazyk a komunikácia*

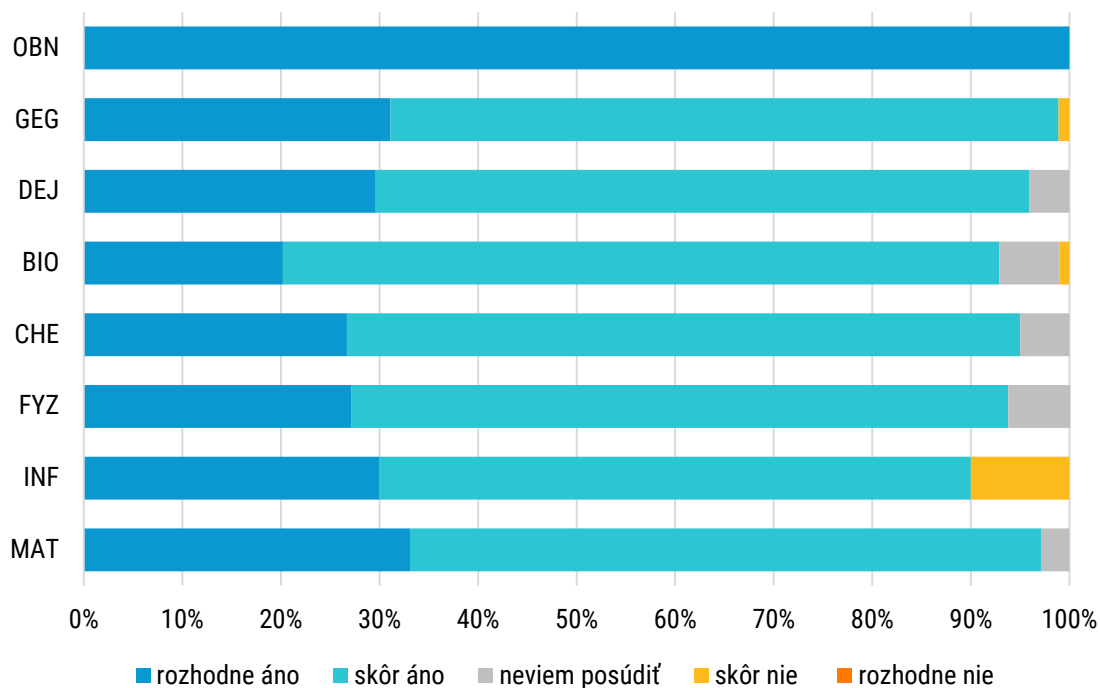

V rámci vzdelávacích oblastí *Matematika a práca s informáciami*, *Človek a príroda* a *Človek a spoločnosť* väčšina škôl *súhlasí*, že navýšenie hodinovej dotácie sa prejavilo v zlepšení vyučovacích výsledkov, pričom takmer tretina škôl s týmto tvrdením *rozhodne súhlasí* a v prípade OBN 100 % škôl *rozhodne súhlasí*.

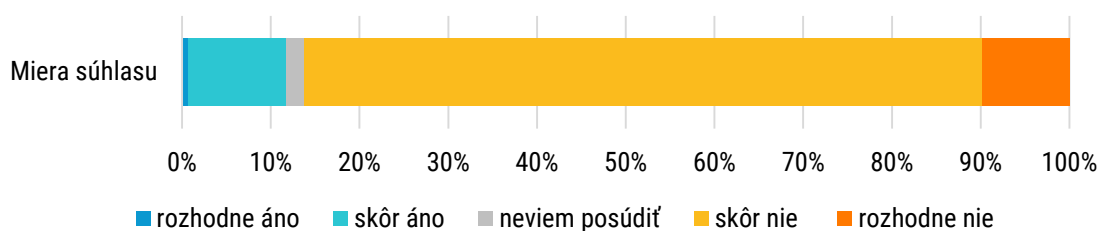
Rovnako podľa väčšiny škôl, ktoré využili navýšenie dotácie hodín v tzv. *novom predmete*, išlo o pozitívne rozhodnutie prejavujúce sa vo všetkých ročníkoch na 2. stupni lepšími výsledkami žiakov.

Na základe analýzy výsledkov dotazníka je možné konštatovať, že školy takmer v každom predmete deklarujú názor, podľa ktorého navýšenie hodinovej dotácie, resp. vytvorenie *nového predmetu* a jeho zaradenie do UP školy sa ukázalo ako správny krok, čo pozitívne potvrdzuje vo svojich odpovediach drvivá väčšina respondentov. *Skôr nesúhlasí* len nepatrná časť zúčastnených subjektov, ostatné školy toto tvrdenie *nevedia posúdiť*. Zo zistení vyplynulo, že väčšina škôl neplánuje zmeniť stratégie využívania disponibilných hodín.

GRAF 64 *Percentuálne vyjadrenie lepších vyučovacích výsledkov žiakov na základe navýšenia hodinovej dotácie v jednotlivých predmetoch*

GRAF 65 *Z dôvodu nedosahovania očakávaných výsledkov žiakov v niektorých predmetoch plánuje škola zmeniť stratégiu využitia disponibilných hodín*

2.9 KONTROLA PLNENIA OPATRENÍ

Štátna školská inšpekcia vykonala **81** NI v ZŠ, z nich bolo **74** štátnych, **2** cirkevné a **5** súkromných. V školách s VJS bolo vykonaných **72** NI a **9** v subjektoch s VJM.

Z celkového počtu odporúčaní sa nedalo hodnotiť **9** a **2** boli neaktuálne. Z počtu uložených a prijatých opatrení boli **3** neaktuálne a plnenie ďalších **8** opatrení sa nedalo hodnotiť.

TABUĽKA 13 *Prehľad uplatnených opatrení*

Spolu	640					
z toho	odporúčania		opatrenia prijaté zo strany kontrolovaného subjektu		opatrenia uložené ŠŠI	
Počet	399		180		61	
z toho	akceptované		splnené		splnené	
	288	74,2 %	172	98,9 %	51	91,1 %
	neaktuálne		neaktuálne		neaktuálne	
	2		3		0	
	nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť	
	9		3		5	

NEDOSTATKY SA VYSKYTOVALI PREVAŽNE:

V ŠKOLSKOM VZDELÁVACOM PROGRAME

- nevypracovanie ŠkVP v súlade s ustanoveniami školského zákona a požiadavkami ŠVP, neprerokovanie v rade školy
- neakceptovanie príslušného RUP pri vypracovaní UP školy
- nevyhotovenie alebo neaktualizovanie vlastných poznámok v súlade s deklarovými cieľmi školy
- nezpracovanie prierezových tém do obsahu vzdelávania
- nevypracovanie učebných osnov predmetov TSV a ANJ a školou zavedeného voliteľného predmetu rozvoj telesnej zdatnosti pre jednotlivé ročníky podľa hodinovej dotácie UP
- nezabezpečenie plnenia vzdelávacieho štandardu v predmete MAT, MJL; nerealizovanie laboratórnych prác v predmete CHE
- nedodržanie kritérií hodnotenia kontrolných diktátov, nerealizovanie slohových prác, nedodržiavanie zamerania a kritérií ich hodnotenia v predmete SJL

V RIADENÍ ŠKOLY

- nedôsledné realizovanie výkonu štátnej správy v prvom stupni
- nezabezpečenie dôsledného dodržiavania pokynov NÚCEM pri testovaní žiakov 5. ročníka a 9. ročníka ZŠ
- nevytváranie adekvátnych podmienok pre výchovu a vzdelávanie žiakov so ŠVVP
- neodstránenie znakov segregácie pri zaraďovaní žiakov z MRK do jednotlivých tried
- absencia evidencie o priebežnom slovnom hodnotení žiakov v nultom a v 1. ročníku

- nevykonávanie písomného hodnotenia PZ v súlade s právnym predpisom
- prekročenie stanoveného najvyššieho počtu žiakov v špeciálnej triede alebo v skupine pri vyučovaní niektorých predmetov
- nedôsledné vedenie a aktualizovanie pedagogickej dokumentácie, vrátane dokumentácie žiakov so ŠVVP

V ZABEZPEČENÍ PODMIENOK VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

- nerešpektovanie rozdielnych individuálnych vzdelávacích potrieb žiakov so ŠVVP
- nedodržanie stanovených noriem a princípov organizácie vyučovania na obidvoch stupňoch vzdelávania
- nezpracovanie podrobností o podmienkach na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pred sociálno-patologickými javmi, diskrimináciou alebo násilím a tiež nezpracovanie práv a povinností žiakov a ich zákonných zástupcov, pravidiel vzájomných vzťahov medzi žiakmi a PZ a ďalšími zamestnancami školy, podrobností o prevádzke a vnútornom režime školy, podmienkach nakladania s majetkom do školského poriadku
- nezabezpečenie výchovno-vzdelávacej činnosti PZ spĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady
- nesplnenie kvalifikačných predpokladov na výkon pracovnej činnosti v príslušnej kategórii a podkategórii a nezískanie profesijných kompetencií potrebných na výkon činnosti riaditeľa školy

Zriaďovateľ¹ školy bol ŠŠI **upozornený** na porušenie právnych predpisov – nerešpektovanie záverov správy z rediagnostických vyšetrení žiakov s MP v špeciálnych triedach a prejavov segregácie žiakov vo výchove a vzdelávaní. Vzhľadom na to, že tento nedostatok bol zistený opakovane a nebol odstránený, hlavná školská inšpektorka podala návrh zriaďovateľovi na odvolanie riaditeľky školy.

Akceptovanie 74,2 % odporúčaní riaditeľmi kontrolovaných subjektov sa pozitívne prejavilo vo vytvorení podmienok smerujúcich k zlepšeniu riadenia a výchovno-vzdelávacej činnosti škôl.

Neakceptovanie 25,8 % odporúčaní malo negatívny dosah na kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu. Vo vyučovacom procese neboli vytvorené vhodné podmienky na rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov najmä nedostatočným diferencovaním úloh a činností s ohľadom na ich rozdielne vzdelávacie schopnosti a zručnosti, nevyužívaním foriem participatívneho vyučovania, nerozvíjaním hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov.

Splnenie 98,9 % opatrení prijatých kontrolovanými subjektmi a 91,1 % opatrení uložených ŠŠI pozitívne vplývalo na zvýšenie úrovne ich riadenia a zlepšenie podmienok výchovy a vzdelávania. Zmenou personálnych podmienok sa zabezpečila požadovaná úroveň odbornosti vyučovania.

Nesplnením 1,1 % opatrení prijatých kontrolovanými subjektmi a 8,9 % opatrení uložených ŠŠI pretrvávali nedostatky, ktoré sa týkali nezabezpečenia adekvátnych personálnych podmienok, neabsolvovania rozširujúceho modulu funkčného vzdelávania zástupkyňou riaditeľky školy, nedostatkov v organizácii vyučovania a neodstránenia prejavov segregácie žiakov z MRK.

¹Obec Sačurov

2.10 ODPORÚČANIA

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ŠKOLY

- Zamerať vnútorný kontrolný systém na všetky oblasti výchovno-vzdelávacej činnosti školy; zistenia využívať pri ďalšom plánovaní pedagogických stratégií, postupov vedúcich ku skvalitňovaniu edukácie, so zisteniami z kontrolných činností oboznamovať pedagógov.
- Upraviť hospitačnú činnosť aj na kontrolu činností pedagogických asistentov so zameraním na vytváranie priestoru žiakom so zdravotným znevýhodnením na sebahodnotenie a hodnotenie výsledkov výchovno-vzdelávacej činnosti a zároveň na poskytovanie primeranej konštruktívnej spätnej väzby o ich učebnom výkone.
- Vypracovať komplexný systém podporných a kompenzačných opatrení pre vzdelávanie žiakov so ŠVVP s ohľadom na ich špecifické potreby s rešpektovaním odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie pri vypracovaní ich IVP a možnosti školy, intenzívne pomáhať znevýhodneným skupinám žiakov pri prekonávaní bariér vo vzdelávaní, dôsledne ho aplikovať v školskej praxi, pravidelne kontrolovať a zistenia vyhodnocovať; vytvárať podmienky pre aktívne pôsobenie odborných inkluzívnych tímov; pravidelne aktualizovať IVP.
- Podporiť vzájomnú spoluprácu vyučujúcich a pedagogických asistentov s cieľom zosúladenia očakávaní a možností vzájomnej podpory s ohľadom na potreby žiakov; zabezpečiť aktívnu účasť pedagogických asistentov v metodických združeniach a predmetových komisiách v školách, kde sú zriadené.
- Odstrániť priamu či nepriamu segregáciu akejkoľvek skupiny žiakov vo vzdelávaní, hľadaním spôsobov zmierňovať a prekonávať bariéry v školskom a mimoškolskom prostredí, prihliadať a včas reagovať na rôznorodé potreby všetkých žiakov, poznať a rešpektovať ich individuálne odlišnosti, bez ohľadu na rasu, etnický pôvod, kultúru, materinský jazyk, ekonomickú situáciu.
- Upraviť organizáciu vyučovania v súlade s psychohygienickými potrebami žiakov.
- Zabezpečiť výchovno-vzdelávací proces pedagogickými zamestnancami spĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady.
- Využívať rôzne formy spolupráce školy so zákonnými zástupcami žiakov s cieľom ich zapojenia do života školy, a tým posilňovať vzájomnú dôveru a spoluprácu a systematické budovanie partnerských vzťahov.
- Zabezpečiť sústavný profesijný rozvoj a vzdelávanie pedagogických zamestnancov, vychádzať z reálnej analýzy potrieb školy, zamerať ho na inovácie vo vyučovaní, na uplatňovanie efektívnych stratégií vyučovacieho procesu a na využívanie hodnotenia výkonu žiakov ako významnej spätnej väzby; vytvárať priestor pedagógom na výmenu skúseností s cieľom permanentného využívania získaných vedomostí a zručností vo výchove a vzdelávaní, na prácu s ohrozenými skupinami žiakov, na osvojenie metód personalizovaného vyučovania s využitím moderných digitálnych technológií.
- Aktívne kooperovať s inými školami, využívať skúsenosti, ktoré získali prácou s ohrozenými skupinami žiakov, vymieňať si navzájom informácie, zdieľať príklady dobrej praxe, vytvárať priestor pre otvorené vyučovacie hodiny, metodické dni.
- Spolupracovať so zriaďovateľmi pri dobudovaní základných učebných priestorov a zabezpečení materiálno-technického vybavenia škôl vrátane kvalitného internetového pripojenia aj pre online vyučovanie a zabezpečiť ich aktívne využívanie vo výchovno-vzdelávacom procese.
- Zabezpečiť dôsledné oboznámenie sa s pokynmi k administrácii testov vypracovaných NÚCEM a plnenie povinností súvisiacich s úlohami T5 a T9.
- Výchovno-vzdelávací proces realizovať len na elokovaných pracoviskách zaradených v *Sieti škôl a školských zariadení SR*.

ODPORÚČANIA PRE ZRIAĐOVATEĽOV

- Kooperovať s riaditeľmi škôl pri zabezpečovaní a skvalitňovaní priestorových podmienok vyučovania zriadením odborných učební a pri zaistovaní materiálno-technického vybavenia učebných priestorov digitálnou technikou a modernými didaktickými prostriedkami potrebnými k realizácii výchovy a vzdelávania.
- Vytvárať platformu pre širšiu, mimoškolskú spoluprácu medzi pedagógmi, odbornými zamestnancami škôl i terénnymi sociálnymi pracovníkmi a kooperovať pri vytváraní vhodných podmienok pre kompenzačné doučovanie znevýhodnených skupín žiakov.
- Vyvodiť personálne dôsledky u riaditeľov, ktorí neabsolvovali funkčné vzdelávanie v zákonom stanovenej lehote.
- Zabezpečiť školám vo svojej pôsobnosti informácie o aktuálnych zmenách všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov prostredníctvom webového sídla alebo organizovaním metodických podujatí.
- Zabezpečiť metodickú podporu pedagogickým a odborným zamestnancom ZŠ pri vzdelávaní žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.
- Zabezpečiť pre školy dostatočné finančné prostriedky na vytváranie pracovného miesta pedagogického asistenta a školského špeciálneho pedagóga.

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI SYSTÉMU

- Naďalej realizovať vzdelávacie programy orientované na:
 - osvojenie si evalvačných kompetencií vedúcich pedagogických zamestnancov potrebných pre realizáciu sebahodnotenia školy s cieľom zvýšenia jej kvality,
 - využívanie inovačných, aktivizujúcich, kooperatívnych metód a foriem práce so žiakmi,
 - uplatňovanie podporných stimulov pre žiakov z ohrozených skupín a personalizáciu vyučovania,
 - aktívne činnostné učenie a bádateľsky orientované vzdelávanie,
 - rozvíjanie kritického myslenia a tvorivosti, hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov,
 - uplatnenie profesijných kompetencií v oblasti online vzdelávania,
 - využívanie efektívnych stratégií vyučovania SJSJL v ZŠ s VJM.
- Rozšíriť programy vzdelávania pre pedagogických asistentov a vychovávateľov v oblasti edukácie žiakov pochádzajúcich zo sociálno-kultúrne znevýhodňujúceho prostredia.
- Zabezpečiť koncepčné riešenie pre pridelenie pedagogických asistentov na žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.
- Poskytovať školám metodické a učebné materiály (učebné texty, edukačné programy v elektronickej podobe, didaktické pomôcky) pedagogickým a odborným zamestnancom na skvalitnenie edukácie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.
- Zvýšiť objektivitu celoslovenského testovania žiakov 9. ročníka zavedením povinného externého dozoru v právnych predpisoch, nastaviť pravidlá výberu externého dozoru, jeho povinností, práv a nastaviť sankcie pri neplnení si povinností.
- Nastaviť sankčné mechanizmy v prípade zistenia akejkoľvek segregácie.

3. GYMNÁZIÁ

3.1 REALIZÁCIA ZMIEN V OBSAHU VZDELÁVANIA V ZÁVISLOSTI OD POTRIEB ŽIAKOV A NASTAVENIE SYSTÉMU OPATRENÍ NA PODPORU VZDELÁVANIA ŽIAKOV OHROZENÝCH ŠKOLSKÝM NEÚSPECHOM V DÔSLEDKU DIŠTANČNÉHO VZDELÁVANIA

Tematickou inšpekciou sa zisťovalo, aké úpravy v obsahu vzdelávania vo vzťahu k ŠVP realizovali školy, aby zabezpečili nadväznosť vzdelávania, a aký systém podporných opatrení uplatnili pri vzdelávaní žiakov ohrozených školským neúspechom v dôsledku neplnohodnotného DV spôsobeného pandemiou COVID-19. Súbor prijatých opatrení predpokladal zameranie sa škôl na učenie sa žiakov, poskytovanie účinnej individuálnej podpory žiakom ohrozeným školským neúspechom a na podporu wellbeingu všetkých žiakov a pedagógov, ako aj na výraznú podporu ďalšieho vzdelávania učiteľov zameraného na získavanie nových profesijných kompetencií v oblasti práce s ohrozenými skupinami žiakov.

Cieľ bol sledovaný prostredníctvom rozhovorov s vedúcimi pedagogickými zamestnancami a PZ, dotazníkmi zadávanými PZ a žiakom, pozorovaním priameho vyučovacieho procesu a kontrolou pedagogickej a ďalšej dokumentácie školy.

Kontrolovaných bolo **18** GYM, z nich **14** štátnych, **2** cirkevné a **2** súkromné.

TABUĽKA 14 Základné údaje o kontrolovaných školách

Počet kontrolovaných škôl		18
Vyučovací jazyk škôl	slovenský	9
	slovenský a iný – bilingválne GYM	8
	slovenský a maďarský	1
Zriaďovateľ	štátne školy	14
	cirkevné školy	2
	súkromné školy	2
Sídlo	mesto	18

V sledovaných GYM sa v aktuálnom školskom roku vzdelávalo **6 078** žiakov 4-ročného, 5-ročného a 8-ročného VP, z nich **126** žiakov so ZZ. V školskom roku 2020/2021 sa z celkového počtu žiakov DV nezúčastňovalo 5, z nich 2 žiaci so ZZ; v 4-ročnom VP sa vzdelávalo **2 843** žiakov, z nich 59 so ZZ, z celkového počtu sa DV nezúčastňoval 1 žiak; v 5-ročnom VP to bolo **1 582** žiakov, z nich 51 žiakov so ZZ a DV sa nezúčastňovali 4 žiaci, z nich 2 so ZZ; v 8-ročnom VP evidovali **1 653** žiakov, z nich 16 so ZZ, všetci sa DV zúčastňovali.

TABUĽKA 15 Údaje o žiakoch gymnázia 4-ročného, 5-ročného a 8-ročného VP v aktuálnom školskom roku

Vzdelávací program	Počet žiakov			
	spolu	z nich so ZZ	ktorí sa v šk. roku 2020/2021 nezúčastňovali DV	z nich so ZZ
4-ročný VP	2 843	59	1	0
5-ročný VP	1 582	51	4	2
8-ročný VP	1 653	16	0	0
Celkovo	6 078	126	5	2

Vo vybraných **18** subjektoch pôsobilo spolu **567** PZ, z nich **562** učiteľov, **5** pedagogických asistentov. Odborných zamestnancov bolo **12**, z nich **7** školských psychológov, **2** školskí špeciálni pedagógovia.

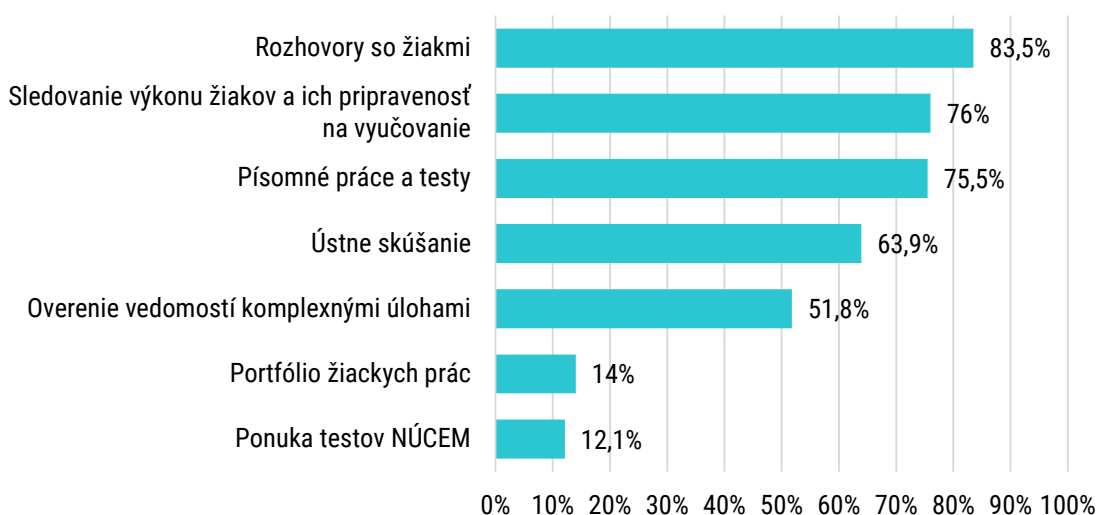
Dotazníky zamerané na poskytovanie podpory žiakom a pedagógom boli zadané **413** PZ a odborným zamestnancom a **2 529** žiakom 4-ročného, 5-ročného a 8-ročného VP.

REALIZÁCIA DIAGNOSTIKY VEDOMOSTÍ A ZRUČNOSTÍ ŽIAKOV PO NÁVRATE K PREZENČNÉMU VYUČOVANIU A JEJ VÝSLEDKY

Materiály o pedagogickej diagnostike stavu vedomostí a zručností žiakov po návrate k prezenčnej výučbe predložilo 15 kontrolovaných subjektov (83 %). Cieľom diagnostiky bolo zistiť mieru osvojenia si učiva počas DV a identifikovať nedostatky súvisiace s problémami v učení sa žiakov. V niektorých školách sa diagnostika vedomostí uskutočňovala priebežne v rámci synchronnej online výučby, v ostatných počas adaptačného obdobia. Riaditelia 3 GYM materiály preukazujúce vykonávanie takejto diagnostiky nepredložili.

Učitelia v dotazníkoch uvádzali rôzne spôsoby vykonávania **diagnostiky**. V najväčšej miere sa zamerali na rozhovory so žiakmi (83,5 %), tri štvrtiny pedagógov sledovali výkon žiakov priamo na vyučovaní a približne rovnaké percento zadávalo písomné práce a testy. Mieru osvojenia si vedomostí žiakmi overovali i ústnym skúšaním, komplexnými úlohami, najmenej využívali portfólio a dostupnú ponuku testov NÚCEM.

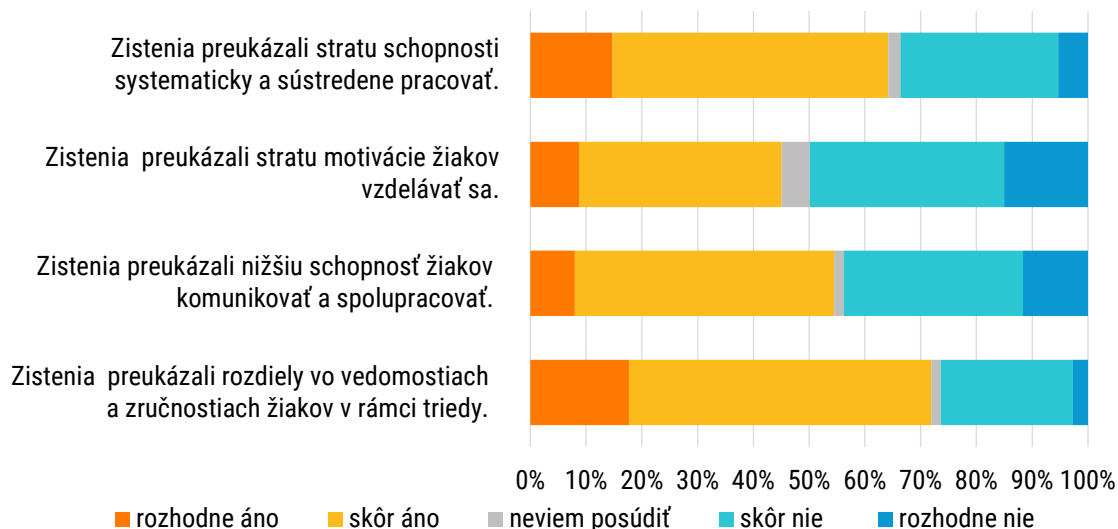
GRAF 66 Spôsoby vykonávania diagnostiky

Štátna školská inšpekcia sledovala mieru osvojenia učiva v predmetoch vzdelávacích oblastí **Jazyk a komunikácia**, **Človek a príroda**, **Človek a spoločnosť** a **Matematika a práca s informáciami**. V 11 subjektoch analýza zistení po návrate k prezenčnej výučbe preukázala, že mieru osvojenia vedomostí a zručností žiakov zodpovedala ich schopnostiam a zručnostiam a zistené nedostatky nemali vplyv na kontinuitu ich vzdelávania. V 6 školách zistené nedostatky vo vedomostiach mohli mať negatívny vplyv na kontinuitu vzdelávania žiakov, pretože mieru osvojenia vedomostí a zručností žiakov bola nižšia.

Školy najčastejšie identifikovali nedostatky vo vedomostiach žiakov vo vzdelávacích oblastiach Človek a príroda (6 škôl), Matematika a práca s informáciami (5 škôl), Jazyk a komunikácia (4 školy) a 3 školy vo vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť.

Napriek tomu, že podľa vyjadrení vedúcich PZ a PZ na základe **diagnostiky** zistené nedostatky nemali na väčšine škôl vplyv na kontinuitu ďalšieho vzdelávania žiakov, z dotazníkov zadaných učiteľom vyplynulo, že rôzne nedostatky identifikovali. Takmer dve tretiny sa v dotazníkovom prieskume vyjadrili, že DV preukázalo rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach žiakov v rámci triedy (71,9 %). Viac ako polovica opýtaných potvrdila, že žiaci strácali schopnosť systematicky a sústredene pracovať (64,2 %). Podľa viac ako polovice opýtaných zistenia z pedagogickej diagnostiky preukázali nižšiu schopnosť žiakov komunikovať a spolupracovať (54,5 %). Takmer polovica učiteľov uviedla, že žiaci počas DV strácali motiváciu vzdelávať sa (45 %).

GRAF 67 Diagnostika vedomostí a zručností žiakov po ukončení dištančného vzdelávania

ÚDAJE O POČTE ŽIAKOV, KTORÍ NEPROSPELI Z DÔVODU NEÚČASTI NA DIŠTANČNOM VZDELÁVANÍ

V čase prezenčného vyučovania v školskom roku 2018/2019 spolu neprospelelo **45** žiakov, a to v 4-ročnom VP **26** žiakov; v 5-ročnom VP **11** žiakov (1 so ZZ) a v 8-ročnom VP **8** žiakov. Po skončení DV na konci školského roka 2020/2021 neprospelelo o viac ako dve tretiny menej žiakov.

TABUĽKA 16 Údaje o neprosievajúcich žiakoch

Vzdelávací program	Počet žiakov na konci školského roka			
	2018/2019		2020/2021	
	spolu	z nich so ZZ	spolu	z nich so ZZ
4-ročný VP	26	0	7	0
5-ročný VP	11	1	8	0
8-ročný VP	8	0	1	0
Celkovo	45	2	16	0

Učiteľia ale ako dôvody možného neprosievania žiakov po DV v rozhovoroch uvádzali slabé študijné výsledky žiakov aj pred DV, nezájem o štúdium, výchovné problémy, ako aj neosvojené študijné návyky u žiakov a v bilingválnom štúdiu náročnosť štúdia v cudzom jazyku. Ani v jednom VP sa nezistilo, že by DV na sledovaných školách negatívne ovplyvnilo prospech žiakov a stali sa menej úspešnými vo vzdelávaní.

ÚPRAVA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Analýzy **ŠKVP** a rozhovory s vedúcimi PZ a PZ ukázali, že po návrate k prezenčnej výučbe jedno GYM upravilo UP a posilnilo vyučovanie predmetov, v ktorých žiaci nemali osvojené vedomosti a zručnosti tak, aby bola dodržaná kontinuita vo vzdelávaní. V šiestich GYM pristúpili k zmene obsahu vzdelávania úpravou **učebných osnov**, pričom v dvoch GYM vykonali úpravu učebných osnov vo všetkých sledovaných

vzdelávacích oblastiach. Najviac škôl pristúpilo k úpravám učebných osnov vo vzdelávacej oblasti *Matematika a práca s informáciami* (5), 4 GYM upravili učebné osnovy vo vzdelávacej oblasti *Jazyk a komunikácia a Človek a príroda* a dve GYM vo vzdelávacej oblasti *Človek a spoločnosť*. Úpravy sa zväčša týkali presunu neodučenených tematických celkov alebo tém do vyššieho ročníka.

Po návrate žiakov k prezenčnej výučbe si zmenu vyžadovala aj organizácia výchovno-vzdelávacieho procesu, ku ktorej pristúpili dve GYM, jedno zaradilo do vyučovania blokové vyučovanie prírodovedných predmetov a druhé GYM posilnilo časovú dotáciu vyučovania TSV, zaradilo **blokové vyučovanie** maturitných predmetov pre žiakov končiacich ročníkov a upravilo dĺžku prestávok a vyučovacích hodín.

K úprave systému **hodnotenia a klasifikácie** posilnením nástrojov hodnotenia, ktoré majú formatívny charakter a oceňujú pokrok žiakov v učení sa, pristúpila viac ako polovica GYM (10). Upravili počet predmetov hodnotených slovnou s cieľom poskytnutia spätnej väzby žiakom alebo sledovania ich pokroku v učení sa, eliminovali písomné a ústne skúšanie. Spôsob hodnotenia žiakov v jednotlivých vyučovacích predmetoch zmenilo päť GYM najmä posilnením slovného hodnotenia a kombináciou slovného hodnotenia a klasifikácie.

Zmeny a úpravy ŠKVP boli prerokované a odsúhlasené okrem jedného GYM v pedagogických radách.

OPATRENIA ZAMERANÉ NA POSKYTOVANIE PODPORY ŽIAKOM, KTORÍ NEMALI VYTVORENÉ PODMIENKY NA DIŠTANČNÉ VZDELÁVANIE

Vypracovanie a zameranie podporných opatrení bolo sledované v štyroch oblastiach, a to: podpora učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách; podpora wellbeingu všetkých žiakov; podpora žiakov v čase mimo vyučovania; skvalitnenie práce a vzdelávanie PZ, pričom túto podporu deklarovali viac ako dve tretiny škôl.

Z rozhovorov s vedúcimi PZ, PZ a z komparácie analýz pedagogickej dokumentácie škôl bolo zistené, že GYM zväčša neevidovali žiakov ohrozených školským neúspechom, napriek tomu sa po skončení DV zamerali na **podporu žiakov** v rôznych oblastiach.

TABUĽKA 17 Opatrenia zamerané na poskytovanie podpory ohrozeným skupinám žiakov

Zameranie podporných opatrení	Počet škôl
Opatrenia na podporu učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách	13
Opatrenia na podporu wellbeingu všetkých žiakov	14
Opatrenia na podporu žiakov v čase mimo vyučovania	10
Opatrenia na skvalitnenie práce a vzdelávanie PZ	14

Najviac zo sledovaných škôl (14) sa zameralo na **podporu wellbeingu všetkých žiakov**. Zistenia z pozorovania priameho vyučovacieho procesu potvrdili, že skoro na všetkých sledovaných hodinách (91,2 %) učitelia vytvárali pre edukáciu žiakov bezpečné prostredie a klíma triedy bola pozitívna. Avšak v dotazníkoch len necelé dve tretiny žiakov (62,5 %) potvrdili, že ich vyučovanie baví a na hodinách sa cítia bezpečne. Skoro tretina žiakov (30,9 %) vyjadrila rozhodné nie, ostatní sa vyjadriť k otázke nevedeli.

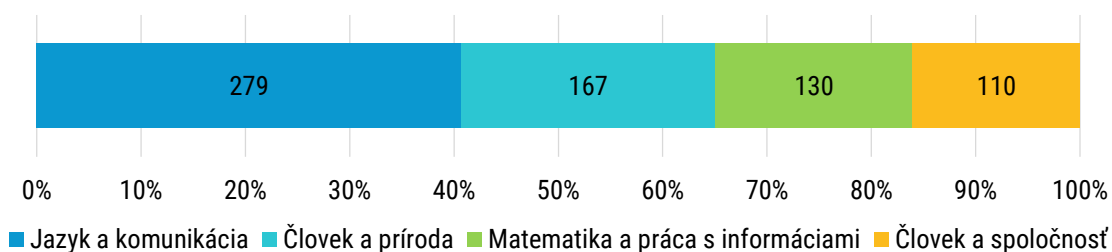
Na podporu žiakov na vyučovacích hodinách sa zameralo 13 GYM, čo ale výsledky dotazníkového prieskumu potvrdili len čiastočne. Tri štvrtiny žiakov sa vyjadrili (75,2 %), že za správnu odpoveď ich učitelia pochvália. Len polovica žiakov uviedla (52 %), že učitelia im chyby vysvetlia a dajú im príležitosť na opravu. Iba necelá štvrtina opýtaných pripisovala problémy s učením sa tomu (23,6 %), že sa v minulom školskom roku do DV nezapájali.

Školy sa zameriavali aj na skvalitnenie práce a vzdelávanie PZ (14). Z opýtaných učiteľov približne tri štvrtiny v dotazníku uviedli, že sa zúčastnili v ostatných dvoch rokoch vzdelávania zameraného na rozvíjanie osvojených a získavanie nových profesijných kompetencií (76,1 %). Avšak niektorí pedagógovia nevedeli, či sa takéhoto vzdelávania zúčastnili (2,2 %). Viac ako polovica GYM uvádzala, že sa zamerala na podporu žiakov v čase mimo vyučovania napríklad formou doučovania alebo konzultácií, čo ale bolo v rozpore s dotazníkovým prieskumom u žiakov, z ktorých sa len veľmi malé percento vyjadrilo, že im učitelia vysvetľovali učivo aj na doučovaní (8,4 %).

ZISTENIA Z PRIAMEHO POZOROVANIA VYUČOVACIEHO PROCESU

Výchovno-vzdelávací proces bol posudzovaný v sledovaných subjektoch prostredníctvom jeho priameho pozorovania. Školskí inšpektori vykonali pozorovania na **685** hodinách v predmetoch VO *Jazyk a komunikácia, Matematika a práca s informáciami, Človek a príroda* a *Človek a spoločnosť*.

GRAF 68 Počet hodín priameho pozorovania vyučovacieho procesu v predmetoch jednotlivých vzdelávacích oblastí

UČENIE SA ŽIAKA

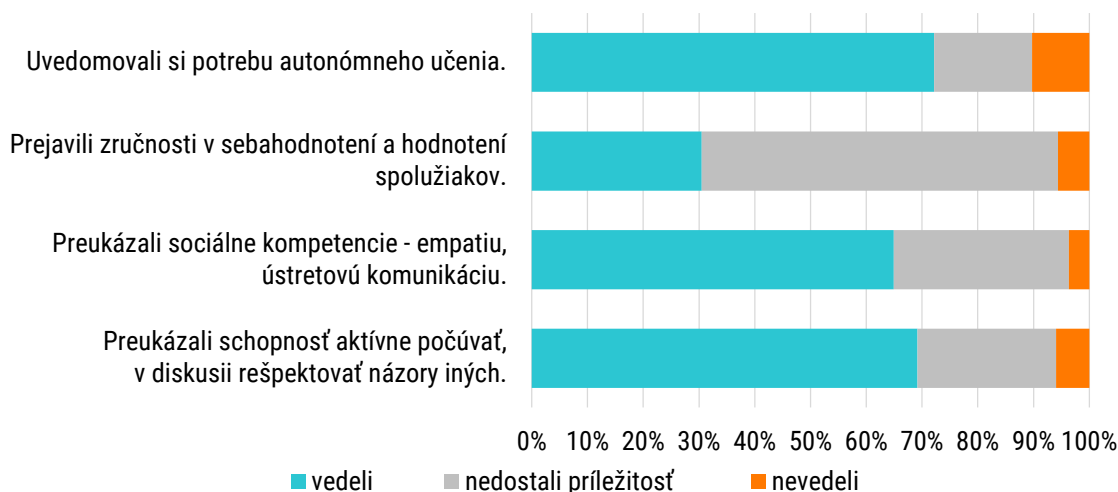
Na väčšine pozorovaných vyučovacích hodín žiaci preukázali adekvátne **komunikačné zručnosti**. Ich ústny prejav bol kultivovaný a spisovne korektný, informácie vyjadrovali v logických súvislostiach, uplatňovali primeranú odbornú terminológiu. Komunikačné zručnosti žiakov sa rozvíjali prostredníctvom efektívnej komunikácie s učiteľom na všetkých pozorovaných vyučovacích hodinách, menej často boli podporované formou vzájomnej spolupráce medzi žiakmi. Najmenej príležitostí dostávali žiaci na získavanie a spracúvanie informácií prostredníctvom informačno-komunikačných technológií.

V oblasti rozvoja **poznávacích kompetencií** boli identifikované nedostatky najmä pri úlohách rozvíjajúcich vyššie myšlienkové procesy. Iba na približne tretine pozorovaných hodín vytvárali učitelia príležitosť na rozvíjanie tvorivých schopností žiakov a hľadanie originálnych riešení problémov a úloh (37,4 %). Negatívnym zistením tiež bolo, že takmer na polovici pozorovaných hodín žiaci nemali príležitosť prehlbovať hodnotiace kritické myslenie (43,2 %). Najviac pozornosti v rámci rozvoja vyšších myšlienkových procesov učitelia venovali posilňovaniu analytického myslenia žiakov zadávaním úloh na identifikovanie a porovnávanie dát, posudzovanie ich vzťahov a hierarchie (77,1 %). So stúpajúcou náročnosťou úloh frekvencia ich zadávania klesala.

V rámci rozvoja **kompetencií k celoživotnému učniu sa** má značnú rezervu oblasť sebahodnotenia vlastných učebných činností a hodnotenia výsledkov učenia sa rovesníkov. Na rozvoj tejto spôsobilosti dostali žiaci príležitosť len na jednej tretine vyučovacích hodín, čo sa odrazilo na obmedzenej schopnosti žiakov formulovať spätnú väzbu, argumentovať svoje postoje a diskutovať o odlišných rovesníckych názoroch. Uvedomenie si potreby autonómneho učenia sa preukázali žiaci takmer na troch štvrtinách pozorovaných hodín (72,2 %). Do vyučovacieho procesu sa zapájali, boli na učenie sa sústredení a ak dostali príležitosť, dokázali vzájomne spolupracovať. Nové návrhy a riešenia však iniciatívne predkladali minimálne. Slabšou stránkou pozorovaných vyučovacích hodín bol nedostatok príležitostí na prácu s chybou, a tým aj neschopnosť žiakov si chybu uvedomiť a identifikovať jej príčinu.

GRAF 69 Preukázanie poznávacích kompetencií žiakov gymnázia na sledovaných vyučovacích hodinách

K rozvíjaniu **sociálnych kompetencií** prispievala vzájomná empatia a ústretová komunikácia medzi žiakmi a učiteľom, ktorá bola identifikovaná na 64,9 % pozorovaných hodín. Žiaci akceptovali dohodnuté pravidlá správania, v komunikácii sa vzájomne rešpektovali, čím prispievali k vytváraniu pozitívnej atmosféry v triede. Slabšou oblasťou rozvoja sociálnych kompetencií bolo menej príležitostí pracovať vo dvojici a v tíme i napriek tomu, že žiaci prejavovali záujem a schopnosť diskutovať a spolupracovať (24,8 %). V dotazníkovom prieskume ale pomerne vysoké percento učiteľov uviedlo, že do vyučovania sú začleňované aktivity na posilnenie sociálneho učenia sa žiakov (85,2 %).

GRAF 70 Preukázanie kompetencií k celoživotnému učeniu sa a sociálnych zručností a schopností žiakov gymnázia na sledovaných vyučovacích hodinách

VYUČOVANIE UČITEĽOM

Z výsledkov dotazníka vyplynulo, že 71,9 % učiteľov identifikovalo vo vedomostiach a zručnostiach žiakov v dôsledku DV rozdiely. Avšak podporné stimuly pre efektívne učenie sa žiakov poskytovali len necelé dve tretiny učiteľov, čo v nižšej miere rozvíjalo aktívne činnostné učenie sa žiakov, ich kritické myslenie a tvorivosť (60 %). Podmienky inkluzívneho vzdelávania každého žiaka uplatňovalo len 61,1 % pedagógov. Na viac ako polovici pozorovaných vyučovacích hodín učelia zadávali rovnaké úlohy bez možnosti výberu náročnosti a nepristupovali k žiakom individuálne, čo nekorešpondovalo s tvrdeniami v dotazníku, kde skoro všetci uvádzali (95,1 %), že individuálny prístup uplatňujú

a diferencujú zadania podľa potrieb žiakov (83,8 %). Pozitívnym podporným stimulom bolo formatívne hodnotenie výkonu žiakov, ktoré uplatňovalo 74,7 % učiteľov. Názornosť vyučovania bola podporená vhodným a účelným použitím materiálnych prostriedkov vyučovacieho procesu. Menej často boli zaradené informačno-komunikačných technológií aj napriek tomu, že školy nimi disponovali a na ich využitie mali vhodné podmienky. Najsilnejšou stránkou výchovno-vzdelávacieho procesu bolo formovanie **pozitívnej sociálnej klímy** triedy (92,1 %).

GRAF 71 Poskytovanie podporných stimulov učiteľom na rozvíjanie efektívnych stratégií učenia sa žiakov gymnázií v predmetoch na sledovaných hodinách

VÝRAZNÉ POZITÍVA Z PRIAMEHO POZOROVANIA VYUČOVACÍCH HODÍN

- podpora wellbeingu žiakov vytváraním bezpečného a rešpektujúceho prostredia;
- kultivovaný ústny prejav žiakov;
- uplatňovanie formatívneho hodnotenia podporujúceho výkon žiakov pozitívnou motiváciou formou pochvaly.

ZLEPŠENIE SI VYŽADUJE

- zaraďovanie úloh podporujúcich rozvoj vyšších myšlienkových procesov a kritického myslenia;
- vytváranie priestoru na rozvíjanie sebahodnotiacich a hodnotiacich zručností žiakov;
- zohľadnenie individuálnych schopností žiakov pri sprístupňovaní a overovaní poznatkov žiakov.

EFEKTÍVNOSŤ NASTAVENÉHO SYSTÉMU PODPORNÝCH OPATRENÍ

Po návrate k prezenčnej výučbe GYM zabezpečili nadväznosť vzdelávania vo výchovno-vzdelávacom procese. Väčšina z nich po vykonaní **diagnostiky** vedomostí a zručností z predmetov sledovaných vzdelávacích oblastí prijala podporné opatrenia zamerané na podporu učenia sa žiakov. K revidovaniu školských vzdelávacích programov pristúpila len jedna tretina GYM.

Výsledky z dotazníkov zadaných učiteľom a žiakom preukázali, že opatrenia zamerané **na podporu učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách** hodnotili respondenti rozdielne. Kým väčšina učiteľov

uviedla (87,4 %), že do vyučovania začleňovali **inovatívne formy a metódy** v dostatočnej miere, zo žiakov si to myslela len viac ako polovica (53,3 %). Výučbové aplikácie zaraďovala do vyučovania viac ako polovica učiteľov (57,9 %), s čím súhlasila len necelá tretina žiakov (28,2 %). Výsledky z priameho pozorovania vyučovacieho procesu preukázali, že učители len na viac ako dvoch tretinách hodín využívali materiálne prostriedky vrátane informačno-komunikačných technológií vhodne k stanoveným cieľom vyučovania. Výrazný rozdiel bol v odpovedi týkajúcej sa zaraďovania špecifických pedagogických intervencií do vyučovania, pričom viac ako dve tretiny učiteľov tvrdili (80 %), že tieto **intervencie** vo vyučovaní využívajú, avšak zo žiakov si to myslela len necelá pätina (17,2 %), čo bolo v súvislosti s pozorovaním vyučovacieho procesu **rozporuplné**, pretože vytváranie podmienok na **inkluzívne vzdelávanie** každého žiaka bolo pozorované na 60,1 % hodín. Výrazný rozdiel bol v otázke rozvíjania sebahodnotiacich zručností žiakov, skoro všetci učители uviedli (91,7 %), že tieto zručnosti rozvíjajú, zo žiakov s týmto tvrdením súhlasila len približne polovica (52,4 %) a zistenia z priameho vyučovacieho procesu preukázali rozvíjanie hodnotenia a sebahodnotenia u žiakov len na tretine hodín. Viac žiakov (83,1 %) ako učiteľov (77,5 %) si myslelo, že sa v škole rozvíjalo rovesnícke učenie.

Opatrenia zamerané **na podporu wellbeingu všetkých žiakov** a posilnenie sociálneho učenia sa pociťovalo približne o tretinu menej žiakov ako učiteľov. Pozitívne vzťahy, spolupráca a motivujúca sociálna klíma v triedach boli pozorované na väčšine sledovaných hodín. Podľa žiakov v menšej miere boli realizované aktivity zamerané na obnovenie vzťahov v triede, ale 83,1 % z nich oceňovalo pomoc spolužiakov pri riešení problémov s učením sa. V názoroch učiteľov (56,9 %) a žiakov (40,7 %) na organizovanie a zapájanie sa do programov prevencie a správania bol menší rozdiel, nie všetci žiaci mali o týchto aktivitách vedomosť.

V čase mimo vyučovania poskytovali školy žiakom podporu formou prednášok, besied a aktivít na rôzne témy. Výrazný rozdiel v tvrdeniach učiteľov a žiakov bol v otázke poskytovania doučovania ako výrazného podporného opatrenia na prekonávanie bariér v učení sa po DV. Podľa vyjadrenia učiteľov ho poskytovalo až 82,7 % z nich, čo ale potvrdilo len veľmi malé percento žiakov (10,7 %). Spolupráca školy a rodiny bola zo strany učiteľov hodnotená pozitívne. Až 89,7 % pedagógov uviedlo, že o žiakoch informuje rodičov, čo ale potvrdila len štvrtina žiakov (24,5 %) a zároveň vysoké percento žiakov (91,4 %) pripisovalo väčší záujem o ich napredovanie zo strany rodičov. Podporu školského špeciálneho pedagóga v otázkach zlepšenia sa v učení potrebovala necelá pätina žiakov (18,2 %).

Pri posudzovaní opatrení zameraných na skvalitnenie práce učiteľov a podporu ich vzdelávania skoro všetci (99 %) PZ a odborní zamestnanci potvrdili posilnenie vzájomnej spolupráce. Takmer dve tretiny opýtaných si rozvíjalo svoje kompetencie na vzdelávaniach, ale len minimum prezentovalo poznatky a výsledky zo vzdelávaní na spoločných stretnutiach na vzdelávaniach v škole. Kooperáciu s inkluzívnym tímom potvrdila necelá polovica opýtaných (42,4 %). Napriek náročnosti DV a obdobia návratu do priameho výchovno-vzdelávacieho procesu wellbeing pedagógov formou psychickej podpory využila len necelá tretina opýtaných.

VÝRAZNE POZITÍVNE ZISTENIA

- vytvorenie rešpektujúceho a pozitívneho prostredia na rozvoj žiakov;
- nastavenie systému opatrení zameraného na podporu žiakov pri prechode z DV na prezenčné.

OBLASTI VYŽADUJÚCE ZLEPŠENIE

- rozvíjanie poznávacích kompetencií na úrovni vyšších myšlienkových procesov;
- rozvíjanie kompetencií k celoživotnému učení sa a sociálnych zručností žiakov;
- rozvíjanie hodnotiacich zručností žiakov smerom k sebahodnoteniu a hodnoteniu práce spolužiakov;
- poskytovanie podporných stimulov učiteľmi využívaním efektívnych stratégií učenia sa žiakov.

3.2 STAV ZABEZPEČENIA A REALIZÁCIE CELOSLOVENSKEHO TESTOVANIA ŽIAKOV 4. ROČNÍKA GYMNÁZIA S OSEMROČNÝM VZDELÁVACÍM PROGRAMOM

Úloha sa plnila na **24** gymnáziách (z nich bolo **17** štátnych a **7** cirkevných) a bola zameraná na zabezpečenie a realizáciu celoslovenského testovania žiakov 4. ročníka gymnázií s osemročným vzdelávacím programom a na kontrolu dodržiavania pokynov k administrácii testov vypracovaných NÚCEM. Vyučovací jazyk slovenský malo **20** škôl, jazyk maďarský **1** subjekt, slovenský a francúzsky bilingválny **1**, slovenský a anglický bilingválny **1** a jazyk slovenský, nemecký a anglický bilingválny **1** subjekt.

Z celkového počtu **535** evidovaných žiakov sa testovania zúčastnilo **521** v 50 testovaných skupinách a z nich v 7 testovaných skupinách žiakov so zdravotným znevýhodnením. Absencia **14** žiakov na testovaní bola najčastejšie zapríčinená zdravotnými dôvodmi (10), štúdiom alebo študijným pobytom mimo územia SR (2). Dôvod neprítomnosti 2 žiakov v čase testovania zákonní zástupcovia neoznámili.

Testovanie v školách organizovali **24** školskí koordinátori spoločne s **54** administrátormi. Otvárania testových zásielok sa zúčastnili len poverené osoby. Testovanie sa uskutočnilo v **50** vhodne upravených učebniach. Žiaci pracovali samostatne, nerušili priebeh nevhodným správaním. V kontrolovaných skupinách test z predmetu MAT vypracovalo pred uplynutím testovacieho času (*o 15 a viac minút skôr*) **42** žiakov z 291, zo SJL **165** z 280 a z MJL **1** žiak z 11. S cieľom zvýšiť objektivitu testovania sa jeho monitoringu zúčastnilo **44** pedagogických zamestnancov z iných škôl vykonávajúcich **externý dozor**.

V **1** subjekte zistili školskí inšpektori nedostatky, ktoré súviseli s nedôsledným zabezpečením objektívneho priebehu testovania nedodržaním úloh a povinností administrátorov stanovených v pokynoch k realizácii papierovej formy testovania. Riaditeľovi školy uložila ŠŠI opatrenia na odstránenie nedostatkov.

3.3 ZABEZPEČENIE, PRIEBEH A VÝSLEDKY PRIJÍMACIEHO KONANIA NA GYMNÁZIU

Cieľom tematickej inšpekcie bolo zistiť stav realizácie prijímacieho konania pre školský rok 2022/2023, úroveň/náročnosť PS na GYM a podmienky prijímania žiakov so ŠVVP, konkrétne so zdravotným znevýhodnením. Štátna školská inšpekcia sledovala cieľ kontrolou príslušnej dokumentácie súvisiacej s dodržiavaním právnych predpisov týkajúcich sa prijímacieho konania na vzdelávanie na GYM do 4-ročného vzdelávacieho programu a 8-ročného VP, kontrolou realizácie a vyhodnocovaním rozsahu, obsahu a formy PS zo SJL a MAT ako profilových predmetov.

Kontrolovaných bolo **18** GYM, z nich väčšina bola štátnych s vyučovacím jazykom slovenským.

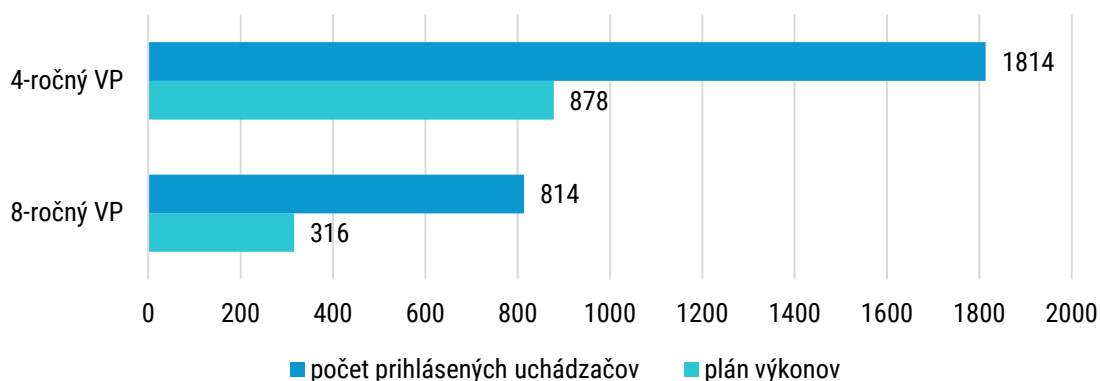
V **15** GYM boli žiaci prijímaní do tried so 4-ročným, ako i 8-ročným VP a v **3** GYM len do tried so 4-ročným VP. Prijímacie konanie umožňovalo prijať uchádzačov bez vykonania PS do 4-ročného VP (riaditelia stredných škôl mohli zaradiť prijatie uchádzača bez PS do podmienok prijímacieho konania, ak uchádzač v externom testovaní dosiahol úspešnosť najmenej **90 %** v každom vyučovacom predmete samostatne, ak išlo o prijatie do prvého ročníka vzdelávacieho programu úplného stredného všeobecného vzdelania), čo väčšina využila. V obidvoch VP sa prijímacie skúšky uskutočnili v 1. a v 2. termíne, v 1 GYM pre 8-ročný VP len v 1. termíne. Prijímacie skúšky sa v 3 GYM uskutočnili aj v náhradnom termíne, pričom v 1 z nich uchádzači v 1 skupine opakovali PS z MAT z dôvodu pochybenia pri administrácii testu, čím neboli vytvorené rovnaké podmienky pre všetkých uchádzačov o štúdium v 4-ročnom VP.

TABUĽKA 18 Základné údaje o kontrolovaných školách

Počet kontrolovaných škôl		18
Vyučovací jazyk škôl	slovenský	16
	slovenský a španielsky	1
	slovenský a maďarský	1
Zriaďovateľ	štátne školy	15
	cirkevné školy	3
Sídlo	mesto	18

V **4-ročnom VP** bolo prihlásených o **206,6 %** uchádzačov viac ako bol plán výkonov. Prijímacej skúšky sa v oboch termínoch zúčastnilo 1 601 uchádzačov z celkového počtu prihlásených (z nich 26 so ZZ). Riaditeľmi škôl stanovené kritériá na úspešné vykonanie PS splnilo 96 % (z nich 19 so ZZ) a bez PS bolo prijatých 152 (z nich 1 so ZZ). Celkovo bolo prijatých **870** žiakov, čo predstavuje **99,1 %** vo vzťahu k plánu výkonov.

V **8-ročnom VP** bolo prihlásených o **257,6 %** uchádzačov viac v porovnaní s plánom výkonov. PS sa v oboch termínoch zúčastnilo 793 uchádzačov z celkového počtu prihlásených (z nich 4 so ZZ), stanovené kritériá na úspešné vykonanie PS splnilo 83,7 % (z nich 3 so ZZ). Prijatých bolo spolu **313** žiakov. Pomer prijatých uchádzačov vo vzťahu k plánu výkonov bol **99,1 %**.

GRAF 72 Počet žiakov, ktorých možno prijať do 1. ročníka a prímý pre školský rok 2022/2023**TABUĽKA 19** Prehľad o počtoch prihlásených a prijatých žiakov

Počet žiakov, ktorých bolo možné prijať do 1. ročníka a prímý pre školský rok 2022/2023	4-ročný VP		8-ročný VP		
	spolu	z nich so ZZ	spolu	z nich so ZZ	
Počet uchádzačov konajúcich PS	1. termín	956	16	542	4
	2. termín	645	10	251	0
	Spolu	1601	26	793	4
Počet uchádzačov spĺňajúcich kritériá na úspešné vykonanie PS	1. termín	922	12	443	3
	2. termín	616	7	222	0
	Spolu	1538	19	665	3
Počet prijatých uchádzačov pre školský rok 2022/2023 do 4-ročného VP bez PS	152	1	-	-	
Počet prijatých žiakov spolu	870		313		

PRIJÍMACIE KONANIE NA VZDELÁVANIE NA GYMNÁZIUM

Prihlásení uchádzači splnili základnú podmienku na prijatie a pre 4-ročný VP nadobudli nižšie stredné vzdelanie alebo pre 8-ročný VP primárne vzdelanie. Prihlášky uchádzačov o vzdelávanie boli školám doručené v termíne väčšinou aj s požadovanými prílohami.

Stanovenie počtu žiakov a tried bolo dodržané. Nedostatky sa ojedinele vyskytli zo strany zriaďovateľa v neurčení počtu tried a zo strany riaditeľov škôl v neprerokovaní počtu žiakov v pedagogickej rade a termínov konania PS v rade školy.

Školy pripravili PS z profilových predmetov formou testov, avšak 1 cirkevné GYM pre 8-ročný VP do predmetov PS zahrnulo v rozpore so zákonom aj vykonanie PS z náboženstva.

ZABEZPEČENIE A ORGANIZÁCIA PRIJÍMANIA NA VZDELÁVANIE

Forma, obsah a rozsah PS boli určené po prerokovaní v pedagogických radách na väčšine škôl, nedostatky sa vyskytli v neprerokovaní formy, obsahu a rozsahu PS v pedagogickej rade. Väčšina kontrolovaných subjektov určila jednotné kritériá na úspešné vykonanie PS a ostatné podmienky prijatia vrátane stanovenia postupu pri rovnosti bodov uchádzačov o štúdium, v jednom GYM bola jednotnosť kritérií narušená zaradením testu z náboženstva do PS pre 8-ročný VP a zároveň nebol stanovený minimálny počet bodov na úspešné vykonanie PS z profilových predmetov a ďalšie GYM zaradilo do obsahu PS zo SJL pre 4-ročný VP vypracovanie dobrovoľnej slohovej práce. Gymnázia zabezpečili požadované podmienky PS pre žiakov so ZZ v súlade s odporúčaniami poradenských centier.

Kontrolované subjekty zabezpečili PS po organizačnej stránke.

OBSAH, ROZSAH A ÚROVEŇ PS Z PROFILOVÝCH PREDMETOV

Pri posudzovaní obsahu, rozsahu a úrovne PS bol posudzovaný súlad/nesúlad testových položiek so vzdelávacím štandardom ŠVP odboru vzdelávania v základnej škole (ďalej vzdelávací štandard), náročnosť podľa 3 stupňov škály (1. stupeň – úlohy na zapamätanie a porozumenie, príp. aplikáciu, 2. stupeň – úlohy na aplikáciu, analýzu, syntézu a 3. stupeň – úlohy na hodnotenie a tvorivosť) a následne bola vyhodnotená obťažnosť testu.

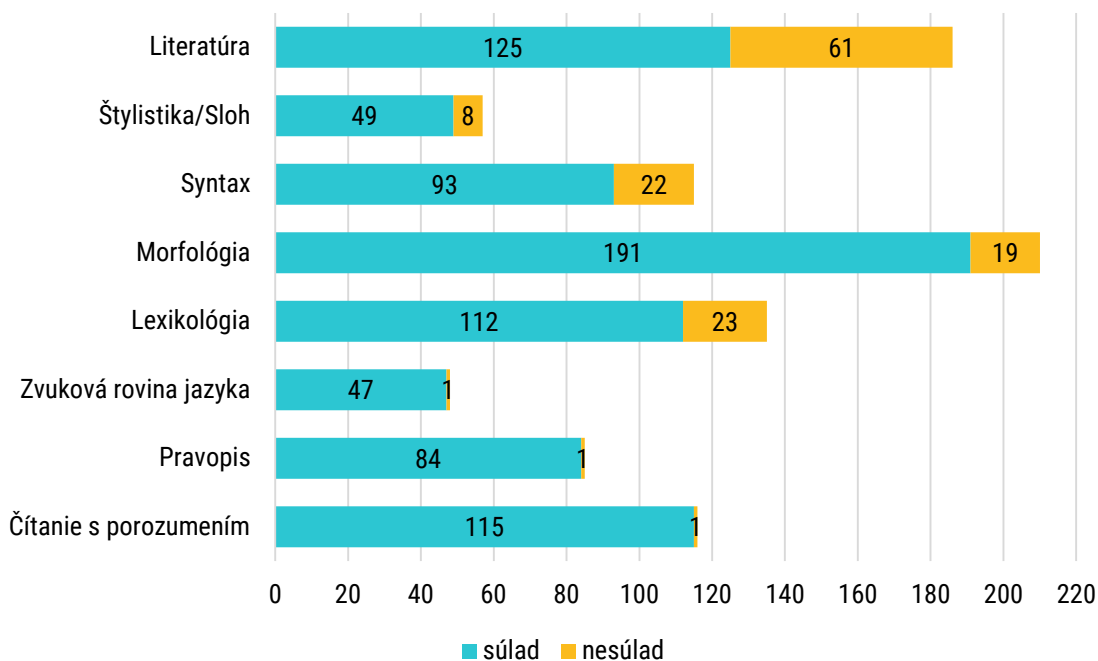
ANALÝZA POSUDZOVANÝCH TESTOV ZO SJL V 4-ROČNOM VP V OBIDVOCH TERMÍNOCH

Analýza 952 testových položiek preukázala, že najčastejšie školy overovali vedomosti z morfolologickej roviny jazyka, ktoré tvorili 22,1 % z celkového počtu otázok a otázky z literatúry tvorili 19,5 %. Najmenej boli zastúpené otázky zo zvukovej roviny jazyka (5 %). Školy sa len v 12,2 % otázok zameriavali na overovanie rôznych úrovní čítania s porozumením, niektoré túto zručnosť neoverovali. Pravopisné zručnosti boli overované v 8,9 % otázok.

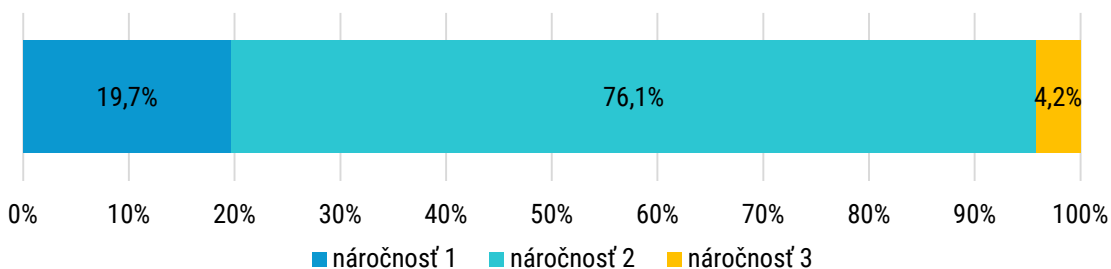
Z analýzy celkového počtu posúdených testových položiek vyplynulo, že 136 z nich bolo v nesúlade so vzdelávacími štandardmi SJL pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie (14,2 %). Najviac položiek v nesúlade so vzdelávacími štandardmi bolo z oblastí zastúpených v testoch najväčším počtom otázok.

TABUĽKA 20 Počet úloh z jednotlivých vzdelávacích oblastí pre 4-ročný VP zo SJL

Oblasti	Počet úloh	Podiel úloh v %
Tvarová/morfologická rovina jazyka	210	22,1 %
Literatúra	186	19,5 %
Významová/lexikálna rovina	135	14,2 %
Čítanie s porozumením	116	12,2 %
Syntaktická/skladobná rovina	115	12,1 %
Pravopis	85	8,9 %
Sloh	57	6 %
Zvuková rovina jazyka	48	5 %
Spolu	952	100 %

GRAF 73 Počet testových položiek v súlade a v nesúlade so vzdelávacím štandardom SJL

Štátna školská inšpekcia posudzovala v testoch aj zastúpenie testových položiek obsahujúcich negáciu, čo bolo necelých 9 % z celkového počtu úloh. V percentuálnom vyjadrení z hľadiska posudzovania náročnosti testových položiek tvorili 76,1 % úlohy zaradené do 2. stupňa náročnosti, pričom s najvyššou náročnosťou 3 bolo vyhodnotených len 4,2 % z celkového počtu testových položiek.

GRAF 74 Percentuálne zastúpenie testových položiek podľa stupňa náročnosti

ANALÝZA POSUDZOVANÝCH TESTOV ZO SJL V 8-ROČNOM VP V OBIDVOCH TERMÍNOCH

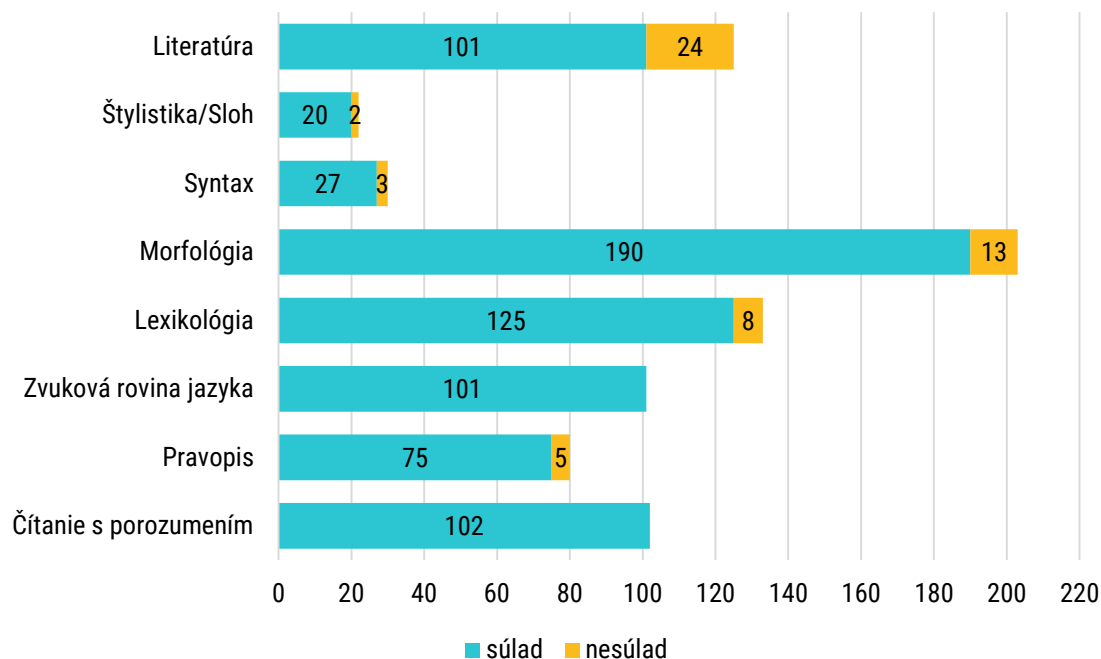
Analýza 796 testových položiek preukázala, že školy v najväčšej miere overovali vedomosti z jazykovej roviny morfológia (25,5 %) a približne rovnako boli zastúpené úlohy overujúce vedomosti z lexikálnej roviny jazyka (16,7 %) a z literatúry (15,7 %). Len 12,8 % úloh bolo zameraných na overovanie čítania s porozumením. Pravopisné zručnosti boli overované v 10 % otázok.

TABUĽKA 21 Počet úloh z jednotlivých vzdelávacích oblastí pre 8-ročný VP zo SJL

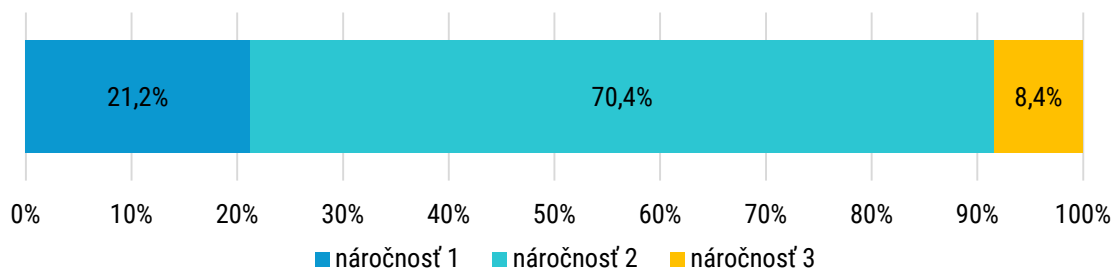
Oblasti	Počet úloh	Podiel úloh v %
Tvarová/morfologická rovina jazyka	203	25,5 %
Významová/lexikálna rovina	133	16,7 %
Literatúra	125	15,7 %
Čítanie s porozumením	102	12,8 %
Zvuková rovina jazyka	101	12,7 %
Pravopis	80	10 %
Syntaktická/skladobná rovina	30	3,8 %
Sloh	22	2,8 %
Spolu	796	100 %

Z analýzy celkového počtu posúdených testových položiek vyplynulo, že 55 položiek bolo v nesúlade so vzdelávacím štandardom SJL pre primárne vzdelávanie, pričom najviac testových položiek bolo nad rámec vzdelávacieho štandardu v oblastiach zastúpených najväčším počtom otázok.

GRAF 75 Počet testových položiek v súlade a v nesúlade so vzdelávacím štandardom SJL

Otázky obsahujúce negáciu tvorili 14,7 % z celkového počtu úloh. V ukazovateli náročnosti testových položiek pre uchádzačov o 8-ročný VP v porovnaní so 4-ročným VP bola náročnosť porovnateľná. Z hľadiska náročnosti testových úloh najväčšie percento (70,4 %) tvorili úlohy zaradené do 2. stupňa náročnosti.

GRAF 76 Percentuálne zastúpenie testových položiek podľa stupňa náročnosti

Z komplexného posúdenia PS zo SJL ďalej vyplynulo, že najväčšie nedostatky sa prejavili v nevyváženosti zastúpenia všetkých rovín jazyka podľa vzdelávacích štandardov SJL, pomerne veľké zastúpenie mali úlohy overujúce vedomosti z literatúry, naopak, úlohy overujúce čítanie s porozumením boli zadávané pomerne v malej miere alebo vôbec, často neboli overované komplexné pravopisné zručnosti. Na PS zo SJL školy v malej miere overovali schopnosť uchádzačov vyvodzovať závery, zaujať stanovisko, hodnotiť a tvoriť. Ako problematické sa ukázali gramaticky a vecne nesprávne a nejednoznačné formulácie testových položiek, ako aj nesprávne stanovený kľúč správnych odpovedí vo vzťahu k testovým úlohám.

ANALÝZA POSUDZOVANÝCH TESTOV Z MAT V 4-ROČNOM VP V OBIDVOCH TERMÍNOCH

Pri posudzovaní **493** testových položiek ŠŠI zistila, že v najväčšej miere boli overované vedomosti z oblastí *Čísla, premenná a početové výkony s číslami*, na ktoré bola zameraná skoro polovica úloh (**41,6 %**), o niečo menej percent tvorili úlohy overujúce vedomosti z oblasti *Geometria a meranie* (**33,1 %**). Najmenej boli zadávané testové úlohy z oblasti *Kombinatorika, pravdepodobnosť a štatistika* (**6,7 %**).

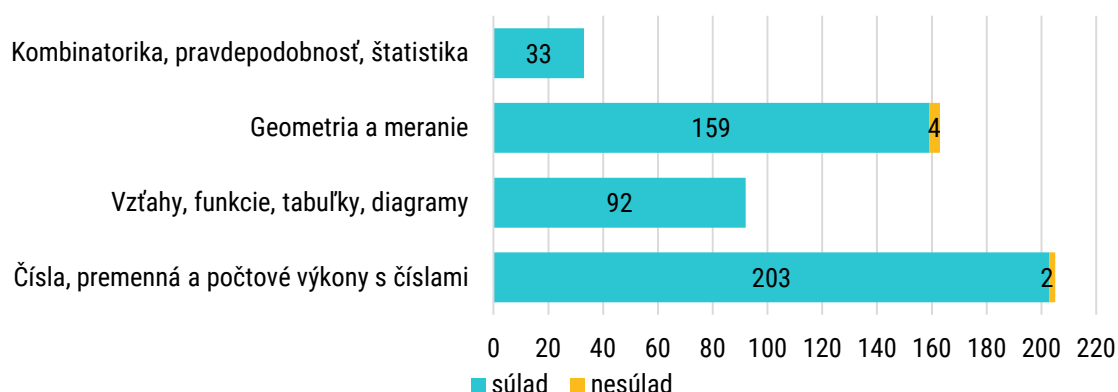
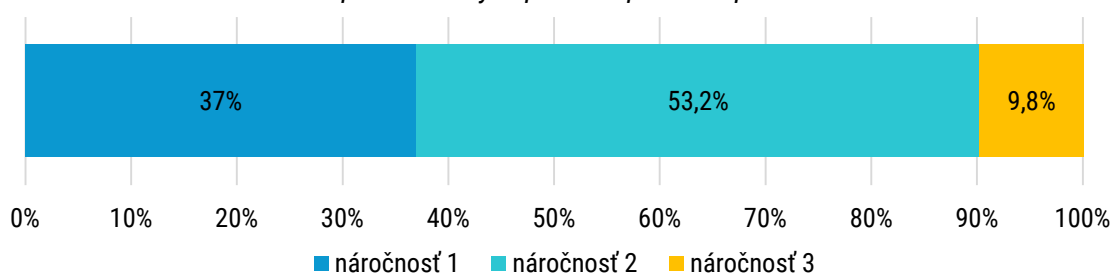
TABUĽKA 22 Počet úloh z jednotlivých vzdelávacích oblastí pre 4-ročný VP zo SJL

Oblasti	Počet úloh	Podiel úloh v %
Čísla, premenná a početové výkony s číslami	205	41,6 %
Vzťahy, funkcie, tabuľky, diagramy	92	18,6 %
Geometria a meranie	163	33,1 %
Kombinatorika, pravdepodobnosť, štatistika	33	6,7 %
Spolu	493	100 %

Z analýzy zadaných testových položiek vyplynulo, že počet testových položiek **v nesúlade** so vzdelávacími štandardmi MAT pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie bol **6**. Ako problematické boli identifikované úlohy z oblastí *Geometria a meranie* a *Čísla, premenná a početové výkony s číslami*.

V percentuálnom vyjadrení náročnosti testových položiek tvorili úlohy zaradené **do 2. stupňa náročnosti 53,1 %** a len **9,84 %** úloh bolo vyhodnotených ako testové položky s najvyššou náročnosťou v najvyššom stupni **náročnosti 3**.

Z porovnania zastúpenia úloh s rôznym stupňom náročnosti vyplynulo, že u uchádzačov o vzdelávanie na GYM boli pomerne viac overované nižšie ako vyššie myšlienkové procesy, čo znižovalo nároky na vedomosti a schopnosti uchádzačov.

GRAF 77 Počet testových položiek v súlade a v nesúlade so vzdelávacím štandardom MAT**GRAF 78** Percentuálne zastúpenie testových položiek podľa stupňa náročnosti

ANALÝZA POSUDZOVANÝCH TESTOV Z MAT V 8-ROČNOM VP V OBIDVOCH TERMÍNOCH

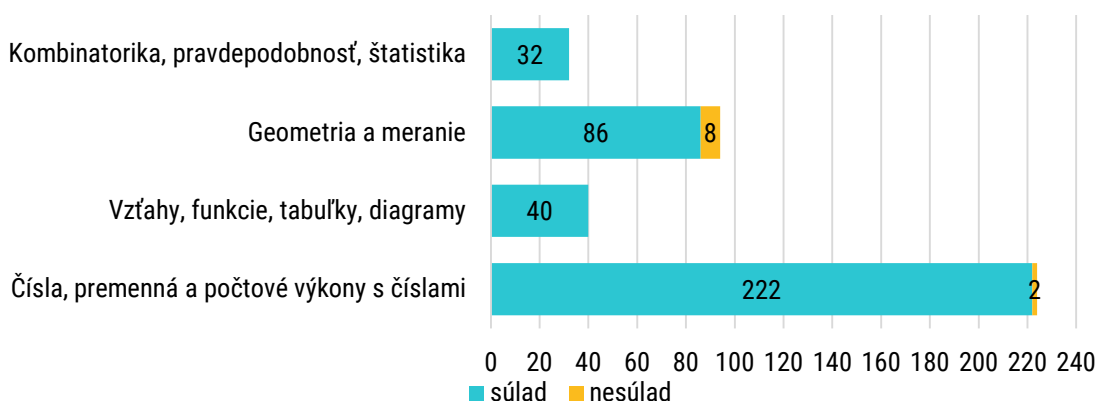
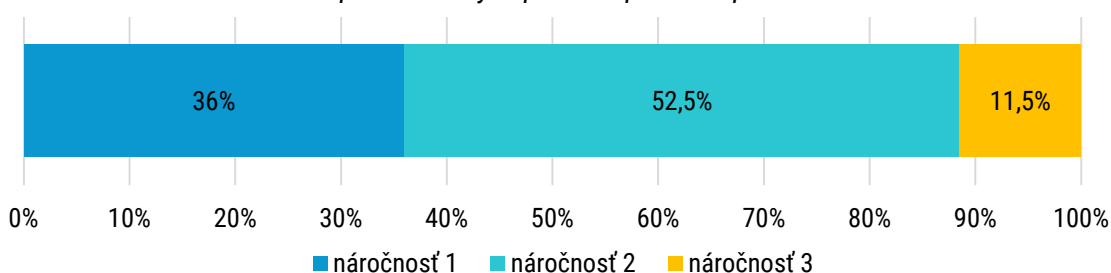
Pri posudzovaní 390 testových položiek ŠŠI zistila, že v najväčšej miere boli i overované vedomosti z oblasti *Čísla, premenná a početové výkony s číslami*, na ktoré bolo zameraných viac ako polovica úloh (57,4 %), o polovicu menej percent tvorili úlohy z oblasti *Geometria a meranie* (24,1 %). Najmenej boli zadávané testové úlohy z oblasti *Kombinatorika, pravdepodobnosť a štatistika* (8,2 %).

TABUĽKA 23 Počet úloh z jednotlivých vzdelávacích oblastí pre 8-ročný VP z MAT

Oblasť	Počet úloh	Podiel úloh v %
Čísla, premenná a početové výkony s číslami	224	57,4 %
Vzťahy, funkcie, tabuľky, diagramy	40	10,3 %
Geometria a meranie	94	24,1 %
Kombinatorika, pravdepodobnosť, štatistika	32	8,2 %
Spolu	390	100 %

Z analýzy počtu zadaných testových položiek s počtom testových položiek v nesúlade (10) so vzdelávacími štandardmi z MAT pre primárne vzdelávanie vyplynulo, že v 8-ročnom VP v predmete MAT boli 2 problematické oblasti totožné so 4-ročným VP. V oblasti *Geometria a meranie* bolo 8 úloh v nesúlade so ŠVP a 2 úlohy z oblasti *Čísla, premenná a početové výkony s číslami*.

V percentuálnom vyjadrení náročnosti testových položiek ŠŠI zaradila viac ako polovicu úloh (52,5 %) do 2. stupňa náročnosti a len 11,5 % úloh bolo vyhodnotených ako testové položky s najvyšším stupňom náročnosti 3.

GRAF 79 Počet testových položiek v súlade a v nesúlade so vzdelávacím štandardom MAT**GRAF 80** Percentuálne zastúpenie testových položiek podľa stupňa náročnosti

Z porovnania zastúpenia úloh s rôznym stupňom náročnosti vyplynulo, že vo väčšej miere boli overované nižšie ako vyššie myšlienkové procesy, z čoho vyplýva, že nároky kladené na vedomosti a schopnosti uchádzačov boli na pomerne nízkej úrovni.

Z komplexného posúdenia PS z MAT vyplynulo, že najväčšie nedostatky sa vyskytovali najmä v používaní nekorektných termínov, v nedodržaní početových výkonov s číslami, v nejednoznačnosti zadaní. Vyskytol sa aj nesúlada medzi zadaniami a správnou odpoveďou, resp. kľúčom správnych odpovedí. Zároveň sa v 1 GYM zistilo nekorektné hodnotenie testov vo vzťahu ku kľúču správnych odpovedí.

Na základe komparácie vyhodnotenej obťažnosti testov v obidvoch profilových predmetoch SJL a MAT možno konštatovať, že podstatne vyššie nároky na uchádzačov o štúdium na GYM boli kladené v predmete SJL, v ktorom bol aj výrazne vyšší počet testových položiek posúdených ako nesúlada so vzdelávacím štandardom, tzn., že GYM overovali vedomosti, ktoré si žiaci ZŠ neosvojovali.

Obťažnosť testov zadávaných na PS z profilového predmetu SJL v obidvoch termínoch v 4-a 8-ročnom VP bola podľa vyhodnotení ako priemerná.

Obťažnosť testov zadávaných na PS do 4-ročného VP z profilového predmetu MAT v 1. termíne bola vyhodnotená ako nízka skoro v polovici z celkového počtu kontrolovaných subjektov (7 GYM), v ostatných ako priemerná. V 2. termíne bola obťažnosť testov vyhodnotená ako nízka až v 9 GYM, v ostatných ako priemerná. V 8-ročnom VP v MAT v 1. termíne bola vyhodnotená vysoká obťažnosť testu v 1 GYM, nízka až v 7 GYM. V 2. termíne nízka obťažnosť testov bola v 7 GYM, v ostatných testoch bola obťažnosť priemerná. Rozdielna obťažnosť testov v 1. a 2. termíne bola zaznamenaná v 2 GYM, a to v 1 GYM v 4-ročnom a v 1 GYM v 8-ročnom VP.

Zo zistení vyplynulo, že v profilovom predmete MAT boli kladené na vedomosti uchádzačov v obidvoch VP nižšie požiadavky.

KONTROLA VÝSLEDKOV PRIJÍMACIEHO KONANIA

Na väčšine kontrolovaných GYM bolo hodnotenie PS objektívne, ojedinele sa preukázal nedôsledný postup pri posudzovaní odpovedí žiakov a pridelovaní bodov v súlade s kritériami a kľúčom správnych odpovedí, čo okrem 1 GYM (MAT v oboch VP) nemalo vplyv na celkové poradie úspešných a neúspešných uchádzačov o vzdelávanie. GYM zostavili zoznam úspešných a neúspešných uchádzačov podľa stanovených kritérií. Zoznam prijatých a neprijatých uchádzačov zostavili GYM objektívne okrem 1, v ktorom poradie prijatých a neprijatých uchádzačov do 4-ročného VP ovplyvnilo hodnotenie dobrovoľnej slohovej práce. Termín odoslania rozhodnutia o prijatí, ako aj termín zverejnenia zoznamu prijatých uchádzačov podľa výsledkov prijímacieho konania boli dodržané. Žiaci so ŠVVP mali vytvorené adekvátne a požadované podmienky na úspešné vykonanie PS.

3.4 KONTROLA PLNENIA OPATRENÍ

Štátna školská inšpekcia vykonala 25 NI na 24 GYM, z nich 2 NI na 1 škole. Kontrolovaných bolo 21 štátnych, 1 cirkevná a 2 súkromné školy. Z nich bolo 20 inšpekcií vykonaných v školách s VJS (z toho 2 v 1 škole) a 1 NI v škole s VJSaM a 1 v škole s VJM. V školách s bilingválnym vzdelávaním boli vykonané 3 NI.

Z celkového počtu opatrení sa 2 nedali hodnotiť (nedá sa hodnotiť sa posudzuje v súvislosti s aktuálnymi zmenami vzniknutými v kontrolovaných subjektoch).

TABUĽKA 24 Prehľad uplatnených opatrení

Spolu	76					
z toho	odporúčania		opatrenia prijaté zo strany kontrolovaného subjektu		opatrenia uložené ŠŠI	
Počet	26		38		12	
z toho	akceptované		splnené		splnené	
	17	65,4 %	28	77,8 %	12	100 %
	nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť	
	0		2		0	

NEDOSTATKY SA VYSKYTOVALI PREVAŽNE:

V ŠKOLSKOM VZDELÁVACOM PROGRAME

- nerealizovanie výchovy a vzdelávania podľa UP:
 - nesúlad počtu hodín v UP školy s počtom hodín uvedenom v rozvrhoch hodín
 - neaktualizovanie ŠkVP s určením platnosti a nevypracovanie komplexných vlastných poznámok k UP školy
 - neprerokovanie ŠkVP v pedagogickej rade a v rade školy
 - absentovanie učebných osnov z ANJ

V RIADENÍ ŠKOLY

- nedodržiavanie všeobecne záväzných právnych a interných predpisov pri prijímaní žiakov na vzdelávanie:
 - nepredloženie návrhu počtu žiakov do 1. ročníka zriaďovateľovi školy a nepredloženie návrhu počtu žiakov rade školy
 - nerešpektovanie rozhodnutia zriaďovateľa o počte žiakov, ktorých možno prijať do tried 1. ročníka
 - neurčenie formy, obsahu a rozsahu prijímacích skúšok podľa vzdelávacích štandardov štátneho vzdelávacieho programu pre základné školy
 - neurčenie kritérií na úspešné vykonanie prijímacej skúšky
 - neprerokovanie obsahu a rozsahu prijímacej skúšky v pedagogickej rade
 - nevykonávanie prijímacích skúšok písomným preverovaním
 - nesúlad obsahu prijímacej skúšky so vzdelávacím štandardom štátneho vzdelávacieho programu pre základné školy

- nerealizovanie komisionálnych skúšok v súlade s právnym predpisom (zloženie komisie a neúčast' jej členov na celom priebehu komisionálnej skúšky)
- nezabezpečenie realizácie maturitnej skúšky v súlade s právnymi predpismi:
 - nedodržanie pokynov NÚCEM
 - nevypracovanie zadaní ústnej formy internej časti maturitnej skúšky z predmetu chémia
- nezabezpečenie vypracovania a vedenia pedagogickej dokumentácie pedagogickými zamestnancami:
 - neuvedené predmety v triednej knihe
 - absencia zápisu predmetov a témy vyučovacej hodiny v triednej knihe
 - nevedenie dokumentácie školy v štátnom jazyku
- nezabezpečenie Testovania 9 podľa pokynov NÚCEM

V ZABEZPEČENÍ PODMIENOK VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

- nezabezpečenie kvalifikovaného pedagogického zamestnanca na vyučovanie predmetu biológia
- nezabezpečenie realizácie výchovno-vzdelávacieho procesu v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom štátneho vzdelávacieho programu (*v predmetoch chémia a biológia*)
- nezaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov (*voľne prístupné chemikálie v chemickom laboratóriu*)
- nevytvorenie podmienok na plnenie učebných osnov v predmete anglický jazyk:
 - spájanie tried vzdelávajúcich sa podľa rôzneho vzdelávacieho štandardu
 - nezabezpečenie odborného vyučovania predmetu
- nezabezpečenie 2. vyučovacieho jazyka v predmete zaradenom v UP medzi predmety vyučované v 2. vyučovacom jazyku
- nesplnenie kvalifikačných predpokladov na výkon pedagogickej činnosti učiteľa

Zriaďovateľovi **1** školy¹ bolo zaslané **upozornenie** na porušenie právnych predpisov riaditeľom školy, ktorý opakovane neurčil formu, obsah a rozsah prijímacej skúšky po prerokovaní v pedagogickej rade.

Akceptovanie 65,4 % odporúčaní riaditeľmi kontrolovaných subjektov sa pozitívne prejavilo vo vytvorení podmienok smerujúcich k zlepšeniu riadenia a výchovno-vzdelávacej činnosti škôl.

Neakceptovanie 34,6 % odporúčaní malo negatívny vplyv na riadenie škôl a podmienky výchovy a vzdelávania. Neuplatnenie kooperatívnych foriem vyučovania nevytvorilo podmienky na rozvíjanie sociálnych kompetencií žiakov a zároveň absencia rozvíjania sebahodnotiacich a hodnotiacich zručností žiakov neumožňovala žiakom napredovať.

Splnením 77,8 % prijatých opatrení zo strany kontrolovaných subjektov a 100 % uložených opatrení ŠŠI boli vytvorené predpoklady na skvalitnenie riadenia škôl, podmienok výchovy a vzdelávania. Vypracovanie maturitných zadaní z predmetu chémia umožnilo objektívne posudzovať vedomosti žiakov konajúcich maturitnú skúšku, jej externá časť bola zosúladená s pokynmi NÚCEM. Vypracovaním jednotných kritérií na úspešné vykonanie prijímacích skúšok, určenie obsahu, rozsahu a prerokovanie podmienok prijatia na štúdium v pedagogickej rade a predloženie návrhu počtu žiakov zriaďovateľovi a rade školy, ako aj zverejnením zoznamu úspešných a neúspešných uchádzačov boli vytvorené podmienky na organizáciu prijímacieho konania.

Nesplnenie 22,2 % prijatých opatrení zo strany kontrolovaných subjektov súviselo s nezabezpečením dostatočného materiálno-technického vybavenia, čo naďalej znižovalo kvalitu edukácie. Nesplnením prijatých opatrení riaditeľ **1** GYM nezlepšil kvalitu a dodržiavanie ŠkVP, nezabezpečil jeho prerokovanie v pedagogickej rade ani v rade školy, z dôvodu pretrvávania závažných nedostatkov naďalej ŠkVP neplnil úlohu strategického dokumentu školy.

¹Prešovský samosprávny kraj

3.5 ODPORÚČANIA

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ŠKOLY

- Sledovať v rámci zabezpečenia inkluzívneho prístupu vo výchovno-vzdelávacom procese činnosti, ktoré budú diferencované z hľadiska rozsahu učiva a požiadaviek na výkon žiaka podľa jeho potrieb, schopností a možností.
- Monitorovať a vyhodnocovať v rámci kontrolného systému kvalitu edukácie so zameraním na uplatňovanie efektívnych metód a foriem rozvíjajúcich vyššie myšlienkové procesy žiakov, ich motivačné hodnotenie a rozvíjanie hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností.
- Vytvárať podmienky na systematickú podporu pedagogických zamestnancov v oblasti wellbeingu a sociálno-emocionálneho zdravia.
- Zabezpečiť pre pedagogických zamestnancov ako zostavovateľom prijímacej skúšky zo SJL a MAT odborné školenie zamerané na získanie kompetencie tvoriť testy/testové položky so zameraním na všetky aspekty tvorby testu (psychologické, metodologické a didaktické).
- Zaraďovať do testov zadávaných na prijímacích skúškach úlohy overujúce vedomosti v súlade so štátnym vzdelávacím programom príslušného stupňa vzdelania, úlohy overujúce schopnosť využívať vyššie myšlienkové procesy, úlohy overujúce rôzne úrovne čítania s porozumením a dbať na korektnosť zadaní vo vzťahu k použitej terminológii a kľúču správnych odpovedí.
- Podporovať skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu prostredníctvom vzdelávaní pedagogických zamestnancov a interného odovzdávania poznatkov zo vzdelávaní.
- Realizovať kontrolnú činnosť, zistenia analyzovať, prijímať opatrenia na odstránenie nedostatkov a kontrolovať ich plnenie.

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ZRIAĐOVATEĽOV

- Stimulovať inkluzívnu kultúru škôl vytváraním školského podporného tímu zloženého z pedagogických a odborných zamestnancov.
- Monitorovať wellbeing pedagogických zamestnancov.
- Zabezpečiť materiálno-technické vybavenie škôl umožňujúce plnenie učebných osnov.

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI SYSTÉMU

- Vyčleniť finančné prostriedky na zabezpečenie digitálnych technológií a metodických a učebných materiálov pre pedagogických zamestnancov vzdelávajúcich žiakov počas dištančného vzdelávania.
- Poskytovať aj naďalej pedagogickým a odborným zamestnancom vzdelávacie programy zamerané na prezentáciu výsledkov vlastnej práce učiteľov formou tréningu ich prezentačných zručností.
- Poskytovať aj naďalej pedagogickým zamestnancom vzdelávanie v oblasti uplatňovania aktivizujúcich metód a foriem práce stimulujúcich kooperatívne učenie, kritické myslenie, tvorivosť, hodnotiace a sebahodnotiace zručnosti žiakov.
- Poskytnúť pedagogickým a odborným zamestnancom vzdelávanie v oblasti wellbeingu a podpory sociálno-emocionálneho zdravia žiakov.
- Zaraďiť do vzdelávacích ponúk aj vzdelávanie pre pedagogických zamestnancov na tvorbu testov/testových položiek.

- Po zmene zákona vydať aj vykonávací predpis, ktorým sa zabezpečí plynulý priebeh MS.
- Zvážiť zavedenie jednotných prijímacích skúšok a stanoviť váhu výsledkov jednotných prijímacích skúšok k ďalším častiam prijímacieho konania ako autonómneho rozhodovania každej školy v súlade s právnym stavom.

4. STREDNÉ ODBORNÉ ŠKOLY

4.1 REALIZÁCIA ZMIEN V OBSAHU TEORETICKÉHO A PRAKTICKÉHO VZDELÁVANIA V ZÁVISLOSTI OD POTRIEB ŽIAKOV A NASTAVENIE SYSTÉMU OPATRENÍ NA PODPORU VZDELÁVANIA ŽIAKOV, KTORÍ NEMALI VYTVORENÉ PODMIENKY NA DIŠTANČNÉ VZDELÁVANIE V STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLE

Správa predkladá zistenia z TI, ktorej cieľom bolo zistiť, aké úpravy v obsahu vzdelávania vo vzťahu k štátnemu vzdelávaciemu programu realizovali stredné odborné školy, aby zabezpečili nadväznosť vzdelávania v dôsledku neplnohodnotného dištančného vzdelávania spôsobeného pandemiou COVID-19. Tematická inšpekcia sa taktiež zameriavala na systém podporných opatrení, ktoré školy uplatnili pri vzdelávaní žiakov ohrozených školským neúspechom, ktorí nemali vytvorené podmienky na dištančné vzdelávanie v strednej odbornej škole. Predmetná školská inšpekcia sledovala cieľ

prostredníctvom rozhovoru s vedúcimi pedagogickými zamestnancami a učiteľmi, dotazníkmi zadávanými učiteľom a žiakom, pozorovaním priameho vyučovacieho procesu a kontrolou pedagogickej a ďalšej dokumentácie školy.

Kontrola sa vykonala v **20** SOŠ.

TABUĽKA 25 Základné údaje o kontrolovaných školách

Počet kontrolovaných škôl		20
Vyučovací jazyk škôl	slovenský	19
	slovenský a maďarský	1
Zriaďovateľ	štátne školy	19
	cirkevné školy	1
Sídlo	mesto	20

V sledovaných SOŠ sa v aktuálnom školskom roku vzdelávalo **4 964** žiakov v študijných a učebných odboroch, z nich **480** žiakov so zdravotným znevýhodnením a **103** žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia/marginalizovaných rómskych komunít. Kontrolovaných bolo 43 **študijných odborov**, z nich najpočetnejšie boli zastúpené 6317 M obchodná akadémia, 2381 M strojárstvo, 2697 K mechanik elektrotechnik, 2682 K mechanik počítačových sietí. V 19 **učebných odboroch** boli najčastejšie zastúpené 6456 H kaderník, 2487 H 01/02 autoopravár – mechanik/elektrikár, 6445 H kuchár.

V školskom roku 2020/2021 sa z celkového počtu žiakov **dištančného vyučovania nezúčastňovalo 3,5 %**, z nich so ZZ bolo **72** žiakov a **28** žiakov bolo zo SZP/MRK. V ŠO sa vzdelávalo **3 983** žiakov, z nich sa **nezúčastňovalo** dištančnej výučby **2,4 %** žiakov. V UO sa vzdelávalo **981** žiakov a DV sa **nezúčastňovalo až 7,7 %**, z nich väčší podiel mali žiaci zo SZP/MRK.

TABUĽKA 26 Údaje o žiakoch stredných odborných škôl v aktuálnom školskom roku

Vzdelávací program	Počet žiakov					
	spolu	z nich so ZZ	z nich zo SZP/MRK	ktorí sa v šk. roku 2020/2021 nezúčastňovali DV		
				spolu	z nich so ZZ	z nich zo SZP/MRK
Študijné odbory	3 983	361	11	98	50	1
Učebné odbory	981	119	92	76	22	27
Celkovo	4 964	480	103	174	72	28

Vo vybraných 20 subjektoch pôsobilo **577** pedagogických zamestnancov, z nich **454** učiteľov, **123** majstrov odbornej výchovy a **12** odborných zamestnancov.

Dotazníky zamerané na poskytovanie podpory žiakom a pedagógom boli zadané 399 pedagogickým zamestnancom a 1 156 žiakom, z toho bolo 910 žiakov ŠO a 246 žiakov UO.

TABUĽKA 27 Počet pedagogických a odborných zamestnancov

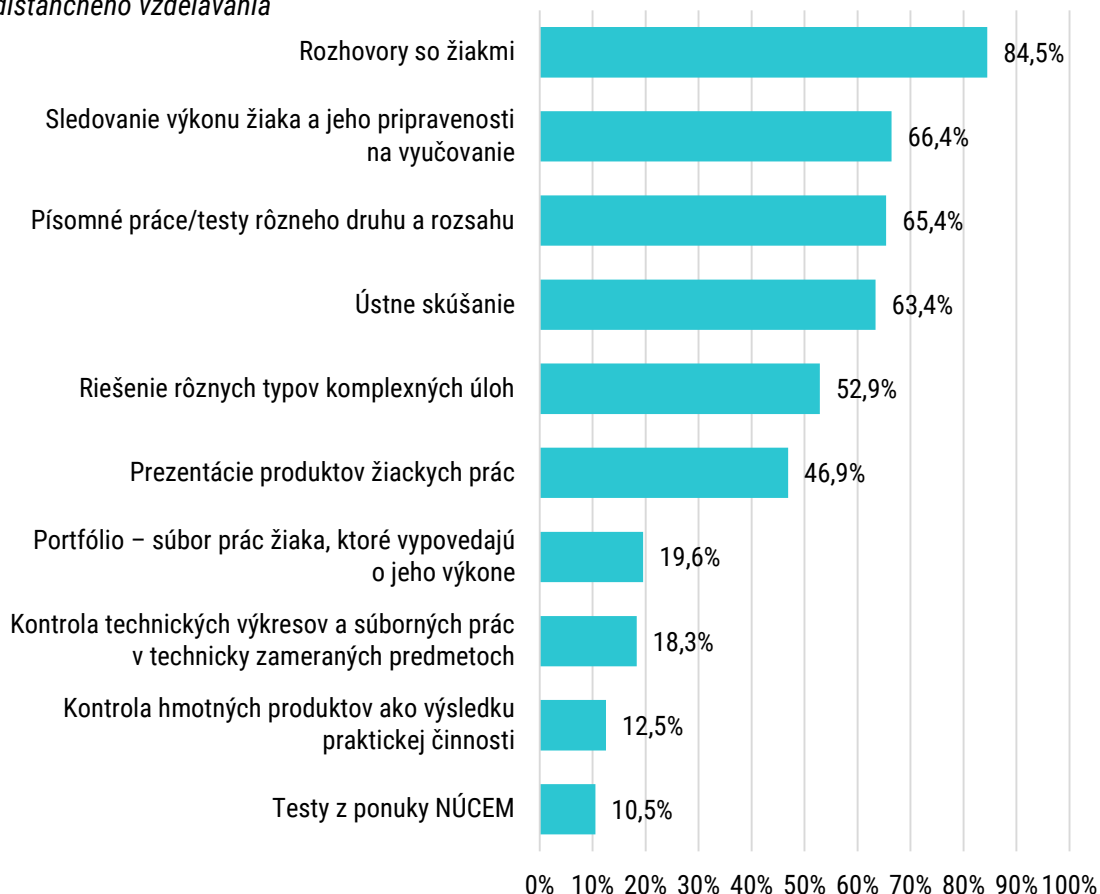
Pedagogickí a odborní zamestnanci	Počet
Učiteľ	454
Majster odbornej výchovy	123
Školský špeciálny pedagóg	4
Školský psychológ	5
Sociálny pedagóg	3

TABUĽKA 28 Počet respondentov

Respondenti	Počet
Pedagogickí a odborní zamestnanci	399
Žiaci	1 156

REALIZÁCIA DIAGNOSTIKY VEDOMOSTÍ A ZRUČNOSTÍ ŽIAKOV PO NÁVRATE K PREZENČNEJ VÝUČBE

Cieľom **diagnostiky** bolo zistiť mieru osvojenia učiva počas dištančného vyučovania a identifikovať nedostatky súvisiace s problémami v učení sa žiakov. V niektorých školách sa diagnostika vedomostí uskutočňovala priebežne v rámci synchronnej online výučby, v ostatných počas adaptačného obdobia. Materiály o pedagogickej diagnostike stavu vedomostí a zručností žiakov po návrate k prezenčnej výučbe predložilo 16 kontrolovaných subjektov.

GRAF 81 Uplatňované spôsoby/formy diagnostiky vedomostí a zručností žiakov po ukončení dištančného vzdelávania

Učiteľia v dotazníkoch uvádzali rôzne spôsoby vykonávania diagnostiky. V najväčšej miere sa zamerali na rozhovory so žiakmi (84,5 %). Viac ako dve tretiny pedagógov sa zamerali na sledovanie výkonu žiakov a ich pripravenosť na vyučovanie, testovanie a ústne skúšanie. Mieru osvojenia vedomostí takmer polovica overovala i komplexnými úlohami a prezentáciou produktov žiackych prác, pričom ale dostupnú ponuku testov NÚCEM využívali najmenej.

Štátna školská inšpekcia vo svojich sledovaniach sústredila pozornosť na **mieru osvojenia učiva** v predmetoch vzdelávacej oblasti **Jazyk a komunikácia**, v predmetoch **odborného teoretického vzdelávania** a **praktickej prípravy**. V 8 subjektoch analýza zistení po návrate k prezenčnej výučbe preukázala, že miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov zodpovedala ich schopnostiam a zručnostiam a zistené nedostatky nemali vplyv na kontinuitu ich vzdelávania. V 9 školách zistené nedostatky vo vedomostiach mohli mať **negatívny vplyv** na kontinuitu vzdelávania žiakov, pretože miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov bola nižšia. V 1 SOŠ diagnostika preukázala nedostatky vo vedomostiach a zručnostiach žiakov, ktoré by mali negatívny dosah na kontinuitu ich ďalšieho vzdelávania v predmetoch praktického vzdelávania.

Z dotazníkov zadaných pedagógom vyplynulo, že najčastejšie identifikovali **nedostatky v teoretických vedomostiach** (78,2 %) a **praktických zručnostiach** žiakov (65,7 %). Súčasne viac ako dve tretiny pedagógov uviedlo, že žiaci strácali schopnosť systematicky a sústredene pracovať (67,6 %). Podľa polovice opýtaných zistenia z pedagogickej diagnostiky preukázali i stratu motivácie vzdelávať sa počas dištančnej výučby (52,9 %).

GRAF 82 Diagnostika vedomostí a zručností žiakov po ukončení dištančného vzdelávania

ÚDAJE O POČTE ŽIAKOV, KTORÍ NEPROSPELI

Z hľadiska počtu neprospievajúcich žiakov možno uviesť, že v čase prezenčného vyučovania v školskom roku 2018/2019 spolu **neprospele 359 žiakov**, a to **237** žiakov ŠO (21 so ZZ, ani jeden zo SZP/MRK); v UO neprospele **122** žiakov (14 so ZZ a 20 zo SZP/MRK). Po skončení dištančného vzdelávania na konci školského roka 2020/2021 bol zaznamenaný pokles a **neprospele celkovo o 111 žiakov menej; 179** žiakov ŠO (25 so ZZ, 1 zo SZP/MRK); v UO neprospele **69** žiakov (7 so ZZ a 8 zo SZP/MRK).

Počet neprospievajúcich žiakov po dištančnom vzdelávaní v školskom roku 2020/2021 oproti školskému roku 2018/2019 klesol.

TABUĽKA 29 Údaje o neprospievajúcich žiakoch

Vzdelávací program	Počet žiakov na konci školského roka					
	2018/2019			2020/2021		
	spolu	z nich so ZZ	z nich zo SZP/MRK	spolu	z nich so ZZ	z nich zo SZP/MRK
Študijné odbory	237	21	0	179	25	1
Učebné odbory	122	14	20	69	7	8
Celkovo	359	35	20	248	32	9

Učitelia ako dôvody možného neprospievania žiakov po dištančnej výučbe v rozhovoroch uvádzali neúčast na dištančnom vzdelávaní, dlhodobý nezáujem vzdelávať sa, pasívny prístup k plneniu zadaných úloh alebo neprítomnosť na prezenčnom vyučovaní po skončení dištančného vzdelávania. Z celkového počtu žiakov ŠO, ktorí sa nezúčastňovali dištančného vzdelávania, neprospelelo 76,5 % (75 žiakov). V UO z celkového počtu nezúčastňujúcich sa dištančného vzdelávania neprospelelo 39,5 % (30 žiaci). Ani v jednom vzdelávacom programe sa nepotvrdilo, že by výlučne dištančné vzdelávanie negatívne ovplyvnilo prospech týchto žiakov a stali sa menej úspešnými vo vzdelávaní. Na ich neprospechu sa podľa vyjadrenia pedagógov odráža viacero faktorov uvedených vyššie.

ÚPRAVA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Napriek tomu, že podľa takmer troch štvrtín pedagógov žiaci preukázali rozdiely v teoretických vedomostiach, ako i praktických zručnostiach, len 3 SOŠ revidovali úpravou **ŠkVP** s cieľom zabezpečiť nadväznosť vzdelávania. Úprava sa týkala 7 ŠO (2679 *K mechanik mechatronik*, 2682 *K mechanik počítačových sietí*, 2697 *K mechanik elektrotechnik*, 2387 *M mechatronika*, 2381 *M strojárstvo*, 3918 *M technické lýceum*, 2675 *M elektrotechnika*) a spočívala v modifikácii učebných osnov predmetov odborný výcvik, ANJ, odborný cudzí jazyk, MAT, merania v silnoprúdovej technike (presuny učiva do vyšších ročníkov). V uvedených školách sa objavili aj zmeny v UP zvýšením dotácie hodín strojárskej konštrukcie a MAT. V UO nebol rozšírený obsahový ani výkonový štandard.

Po návrate žiakov k prezenčnej výučbe si zmenu vyžadovala aj **organizácia výchovno-vzdelávacieho procesu**. Dve SOŠ pre školský rok 2021/2022 upravili organizáciu vyučovania v ŠO a UO a v záujme uplatňovania medzipredmetových vzťahov zaradili blokové vyučovanie v odborných predmetoch. Jedna SOŠ sa zamerala na organizovanie tematických dní, workshopov, exkurzií a besied a 2 školy organizovali pre svojich žiakov *Letnú školu* na zmiernenie dosahov dištančného vzdelávania. 17 SOŠ nerealizovalo úpravy v organizácii vyučovania. Sedem SOŠ upravilo vlastné **kritériá hodnotenia** a klasifikácie, posilnili najmä nástroje hodnotenia, ktoré mali formatívny charakter a ocenili akýkoľvek pokrok žiaka. V 5 školách sa uskutočnila zmena v hodnotení predmetov, v ktorých nebolo možné žiaka ohodnotiť relevantným stupňom klasifikácie (TSV, odborná prax, ročníkový projekt), žiaci boli hodnotení slovom absolvoval/absolvovala. Osem škôl pre školský rok 2021/2022 nemenilo nastavený systém hodnotenia a klasifikácie žiakov v jednotlivých predmetoch.

Všetky SOŠ realizovali DV podľa rozvrhov platných počas prezenčnej výučby. V prípade, že žiaci počas DV nemali k dispozícii prostriedky informačných a komunikačných technológií, školy im ich zapožičiavali. Dve školy spolupracovali s komunitnými centrami, za pomoci ktorých sa im podarilo žiakov zapojiť do DV. Deväť SOŠ organizovalo laboratórne cvičenia, merania a odborný výcvik v malých skupinách žiakov formou 5+1 v priestoroch školských dielní, v školských laboratóriách a odborných učebniach. Odborný výcvik realizovali žiaci aj vo firmách, pokiaľ to dovoľovala pandemická situácia.

Zmeny ŠkVP spočívajúce v úprave učebných plánov jednotlivých ŠO boli s výnimkou jednej školy prerokované a odsúhlasené na zasadnutí pedagogickej rady a zaznamenané v ŠkVP, avšak neboli prerokované so zástupcami zamestnávateľov ani profesijnou organizáciou, okrem odboru 2697 K mechanik elektrotechnik, kde boli uskutočnené zmeny v spolupráci so zamestnávateľom v systéme duálneho vzdelávania.

PODPORNÉ OPATRENIA PRE ŽIAKOV, KTORÍ NEMALI VYTVORENÉ PODMIENKY NA DIŠTANČNÉ VZDELÁVANIE

Štátna školská inšpekcia sledovala vypracovanie a zameranie podporných opatrení v štyroch oblastiach, a to podpora učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách; podpora wellbeingu všetkých žiakov; podpora žiakov v čase mimo vyučovania; skvalitnenie práce a vzdelávanie pedagogických zamestnancov, pričom túto podporu deklarovali dve tretiny škôl.

Z rozhovorov s vedúcimi pedagogickými zamestnancami, PZ a z komparácie analýz pedagogickej dokumentácie škôl bolo zistené, že 5 sledovaných SOŠ vypracovalo ucelený a premyslený systém opatrení, ktorý obsahoval opatrenia na poskytovanie podpory ohrozeným skupinám žiakov, t. j. žiakom, ktorí sa nezúčastňovali dištančného vzdelávania z rôznych objektívnych dôvodov.

TABUĽKA 30 Opatrenia zamerané na poskytovanie podpory ohrozeným skupinám žiakov

Zameranie podporných opatrení	Počet škôl
Opatrenia na podporu učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách	12
Opatrenia na podporu wellbeingu všetkých žiakov	12
Opatrenia na podporu žiakov v čase mimo vyučovania	6
Opatrenia na skvalitnenie práce a vzdelávanie pedagogických zamestnancov	7

Najväčší počet zo sledovaných škôl (12) sa zameril na podporu **učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách a podporu wellbeingu všetkých žiakov**. Zistenia z pozorovania priameho vyučovacieho procesu potvrdili, že skoro na všetkých sledovaných hodinách učitelia vytvárali pre edukáciu žiakov bezpečné prostredie a atmosféra triedy bola pozitívna. Avšak v dotazníkoch len polovica žiakov potvrdila, že ich vyučovanie baví a na hodinách sa cítili bezpečne (57,6 %). Skoro tretina žiakov sa vyjadrila záporne (32,4 %).

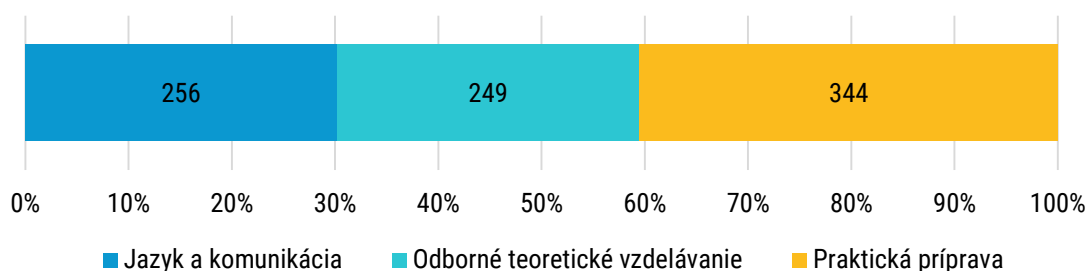
Na podporu žiakov na vyučovacích hodinách sa zameralo 12 škôl, čo len čiastočne potvrdili výsledky dotazníkového prieskumu. Takmer tri štvrtiny žiakov sa vyjadrili, že za správnu odpoveď ich učitelia chvália (73,2 %). Len polovica žiakov sa vyjadrila, že im učitelia vysvetlia chyby a dajú im príležitosť opravy (52,6 %). Polovica opýtaných žiakov pripisovala problémy s učením sa tomu, že sa v minulom školskom roku počas domáceho vzdelávania nezapájali do vyučovania (51 %).

Školy sa zameriavali aj na skvalitnenie práce a **vzdelávanie pedagogických zamestnancov** (7). Z opýtaných učiteľov dve tretiny v dotazníku uviedli, že sa zúčastnili v ostatných dvoch rokoch vzdelávania zameraného na rozvíjanie osvojených a získavanie nových profesijných kompetencií (63,2 %). Prekvapujúco piati pedagógovia nevedeli, či sa takéhoto vzdelávania zúčastnili (1,3 %). Iba 6 škôl uvádzalo, že sa zamerali na podporu žiakov v čase mimo vyučovania (doučovanie, konzultácie), čo potvrdilo dotazníkovým prieskumom veľmi malé percento žiakov (6,8 %).

ZISTENIA Z PRIAMEHO POZOROVANIA VYUČOVACIEHO PROCESU

Výchovno-vzdelávací proces bol posudzovaný v sledovaných subjektoch prostredníctvom priameho pozorovania vyučovacieho procesu. Školskí inšpektori vykonali pozorovania na **849** hodinách v predmetoch VO Jazyk a komunikácia, odbornom teoretickom vzdelávaní a praktickej príprave.

GRAF 83 Počet hodín priameho pozorovania vyučovacieho procesu v predmetoch jednotlivých vzdelávacích oblastí

JAZYK A KOMUNIKÁCIA

UČENIE SA ŽIAKA

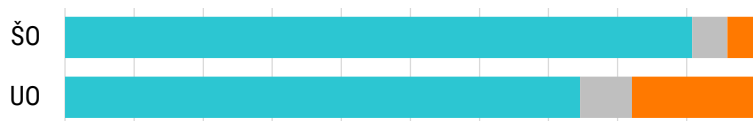
Pri hodnotení učenia sa žiakov v predmetoch oblasti Jazyk a komunikácia boli zistené rozdiely medzi preukázanou úrovňou žiakov ŠO a UO. **Komunikačné kompetencie** žiakov boli v ŠO hodnotené na priemernej úrovni a v UO na nevyhovujúcej úrovni. Slovná zásoba jednotlivcov bola viac rozvinutá v ŠO, žiaci sa **vyjadrovali** plynule a v logických súvislostiach s využitím spisovnej podoby jazyka, ich slovná zásoba bola rozvinutá s využitím odbornej terminológie. V UO boli výpovede žiakov kvôli nedostatočne osvojenej a slabo rozvinutej slovnej zásobe a základných gramatických pravidiel strohé, nerozvinuté, väčšinou jednoslovné. Na väčšine hodín žiaci pracovali s textom. Žiaci ŠO textom porozumeli, na väčšine vyučovacích hodín úspešne vyhľadávali informácie a kľúčové slová, avšak na polovici hodín nedostali príležitosť uvažovať o texte a vyslovovať hypotézy. Rovnako aj žiaci UO zväčša textu porozumeli, vyhľadávali kľúčové slová, avšak dostali málo príležitostí text analyzovať a hodnotiť.

Nedostatočne boli vyučujúcimi podporované **poznávacie schopnosti** žiakov, v UO na nevyhovujúcej úrovni. Učitelia ich rozvíjali predovšetkým zadávaním úloh na rozvoj zapamätania a porozumenia a úloh na aplikáciu, pri ktorých žiaci ŠO (90,9 %) aj UO (74,3 %) vedeli použiť získané i osvojené vedomosti, porovnávali vzťahy medzi informáciami, identifikovali príčiny vzťahov, vzájomnú interakciu a hierarchiu. Ak žiaci ŠO dostali príležitosť, dve tretiny z nich vedeli riešiť úlohy zamerané na analýzu. Vykonávali rozbor informácií, identifikovali príčinné vzťahy a zdôvodňovali ich. Úlohy na rozvíjanie tvorivosti boli zadávané výnimočne, najmä v UO (83 %), ale jednotlivci prejavili schopnosť ich riešiť.

Príležitosť byť aktívny v procese učenia sa dostali žiaci na všetkých hodinách, ale mnohí z nich prejavili pasivitu a nechotu spolupracovať s učiteľmi. Najmä v UO niektorí žiaci reagovali na podnety učiteľov sporadicky a nedokázali prichádzať s novými nápadmi pri riešení úloh. Možnosť uvedomiť si svoje chyby a ich príčiny dostali žiaci ŠO aj UO len ojedinele. Žiaci taktiež neboli vedení k hodnoteniu svojho učebného výkonu, k posudzovaniu výsledkov činnosti triedy a k akceptácii rady alebo kritiky od rovesníkov a učiteľov. V oblasti rozvíjania **občianskych kompetencií** nemali žiaci vytvorený dostatočný priestor na vyjadrenie svojho názoru. Ak žiaci ŠO príležitosť dostali, z väčšej časti ho vedeli odôvodniť a rešpektovať názor iných. Pri rozvíjaní **sociálnych kompetencií** žiaci dodržiavali dohodnuté pravidlá správania, svoje správanie regulovali s ohľadom na požiadavky učiteľov a voči spolužiakom i učiteľom sa správali empaticky. Práca v tíme bola obmedzená, väčšiu možnosť pracovať v tíme mali žiaci ŠO. Výsledky svojej práce vo väčšine prípadov neprezentovali a k ich objektívnemu posúdeniu a zdôvodneniu došlo v UO iba na jednej hodine.

GRAF 84 Preukázanie poznávacích kompetencií žiakov SOŠ vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia

a) Dokázali riešiť úlohy na rozvoj zapamätania a porozumenia.

b) Dokázali riešiť úlohy na aplikáciu.

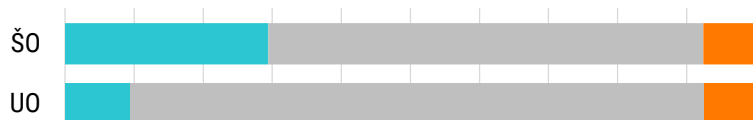
c) Dokázali riešiť úlohy na analýzu.

d) Dokázali riešiť úlohy na hodnotenie.

e) Dokázali riešiť úlohy na rozvíjanie tvorivosti.

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

vedeli nedostali príležitosť nevedeli

GRAF 85 Preukázanie kompetencií k celoživotnému učeniu sa a sociálnych zručností a schopností žiakov vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia

a) Uvedomovali si potrebu autonómneho učenia.

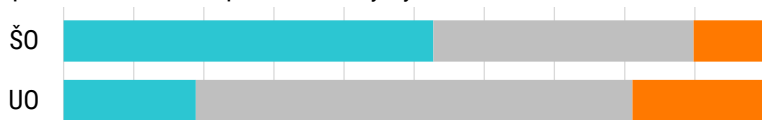
b) Prejavili zručnosť v sebahodnotení a hodnotení spolužiakov.

c) Preukázali sociálne kompetencie (empatiu, ústretovú komunikáciu).

d) Preukázali schopnosť aktívne počúvať, v diskusii rešpektovať názory iných.

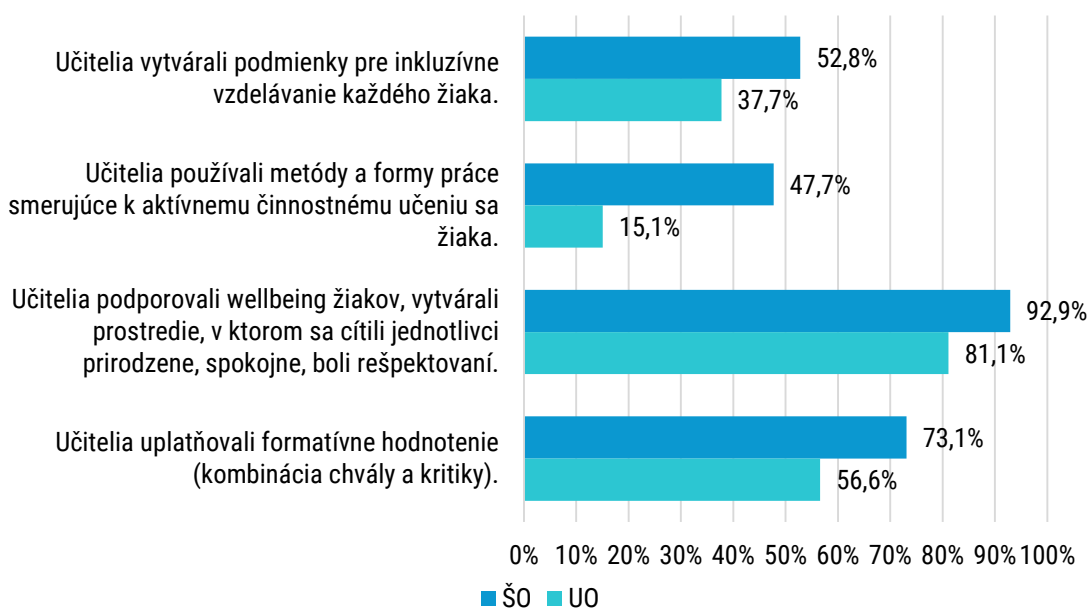
0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

vedeli nedostali príležitosť nevedeli

VYUČOVANIE UČITEĽOM

Zohľadňovanie vzdelávacích potrieb žiakov využitím individuálnych metód a foriem práce, diferenciacia úloh s rozdielnou náročnosťou boli uplatnené učiteľmi len na polovici vyučovacích hodín v ŠO a tretine UO. Učitelia zväčša **nepodporovali efektívne stratégie vyučovania** na rozvoj kritického myslenia a tvorivosti. V úlohách sa zamerali na aplikáciu získaných vedomostí. Na väčšine hodín v ŠO aj UO dostali žiaci príležitosť zmysluplne získať a spracovávať informácie prostredníctvom informačno-komunikačných technológií. Vyučujúci využívali súvislé texty z učebníc, pojmové mapy, z pracovných zošitov alebo cielene pripravených a kopírovaných textov. Na hodinách učitelia uplatňovali výchovno-vzdelávacie intervencie podporujúce pozitívne vzťahy, spoluprácu, toleranciu a vytvárali tak na vyučovaní atmosféru istoty a bezpečia s akceptovaním dohodnutých pravidiel.

GRAF 86 Poskytovanie podporných stimulov pre efektívne stratégie učenia sa každého žiaka vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia

ODBORNÉ TEORETICKÉ VZDELÁVANIE

UČENIE SA ŽIAKA

Žiaci disponovali **komunikačnými spôsobilosťami** na priemernej úrovni. Ich slovný prejav bol zväčša plynulý, spisovne správny s vhodným použitím odbornej terminológie, ojedinele žiaci UO používali nárečie a slangové výrazy. Žiaci vyšších ročníkov (prevažne zameraní na služby zákazníkom) sa vedeli pohotovejšie vyjadrovať a boli schopní spontánnejšie diskutovať. Príležitosť získať a spracovávať informácie s využitím počítačových aplikácií či didaktických programov mali žiaci ŠO aj UO len ojedinele. **Poznávacie kompetencie** žiakov učitelia rozvíjali najmä prostredníctvom úloh zameraných na zapamätanie (91,5 % v ŠO a 88,2 % v UO) a porozumenie (78,7 % v ŠO a 59,2 % v UO). Úlohy smerovali prevažne k reprodukcii učiva, ktoré si mali žiaci osvojiť. Analytické úlohy dokázali riešiť takmer dve tretiny žiakov ŠO (57,9 %) a tretina žiakov UO (26,3 %). Úlohy na hodnotenie a rozvíjanie kreativity boli najmä v UO zadávané sporadicky (84,2 %).

Takmer všetci žiaci sa zapájali do procesu učenia sa, ale málo prichádzali s vlastnými nápismi a postupmi pri riešení zadaných úloh. Rozpoznať vlastné chyby dokázali spravidla len jednotlivci. Väčšinou žiaci s chybou nepracovali, nedokázali si ju uvedomiť, identifikovať jej príčinu ani ju následne korigovať. Ak spravili chybu, až po upozornení učiteľom si ju dokázali uvedomiť. Rozvíjanie **kompetencií k celoživotnému učeniu sa** negatívne ovplyvnilo nedostatočné rozvíjanie schopnosti hodnotenia a sebahodnotenia. Pri diskusii, ktorá rozvíjala **občianske kompetencie**, žiaci zväčša

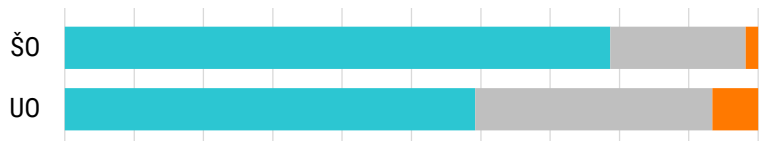
aktívne počúvali a navzájom tolerovali svoje názory. Na mnohých hodinách žiaci nedostali príležitosť argumentačne podporiť svoje názory či postoje. Pri rozvíjaní **sociálnych kompetencií** žiaci preberali osobnú zodpovednosť za svoje konanie, preukázali empatiu, ústretovosť, ale len na štvrtine hodín v ŠO aj v UO pracovali v skupinách.

GRAF 87 Preukázanie poznávacích kompetencií žiakov v predmetoch odborného teoretického vzdelávania

a) Dokázali riešiť úlohy na rozvoj zapamätania a porozumenia.

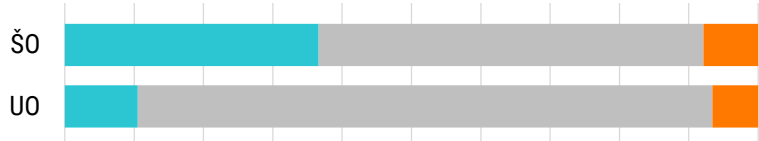
b) Dokázali riešiť úlohy na aplikáciu.

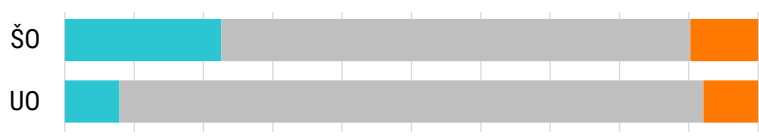
c) Dokázali riešiť úlohy na analýzu.

d) Dokázali riešiť úlohy na hodnotenie.

e) Dokázali riešiť úlohy na rozvíjanie tvorivosti.

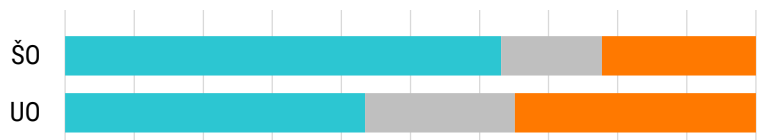

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

vedeli nedostali príležitosť nevedeli

GRAF 88 Preukázanie kompetencií k celoživotnému učeniu sa a sociálnych zručností a schopností žiakov v predmetoch odborného teoretického vzdelávania

a) Uvedomovali si potrebu autonómneho učenia.

b) Prejavili zručnosť v sebahodnotení a hodnotení spolužiakov.

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

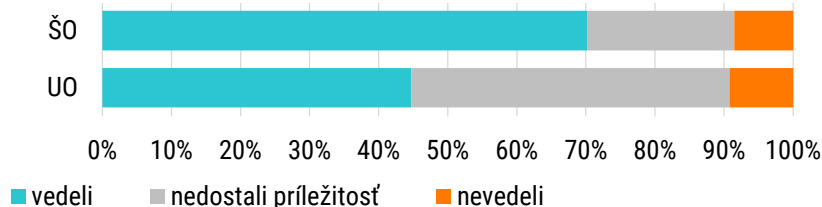
vedeli nedostali príležitosť nevedeli

GRAF 89 Preukázanie kompetencií k celoživotnému učeniu sa a sociálnych zručností a schopností žiakov v predmetoch odborného teoretického vzdelávania (pokračovanie)

c) Preukázali sociálne kompetencie (empatiu, ústretovú komunikáciu).

d) Preukázali schopnosť aktívne počúvať, v diskusii rešpektovať názory iných.

VYUČOVANIE UČITEĽOM

Učiteľia v malej miere personalizovali vyučovací proces aj napriek tomu, že v jednotlivých triedach boli rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach žiakov. Iba na tretine vyučovacích hodín teoretického vyučovania v UO učiteľia stimulovali učenie sa žiakov. Uprednostnili najmä **tradičné výučbové metódy**, prevažoval výklad, menej často využívali brainstorming, diskusiu a riadený rozhovor. Učiteľia sa zameriavali na aplikáciu získaných teoretických poznatkov v praxi. Na väčšine hodín vhodne využívali **materiálno-technické prostriedky** počas expozície a fixácie učiva. Na hodinách učiteľia uplatňovali výchovno-vzdelávacie intervencie podporujúce **pozitívne vzťahy**, spoluprácu, toleranciu, pozitívnu sociálnu klímu výučby; vytvárali prostredie, v ktorom sa žiaci cítili bezpečne a mohli byť aktívni. Na väčšine hodín uplatňovali **formatívne hodnotenie**, zriedka klasifikáciu, svoje hodnotenie zdôvodnili.

GRAF 90 Poskytovanie podporných stimulov pre efektívne stratégie učenia sa každého žiaka vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia

VÝRAZNÉ POZITÍVA VÝCHOVNO-VZDELÁVACIEHO PROCESU V PREDMETOCH VO JAZYK A KOMUNIKÁCIA A ODBORNOM TEORETICKOM VZDELÁVANÍ

- pozitívna atmosféra istoty a psychického bezpečia na vyučovacích hodinách (ŠO, UO);
- podpora príležitostí na aplikovanie teoretických vedomostí v praxi (ŠO, UO);
- dodržiavanie dohodnutých pravidiel správania a pracovnej disciplíny (UO).

ZLEPŠENIE SI VYŽADUJE VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍ PROCES V PREDMETOCH VO JAZYK A KOMUNIKÁCIA A ODBORNOM TEORETICKOM VZDELÁVANÍ

- uplatňovanie efektívnych stratégií vyučovania rozvíjaním kritického myslenia a tvorivosti (ŠO, UO);
- vytváranie príležitostí na sebahodnotenie a hodnotenie výkonov spolužiakov v procese učenia sa (ŠO, UO);
- zohľadňovanie individuálnych osobitostí žiakov vo vyučovaní (ŠO, UO);
- vytváranie priestoru pre kooperatívnu prácu žiakov (ŠO, UO);
- zaraďovanie stratégie práce s chybou (ŠO).

PRAKTICKÁ PRÍPRAVA

UČENIE SA ŽIAKA

V predmetoch praktickej prípravy žiaci ŠO i UO poznali pracovné techniky a ovládali správne **pracovné postupy pri práci a praktických činnostiach** na priemernej úrovni. Pri vykonávaní praktických činností zväčša prejavili adekvátnu **manuálnu zručnosť a primeranú samostatnosť**, zadania prevažne spracovali a vyhotovili v dohodnutom čase a v primeranej kvalite. Pri jednotlivých činnostiach si vybrali vhodné pracovné náradia a náčinia a primerane s nimi vedeli manipulovať. Žiaci UO mali ojedinele príležitosť získavať informácie prostredníctvom internetu, či pracovať s výučbovým programom. Prepojiť teóriu s praxou a aplikovať osvojené poznatky žiaci zväčša zvládli, v UO prevažne s pomocou učiteľa, resp. MOV. Žiaci ŠO počas praktickej prípravy pracovali dominantne v odborných učebniach, laboratóriách a žiaci UO v dielnach.

GRAF 91 Preukázanie pracovných návykov a zručností žiaka v predmetoch praktickej prípravy

a) Poznali pracovné techniky, postupy a technológie vo svojom odbore.

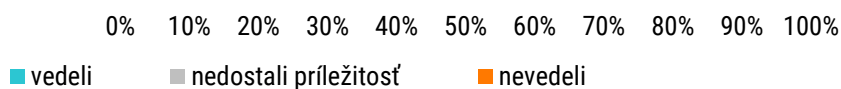
b) Dodržiavali správne postupy pri práci, technologickú a pracovnú disciplínu.

c) Prejavili adekvátnu zručnosť a primeranú samostatnosť pri riešení úloh, vykonávaní pracovných činností.

d) Vedeli používať výučbové a počítačové programy a aplikácie.

Rozvíjanie **tvorivého myslenia** žiakov bolo v oboch skupinách odborov na nízkej úrovni. Žiaci riešili hlavne úlohy na zapamätanie a porozumenie, pri ktorých vedeli prevažne správne reprodukovať osvojené poznatky. V aplikačných zadaniach dokázali lepšie uplatniť skúsenosti s použitím zložitejších techník a technológií žiaci v ŠO. Žiaci technických ŠO, výnimočne aj v UO, na sledovaných hodinách v menšej miere (48,3 % v ŠO a 18,2 % v UO) dostali príležitosť rozvíjať tvorivé myslenie a navrhovať samostatne technologické riešenia alebo pracovné postupy. Často nedokázali pracovať samostatne, činnosti vykonávali bez znakov originality a spoliehali sa na usmernenie vyučujúceho. Pri riešení zložitejších úloh sa najmä vo vyšších ročníkoch (ŠO) prejavovali nedostatky v ich vedomostiach a zručnostiach a žiaci potrebovali pomoc učiteľa, resp. MOV.

GRAF 92 Preukázanie tvorivého myslenia žiaka v predmetoch praktickej prípravy

a) Dokázali riešiť jednoduché úlohy.

b) Dokázali riešiť úlohy na aplikáciu.

c) Dokázali navrhovať riešenia úloh/postupov.

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

■ vedeli ■ nedostali príležitosť ■ nevedeli

VYUČOVANIE UČITEĽOM

Učiteľia a MOV na väčšine sledovaných hodín praktickej prípravy poskytovali žiakom **podporné stimuly pre efektívne učenie sa každého žiaka**, spravidla diferencovali úlohy s ohľadom na ich individuálne schopnosti a uplatňovali kompenzačné metódy v závislosti od vyučovaného predmetu ŠO a UO. Metódy a formy práce smerujúce k aktívnemu činnostnému učeniu sa žiaka uplatňovali v menšej miere na sledovaných hodinách v UO. Ak preberané učivo nadväzovalo na tematické celky (učivo) preberané počas dištančného vzdelávania, učiteľia/MOV zadávali žiakom úlohy na opakovanie, ktoré umožnili diagnostikovať mieru osvojenia vedomostí a praktických zručností žiakov a lepšie utvrdiť preberané učivo. Učiteľia/MOV vhodne využívali **materiálno-technické prostriedky** (suroviny, meradlá, náradie, stroje, IKT, softvér, učebné zdroje, schémy), zabezpečili žiakom pre vykonávanie praktickej prípravy prostredie, ktoré malo podstatné znaky reálneho prostredia ich budúceho povolania. Vyučujúci svojím empatickým prístupom vytvárali **pozitívnu pracovnú atmosféru**, v ktorej sa žiaci cítili bezpečne a uplatňovali výchovno-vzdelávacie intervencie podporujúce pozitívne vzťahy a vzájomnú toleranciu. Na väčšine hodín uplatňovali **formatívne hodnotenie**, optimálne kombinovali chválu aj kritiku, hodnotenie zdôvodnili.

GRAF 93 Poskytovanie podporných stimulov pre efektívne stratégie učenia sa každého žiaka v predmetoch praktickej prípravy

Pri hodnotení učenia sa žiakov boli zistené rozdiely medzi preukázanou úrovňou žiakov ŠO a UO.

Žiaci ŠO na sledovaných hodinách preukázali vyššiu úroveň komunikačných a poznávacích kompetencií vo VO *Jazyk a komunikácia* a *odbornom teoretickom vzdelávaní*.

Žiaci UO na sledovaných hodinách VO *Jazyk a komunikácia* dosiahli nevyhovujúcu úroveň. Súčasne preukázali vyššiu úroveň kompetencií v oblasti rozvíjania *pracovných návykov a zručností* v predmetoch praktickej prípravy, dodržiavali správne postupy pri práci, technologickú a pracovnú disciplínu, pri preukazovaní pracovných návykov mali malú príležitosť využívať výučbové a počítačové programy.

VÝRAZNÉ POZITÍVA VÝCHOVNO-VZDELÁVACIEHO PROCESU V PRAKTICKEJ PRÍPRAVE

- rozvíjanie správnych pracovných návykov a postupov pri práci (ŠO, UO);
- dodržiavanie správnych pracovných a technologických postupov a stanovených bezpečnostných a hygienických noriem v rámci pracovných činností (UO);
- vytváranie atmosféry istoty a psychického bezpečia na vyučovacích hodinách (ŠO, UO).

VÝRAZNÉ NEGATÍVA VÝCHOVNO-VZDELÁVACIEHO PROCESU V PRAKTICKEJ PRÍPRAVE

- rozvíjanie sebahodnotiacich zručností žiakov (ŠO, UO);
- vytváranie priestoru pre rozvíjanie tvorivého myslenia žiakov (ŠO, UO);
- zaraďovanie úloh, v rámci ktorých by mali žiaci príležitosť prepájať teoretické poznatky s praktickou činnosťou (ŠO).

EFEKTÍVNOSŤ NASTAVENÉHO SYSTÉMU PODPORNÝCH OPATRENÍ

Viac ako dve tretiny sledovaných škôl identifikovali nedostatky v teoretických vedomostiach, ako i praktických zručnostiach žiakov v rámci triedy a nastavili rôzne **opatrenia na podporu učenia sa** žiakov zamerané na vyrovnanie rozdielu vo vedomostiach a zručnostiach žiakov spôsobeného dištančnou výučbou. Avšak len 5 SOŠ malo vypracovaný ucelený a premyslený systém opatrení na podporu učenia sa žiakov. K revidovaniu školských vzdelávacích programov pristúpili len tri SOŠ.

Zaraďovanie **inovatívnych foriem** vyučovania uviedla v dotazníkovom prieskume takmer polovica učiteľov a MOV. Zo žiakov to potvrdilo len 20,8 % a absenciu implementácie inovatívnych metód a foriem vyučovania potvrdila priamym pozorovaním aj Štátna školská inšpekcia. Využívanie výučbových aplikácií deklarovala takmer polovica učiteľov/MOV, ale potvrdila to iba pätina žiakov. Školskí inšpektori asi na 80 % hodín zaznamenali použitie vhodných **materiálnych prostriedkov** vo vzťahu k stanoveným cieľom, avšak výpočtovú techniku využívali prevažne vyučujúci, nie žiaci. Výrazný rozdiel v odpovediach učiteľov a žiakov bol v uplatňovaní individuálneho prístupu a diferenciacie úloh a zadaní podľa špecifických potrieb žiaka, ktoré deklarovali v dotazníkoch takmer všetci učители, ale minimum žiakov to aj potvrdilo.

Z priamych pozorovaní na vyučovacích hodinách vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia a odborného teoretického vzdelávania vyplynulo, že na troch štvrtinách hodín UO a viac ako na polovici pozorovaných hodín ŠO **individuálny prístup a diferenciacia úloh nebola použitá**. Na sledovaných hodinách vo všetkých SOŠ **neboli** v dostatočnej miere rozvíjané **poznávacie kompetencie** zadávaním úloh na vyššie myšlienkové procesy (hodnotenie a kreativita). Pri riešení úloh na analýzu žiaci potrebovali často pomoc učiteľa/MOV. Napriek tomu, že takmer všetci učители/MOV v dotazníku uviedli, že vytvárajú priestor na rozvíjanie sebahodnotiacich zručností žiakov a hodnotenie spolužiakov, rozvíjanie sebahodnotiacich zručností potvrdilo v dotazníku len 41,4 % žiakov a hodnotenie práce spolužiakov len 31,1 % žiakov. Názor takmer všetkých učiteľov, že začleňujú aktivity skupinovej práce s prvkami kooperácie viac ako polovica žiakov nepotvrdila, na hospitovaných hodinách bola uplatnená na tretine z nich. Jednotnosť vo výrokoch učiteľov a žiakov bola v zhodnotení rovesníckeho učenia, ktoré malo pozitívny vplyv na podporu učenia sa žiakov. Efektívnosť opatrení zameraných na podporu učenia podporilo na **polovici škôl** aj zaradenie **blokového vyučovania** odborných predmetov či organizovanie tematických dní, workshopov, exkurzií a besied. Tvrdenie takmer 80 % učiteľov/MOV, že v edukácii uplatňujú **formatívne hodnotenie**, korešpondovalo so zisteniami školských inšpektorov.

Podpora wellbeingu žiakov sa prejavila na hodinách teoretického vzdelávania a praktickej prípravy vytváraním bezpečného a motivujúceho vzdelávacieho prostredia takmer vo všetkých SOŠ, na 8 SOŠ aj realizáciou triednych aktivít zameraných na obnovenie a upevnenie vzťahov v rovesníckych skupinách a v 1 škole realizovaním programov primárnej prevencie rizikového správania žiakov.

Opatrenia v oblasti podpory žiakov **v čase mimo vyučovania** väčšina škôl nerealizovala. Len minimum žiakov potvrdilo stretávanie sa so školským špeciálnym pedagógom (10 %), čo mohlo byť spôsobené tým, že na kontrolovaných školách pracovali iba 4, z toho 2 na čiastočný úväzok. Výrazný rozdiel bol v tvrdeniach učiteľov a žiakov týkajúcich sa individuálnej podpory a doučovania. Podľa vyjadrení 77,4 % pedagógov poskytovalo žiakom doučovanie, čo ale potvrdilo len minimum žiakov (6,8 %). Len 2 školy organizovali pre svojich žiakov *Letnú školu* s cieľom umožniť im zdokonalenie ich praktických zručností a návykov, ktoré počas dištančného vzdelávania neboli dostatočne rozvíjané. Takmer všetky SOŠ poskytovali zákonným zástupcom žiakov online konzultácie. Väčšina žiakov uviedla, že rodičia sa o ich známky zaujímajú (91,9 %). Podľa výsledkov dotazníka sa počas dištančného vzdelávania posilnila spolupráca medzi učiteľmi. Spoluprácu s komunitnými centrami, najmä pri distribúcii pracovných listov žiakom zo SZP a MRK, potvrdili však len 2 školy.

Skvalitnenie práce a vzdelávania pedagogických zamestnancov realizovali dve tretiny SOŠ najmä zabezpečením interného vzdelávania pedagógov v oblasti využívania digitálnych nástrojov pre dištančné a hybridné vzdelávanie so zameraním na zvyšovanie IKT kompetencií. Len pätina pedagogických zamestnancov potvrdila odbornú terapeutickú pomoc pri riešení vlastných problémov.

Súbor podporných mechanizmov, ktoré školy uplatnili pri vzdelávaní žiakov ohrozených školským neúspechom v dôsledku neplnohodnotného dištančného vzdelávania, boli na väčšine škôl nekomplexné, málo účinné a ich dosah na odstránenie možného deficitu v teoretických vedomostiach a praktických zručnostiach žiakov nebol postačujúci.

VÝRAZNE POZITÍVNE ZISTENIA

- vytváranie pozitívnej atmosféry istoty a bezpečia, v ktorej sa žiaci cítia rešpektovaní a spokojní;
- použitie vhodných materiálnych prostriedkov vo vzťahu k stanoveným cieľom.

OBLASTI VYŽADUJÚCE ZLEPŠENIE

- diagnostikovanie teoretických vedomostí a praktických zručností žiakov po skončení DV zamerané na identifikovanie rozdielov vo vedomostiach a zručnostiach v rámci triedy;
- nastavenie systému účinných opatrení vzhľadom na zistenia z diagnostiky žiakov a využívanie možností úpravy učebných osnov a učebného plánu v zmysle ŠVP;
- poskytovanie Letnej školy, doučovania, alebo konzultácií na vyrovnávanie rozdielov vo vzdelávaní pre žiakov menej úspešných vo vzdelávaní;
- uplatňovanie špecifických pedagogických intervencií a diferencovanie úloh a zadaní podľa špecifických potrieb a možností žiaka;
- uplatňovanie efektívnych stratégií vyučovania, ktoré stimulujú aktívne učenie sa žiakov, podporujú ich metakogníciu, rozvíjajú vyššie myšlienkové procesy a hodnotiace zručnosti;
- zaraďovanie kooperatívnych foriem práce žiakov do vyučovacieho procesu a ponechať tak žiakom priestor na diskusiu a zdieľanie skúseností;
- spolupráca s poradenskými zariadeniami v regióne v oblasti vzdelávania ohrozených skupín žiakov, podpora interného a externého vzdelávania pedagogických zamestnancov.

ORGANIZÁCIA, PODMIENKY A REALIZÁCIA ONLINE VZDELÁVANIA

V dôsledku epidemickej situácie ŠŠI v termíne od 16. 2. 2022 do 18. 2. 2022 realizovala kontrolu priebehu organizácie, podmienok a realizácie online vzdelávania v jednej súkromnej strednej odbornej škole s vyučovacím jazykom slovenským.

V škole sa vzdelávalo **243** žiakov v **2** študijných odboroch. Výchovno-vzdelávací proces zabezpečovalo **25** pedagogických a odborných zamestnancov, z ktorých 21 počas nepriaznivej epidemiologickej situácie vyučovalo online a 2 boli aktuálne práceneschopní.

PODMIENKY DIŠTANČNÉHO VZDELÁVANIA

Dištančné vzdelávanie bolo realizované **online synchronnou formou**, pričom pedagógovia počas online vyučovania využívali dve platformy. Učitelia na komunikáciu so žiakmi a ich zákonnými zástupcami využívali školský systém EduPage a elektronickú poštu. Riaditeľ v dotazníku deklaroval úpravu foriem a metód DV a prispôsobenie hodnotenia pre žiakov so ŠVVP, avšak tieto upravené podmienky neboli zapracované v internom dokumente. Z kompenzačných opatrení na minimalizáciu vedomostných rozdielov spôsobených DV riaditeľ v dotazníku uviedol poskytovanie podporných vzdelávacích materiálov, možnosť konzultácií, predĺženie termínu odovzdávania vypracovaných materiálov ako podklad na hodnotenie, predĺženie termínu písomného alebo ústneho skúšania.

ORGANIZAČNÝ RÁMEC DIŠTANČNÉHO VZDELÁVANIA

Škola stanovila jednotné pravidlá dištančného vzdelávania (pravidlá komunikácie, pravidlá správania, pravidlá spôsobov overovania vedomostí žiakov) vrátane pravidiel evidencie dochádzky, ktoré zapracovala v internom predpise školy. Všetci žiaci a ich zákonní zástupcovia boli s pravidlami oboznámení. Dištančné vyučovanie sa realizovalo podľa rozvrhu prezenčného vyučovania bez zmien. Žiadne predmety (vrátane voliteľných) neboli z rozvrhu vynechané ani redukované. Priemerný podiel

počtu online hodín v týždennom rozvrhu tried bol 54,2 % týždenného počtu hodín v čase prezenčného vyučovania. Vyučovacie hodiny, ktoré neboli odučené online, sa realizovali formou offline vzdelávania. Učitelia žiakom zasielali prostredníctvom informačného systému EduPage učebné materiály a zadania úloh, ktoré v domácom prostredí vypracovali. Dĺžka online hodín nebola skrátená (trvali 45 minút). V čase konania tematickej inšpekcie sa neuskutočňovala praktická príprava žiakov. Sledovaný subjekt neevidoval žiakov s nedostatočnými materiálno-technickými podmienkami pre DV. Škola zapožičala notebooky všetkým, ktorí nemali vhodné digitálne vybavenie. Zo zistení ŠŠI vyplynulo, že internetové pripojenie nebolo vždy kvalitné, a preto učitelia zabezpečovali žiakom so slabým internetovým spojením dvakrát týždenne distribúciu pracovných listov, didakticky spracovaného učiva a zadaní domácich úloh.

ZISTENIA Z PRIAMEHO POZOROVANIA ONLINE VYUČOVANIA

Priame pozorovanie vyučovacieho procesu sa uskutočnilo na **8** vyučovacích hodinách predmetov slovenský jazyk a literatúra, anglický jazyk, nemecký jazyk v študijných odboroch a na **6** vyučovacích hodinách v predmetoch odborného teoretického vzdelávania, z toho **2** v študijnom odbore 6341 M škola podnikania (účtovníctvo, ekonomika) a **4** v študijnom odbore 7237 M informačné systémy a služby (informačné zdroje, informačné a komunikačné technológie, úvod do robotiky, manažment).

Vyučujúci na všetkých hospitovaných hodinách vykonali zreteľnú evidenciu prítomnosti žiakov. Žiaci sa na vyučovaciu hodinu pripájali načas a dodržiavali stanovené pravidlá. Takmer na všetkých hodinách učitelia stanovili jasné a zrozumiteľné ciele vyučovania (85,7 %). Polovica sledovaných hodín bola premyslene zorganizovaná a realizovaná, mala dynamický priebeh (57,1 %). Na zvyšných hodinách dominovalo vypracovávanie cvičení z učebnice, príp. pracovných listov. Takmer všetky sledované hodiny z hľadiska technického vybavenia a internetového pripojenia prebiehali plynule. Pedagógovia sprístupňovali poznatky zrozumiteľným spôsobom, na väčšine hodín zaraďovali aktivity rešpektujúce pracovné tempo každého žiaka. Diferenciácia úloh, činností a aktivít vzhľadom na individuálne špecifické vzdelávacie potreby znevýhodnených žiakov absentovala.

Vo vyučovacom procese **neboli uplatňované efektívne stratégie vyučovania**. Učitelia v nepatrnej miere zaraďovali do online hodín kombinácie aktivizujúcich vyučovacích metód a foriem práce. Pedagógovia zadávali úlohy podporujúce vyššie myšlienkové procesy ojedinele. Kognitívne kompetencie boli rozvíjané prioritne na nižších úrovniach myšlienkových procesov. Na väčšine hodín vyučujúci poskytovali žiakom spätnú väzbu na kvalitu a dosiahnuté výsledky ich činností, avšak podnecovanie žiakov k rozvoju hodnotiacich kompetencií (sebahodnotenie a rovesnícke hodnotenie) nebolo na sledovaných hodinách pozorované. Učitelia len v obmedzenej miere viedli žiakov k prezentovaniu nových nápadov a postupov pri riešení úloh. Inšpektori takmer na 40 % hodín nezaevidovali podporovanie žiakov k aktivite interaktívnou komunikáciou medzi pedagógom a žiakom, prípadne interakciou medzi žiakmi navzájom. Na polovici sledovaných hodín žiaci využívali nielen učebnice a pracovné listy, ale aj ďalšie učebné zdroje z internetového prostredia.

Komunikácia zo strany učiteľov bola ústretová a empatická, žiaci rešpektovali pravidlá vzájomnej komunikácie.

4.2 OPRÁVNENIE STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLY POUŽÍVAŤ OZNAČENIE PODNIKOVÁ ŠKOLA

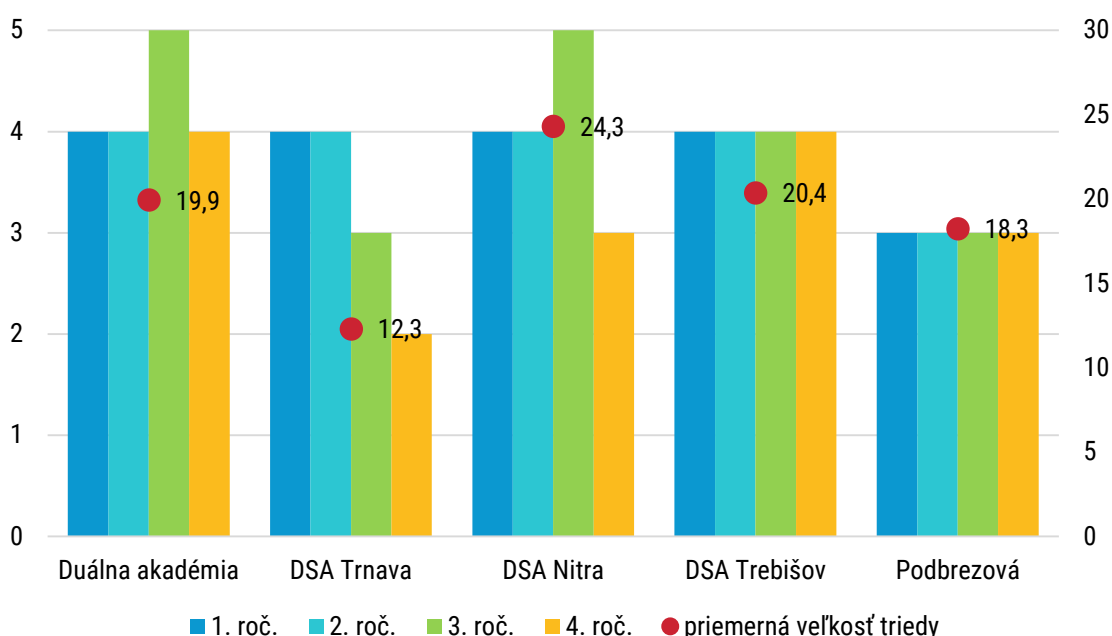
Novelizácia zákona o odbornom vzdelávaní a príprave (zákon č. 61/2015 Z. z.) v roku 2018 zaviedla **inštitút podnikovej školy s cieľom podporiť zamestnávateľov**, ktorí sú zriaďovateľmi strednej odbornej školy a pripravujú si v rámci tejto školy svoje budúce pracovné sily. Získanie oprávnenia používať označenie podniková škola vydáva ministerstvo školstva na žiadosť školy, ktorá spĺňa **podmienky pre získanie oprávnenia** (stredná odborná škola je zriadená právnickou osobou; má najmenej dve triedy denného štúdia v každom ročníku; má najmenej 50 % žiakov 1. ročníka v dennej forme štúdia,

ktorí uzatvorili so zamestnávateľom učebnú zmluvu a má najmenej 50 % žiakov v posledných dvoch ročníkoch v dennej forme štúdia, ktorí uzatvorili so zamestnávateľom zmluvu o budúcej pracovnej zmluve. Od roku 2022 bolo znenie poslednej podmienky zmenené. Predchádzajúce znenie vyžadovalo najmenej 50 % **všetkých žiakov v dennej forme štúdia**, ktorí uzatvorili so zamestnávateľom zmluvu o budúcej zmluve.). Podniková škola je vylúčená z plánovacieho procesu určovania maximálneho počtu žiakov 1. ročníka stredných škôl.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR uvádza **šesť súkromných stredných odborných škôl** oprávnených používať označenie „podniková škola“. Podľa legislatívy (zákon o odbornom vzdelávaní a príprave) ministerstvo odníma oprávnenie pri zistení o nesplnení legislatívnych podmienok pre získanie tohto oprávnenia. Oprávnenie používať označenie podniková škola bolo **kontrolované ŠŠI v piatich SSOŠ** v období od januára do marca 2022 s vyučovacím jazykom slovenským v zriaďovateľskej pôsobnosti 3 právnických subjektov¹.

V sledovaných školách bol proces výchovy a vzdelávania realizovaný v 13 4-ročných študijných odboroch (2262 K hutník operátor, 2411 K mechanik nastavovač, 2413 K mechanik strojov a zariadení, 2426 K programátor obrábacích a zvracích strojov, 2447 K mechanik hasičskej techniky, 2495 K autotronik, 2679 K mechanik mechatronik, 2697 K mechanik elektrotechnik, 2840 M biotechnológia a farmakológia, 3667 K technik vodár vodohospodár, 3968 M logistika, 8221 M 05 dizajn – priemyselný dizajn, 7649 M učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo), v siedmich 3-ročných učebných odboroch (2275 H hutník, 2433 H obrábač kovov, 2683 H 11 elektromechanik – silnoprúdová technika, 2487 H autoopravár, 2487 H 01 autoopravár – mechanik, 3355 H stolár, 6475 H technicko-administratívny pracovník), v dvoch 2-ročných učebných odboroch (2478 F strojárska výroba, 3161 F praktická žena), v nadstavbovom štúdiu (2675 L elektrotechnika, 2414 L strojárstvo, 6476 L technicko-ekonomický pracovník) a v 1 SOŠ aj v pomaturitnom špecializačnom štúdiu (7649 N učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo a 7518 Q špeciálna pedagogika). V dennej forme štúdia sa vzdelávalo 1 433 žiakov (mimo nadstavbového a pomaturitného štúdia).

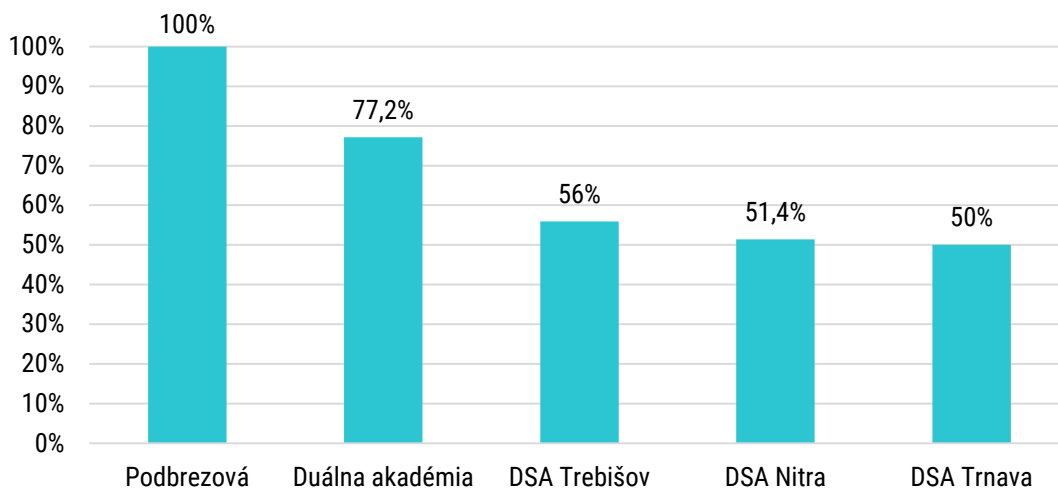
GRAF 94 Počet tried v dennom štúdiu (ľavá os) a priemerná veľkosť triedy (pravá os)

¹Deutch-Slowakische Akademien, a. s. Brezno (SSOŠ DSA, Koniarekova 17, Trnava; SSOŠ polytechnická DSA, Novozámocká 220, Nitra; SSOŠ DSA, Komenského 12, Trebišov); Duálna akadémia, záujmové združenie právnických osôb (SSOŠ automobilová Duálna akadémia, J. Jonáša 5, Bratislava); Železiarne Podbrezová, a. s. (SSOŠ – súkromná stredná odborná škola, Družby 554/64, Podbrezová). V SSOŠ technickej Dr. Janského 10, Žiar nad Hronom, ktorej bolo udelené oprávnenie vo februári 2022, inšpekcia nebola vykonaná vzhľadom na to, že pre získanie udelenia oprávnenia sa podmienky overovali pri vydávaní oprávnenia.

Kontrolované SOŠ splnili podmienku zriadenia **najmenej dvoch tried denného štúdia v každom ročníku** v ŠO a UO (vynímajúc nadstavbové a pomaturitné štúdium), pričom neboli porušené podmienky vzhľadom na minimálnu priemernú veľkosť triedy na škole. Podiel žiakov 1. ročníka v dennej forme štúdia s uzavretou učebnou zmluvou (t. j. **podiel prvákov v duálnom vzdelávaní**) bol takisto v súlade s legislatívnymi požiadavkami (minimálne 50 % žiakov v dennej forme štúdia 1. ročníka).

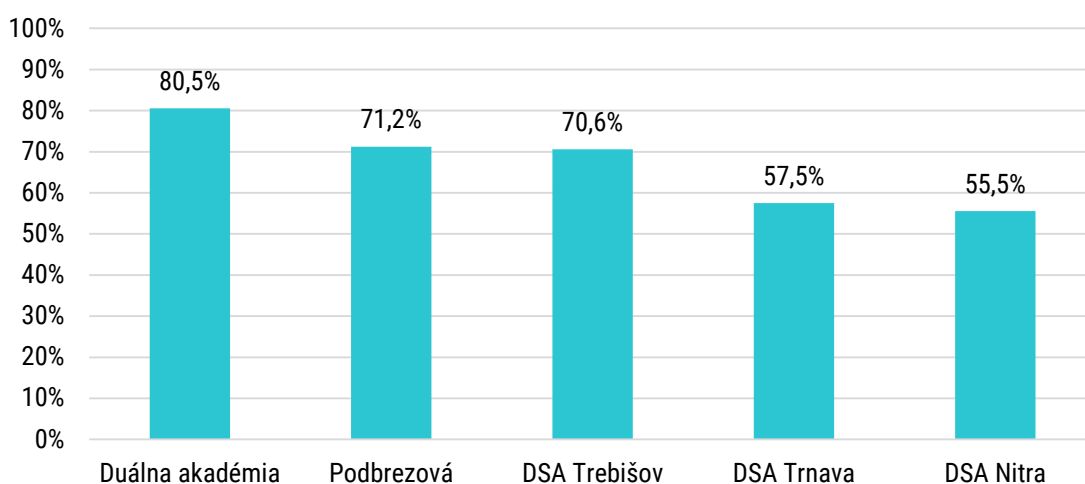
GRAF 95 Podiel žiakov prvého ročníka denného štúdia s uzavretou učebnou zmluvou (duál)

Z celkového počtu **1 433 žiakov denného štúdia** zmluvu o budúcej pracovnej zmluve so zamestnávateľom podpísalo **967 žiakov (67,5 %)**, pričom percento uzatvorených zmlúv v každom z kontrolovaných subjektov **bolo vyššie ako 50 %**.

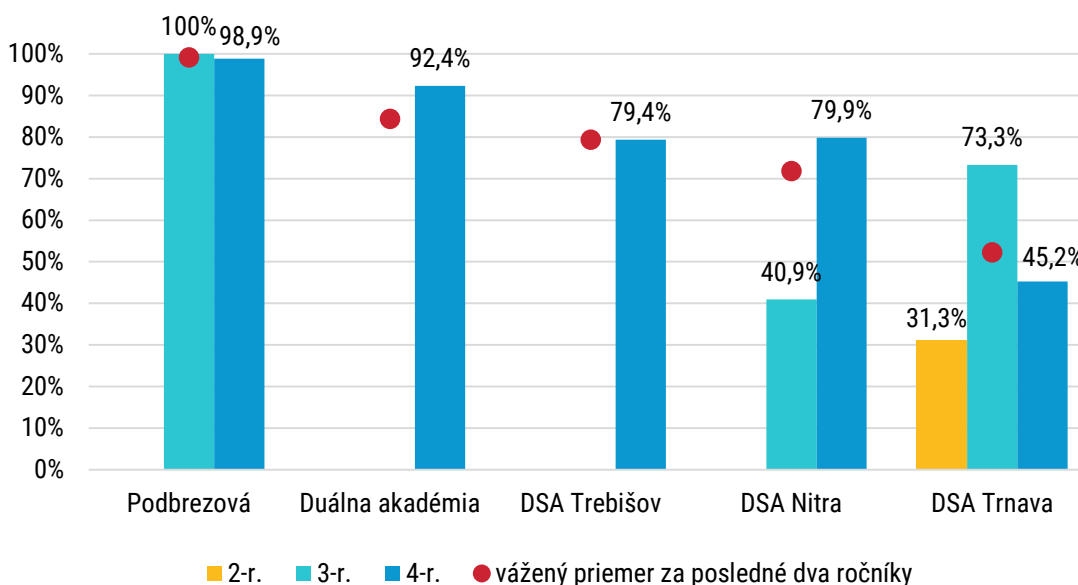
V **posledných dvoch ročníkoch** podiel žiakov denného štúdia s podpísanou zmluvou takisto **presahoval 50 %** za každú školu, pričom výpočet zohľadňuje dĺžku jednotlivých UO a ŠO. Tento prepočet reflektuje nové znenie podmienky o veľkosti podielu žiakov v dennej forme štúdia so zmluvou o budúcej zmluve. To znamená, že školy aj bez prechodného ustanovenia spĺňali túto podmienku k nadobudnutiu účinnosti legislatívnej zmeny schválenej po začiatku školského roka 2021/2022².

GRAF 96 Podiel žiakov v dennej forme štúdia so zmluvou o budúcej zmluve za celú školu

²Legislatívna zmena schválená v októbri 2021

GRAF 97 Podiel žiakov v dennej forme štúdia v posledných dvoch ročníkoch so zmluvou o budúcej zmluve, podľa dĺžky odboru

4.3 UKONČOVANIE ŠTÚDIA V STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLE – REALIZÁCIA ZÁVEREČNÝCH SKÚŠOK

Cieľom tematickej inšpekcie bolo zistiť stav realizácie záverečných skúšok v SOŠ v čase po pandémie. Vzhľadom na to, že v čase dištančného vzdelávania nemali žiaci pripravujúci sa v systéme duálneho vzdelávania a ostatní žiaci zabezpečené rovnaké podmienky, inšpekcia sa zameriavala i na porovnanie ich preukázaných pracovných zručností a teoretických vedomostí. Predmetná školská inšpekcia sledovala cieľ prostredníctvom rozhovoru s riaditeľmi škôl, triednymi učiteľmi a členmi skúšobných komisií, dotazníkmi zadávanými zamestnávateľom, ktorí poskytovali odborné vzdelávanie a prípravu žiaka v SDV, pozorovaním priebehu záverečných skúšok a kontrolou dokumentácie k ZS.

Organizáciu ZS, zloženie skúšobných komisií, kompetencie a povinnosti predsedov skúšobných komisií, ako aj hodnotenie ZS sa v tomto školskom roku realizovalo bez relevantného platného právneho predpisu. Novela školského zákona účinná od 1. 1. 2022 tieto ustanovenia zrušila, ministerstvo školstva malo vydať všeobecne záväzný právny predpis, ktorý by uvedené procesy upravoval. Vzhľadom na to, že k termínu realizácie ZS (podobne aj pri maturitných a absolventských skúškach) nebol vydaný žiadny záväzný právny predpis, postupovali školy a predsedovia skúšobných komisií podľa už neplatných ustanovení zákona. Vyhláška MŠVVaŠ SR č. 224/2022 Z. z. o strednej škole nadobudla účinnosť 1. 7. 2022, teda po realizácii záverečných skúšok.

Kontrolovaných bolo **11** štátnych SOŠ, všetky s vyučovacím jazykom slovenským. V sledovaných SOŠ školská inšpekcia overila realizáciu ZS v 10 učebných odboroch. Celkový počet žiakov v kontrolovaných odboroch bol **117**, z nich **50** sa pripravovalo v systéme duálneho vzdelávania u **21** zamestnávateľov.

V školskom roku 2021/2022 z celkového počtu žiakov **117**, ktorí úspešne ukončili 3. ročník, sa nezúčastnili ZS 2 žiaci zo zdravotných dôvodov. Záverečnú skúšku vykonal **115** žiakov, z nich **22** žiakov so zdravotným znevýhodnením.

TABUĽKA 31 Údaje o kontrolovaných učebných odboroch

Učebný odbor podľa skupiny odborov ŠVP	Počet žiakov 3. ročníka v kontrolovanom UO		Počet žiakov, ktorí realizovali odborný výcvik v 3. ročníku			
			v SDV	v dielni	mimo SDV u zamestnávateľa, ktorý	
	spolu	z nich žiaci so ZZ			zabezpečoval aj SDV	nezabezpečoval aj SDV
Skupina 24	63	13	32	14	11	6
Skupina 26	8	5	2	0	0	6
Skupina 33	14	4	5	9	0	0
Skupina 45	14	0	5	0	0	9
Skupina 64	18	0	6	8	0	4
Celkovo	117	22	50	31	11	25

V každom kontrolovanom odbore bola ustanovená 1 skúšobná komisia, ktorá bola spoločná pre žiakov v SDV a aj pre žiakov mimo SDV. Iba dve školy vypracovali témy pre praktickú časť ZS samostatne pre žiakov v SDV (pre 2 zamestnávateľov) a osobitne pre žiakov, ktorí sa nevzdelávali v SDV. Témy pre teoretickú časť ZS mali všetky školy identické pre žiakov v SDV a mimo SDV.

PRIPRAVENOSŤ ŠKOLY NA ZÁVEREČNÚ SKÚŠKU

Organizáciu a priebeh všetkých ZS zabezpečili skúšobné komisie. Predsedov skúšobných komisií pre ZS vymenoval v termíne do 15. apríla príslušný orgán miestnej štátnej správy v školstve. Ďalších členov skúšobných komisií pre ZS, ktorí boli pedagogickými zamestnancami príslušnej strednej školy, vymenovali riaditelia škôl v stanovenom termíne. Záverečné skúšky boli členené na teoretickú časť a praktickú časť. **Témy** na praktickú časť ZS vypracovali majstri odbornej výchovy v spolupráci s učiteľmi odborných predmetov a témy na teoretickú časť vypracovali učelia odborných predmetov v spolupráci s MOV v stanovenom počte a s uvedením učebných pomôcok. S výnimkou 1 SOŠ schválili riaditelia škôl na návrh predsedu predmetovej komisie do 31. marca témy na jednotlivé časti ZS.

Štátna školská inšpekcia skonštatovala, že na všetkých SOŠ boli vyhotovené témy na základe vzdelávacích štandardov pre praktickú prípravu uvedených v príslušnom štátnom vzdelávacom programe pre odborné vzdelávanie a prípravu.

Riaditelia SOŠ predložili témy ZS na vyjadrenie vecne príslušnej stavovskej organizácii alebo profesijnej organizácii k jednotlivým učebným odborom.

TABUĽKA 32 Vyjadrenie stavovských a profesijných organizácií k obsahu záverečnej skúšky

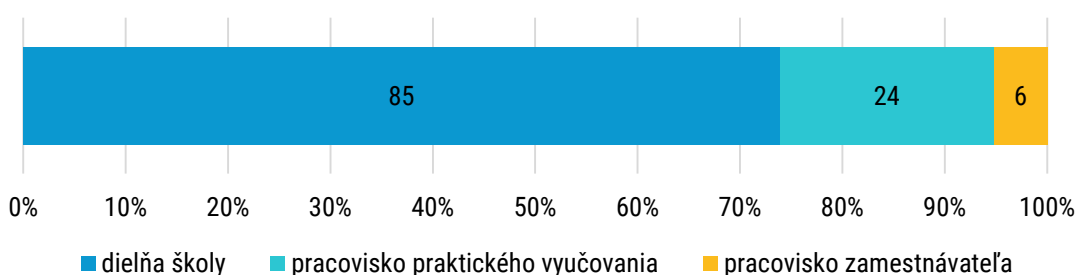
Vecne príslušná stavovská organizácia alebo profesijná organizácia	Počet škôl
Slovenská obchodná a priemyselná komora	5
Republiková únia zamestnávateľov	4
Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora	1
Asociácia priemyselných zväzov a dopravy	1

Takmer všetky SO/PO sa k obsahu ZS vyjadrili formálne. Iba *Asociácia priemyselných zväzov a dopravy* sa s pripomienkami a návrhmi na zmeny vyjadrila k obsahu teoretickej a praktickej časti, avšak pripomienky na úpravu zadania pre praktickú časť ZS škola neakceptovala. Riaditeľ 1 SOŠ predložil *Slovenskej obchodnej a priemyselnej komore* témy ZS v stanovenom termíne, ale k obsahu tém ZS sa nevyjadrila.

ORGANIZÁCIA ZÁVEREČNEJ SKÚŠKY

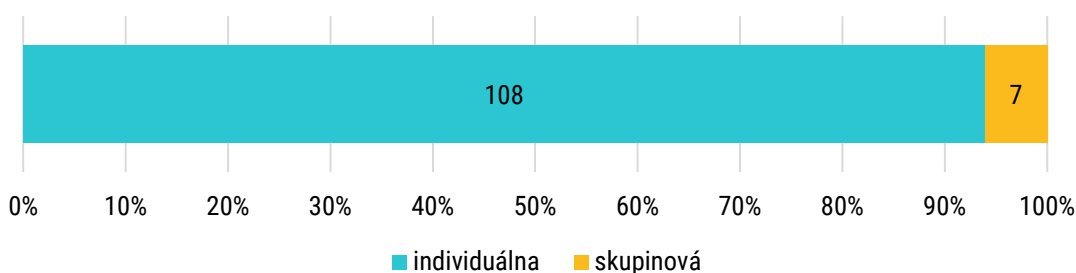
Všetkých 11 sledovaných SOŠ dodržalo termín konania obidvoch častí ZS v riadnom skúšobnom období. Školy vykonali jednotlivé časti ZS v stanovenom poradí. Na **pracovisku praktického vyučovania** vykonalo praktickú časť ZS 24 žiakov (20 v SDV, 4 mimo SDV). V 7 SOŠ organizovali praktickú časť ZS pre žiakov v SDV a mimo SDV v **dielni školy** alebo na **pracovisku zamestnávateľa**. Teoretickú časť ZS organizovali všetky školy v učebni školy.

GRAF 98 Miesto konania praktickej časti záverečnej skúšky

Praktická časť ZS trvala podľa povahy učebného odboru najviac 24 hodín, okrem 1 SOŠ, kde si žiaci UO 6444 H čašník, servírka vyžrebovali zo schválených 15 tém jednu tému a tú spracovali do podoby dokumentu obsahujúceho zväčša teoretické poznatky a fotodokumentáciu. V ďalšej SOŠ bola praktická časť ZS u 7 žiakov v UO 6444 H čašník, servírka skupinová. Ostatní žiaci vykonali praktickú časť ZS individuálne.

GRAF 99 Druh praktickej časti záverečnej skúšky

Záverečnú skúšku konalo 22 žiakov so zdravotným znevýhodnením. Predsedovia skúšobných komisií primerane v závislosti od miery ich obmedzenia 8 žiakom **predĺžili čas** trvania teoretickej skúšky o 25 % a 1 žiakovi o 50 %. 13 žiakom so ZZ nebolo potrebné upraviť čas trvania skúšok.

PRIEBEH ZÁVEREČNEJ SKÚŠKY

Materiálno-technické zabezpečenie všetkých pracovísk bolo vyhovujúce a vytváralo predpoklad na objektívne overenie získaných vedomostí, zručností a schopností žiakov príslušného UO. Miesto výkonu **praktickej časti záverečnej skúšky** na všetkých kontrolovaných školách bolo pripravené tak, aby zaistilo bezpečné podmienky a ochranu zdravia žiakov. Členovia skúšobných komisií priebežne kontrolovali priebeh praktickej časti ZS, sledovali pracovné postupy žiakov, plnenie jednotlivých úloh

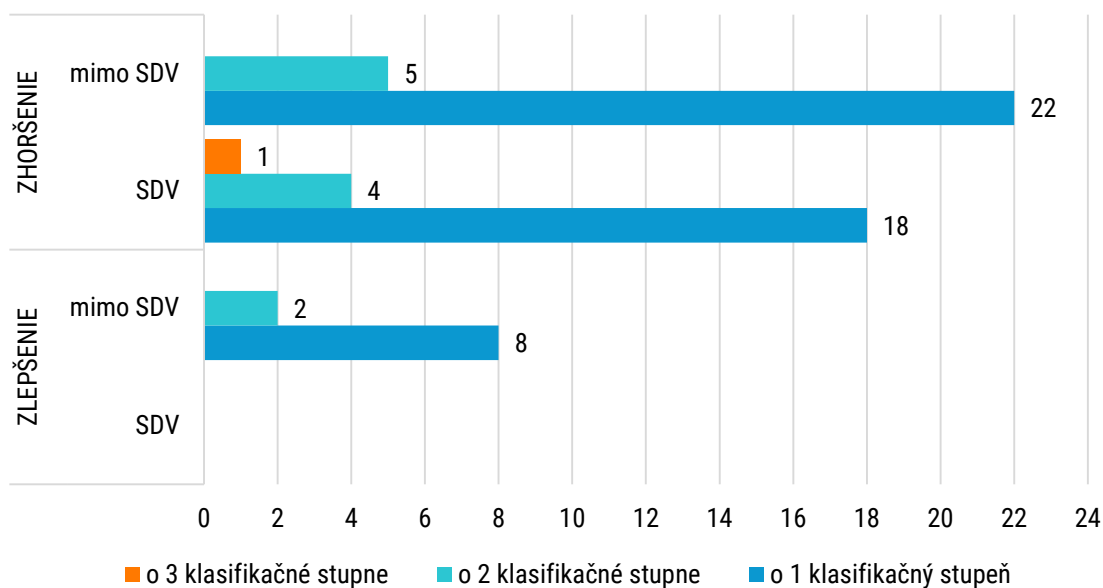
a kládli im doplňujúce, stimulačné otázky. Atmosféra bola na všetkých kontrolovaných subjektoch pokojná, vzájomná komunikácia bola členmi skúšobných komisií vedená kultivovane.

Výsledné hodnotenie vo všetkých SOŠ schvaľovala skúšobná komisia na návrh MOV alebo učiteľa odbornej praxe, ktorý bol členom skúšobnej komisie, hlasovaním. Na všetkých kontrolovaných SOŠ bola klasifikácia žiakov objektívna v súlade s vopred stanovenými kritériami na hodnotenie praktickej časti ZS. Väčšina žiakov preukázala zručnosti a poznatky v rozsahu učiva určeného vzdelávacími štandardmi príslušného ŠVP, iba 5 žiaci (4 v SDV a 1 mimo SDV) na 4 SOŠ boli hodnotení klasifikačným stupňom 4 – dostatočný. Predmetní žiaci preukázali nižšiu schopnosť samostatne pracovať, v praktických činnostiach, zručnostiach a návykoch sa dopúšťali väčších chýb, objavili sa u nich nedostatky v systéme organizácie ich práce, adekvátnej argumentácie a ovládání odbornej terminológie.

Celkovo dosiahli žiaci v praktickej časti záverečnej skúšky aritmetický priemer **2,1**. Žiaci, ktorí sa pripravovali v SDV (priemer 2,3), v porovnaní so žiakmi nezačlenenými do SDV (priemer 2,0), preukázali pri praktickej časti ZS osvojené pracovné zručnosti na nižšej úrovni. Na 2 SOŠ preukázali žiaci, ktorí sa pripravovali v SDV aj nižšiu schopnosť aplikovať požadované teoretické vedomosti v praxi, schopnosť samostatne pracovať a preukázať pracovné zručnosti.

Porovnaním prospechu na praktickej časti ZS so známku z OVY na konci 3. ročníka školská inšpekcia zistila, že **priemerný prospech OVY 1,8** bol na lepšej úrovni ako výsledky, ktoré žiaci dosiahli na praktickej časti ZS (2,11). U žiakov v SDV si 18 žiakov zhoršilo známku o 1 klasifikačný stupeň, 4 žiaci o 2 klasifikačné stupne, 1 žiak o 3 klasifikačné stupne. U 22 žiakov mimo SDV došlo k zhoršeniu známky o 1 klasifikačný stupeň, 5 žiakov o 2 klasifikačné stupne. Zlepšenie známky preukázali 10 žiaci mimo SDV.

GRAF 100 Počet žiakov, ktorí si zhoršili/zlepšili prospech na praktickej časti záverečnej skúšky v porovnaní so známku z OVY

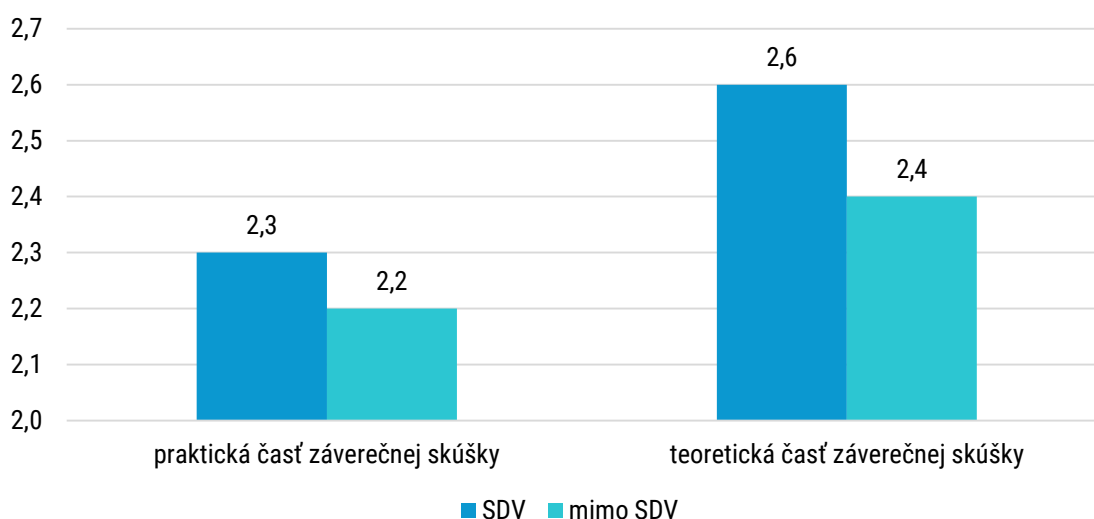
Členovia skúšobných komisií boli prítomní po celý čas trvania **teoretickej časti záverečnej skúšky** a zabezpečili plynulý priebeh skúšania. Rozhovor so skúšanými žiakmi riadili v pokojnej atmosfére, primerane ich schopnostiam. Umožnili im využívať schválené učebné pomôcky. Otázky boli zväčša primerané, zrozumiteľné, jednoznačné a stručné. Vo viac ako tretine kontrolovaných subjektov sa žiaci na ZS vyjadrovali väčšinou stručne a viacerí mali problém s používaním odbornej terminológie či vyjadrovaním sa v súvislostiach s odôvodnením svojho stanoviska. Klasifikáciu žiakov z teoretickej časti ZS schvaľovala skúšobná komisia na návrh učiteľa teoretických odborných predmetov, ktorý bol členom skúšobnej komisie, hlasovaním. Hodnotenie žiakov bolo objektívne a zodpovedajúce ich vedomostiam. Pri rovnosti hlasov rozhodoval hlas predsedu skúšobnej komisie pre ZS. U žiakov,

ktorí sa pripravovali v SDV, pri rovnosti hlasov rozhodoval hlas zástupcu zamestnávateľa, u ktorého sa žiak pripravoval.

Celkový priemerný prospech dosiahnutý v teoretickej časti ZS bol 2,5. Úroveň preukázaných vedomostí zodpovedala vzdelávacím výsledkom žiakov počas štúdia a profilu absolventa príslušného UO a bola u žiakov, ktorí sa vzdelávali v SDV (priemer 2,6), mierne nižšia v porovnaní so žiakmi vzdelávajúcimi sa mimo SDV (priemer 2,4). Dokonca v 2 kontrolovaných SOŠ žiaci vzdelávajúci sa v SDV dosiahli oveľa horšie výsledky ako žiaci pripravujúci sa mimo SDV, mali problém reagovať na doplňujúce otázky členov skúšobnej komisie a na základe získaných skúseností a zručností nedokázali prepojiť teóriu s praxou a uplatniť skúsenosti získané počas praktickej prípravy. Z celkového počtu 115 žiakov konajúcich ZS 2 žiaci nepospeli (1 SDV, 1 mimo SDV), 17 žiakov preukázalo málo uspokojivé výsledky a boli hodnotení klasifikačným stupňom 4 – dostatočný (10 žiakov v SDV a 7 mimo SDV).

Celkové hodnotenie ZS stanovila skúšobná komisia na základe klasifikácie oboch častí ZS a predseda ZS ho oznámil žiakom v deň konania teoretickej časti ZS.

GRAF 101 Porovnanie výsledkov žiakov v duálnom a mimo duálneho vzdelávania z praktickej a teoretickej časti záverečnej skúšky

ÚČASŤ DELEGOVANÉHO ZÁSTUPCU SO/PO

Slovenská obchodná a priemyselná komora delegovala svojich zástupcov do všetkých 6 skúšobných komisií príslušných odborov, Republiková únia zamestnávateľov nominovala iba 1 zástupcu (do 3 škôl zástupcu nenominovala), Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora delegovala 1 zástupcu. Zástupcovia zamestnávateľov, ktorí poskytovali praktické vyučovanie v SDV, delegovali svojich zástupcov do všetkých skúšobných komisií pre ZS (1 zástupca sa nezúčastnil, svoju neúčasť ospravedlnil). Zástupcovia SO/PO väčšinou využili svoje právo klásť otázky a hodnotiť. Účasťou SO/PO na ZS bola zabezpečená koordinácia odborného vzdelávania a prípravy v súlade s potrebami trhu práce.

ZISTENIA Z DOTAZNÍKA PRE ZAMESTNÁVATEĽA SDV

Prostredníctvom riaditeľov škôl bol 21 subjektom zaslaný dotazník pre zamestnávateľa, ktorý poskytoval odborné vzdelávanie a prípravu žiaka v SDV. V dotazníkoch zamestnávateľa hodnotili vedomosti žiakov nadobudnuté v škole a ich aplikáciu v praxi ako dostatočné. Ocenili prístup žiakov k plneniu pracovných povinností a dodržiavanie vnútropodnikových pravidiel. Priemerná výška **finančnej odmeny** žiakov 3. ročníka v SDV bola 140,20 €, žiaci mimo SDV vykonávajúci OVY prevažne na pracovisku zamestnávateľa, ktorý zároveň zabezpečoval praktickú prípravu aj pre skupinu žiakov

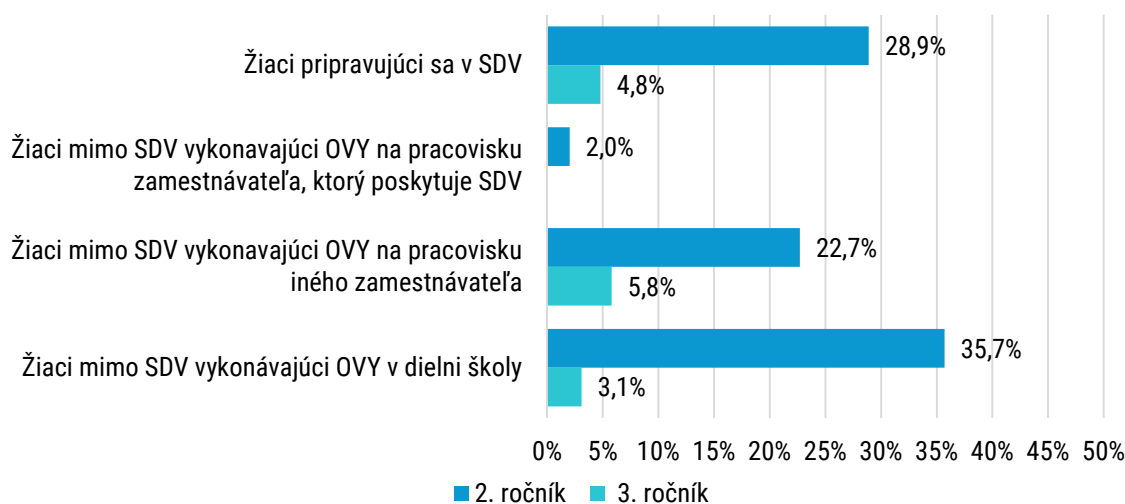
v SDV, dostali priemerne 27,18 €, žiaci mimo SDV u zamestnávateľa, ktorý nezabezpečoval aj SDV, 6,87 € a žiaci vykonávajúci OVY prevažne v dielni školy 10,05 €. Poskytované finančné zabezpečenie bolo motivujúcim stimulom na dosahovanie lepších študijných výsledkov, čo však výsledky ZS nepreukázali. Zamestnávateľa poskytovali žiakom aj ďalšie benefity, ako príspevok na cestovanie, stravu či ochranné pracovné prostriedky.

Počas **dištančného vzdelávania** v čase pandémie COVID-19 kontrolované subjekty podľa ich vyjadrenia organizovali vyučovanie v súlade s pokynmi MŠVVaŠ SR.

Na základe výsledkov dotazníka ŠŠI zistila, že takmer tretina žiakov 2. ročníka v SDV a pätina žiakov mimo SDV neabsolvovala OVY, pričom najpočetnejšia skupina žiakov, ktorí neabsolvovali OVY, boli mimo SDV vykonávajúci OVY v dielni školy (35,7 %).

V 3. ročníku sa situácia zmenila a žiaci v SDV neabsolvovali už iba celkovo 4,8 % OVY a žiaci mimo SDV priemerne 3 % OVY.

GRAF 102 Pomer žiakov konajúcich záverečnú skúšku, ktorí v 2. a 3. ročníku neabsolvovali OVY z dôvodu pandémie COVID-19

Nemožnosť absolvovať OVY na pracovisku zamestnávateľa súvisela s epidemiologickou situáciou a nevyhnutou karanténou vo firmách. Náhradou pre žiakov za OVY bolo online vyučovanie, konzultačná podpora a samoštúdium. Pre žiakov vykonávajúcich OVY prevažne v dielni školy SOŠ zabezpečili vzdelávanie formou malých skupín 5+1. Triedni učitelia nezaznamenali výrazné problémy s dochádzkou žiakov na OVY v čase pandémie a nevnímali rozdiely medzi žiakmi v SDV a mimo SDV z hľadiska ich správania a študijných výsledkov. Podľa zamestnávateľov aj riaditeľov škôl malo dištančné vzdelávanie negatívny vplyv na získanie praktických zručností žiakov, bola znížená ich motivácia učiť sa a schopnosť pracovať v tíme.

4.4 ORGANIZÁCIA A PODMIENKY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKA V ODBOROCH, KTORÝCH ABSOLVOVANÍM ZÍSKA ŽIAK NIŽŠIE STREDNÉ ODBORNÉ VZDELANIE

Cieľom tematickej inšpekcie bolo zistiť stav organizácie a zabezpečenie personálnych, priestorových a materiálno-technických podmienok vzdelávania žiakov v skupine 2-ročných učebných odborov, ktorých absolvovaním získajú žiaci nižšie stredné odborné vzdelanie (skupina učebných odborov F). Zdrojmi získavania informácií pre vypracovanie správy bola analýza školských vzdelávacích programov kontrolovaných škôl, rozhovory s vedúcimi pedagogickými zamestnancami, učiteľmi a majstrami odborného výcviku, kontrola pedagogickej a ďalšej dokumentácie jednotlivých subjektov, prehliadka ich učebných priestorov i fyzická kontrola materiálno-technického a prístrojového zabezpečenia.

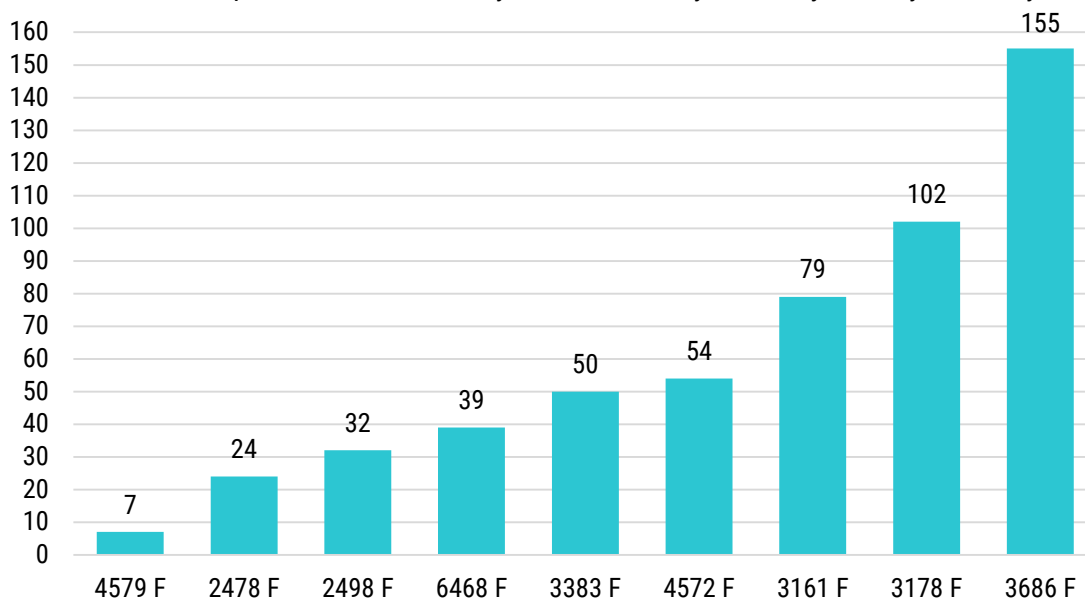
Organizácia a podmienky výchovy a vzdelávania žiakov v 2-ročných učebných odboroch sa sledovali v 14 SOŠ, z nich bolo 12 štátnych a 2 súkromné školy vo všetkých krajoch SR.

TABUĽKA 33 Základné údaje o kontrolovaných školách

Počet kontrolovaných škôl		14
Vyučovací jazyk škôl	slovenský	12
	slovenský a maďarský	2
Zriaďovateľ	štátne školy	12
	súkromné školy	2
Sídlo	mesto	10
	vidiek	4

Z celkového počtu 3 930 žiakov školy v dennej forme štúdia vzdelávali 542 žiakov v 9 2-ročných UO (2478 F strojárská výroba, 2498 F technické služby v autoservise, 3161 F praktická žena, 3178 F výroba konfekcie, 3383 F spracúvanie dreva, 3686 F stavebná výroba, 4572 F poľnohospodárska výroba, 4579 F lesná výroba a 6468 F pomocník v kuchyni).

GRAF 103 Prehľad počtu žiakov vzdelávaných v kontrolovaných SOŠ v jednotlivých 2-ročných UO

V sledovaných odboroch bolo evidovaných **28** žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (5,2 %), z nich **17** s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia „variant A“¹. Zo sociálne znevýhodneného prostredia pochádzalo **105** žiakov (19,4 %) a **326** z marginalizovaných rómskych komunit (60,1 %). Výchovu a vzdelávanie zabezpečovalo spolu **482** pedagogických zamestnancov, z nich **152** v kontrolovaných odboroch skupiny F. Tretina žiakov sa vzdelávala na **7** elokovaných pracoviskách.

TABUĽKA 34 Základné údaje o počte žiakov

Celkový počet žiakov v kontrolovaných školách	3 930
Počet žiakov v kontrolovaných 2-ročných učebných odboroch F	542
z nich počet žiakov so ŠVVP	28
z nich počet žiakov zo SZP/z MRK	105/326
z nich počet žiakov vzdelávaných na EP	174

TABUĽKA 35 Základné údaje o počte pedagogických zamestnancoch a elokovaných pracoviskách

Celkový počet pedagogických zamestnancov zabezpečujúcich výchovu a vzdelávanie	482
Počet pedagogických zamestnancov zabezpečujúcich výchovu a vzdelávanie v 2-ročných odboroch F	152
Počet kontrolovaných EP, na ktorých sa vzdelávajú žiaci 2-ročných odborov F	7

Praktická príprava žiakov v kontrolovaných subjektoch bola realizovaná prevažne v dielňach jednotlivých škôl. Praktické vyučovanie na EP prebiehalo len na 1 SOŠ (SOŠ *techniky a služieb, Spišská Nová Ves*), z jej **7** EP boli **iba 2** zaradené v *Sieti škôl a školských zariadení SR*. Školy poskytovali žiakom možnosť vykonávať praktickú prípravu aj na **14** zmluvných pracoviskách zamestnávateľov v takmer všetkých sledovaných UO, okrem UO 6468 F *pomocník v kuchyni*. V systéme duálneho vzdelávania bolo zapojených **10** žiakov z Prešovského kraja 1 SOŠ (UO 3161 F *praktická žena a 3686 F stavebná výroba*). Jedna štátna škola uzatvorila zmluvu so zamestnávateľom o poskytovaní praktického vyučovania, pričom predmet činnosti zamestnávateľa nezodpovedal obsahu vzdelávania pre UO 3161 F *praktická žena*.

Vedúci pedagogickí zamestnanci spĺňali kvalifikačné predpoklady a požiadavky na výkon riadiacej funkcie, okrem 3 zástupcov riaditeľov škôl a 3 hlavných MOV, ktorí neabsolvovali funkčné vzdelávanie, z nich prihlásený na funkčné vzdelávanie bol v čase konania inšpekcie len 1 zástupca riaditeľky súkromnej školy.

PRIJÍMANIE ŽIAKOV DO 2-ROČNÝCH UO, KTORÝCH ABSOLVOVANÍM ZÍSKAJÚ NIŽŠIE STREDNÉ ODBORNÉ VZDELANIE

Pri kontrole **splnenia predpokladov prijatia žiakov na štúdium do 1. ročníka** pre školský rok 2021/2022 vzdelávacieho programu nižšieho stredného odborného vzdelávania boli zistené nedostatky v **6** školách. Zákom stanovené podmienky pre prijatie žiakov na štúdium do 2-ročných UO nespĺnilo 7 uchádzačov (úspešne ukončili 9. ročník ZŠ), u ďalších 39 nebolo možné overiť splnenie podmienok prijatia na vzdelávanie stanovené platným právnym predpisom, pretože v predloženej dokumentácii chýbali prihlášky na vzdelávanie, neboli uvedené známky v poslednom ukončenom ročníku ZŠ.

²experimentálne overovanie prijímania žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia – *variant A*

Prihlášky na vzdelávanie väčšinou obsahovali požadované údaje a boli podané v termíne stanovenom platným právnym predpisom, s výnimkou 4 SOŠ. Ďalšie nedostatky sa vyskytli v 2 školách Košického kraja, po 1 škole v Banskobystrickom kraji a Nitrianskom kraji, ktorí pri 14 žiakoch akceptovali ako prihlášku na vzdelávanie písomnú žiadosť o prijatie na štúdium mimo termínu prijímacieho konania (august 2021, september 2021). Riaditelia všetkých kontrolovaných škôl stanovili **kritériá na prijatie uchádzačov** do 2-ročných UO bez vykonania prijímacej skúšky. V 1 SOŠ vypracované podmienky a kritériá prijatia žiakov do 1. ročníka neboli prerokované v pedagogickej rade.

Termín pre zaslanie **rozhodnutí o prijatí uchádzačov** bol u väčšiny škôl dodržaný. Riaditelia 5 SOŠ (2 súkromné a 3 štátne školy) odoslali spolu **79** rozhodnutí o prijatí žiakov do 1. ročníka mimo zákonom stanoveného termínu.

Počet žiakov prijatých v prijímacom konaní v mesiacoch máj, jún bol **324**. Kontrolou dokumentácie sa zistilo, že prestupom bolo prijatých spolu **68** žiakov. V čase prestupu boli žiakmi inej strednej školy **66**, z nich **57** prestúpilo zo *Spojenej školy Bijacovce*, ktorá k 31. 8. 2021 bola vyradená zo *Siete škôl a školských zariadení SR*. Do 1. ročníka nastúpilo 20 žiakov vo svojom pôvodnom odbore a v 2. ročníku pokračovalo v štúdiu toho istého UO 37 žiakov. Ďalších 11 žiakov prijatých do 1. ročníka zmenilo svoj pôvodne zvolený odbor.

PODMIENKY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA V 2-ROČNÝCH UO SKUPINY F

VYPRACOVANIE ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Výchova a vzdelávanie žiakov v 2-ročných UO skupiny F bola školami realizovaná podľa predložených **školských vzdelávacích programov**, z nich 2 (*UO 3686 F stavebná výroba a 6468 F pomocník v kuchyni*) sa vzťahovali na experimentálne overovanie prijímania žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia „variant A“. Analýzou predložených ŠKVP boli v tejto oblasti zistené nedostatky v 1 súkromnej škole (*UO 3686 F stavebná výroba a 6468 F pomocník v kuchyni*) a 2 štátnych školách (*UO 2498 F technické služby v autoservise a UO 4279 F poľnohospodárska výroba*), ktoré neakceptovali RUP príslušných ŠVP v UP sledovaných UO. Ďalšia SOŠ nerešpektovala poznámky k RUP prekročením maximálneho počtu žiakov v skupine v niektorých predmetoch.

Učebné osnovy boli takmer vo všetkých školách (okrem 2) rozpracované najmenej v rozsahu vzdelávacích štandardov príslušných ŠVP. Predložené **rozvrhy hodín** jednotlivých tried (okrem 1 SOŠ) korešpondovali s platnými UP.

V dvoch subjektoch prišlo k spojeniu žiakov rôznych ročníkov a rozdielnych UO na vyučovaní praktickej prípravy (*6468 F pomocník v kuchyni a 6445 H kuchár; 3161 F praktická žena a 3686 F stavebná výroba*).

PERSONÁLNE PODMIENKY

Výchovno-vzdelávací proces bol na SOŠ zaistený pedagogickými zamestnancami, ktorí spĺňali **kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky**, s výnimkou 6 učiteľov teoretického vzdelávania a 7 majstrov odbornej výchovy.

Celková **odbornosť vyučovania** predmetov **všeobecného vzdelávania** vo všetkých sledovaných UO bola zabezpečená na úrovni **45,1 %**. Plnú odbornosť vyučovania (100 %) zaistila len škola Žilinského kraja. Úplne neodborne (0 %) boli vyučované všetky všeobecnovzdelávacie predmety na 4 EP štátnej školy v Košickom kraji a odbornosť vyučovania nižšia ako 50 % bola preukázaná aj v ďalších 2 kontrolovaných školách. Z predmetov bola úplne neodborne vyučovaná informatika (0 %), nízku úroveň odbornosti mala občianska náuka (12,8 %), etická výchova (30 %), matematika (40 %) a telesná a športová výchova (48,7 %).

TABUĽKA 36 Porovnanie počtu EP, vyučovaných odborov, žiakov a odbornosti vzdelávania na EP kontrolovaných škôl

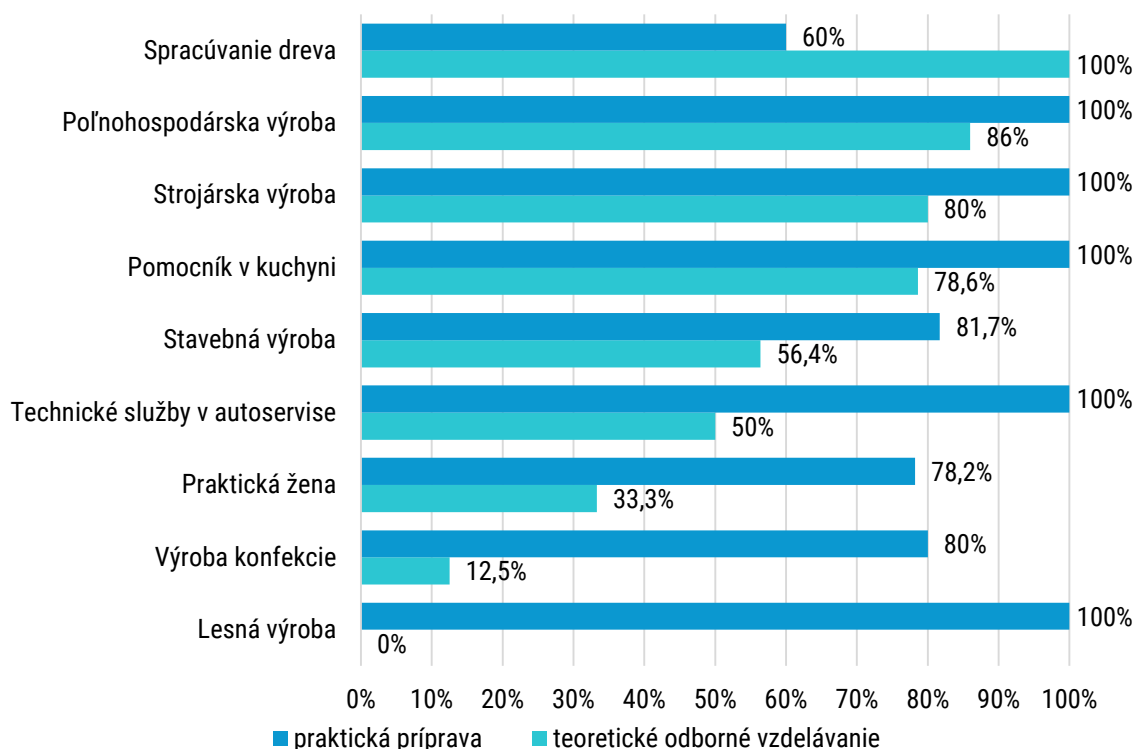
SOŠ	Kód a názov učebného odboru		Počet		Odbornosť vyučovania predmetov		
			EP	žiakov	všeobecné	odborné teoretické	praktické
SOŠ technická, Vranovská 4, Bratislava	2498 F	technické služby v autoservise	0	16	50%	0%	100%
Súkromná SOŠ obchodu a služieb, Partizánska 8, Očová	3686 F	stavebná výroba	0	52	9,5%	0%	100%
	6468 F	pomocník v kuchyni				78,6%	100%
SOŠ technická, J. Švermu 1, Zvolen	2498 F	technické služby v autoservise	0	16	75%	100%	87,5%
Súkromná SOŠ, Nová cesta – Magán Szakközépiszkola Új út, Hlavná 265, Malčice	3161 F	praktická žena	0	57	50%	50%	33,3%
	3383 F	spracúvanie dreva				100%	0%
	3686 F	stavebná výroba				0%	33,3%
SOŠ techniky a služieb, Markušovská cesta 4, Spišská Nová Ves	2478 F	strojárská výroba	7	174	26,8%	0%	100%
	3178 F	výroba konfekcie				0%	87,5%
	3383 F	spracúvanie dreva				100%	100%
	3161 F	praktická žena				0%	100%
	4579 F	lesná výroba				0%	100%
	3686 F	stavebná výroba				40,0%	100%
SOŠ stavebná – Építészeti Szakközépiszkola, Nitrianska cesta 61, Nové Zámky	3686 F	stavebná výroba	0	8	75%	100%	100%
Spojená škola, Štefánikova 64, Bardejov	3161 F	praktická žena	0	40	85,7%	57,1%	100%
	3686 F	stavebná výroba				100%	100%
Spojená škola, Čaklov 249	3161 F	praktická žena	0	54	54,5%	11%	100%
	3686 F	stavebná výroba				100%	66,7%
SOŠ strojnícka, Športovcov 341/2, Považská Bystrica	2478 F	strojárská výroba	0	15	77,8%	100%	100%
SOŠ, Pruské 294	4572 F	poľnohospodárska výroba	0	14	80%	50%	100%
SOŠ obchodu a služieb, Piešťanská 2260/80, Nové Mesto nad Váhom	4572 F	poľnohospodárska výroba	0	33	78,6%	100%	100%
SOŠ podnikania v remeslách a službách, V. Paulínyho Tótha 31/5, Senica	3161 F	praktická žena	0	11	66,7%	66%	100%
	3686 F	stavebná výroba				100%	100%
Spojená škola, organizačná zložka SOŠ dopravy a služieb, Nám. sv. Martina 5, Holíč	3178 F	výroba konfekcie	0	45	48%	40%	50%
	3383 F	spracúvanie dreva				100%	100%
SOŠ strojnícka, Športová 1326, Kysucké Nové Mesto	4572 F	poľnohospodárska výroba	0	7	100%	100%	100%

Nízkou sa javila aj **odbornosť odborného teoretického vzdelávania**, ktorá bola na celkovej úrovni **57,8 %**. Nulová odbornosť vyučovania bola v kontrolovanom subjekte Bratislavského kraja (UO 2498 F technické služby v autoservise), v oboch súkromných školách v UO 3686 F stavebná výroba a na 5 EP v Košickom kraji (UO 3686 F stavebná výroba, UO 3178 F výroba konfekcie, UO 4579 F lesná výroba a UO 3161 F praktická žena, 2478 F strojárská výroba).

Priemerná odbornosť vyučovania predmetov **praktickej prípravy** bola školami zabezpečená na **84,8 %**. Pod hranicou 70 % bola zistená odbornosť vyučovania v UO 3178 F výroba konfekcie v 2 subjektoch a v UO 3686 F stavebná výroba v jednom subjekte. Celkovo najnižšiu odbornosť vyučovania predmetov praktickej prípravy zaistila súkromná škola v Košickom kraji (UO 3686 F stavebná výroba a 3161 F praktická žena na úrovni 33,3 % a v UO 3383 F spracúvanie dreva – 0 %).

Z hľadiska učebných odborov bola najvyššia odbornosť vzdelávania preukázaná v UO 2478 F strojárská výroba (odborné teoretické vzdelávanie 80 % a praktická príprava 100 %). Pod hranicou 70 % bola zistená celková odbornosť vyučovania v UO 3178 F výroba konfekcie (odborné teoretické vzdelávanie 12,8 % a praktická príprava 80 %) a v UO 3161 F praktická žena (odborné teoretické vzdelávanie 33,3 % a praktická príprava 78,2 %).

GRAF 104 Porovnanie odbornosti vyučovania odborných teoretických predmetov a predmetov praktickej prípravy

PRIESTOROVÉ PODMIENKY

Kontrolované školy zabezpečili vyučovanie predmetov **všeobecného vzdelávania** prevažne v kmeňových triedach, zväčša samostatných pre každý UO. V niektorých školách boli zriadené odborné učebne pre vyučovanie všeobecnovzdelávacích predmetov (*slovenský jazyk a literatúra, matematika, etická výchova, informatika*). Z kontrolovaných pracovísk malo vlastnú telocvičňu 10 SOŠ a 1 EP, na ostatných pracoviskách bolo plnenie vzdelávacích štandardov predmetu *telesná a športová výchova* zabezpečené v telocvičniach blízkyh škôl, prípadne v zriadených vlastných posilňovniach, vonkajších školských areáloch, 2 štátne školy mali k dispozícii vlastné workoutové ihrisko. Učebné témy nevyžadujúce pohybovú činnosť sa preberali v učebniach pre teoretické vzdelávanie. Normatívmi stanovené učebné priestory pre všeobecné vzdelávanie boli kontrolovanými školami zabezpečené a umožnili realizáciu jednotlivých ŠVP.

Vyučovanie **odborných teoretických predmetov** bolo vo väčšine škôl realizované v zriadených odborných učebniach. V niektorých SOŠ nebola k dispozícii učebňa pre odborné teoretické vzdelávanie, preto sa výučba uskutočňovala v kmeňových triedach, prípadne vhodnou úpravou organizácie vyučovania aj v odborných učebniach iných UO. Priestorové podmienky pre realizáciu odborného teoretického vzdelávania kontrolované školy vzhľadom na počty žiakov a vhodne upravenú organizáciu vyučovania zaistili, čím umožnili žiakom dosiahnuť kompetencie vymedzené obsahovým a výkonovým štandardom deklarovaným v príslušných ŠVP.

Priestorové zabezpečenie pre realizáciu vyučovania predmetov **praktickej prípravy** pre kontrolované UO na väčšine pracovísk škôl bolo na vyhovujúcej úrovni. Výnimkou boli priestory 1 EP štátnej SOŠ (UO 3686 F stavebná výroba), ktoré v čase výkonu inšpekcie z dôvodu prebiehajúcej rekonštrukcie neboli pripravené na priebeh vyučovacieho procesu a nezodpovedali stanoveným požiadavkám príslušného normatívu. V tom čase odborný výcvik žiakov bol realizovaný v dielni iného UO, čo bolo možné vzhľadom na vhodne upravenú organizáciu vyučovania. S ohľadom na túto skutočnosť zistené nedostatky na pracoviskách kontrolovaných škôl nemali negatívny dosah na nadobudnutie požadovaných kompetencií žiakov stanovených vzdelávacími štandardmi príslušného ŠVP.

Kontrolou boli zistené nedostatky pri realizácii praktického vyučovania na 2 zmluvných pracoviskách zamestnávateľov 1 SOŠ, ktorí poskytovali vzdelávanie v UO 3161 F praktická žena a UO 3686 F stavebná výroba. Chýbali základné učebné priestory (cvičná kuchyňa, cvičný pozemok, školská dielňa, priestor pre prácu s kovmi a priestor pre prácu s drevom).

Absencia učebných priestorov na týchto pracoviskách neumožňovala žiakom realizovať predpísané činnosti v súlade s požiadavkami stanovenými v profile absolventa.

MATERIÁLNO-TECHNICKÉ PODMIENKY

Vybavenie učebných priestorov pre **všeobecné vzdelávanie** školským nábytkom, didaktickou technikou, učebnými pomôckami a základným vybavením telocvični zodpovedalo príslušným normatívom pre jednotlivé UO vo všetkých kontrolovaných SOŠ. Niektoré zistené chýbajúce položky nemali negatívny dosah na plnenie profilu absolventa v sledovaných odboroch.

Materiálno-technické a prístrojové vybavenie učebni pre **odborné teoretické vzdelávanie** bolo v plnom rozsahu zaistené iba v 1 kontrolovanej škole. V ďalších subjektoch napriek zisteným chýbajúcim položkám predpísaných jednotlivými normatívmi bolo postačujúce a umožňovalo plniť profil absolventa v kontrolovaných UO.

Zabezpečenie vyučovania **praktickej prípravy materiálno-technickými prostriedkami** bolo vo väčšine kontrolovaných škôl na dobrej úrovni. Zistené chýbajúce položky nemali negatívny dosah na plnenie požiadaviek v príslušných ŠVP.

Kontrolou bolo zistené nedostatočné vybavenie učebných priestorov pre praktickú prípravu v UO 3686 F stavebná výroba na 1 EP, v školskej dielni a sklade materiálov chýbalo základné vybavenie, pretože učebňa nebola využívaná z dôvodu rekonštrukcie, v sklade náradia neboli k dispozícii niektoré položky z predpísaného normatívu. Napriek zisteným nedostatkom odborník z praxe konštatoval, že materiálno-technické vybavenie pracoviska bolo postačujúce k plneniu požiadaviek na profil absolventa a umožňovalo plniť príslušný ŠVP. Absencia základného vybavenia materiálno-technickým a prístrojovým vybavením bola zaznamenaná aj na pracovisku zamestnávateľa v UO 3161 F praktická žena a 3686 F stavebná výroba v Prešovskom kraji, čo malo **negatívny vplyv na nadobudnutie požadovaných vedomostí a zručností stanovených výkonovými štandardmi príslušných ŠVP**.

Vybavenosť **učebnicami a učebnými textami** schválenými MŠVVaŠ SR bola vo väčšine sledovaných UO primeraná. Vo výchovno-vzdelávacom procese učitelia často využívali aj vlastné učebné texty, pracovné listy a jednoduché učebné pomôcky. Na 2 EP žiaci nemali učebné materiály a pomôcky zaistené v dostatočnom obsahu a množstve a využívali na odbornom výcviku aj vlastný pracovný odev.

Kontrolované SOŠ v 2-ročných UO skupiny F vzdelávali spolu 28 žiakov so ŠVVP. Ich vzdelávanie nevyžadovalo používanie špeciálnych učebných ani **kompenzačných pomôcok**. V prípade vyššieho počtu začlenených žiakov so ŠVVP učitelia všeobecno vzdelávacích predmetov využívali rôzne nimi vytvorené učebné pomôcky.

PRÍTOMNOSŤ ŽIAKOV NA VYUČOVANÍ

Dochádzka žiakov na vyučovanie bola na jednotlivých pracoviskách sledovaných škôl v 2-ročných UO skupiny F priebežne zaznamenávaná v triednych knihách a denníkoch evidencie odborného výcviku. Porovnaním aktuálnej prítomnosti žiakov s kontrolovanými zápismi vyhotovenými priebežne neboli zistené odlišnosti nasvedčujúce nepravdivé či nereálne zaznamenávanie absencie žiakov. Nepravdivá dochádzka žiakov do školy bola v sledovaných UO podľa predloženej pedagogickej dokumentácie evidovaná na väčšine kontrolovaných škôl. Najnižšia prítomnosť žiakov na vyučovaní v čase výkonu inšpekcie v rozmedzí 16,7 % – 34,6 % bola zistená v oboch školách Prešovského kraja a Banskobystrického kraja. Úplná neprítomnosť žiakov na vyučovaní (0 %) bola zaznamenaná na 1 EP v UO 3686 F *stavebná výroba* z dôvodu práceneschopnosti MOV a nezabezpečenia jeho zastupovania. Najčastejšie uvádzanými dôvodmi absencie žiakov na vyučovaní bolo lekárske ošetrenie, choroba, rodinné dôvody a u niektorých žiakov nezáujem o štúdium.

4.5 KONTROLA PLNENIA OPATRENÍ

V SOŠ bolo vykonaných 35 NI, z nich v 23 štátnych a 12 súkromných školách, ktoré mali 9 elokovaných pracovísk (2 štátne, 7 súkromných). Všetky NI sa uskutočnili v školách s VJS okrem 1 SOŠ s VJSaM.

Z celkového počtu opatrení sa 5 nedalo hodnotiť (nedá sa hodnotiť sa posudzuje v súvislosti s aktuálnymi zmenami vzniknutými v kontrolovaných subjektoch).

TABUĽKA 37 Prehľad uplatnených opatrení

Spolu	281					
z toho	odporúčania		opatrenia prijaté zo strany kontrolovaného subjektu		opatrenia uložené ŠŠI	
Počet	95		146		40	
z toho	akceptované		splnené		splnené	
	63	68,5 %	120	85,1 %	28	71,8 %
	neaktuálne		neaktuálne		neaktuálne	
	0		1		0	
	nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť	
	3		4		1	

NEDOSTATKY SA VYSKYTOVALI PREVAŽNE:

V ŠKOLSKOM VZDELÁVACOM PROGRAME

- nesúlad učebného plánu s rámcovým učebným plánom príslušného ŠVP, nevypracovanie vlastných poznámok k UP školy, nedodržanie minimálneho stanoveného počtu hodín
- nevypracovanie učebných osnov niektorých predmetov; nevypracovanie učebných osnov v rozsahu stanovenom UP školy
- neprerokovanie ŠkVP v rade školy a s vecne príslušnou stavovskou a profesijnou organizáciou
- neakceptovanie delenia tried na skupiny s počtom žiakov vyšším ako 24 pri výučbe cudzích jazykov

V RIADENÍ ŠKOLY

- nerealizovanie výkonu štátnej správy v súlade s právnymi predpismi (*nevydanie rozhodnutí o povolení vykonať komisionálnu skúšku*)
- nedostatky v organizácii vyučovania žiakov:
 - nerešpektovanie UP pri tvorbe rozvrhu
 - pri vyučovaní odborného výcviku spájanie skupín žiakov rôznych ročníkov
- nedostatky vo vedení dokumentácie
- nerealizovanie komisionálnych skúšok v súlade s právnym predpisom:
 - zloženie komisie a neúčast' jej členov na celom priebehu komisionálnej skúšky
 - neakceptovanie výsledku komisionálnej skúšky ako konečného výsledku pri hodnotení žiakov
- nedostatky v zmluvách o poskytovaní praktického vyučovania na pracoviskách zamestnávateľa
- nevypracovanie maturitných zadaní zo SJL v súlade s cieľovými požiadavkami; neakceptovanie komplexnosti tém praktickej časti odbornej zložky MS v súlade s výkonovými štandardmi

pre praktické vyučovanie

- nezabezpečenie realizácie EČ MS v súlade s pokynmi NÚCEM
- nedostatky v organizačnom zabezpečení záverečných skúšok:
 - nedodržanie termínu na vymenovanie zástupcu zamestnávateľa za člena skúšobnej komisie
 - členovia skúšobnej komisie neboli sústavne prítomní počas záverečnej skúšky
- nedodržiavanie právnych predpisov pri prijímaní žiakov na vzdelávanie v SOŠ:
 - nedostatky pri prijímaní žiakov do odborov, ktorých absolvovaním žiak získa nižšie stredné odborné vzdelanie
 - neakceptovanie plánu výkonov stanoveného zriaďovateľom školy
 - akceptovanie prihlášky na štúdium bez predpísaných údajov
 - neurčenie formy prijímacej skúšky a podmienok prednostného prijatia uchádzača so zmenenou pracovnou schopnosťou v kritériách prijímacieho konania
 - nedodržanie termínov konania prijímacích skúšok pre prijímanie žiakov do 1. ročníka

V ZABEZPEČENÍ PODMIENOK VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

- nedodržiavanie noratívov materiálno-technického a priestorového zabezpečenia pre učebné a študijné odbory
- nedostatky v organizácii vyučovania žiakov z hľadiska bezpečnosti a ochrany zdravia a nezabezpečenie ochrany zdravia žiakov pri praktickom vyučovaní v školských dielňach
- nezabezpečenie výchovno-vzdelávacej činnosti pedagogickými zamestnancami spĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady

Zriaďovateľom 3 škôl¹ bolo zaslané **upozornenie** na porušenie právnych predpisov riaditeľmi škôl, ktoré súviseli s opakovaným vytváraním skupín žiakov zložených z viacerých ročníkov na vyučovanie povinných predmetov na EP, nezariadenia EP do *Siete škôl a školských zariadení SR* a nedostatkami v riadení.

Akceptovaním 68,5 % odporúčaní riaditeľmi škôl sa odstránili nedostatky v oblasti kontrolnej a hospitačnej činnosti, vedenia pedagogickej dokumentácie, vypracovania ŠkVP a vytvorili sa predpoklady na zlepšenie edukácie, riadenia a podmienok škôl.

Neakceptovaním 31,5 % odporúčaní sa znížila úroveň v riadení škôl, stagnoval proces zlepšovania kvality výchovy a vzdelávania. Naďalej pretrvávali nedostatky vo vedení pedagogickej dokumentácie a v riadiacej činnosti.

Pozitívnym dosahom **splnenia** 85,1 % prijatých opatrení a uložených 71,8 % opatrení ŠŠI (*najmä zabezpečením vyučovania pedagogickými zamestnancami spĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady a zosúladením výkonu štátnej správy s legislatívou*) boli vytvorené predpoklady na skvalitnenie riadenia škôl, zlepšenie podmienok výchovy a vzdelávania. Splnením všetkých opatrení vzťahujúcich sa k odstráneniu nedostatkov v oblasti EČ MS školy prispeli k ich objektívnemu priebehu.

Nesplnenie 14,9 % prijatých opatrení a 28,2 % uložených opatrení sa vo veľkej miere týkali nezabezpečenia priestorového a nedoplnenia materiálno-technického vybavenia jednotlivých UO a ŠO, ako aj nedodržania podmienok v organizácii vyučovania a prijímania žiakov na štúdium. Kontrolované školy nevytvorili predpoklady pre zvýšenie úrovne výchovno-vzdelávacieho procesu, čo malo negatívny dosah na plnenie požiadaviek profilov absolventov jednotlivých UO a ŠO, ako aj na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov.

¹Ing. Emil Blichá – ELBA, Palárikova 26, Prešov; Bratislavský samosprávny kraj; Biela voda, n. o., Nad traťou 1342/28, Kežmarok

4.6 ODPORÚČANIA

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ŠKOLY

- Vypracovať a uplatňovať účinný systém opatrení zameraný na podporu menej úspešných žiakov (najmä UO) a opatrení na podporu pravidelnej školskej dochádzky.
- Analyzovať výsledky kontrolnej činnosti zameranej na monitoring stavu a úrovne eliminácie nedostatkov v teoretických poznatkoch žiakov a v oblasti rozvíjania ich praktických zručností, prijímať adekvátne opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a dôsledne kontrolovať ich plnenie.
- Vypracovať a uplatňovať preventívny systém opatrení zameraných na vyrovnanie deficitu v teoretických poznatkoch a praktických zručnostiach žiakov, ktoré sú dôsledkom nepľnohodnotného dištančného vzdelávania.
- Podporovať a cielene sledovať rozvíjanie kľúčových kompetencií; kritického a hodnotiaceho myslenia žiakov, argumentačných schopností a zručností pri vyjadrovaní názorov, postojov a sebahodnotenia a hodnotenia výkonov žiakov.
- Uplatňovať systematické sebahodnotenie a monitorovať a hodnotiť kvalitu výchovy a vzdelávania.
- Organizovať pravidelné aktivity zamerané na podporu wellbeingu pedagogických zamestnancov.
- Vytvárať podmienky pre inkluzívne vzdelávanie a činnosť odborného inkluzívneho tímu.
- Zabezpečiť súlad rámcových učebných plánov s príslušnými ŠVP a rešpektovať poznámky k RUP dodržaním maximálneho počtu žiakov v skupine.
- Prijímať žiakov do 2-ročných UO skupiny F len na základe kompletnej dokumentácie potrebnej k prijímaciemu konaniu, na základe ktorej je možné legitímne rozhodnúť o prijatí uchádzača.
- Zabezpečiť odbornosť vyučovania vo všetkých zriadených odboroch a na všetkých zriadených EP.
- Zintenzívniť spoluprácu škôl so zamestnávateľmi pri príprave záverečných skúšok.
- Zostaviť témy teoretickej časti záverečných skúšok s porovnateľnou náročnosťou na výkon žiaka.
- Výchovno-vzdelávací proces realizovať len na elokovaných pracoviskách zaradených v *Sieti škôl a školských zariadení SR*.

ODPORÚČANIA PRE ZRIAĐOVATEĽOV

- Zabezpečiť vo všetkých školách primerané materiálno-technické podmienky vrátane IKT na realizáciu dištančného vzdelávania, prípadne hybridného vzdelávania.
- Spolupracovať so školami pri zabezpečení povinného materiálno-technického a priestorového vybavenia pre teoretické vyučovanie a praktickú prípravu v súlade s platnými normatívmi.
- Podporiť školy, aby vytvárali inkluzívne tímy zamerané na zmiernenie dosahov dlhodobého dištančného vzdelávania žiakov.
- Prehodnotiť prevádzkovanie EP vzhľadom na nedostatočné priestorové a materiálno-technické vybavenie a nízku odbornosť vyučovania a zosúladiť reálny počet zriadených a prevádzkovaných EP SOŠ s ich evidenciou v *Sieti škôl a školských zariadení SR*.

ODPORÚČANIA PRE STAVOVSKÉ A PROFESIJNÉ ORGANIZÁCIE

- Delegovať zástupcov do komisií na záverečné skúšky, s cieľom zabezpečiť koordináciu hodnotenia výstupov odborného vzdelávania a prípravy a v súlade s požiadavkami stavovskej alebo profesijnej organizácie.
- Participovať aktívne prostredníctvom svojho delegovaného zástupcu na činnosti skúšobnej komisie.
- Vyjadriť sa vecne k témam pre jednotlivé časti záverečnej skúšky a neobmedziť sa na iba na formálny súhlas.

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI SYSTÉMU

- Ponúkať pedagogickým a odborným zamestnancom vzdelávanie zamerané na wellbeing žiakov, rozvíjanie a získavanie nových kompetencií v oblasti práce s ohrozenými skupinami žiakov, uplatňovanie inovatívnych metód vyučovania, metód rozvíjajúcich kritické myslenie a kreativitu žiakov a na prácu so žiakmi ohrozenými školským neúspechom.
- Podporovať v SOŠ vznik inkluzívnych tímov s dostatočným počtom odborných zamestnancov.
- Poskytnúť školám včasnú metodickú a odbornú pomoc v usmerneniach zameraných na realizáciu dištančného vzdelávania s ohľadom na študijné a učebné odbory a na realizáciu praktickej prípravy.
- Po zmene zákona vydať aj vykonávací predpis, ktorým sa zabezpečí plynulý priebeh ZS v súlade s právnym stavom.
- Nastaviť sankčné mechanizmy v prípade zistenia akejkoľvek segregácie.

5.ŠKOLY PRE ŽIAKOV
SO ŠVVP
A ŠKOLSKÉ
ZARIADENIA
VÝCHOVNÉHO
PORADENSTVA
A PREVENČIE

5.1 UPLATŇOVANIE PRINCÍPU ROVNÉHO PRÍSTUPU K VZDELÁVANIU PRI PRIJÍMANÍ ŽIAKOV DO ŠPECIÁLNEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLY

Cieľom tematickej inšpekcie bolo zistiť stav a úroveň uplatňovania princípu rovného prístupu k vzdelávaniu pri prijímaní žiakov do ŠZŠ. Predmetná školská inšpekcia sledovala cieľ prostredníctvom dotazníkov zadávaných riaditeľom škôl, rozhovorov s vedúcimi pedagogickými zamestnancami a kontrolou pedagogickej a ďalšej dokumentácie školy.

Vykonaných bolo **17** tematických inšpekcií v **6** krajoch SR (okrem Prešovského a Košického kraja). Kontrolovanými subjektmi boli plnoorganizované štátne ŠZŠ so sídlom v meste, **15** s vyučovacím jazykom slovenským, **1** s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským a **1** s vyučovacím jazykom maďarským. Uvedené subjekty mali **6** elokovaných pracovníkov. V ŠZŠ sa vzdelávalo spolu **1 121** žiakov (z nich 15,3 % žiakov z marginalizovaných rómskych komunít) v 168 triedach.

TABUĽKA 38 Základné údaje o kontrolovaných školách

Počet kontrolovaných škôl		17
Vyučovací jazyk škôl	slovenský	15
	slovenský a maďarský	1
	maďarský	1
Zriaďovateľ	štátne školy	17
Sídlo	mesto	17

Inšpekčná činnosť bola zameraná na **459** žiakov vzdelávaných v prípravnom až 4. ročníku, so zvýšenou pozornosťou na žiakov z **MRK**, ktorí tvorili **12,4 %** z celkového počtu žiakov.

TABUĽKA 39 Počet žiakov podľa vzdelávacích programov a špecifik

Špecifiká žiakov	Počet žiakov
Vzdelávaní podľa variantu A	203
Vzdelávaní podľa variantu B	89
Vzdelávaní podľa variantu C	93
Nezaradení do vzdelávacích variantov	74
Počet žiakov spolu	459
z toho viacnásobne postihnutí	265
z toho vzdelávaní podľa IVP	158
z toho pochádzajúci z MRK	57

ŠKD navštevovalo **174** žiakov, z nich **10** žiakov z **MRK** (5,7 %). Povinnú školskú dochádzku plnilo mimo územia SR 5 žiakov, z nich 1 žiak z MRK. Výchovu a vzdelávanie zabezpečovalo v kontrolovaných školách **301** pedagogických zamestnancov. Na celý úväzok zamestnávali 181 učiteľov, 66 pedagogických asistentov a 41 vychovávateľov, na čiastočný úväzok 7 učiteľov, 3 pedagogických asistentov a 3 vychovávateľov. Odborných zamestnancov bolo **9** (väčšinou školský psychológ). Riaditelia kontrolovaných subjektov nepociťujú nedostatok pedagogických a odborných zamestnancov, iba riaditelia troch subjektov uviedli v informačnom dotazníku, že na skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu by požadovali navýšenie **16** pedagogických asistentov, a to z dôvodu nárastu závažnejších diagnóz

v ich školách. Školy, ktoré vzdelávali žiakov z MRK, nezamestnávali pedagogických zamestnancov ovládajúcich rómsky jazyk v písomnej ani v ústnej forme. Vzhľadom na počet žiakov z MRK (12,4 %) by takýchto pedagogických zamestnancov ovládajúcich rómsky jazyk v písomnej i v ústnej forme, prípadne tých, ktorí by ovládali dialekt miestnej komunity na komunikačnej úrovni školy, potrebovali.

PRIJÍMANIE ŽIAKOV DO ŠKOLY

Do ŠZŠ prijímali žiakov prevažne na základe stanoveného ZZ po diagnostických vyšetreniach zameraných na zistenie ŠVVP vykonaných zariadením výchovného poradenstva a prevencie. Riaditelia škôl rozhodli o prijatí žiaka na základe písomnej žiadosti zákonných zástupcov, písomného vyjadrenia školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie k forme vzdelávania a informovaného súhlasu zákonných zástupcov o špecifikách výchovy a vzdelávania v ŠZŠ a o možnostiach ďalšieho vzdelávania po jej absolvovaní.

Súčasťou dokumentácie prijatých žiakov boli rozhodnutia riaditeľa školy o prijatí, vypracované *Návrhy na vzdelávanie* dieťaťa alebo žiaka so ŠVVP v MŠ, ZŠ, v SŠ a v špeciálnej škole, diagnostické správy z psychologického a špeciálnopedagogického vyšetrenia, správy z odborných lekárskeho vyšetrení.

Kontrolou pedagogickej dokumentácie sa zistilo, že **47,1 % riaditeľov škôl vydalo** na základe vyjadrenia všeobecného lekára pre deti a dorast a písomnej žiadosti zákonného zástupcu 64 žiakom, z nich dvom žiakom z MRK **rozhodnutie o oslobodení od povinnosti dochádzať do školy** a v rámci rozhodovania o prijatí žiakov do ŠZŠ vydali všetkým žiakom 1. stupňa rozhodnutia o prijatí. **Nedostatky** sa vyskytovali **vo viac ako tretine monitorovaných ŠZŠ**, ktoré niektorým žiakom vydali rozhodnutie o prijatí bez písomnej žiadosti zákonného zástupcu, diagnostického psychologického vyšetrenia v zariadení výchovného poradenstva a prevencie alebo na základe nejednoznačných záverov. V dokumentácii sa vyskytli aj iné nedostatky. V poznámkach triednych výkazov niektorí žiaci nemali uvedené ZZ a vzdelávací variant, podľa ktorého sa vzdelávali. V dokumentácii niektorých žiakov absentovali informované súhlasy zákonných zástupcov s poučením o všetkých možnostiach vzdelávania ich detí a preukázateľným vyznačením ich súhlasného alebo nesúhlasného stanoviska k forme vzdelávania. Ojedinele chýbali aj správy zo špeciálnopedagogického vyšetrenia, diagnostického psychologického vyšetrenia. Psychologické správy neuvádzali použité diagnostické metódy, závery vykazovali nejednoznačnosť v preukázaní MP.

Na základe zistení odborníčky z praxe odporučili vykonať rediagnostické vyšetrenie 28 žiakom s cieľom zhodnotiť ich správne zaradenie do ŠZŠ v zariadení poradenstva a prevencie.

OBSAH VZDELÁVANIA

Školské vzdelávacie programy vo všetkých kontrolovaných ŠZŠ vychádzali zo VP pre žiakov s ľahkým, stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom MP, pre žiakov s TP v kombinácii s MP, pre žiakov s viacnásobným postihnutím a pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami pre primárne vzdelávanie. Vypracovali ich v súlade s požiadavkami školského zákona a rozpracovali na podmienky škôl. Stanovené strategické, špecifické a vlastné ciele výchovy a vzdelávania nadväzovali na zameranie školy, ojedinele nekorešpondovali s reálnymi priestorovými podmienkami školy (*absencia cvičnej kuchynky, dielne*). Školy, ktoré vzdelávali žiakov z MRK s pervazívnymi vývinovými poruchami, nevenovali náležitú pozornosť rozpracovaniu špecifik a podmienok ich vzdelávania.

Učebné plány hodnotených škôl vychádzali z RUP uvedených vo VP. Školy mali k učebným plánom vypracované poznámky, ktoré obsahovali podrobnosti organizácie vyučovania vzhľadom na osobitosti žiakov, okrem troch ŠZŠ, ktoré neboli vypracované na konkrétne podmienky školy. Disponibilné hodiny vo väčšine ŠZŠ využívali na posilnenie hodinovej dotácie existujúcich vyučovacích predmetov podľa variantov a ročníkov. Súčasťou ŠkVP boli prehľadne rozpracované učebné osnovy jednotlivých predmetov s uvedením tém, časovej dotácie, medzipredmetových vzťahov a učebných pomôcok, s výnimkou jednej školy, kde sa vyskytli nedostatky v rozsahu a obsahu ich spracovania.

Školské vzdelávacie programy prerokovali v pedagogickej rade a rade školy vo všetkých kontrolovaných subjektoch a oznam o ich umiestnení zverejnili na verejne dostupnom mieste pri vstupe do budov škôl, u riaditeľov škôl, prípadne na webovom sídle školy (okrem jedného subjektu).

Žiaci, ktorí sa nevzdelávali podľa VP, mali vypracované IVP, ktoré rešpektovali odporúčania z diagnostických správ zariadení výchovného poradenstva a prevencie. Reflektovali osobitosti ich vzdelávania, deklarované podmienky a postupy edukácie žiakov podľa IVP boli predpokladom k rešpektovaniu špecifík zdravotného znevýhodnenia. Stanovený obsah učiva v IVP bol premyslene vypracovaný, reálny, v súlade s možnosťami a predpokladmi žiakov. Podľa **IVP** školy vzdelávali **34,4 %** žiakov.

KVALIFIKAČNÉ PREDPOKLADY A POŽIADAVKY NA PEDAGOGICKÝCH A ODBORNÝCH ZAMESTNANCOV

Väčšina riaditeľov kontrolovaných subjektov a ich zástupcov spĺňala zákonom stanovené kvalifikačné požiadavky na výkon riadiacej funkcie, s výnimkou jednej školy, v ďalších troch ŠZŠ boli aktuálne zástupcovia riaditeľky školy prihlásení na funkčné vzdelávanie, v inej škole aktuálne zástupkyňa riaditeľky školy navštevovala funkčné vzdelávanie s predpokladaným termínom ukončenia december 2022 a jeden zástupca riaditeľky školy nemal splnenú podmienku na výkon činnosti vedúceho pedagogického zamestnanca. Väčšina pedagogických zamestnancov spĺňala zákonom stanovené kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky na vyučovanie v ŠZŠ. Vzdelávanie PZ sa vo všetkých kontrolovaných školách realizovalo v zhode s predloženým plánom profesijného rozvoja pre daný školský rok, s výnimkou jednej školy, kde riaditeľka vydala plán bez súhlasu zástupcov zamestnancov a bez schválenia zriaďovateľom.

PODMIENKY VZDELÁVANIA

Riaditelia kontrolovaných subjektov vydali **školský poriadok**, ktorého obsah spĺňal náležitosti príslušného ustanovenia školského zákona okrem štyroch ŠZŠ, ktorým v školskom poriadku chýbali **podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia detí a žiakov, ich ochrany pred sociálno-patologickými javmi, diskrimináciou alebo násilím**. Riaditelia škôl prerokovali školský poriadok v pedagogickej rade školy a s orgánmi školskej samosprávy, zverejnené boli v triedach, v zborovni školy, na chodbe, vo vstupe do budovy aj na webových sídlach škôl.

Väčšina kontrolovaných subjektov mala vytvorené **priestorové podmienky** vhodné na realizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu. Dva subjekty sídlili v prenajatých budovách a jeden subjekt v staršej historickej budove. Súčasťou piatich škôl boli internáty. Vonkajší areál v dvoch ŠZŠ s betónovou plochou neposkytoval možnosti športového vyžitia a voľnočasových aktivít, neumožňoval plnohodnotnú realizáciu niektorých atletických disciplín, školy nedisponovali školským pozemkom alebo priestorom na zriadenie menšieho záhonu na pestovanie zeleniny, okrasných rastlín, preto pestovateľské práce realizovali iba formou starostlivosti o rastliny v črepníkoch. V jednej škole nebola zriadená školská dielňa, čo neumožnilo u žiakov v plnom rozsahu rozvíjať pracovné návyky a motorické zručnosti. Väčšina subjektov disponovala okrem tried aj špeciálnymi učebňami na vyučovanie jednotlivých zložiek pracovného vyučovania (*školská kuchynka, školské dielne*), odbornými učebňami, multisenzorickými miestnosťami, školskými knižnicami, počítačovými učebňami s pripojením na internet. Klasické triedy boli zariadené účelným a moderným školským nábytkom, učebnými pomôckami, informačno-komunikačnými technológiami (*interaktívne tabule, dataprojektor, iPady*) a rôznymi kompenzačnými pomôckami v závislosti od špecifických potrieb žiakov v triede. V triedach pre **ťažko a viacnásobne postihnutých žiakov** používali špeciálne lavice – tvarovo prispôsobené, výškovo nastaviteľné, k dispozícii bol relaxačný kútik vybavený aj množstvom rehabilitačných pomôcok (*polohovacie vaky, závesné relaxačné hojdačky, špeciálne polohovacie stoličky a kreslá*), prístrojmi na polohovanie, zdvíhanie a presun žiakov s obmedzeným pohybom (*vozíky, zdvíháky*). Pre **žiakov s poruchami autistického spektra** vytvorili štruktúrované prostredie tried s účelne rozmiestneným nábytkom pre spoločnú prácu žiakov, prácu vo dvojiciach, ale aj s pracovnými kútikmi určenými pre individuálnu prácu.

Moderne zariadené boli aj relaxačné a terapeutické miestnosti Snoezelen. Väčšinou všetky školy mali vybudovanú **bezbariérovú úpravu pri vstupe do budovy školy nájazdovými rampami** (94,1 %). V štyroch subjektoch mali k dispozícii **výtah** (23,5 %) a v deviatich školách vybudovali aj sociálne zariadenia pre TP žiakov (52,9 %). Všetci žiaci mali zabezpečené rovnaké možnosti na využívanie interiérových a exteriérových priestorov školy.

Telocvične nemali k dispozícii žiaci **9 ŠZŠ** (52,9 %). Na vyučovanie telesnej a športovej výchovy využívali v závislosti od podmienok školy herňu, relaxačnú miestnosť, triedy, resp. chodby školy, vonkajší areál školy, školské ihrisko, prípadne si prenajímali telocvične a športoviská mesta, obcí.

Školskú jedáleň nemali zriadenú v **2** kontrolovaných subjektoch (11,2 %), žiaci mali stravu zabezpečenú v susedných školách a v 5 školách bola strava zabezpečená vo výdajnej školskej jedálni (29,4 %).

Riaditelia škôl potvrdili **dostatok učebníc, učebných textov a pracovných zošitov** pre vzdelávacie varianty A, B, pričom nedostatok učebných textov a pomôcok pre žiakov vzdelávaných vo variante C a pre žiakov s autizmom riešili svojpomocne, zabezpečili ich z rôznych zdrojov. Dopĺňanie nových učebných pomôcok súviselo s finančnými možnosťami škôl.

Záujmové útvary zriadili v 82,4 % kontrolovaných škôl. Do ich činnosti zapojili 42,9 % žiakov, z nich 4,8 % žiakov z MRK. V troch školách **neboli zriadené záujmové útvary**, čo riaditeľky škôl zdôvodnili nepriaznivou epidemickou situáciou v danom školskom roku.

Väčšina škôl mala zriadené **ŠKD**, navštevovalo ich 174 žiakov, z nich 10 žiakov z MRK (5,7 %). Iba trom žiakom v hmotnej núdzi riaditelia škôl pristúpili k zníženiu alebo odpusteniu príspevku na čiastočnú úhradu nákladov za starostlivosť.

Všetci žiaci mali príležitosť zapojiť sa do prezentácie školy na rôznych kultúrnych a športových podujatiach. Riaditelia škôl uviedli, že aktívne zapájali zákonných zástupcov žiakov do školských, mimoškolských kultúrnych a športových aktivít. Z celkového počtu kontrolovaných ŠZŠ vzdelávalo žiakov z MRK iba deväť škôl. Riaditelia škôl hodnotili komunikáciu s niektorými zákonnými zástupcami žiakov z MRK ako problematickú v oblasti vytvorenia systematického kontaktu a riadnej dochádzky žiakov do školy, s minimálnou účasťou na triednych aktívoch. Záujem niektorých zákonných zástupcov o výchovno-vzdelávacie výsledky svojich detí bol nízky, v prevahe bola voľba individuálnej formy konzultácie. V prípade problémov výchovného charakteru sa do školy dostavili, až keď im doručili predvolanie. Nepravidelnú školskú dochádzku vedenie školy riešilo v spolupráci s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, pri vysokom počte hodín aj s políciou.

Výchovné poradenstvo pre žiakov a zákonných zástupcov poskytli vo všetkých kontrolovaných školách. Funkciu výchovného poradcu v **15** subjektoch (88,2 %) vykonával pedagogický zamestnanec (učiteľ) a v dvoch subjektoch (11,8 %) odborný zamestnanec (školský psychológ). Výchovní poradcovia zabezpečovali výchovné poradenstvo v oblasti výchovy a vzdelávania formou informačných, koordinačných, konzultačných, metodických a iných súvisiacich činností a kariérové poradenstvo pre žiakov a zákonných zástupcov poskytovali v **10** subjektoch (58,8 %). Zamerané bolo na poradenstvo pri profesijnej orientácii žiakov, zabezpečovali proces ukončovania vzdelávania v ŠZŠ a pokračovanie vzdelávania v odbornom učilišti alebo praktickej škole. Riešili problémy žiakov so správaním, školskou dochádzkou a nedostatočnou prípravou na vyučovanie. Zákonných zástupcov žiakov predvolávali na individuálne pohovory najmä z dôvodu problémového správania a záškoláctva. Vážne problémy riešili v spolupráci s odbornými zamestnancami zariadení výchovného poradenstva a prevencie, s policajným zborom, úradom práce, sociálnych vecí a rodiny – sociálnou kuratelou a odborom právnej pomoci deťom. Riaditelia 64,7 % škôl uviedli, že poradenské zariadenie je súčasťou ich školy, ktoré poskytuje a zabezpečuje žiakom odborné služby. Ostatné školy zabezpečujú žiakom odborné služby prostredníctvom iných poradenských zariadení.

Štátna školská inšpekcia upozornila jedného zriaďovateľa ŠZŠ¹ na nedostatky súvisiace s kvalifikáciou riaditeľky ŠZŠ.

¹Regionálny úrad školskej správy, Vysokoškolákov 8556/33B, Žilina

5.2 STAV POSKYTOVANIA ODBORNEJ ČINNOSTI V CENTRE ŠPECIÁLNO-PEDAGOGICKÉHO PORADENSTVA A CENTRE PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉHO PORADENSTVA A PREVENIE

Tematická inšpekcia nadväzuje na tematickú inšpekciu zameranú na uplatňovanie princípu rovného prístupu k vzdelávaniu pri prijímaní žiakov do ŠZŠ a výber poradenských centier súvisí s nedostatkami v diagnostických procesoch a následnými pochybnosťami o zaradení žiakov do prúdu špeciálneho školstva.

Cieľom TI bolo zistiť stav poskytovania odbornej činnosti v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie. Predmetná inšpekcia sledovala cieľ prostredníctvom dotazníkov zadávaných riaditeľom poradenských zariadení, rozhovorov s vedúcimi odbornými zamestnancami a kontrolou dokumentácie.

Vykonaných bolo **5** TI v 2 krajoch SR (Nitriansky a Trenčiansky kraj), z nich v 4 CŠPP a v 1 CPPPaP. Kontrolované školské zariadenia boli **3** štátne, **2** súkromné, **1** so zriadeným elokovaným pracoviskom. Jedno z nich pôsobilo ako zdrojové centrum. Komunikačný jazyk bol slovenský a v jednom CŠPP komunikovali slovensky i maďarsky. V hodnotených školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie v aktuálnom školskom roku evidovali **3 172** klientov (2 606 v CŠPP a 566 v CPPPaP) vo veku od 3 rokov až po ukončenie prípravy na povolanie. Najväčší počet klientov tvorili žiaci ZŠ.

TABUĽKA 40 Základné údaje o kontrolovaných zariadeniach

Počet kontrolovaných zariadení		5
Vyučovací jazyk škôl	slovenský	4
	slovenský a maďarský	1
Zriaďovateľ	štátne školy	3
	súkromné školy	2
Sídlo	mesto	4
	vidiek	1

Frekvencia návštev vychádzala z potrieb jednotlivých klientov a možností zariadení, vyskytovala sa v priemere 1-krát týždenne, 2- až 3-krát za mesiac, resp. v prípade potrieb klientov, pričom dĺžka čakacej doby na diagnostické vyšetrenie klienta sa pohybovala v rozmedzí od jedného týždňa až do troch mesiacov. Podľa vyjadrení riaditeľov poradenských zariadení ako dôvod čakania najčastejšie uvádzali aktuálnu pandemickú situáciu a dlhodobo poddimenzovaný stav odborných zamestnancov.

TABUĽKA 41 Počet evidovaných klientov podľa frekvencie poskytovaných odborných služieb

Poskytovanie odborných služieb v kontrolovaných zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie	CŠPP	CPPPaP
Jednorazovo	507	342
Opakovane	2 093	224

TABUĽKA 42 Počet evidovaných klientov podľa druhu ZZ v CŠPP

Zdravotné znevýhodnenie	Počet klientov
Narušená komunikačná schopnosť	1 396
Viacnásobné postihnutie	549
Vývinové poruchy učenia	203
Mentálne postihnutie	164
Poruchy aktivity a pozornosti	136
Autizmus a iné pervazívne poruchy	77
Chorí alebo zdravotne oslabení	40
Zrakové postihnutie	8
Telesné postihnutie	6
Poruchy správania	5
Sluchové postihnutie	5
Všeobecné intelektové nadanie ¹	17
Spolu	2 606

Centrá špeciálno-pedagogického poradenstva poskytovali komplexnú špeciálnopedagogickú činnosť, psychologickú, diagnostickú, poradenskú, rehabilitačnú, preventívnu, metodickú a inú odbornú činnosť deťom a žiakom so zdravotným postihnutím s cieľom dosiahnuť optimálny rozvoj ich osobnosti a sociálnu integráciu. Vykonávali aj metodickú činnosť a zároveň aj rané poradenstvo.

Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie poskytovali komplexnú psychologickú, špeciálnopedagogickú, diagnostickú, poradenskú, konzultačnú činnosť a zároveň preventívnu starostlivosť v oblasti optimalizácie ich osobnostného, vzdelávacieho a profesijného vývinu.

Odborní zamestnanci školských zariadení spolupracovali okrem výchovných poradcov, pedagogických a odborných zamestnancov zo škôl aj s inými odborníkmi z oblasti neurológie, pedopsychiatrie, pediatrie, klinickej psychológie, klinickej logopédie a s odborníkmi pre deti s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami.

PODMIENKY ČINNOSTI ZARIADENÍ

Počet odborných zamestnancov v hodnotených zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie bol **34** (28 v CŠPP a 6 v CPPP a P).

Zo všetkých odborníkov kontrovaných subjektov interne na celý úväzok zamestnávali **22** odborných zamestnancov (16 CŠPP a 6 CPPP a P), interne na čiastočný úväzok **5** odborných zamestnancov a externe na čiastočný úväzok **7** odborných zamestnancov. Počet odborných zamestnancov nepostačoval vzhľadom na charakter zdravotného znevýhodnenia a nepostačoval ani vzhľadom na individuálne potreby klientov v oblasti poskytovania špeciálnopedagogickej odbornej starostlivosti. Riaditelia školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie poukazovali na poddimenzovaný počet odborných zamestnancov.

¹Všeobecné intelektové nadanie CŠPP evidujú v prípade kombinácie so zdravotným postihnutím alebo poruchou

TABUĽKA 43 Počet odborných zamestnancov v hodnotených zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie

Počet odborných zamestnancov	CŠPP	CPPPaP
Psychológ	8	3
Špeciálny pedagóg	13	2
Terénny špeciálny pedagóg	0	0
Logopéd	4	0
Liečebný pedagóg	0	0
Sociálny pracovník	1	1
Zdravotnícky pracovník	2	0
Spolu	28	6

Riaditelia a ich zástupcovia spĺňali zákonom stanovené **kvalifikačné požiadavky** na výkon riadiacej funkcie, a to okrem dvoch riaditeľiek a odborných zamestnancov, ktorí vykonávali logopedické intervencie. Ďalší odborní zamestnanci spĺňali zákonom stanovené kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky pre špeciálnopedagogickú a psychologickú činnosť. Ostatní zamestnanci si svoju odbornosť naďalej zvyšovali prostredníctvom celoživotného kontinuálneho vzdelávania, účasťou na odborných seminároch, konferenciách, školeniach, kurzoch, výcvikoch v terapii v Slovenskej a Českej republike, okrem jedného centra, kde si odborní zamestnanci za ostatné dva roky nezvyšovali odbornosť absolvovaním externého vzdelávania.

Priestorové a materiálno-technické podmienky vo všetkých školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie boli na dobrej úrovni, disponovali materiálmi na výkon odbornej činnosti, kompenzačnými, reedukačnými a inými špeciálnymi učebnými pomôckami, odbornou literatúrou a výučbovými programami. Dve CŠPP boli súčasťou škôl, dve sídlili v prenajatých priestoroch a CPPPaP sídlilo vo vlastných priestoroch. Školské zariadenia mali vybudovaný bezbariérový vstup do budovy pre samostatný pohyb osôb s obmedzenou schopnosťou pohybu i orientácie, okrem dvoch centier. Osobné záznamy klientov okrem jedného CŠPP boli uložené v zabezpečených uzamykateľných kovových kartotékach.

ODBORNÁ ČINNOSŤ POSKYTOVANÁ ZARIADENÍM

Hodnotená odborná činnosť v poradenských zariadeniach súvisí predovšetkým s výberom a správnosťou aplikácie psychodiagnostických metód v kontexte so stanovenými diagnózami žiakov vzdelávajúcich sa v SZŠ.

Analýzu správ zo **psychologických** a špeciálnopedagogických vyšetrení vykonávali odborníčky z praxe, ktoré verifikovali správnosť stanovených diagnóz a zaradenie žiakov podľa adekvátnej formy vzdelávania.

Na základe zistení konštatovali viaceré nedostatky spojené s postupom psychologických vyšetrení, výberom psychodiagnostických metód a textovým obsahom správ z odborných vyšetrení.

Odborníčky z praxe v CŠPP analyzovali správy z diagnostických vyšetrení **16** klientov vzdelávajúcich sa v SZŠ. Odborná činnosť bola posudzovaná overením výberu vhodných psychodiagnostických metód z hľadiska stanovenia mentálneho postihnutia 10 žiakov vzdelávaných v SZŠ.

Odborníčka z praxe na základe analýzy diagnostických vyšetrení nariadila jednému žiakovi rediagnostické psychologické vyšetrenie a štyrom žiakom odporúčala kontrolné psychologické vyšetrenie.

Výrazným nedostatkom bola **absencia záznamových hárkov z realizovaného diagnostického vyšetrenia** ako podkladov k stanoveniu MP diagnostikovaných žiakov. Nesúladi sa vyskytol v dátumoch informovaných súhlasov zákonných zástupcov a zaradenia do evidencie v zariadení poradenstva a prevencie, ako aj v jeho neskoršom doložení v porovnaní so samotným výkonom diagnostiky.

V prípade posudzovania predloženej dokumentácie zo psychologického vyšetrenia 6 žiakov odborníčky z praxe konštatovali **administratívne nezrovnalosti**, ktoré boli počas TI odstránené. Rediagnostické vyšetrenie žiakov nebolo potrebné.

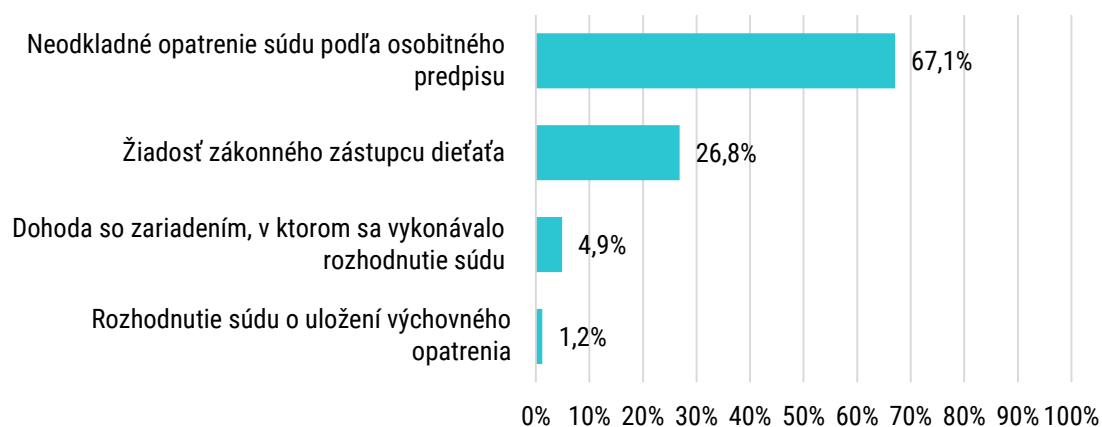
Odborníčky z praxe uvádzali, že väčšina **správ** zo psychologických vyšetrení bola štruktúrovaná v súlade s odporúčaním Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie. **Nedostatky súviseli s nekomplexným vedením dokumentácie klientov, chýbajúcimi záznamovými hárkami**. Z komparácie niektorých predložených osobných spisov a testových materiálov so správami z diagnostických vyšetrení vyplynulo, že **v spisovej dokumentácii sa záznamové hárky z psychologického vyšetrenia vôbec nenachádzali, čo neumožnilo spätne verifikovať správnosť použitých diagnostických nástrojov pri stanovení diagnózy klientov**. Ojedinelé nedostatky sa vyskytli v rozdielnosti dátumov informovaných súhlasov zákonných zástupcov a zaradenia do evidencie v zariadení poradenstva a prevencie, ako aj v jeho neskoršom doložení v porovnaní so samotným výkonom diagnostiky.

5.3 STAV POSKYTOVANEJ STAROSTLIVOSTI DEŤOM VO VÝCHOVE A DODRŽIAVANIE DETSKÝCH A ĽUDSKÝCH PRÁV V ŠPECIÁLNYCH VÝCHOVNÝCH ZARIADENIACH – V DIAGNOSTICKÝCH CENTRÁCH, REEDUKAČNÝCH CENTRÁCH A LIEČEBNO-VÝCHOVNÝCH SANATÓRIÁCH

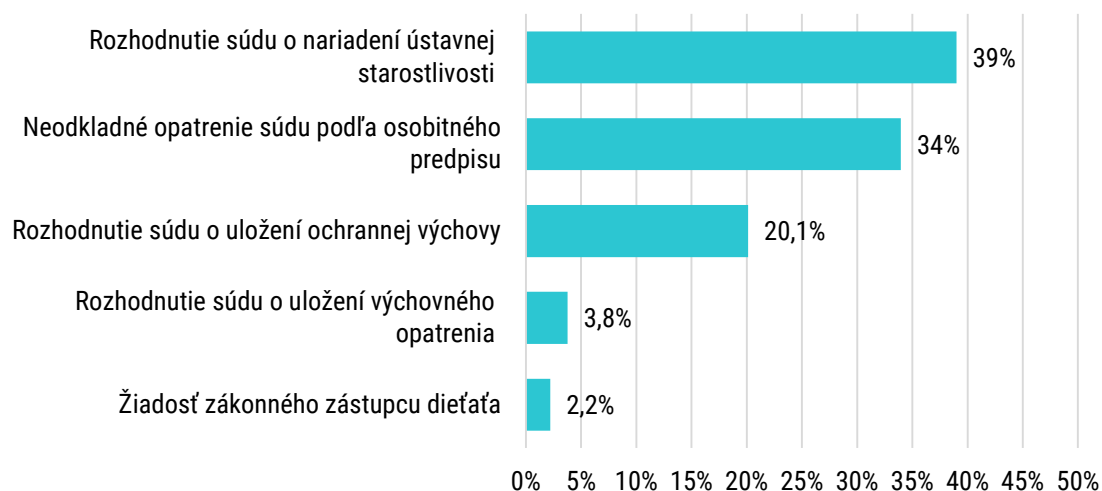
Cieľom inšpekcie bolo zistiť stav poskytovanej starostlivosti deťom vo výchove a dodržiavanie detských a ľudských práv v ŠVZ. Predmetná školská inšpekcia sledovala cieľ prostredníctvom dotazníkov zadávaných riaditeľom ŠVZ, pedagogickým a odborným zamestnancom, priameho pozorovania na komunitných stretnutiach a preventívnych aktivitách, rozhovorov s vedúcimi pedagogickými zamestnancami, pedagogickými i odbornými zamestnancami a deťmi, kontroly pedagogickej a ďalšej dokumentácie ŠVZ.

Vykonaných bolo **15** TI vo všetkých krajoch SR, z nich v **3** DC, v **3** LVS a **9** RC. Kontrolované subjekty boli štátne (14), súkromné (1), všetky s vyučovacím jazykom slovenským. Dve RC mali 2 elokované pracoviská.

Kontrolované **DC** poskytovali diagnostickú, psychologickú, psychoterapeutickú, výchovno-vzdelávaciu starostlivosť **82** deťom obidvoch pohlaví vo veku od 6 do 18 rokov. Diagnostické centrá boli internátne s nepretržitou prevádzkou, so zriadenými diagnostickými skupinami a diagnostickými triedami, záchytnými oddeleniami, ktorých súčasťou boli karanténne miestnosti. Dĺžka pobytu detí v DC trvala nevyhnutne potrebný čas na stanovenie diagnostiky, spravidla od 3 do 6 mesiacov alebo trvania neodkladného a výchovného opatrenia. Deťom diagnostikovali primárne poruchy správania, ku ktorým boli často pridružené aj iné diagnózy, napríklad *vývinové poruchy učenia, poruchy aktivity a pozornosti, narušená komunikačná schopnosť a autizmus*. Prijímanie detí do DC sa najčastejšie uskutočnilo na základe neodkladného opatrenia súdu podľa osobitného predpisu (67,1 %).

GRAF 105 Dôvody prijímania detí do diagnostických centier

Kontrolované **RC** na základe výchovno-vzdelávacieho programu a individuálneho reedukačného programu poskytovali starostlivosť **318** deťom oboch pohlaví samostatne, do veku 18 rokov s možnosťou predĺženia o jeden rok, výchovu a vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie. Reedukačné centrá boli internátne s nepretržitou prevádzkou, so zriadenými výchovnými skupinami, záchytnými oddeleniami, ktorých súčasťou boli karanténne miestnosti. Deťom boli diagnostikované **poruchy správania**, v niektorých prípadoch s MP, ku ktorým boli často pridružené aj iné diagnózy, napríklad **poruchy aktivity a pozornosti, vývinové poruchy učenia**. Ani jedno RC nemalo vytvorené oddelenie pre deti vyžadujúce zvýšenú starostlivosť a oddelenie pre deti s ochranným uzatvoreným režimom, pričom vo všetkých RC zabezpečovali zvýšenú starostlivosť (podávanie liekov) deťom s narušeným psychosociálnym vývinom. Pred umiestnením do RC bolo iba 17,9 % detí na pobyte v DC. V čase inšpekcie v 6 RC bolo 15 detí na úteku. Prijímanie detí do RC sa najčastejšie uskutočnilo na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti (38,9 %) a neodkladného opatrenia súdu podľa osobitného predpisu (33,9 %), ale nezanedbateľné je aj rozhodnutie súdu o uložení ochrannej výchovy (20,1 %).

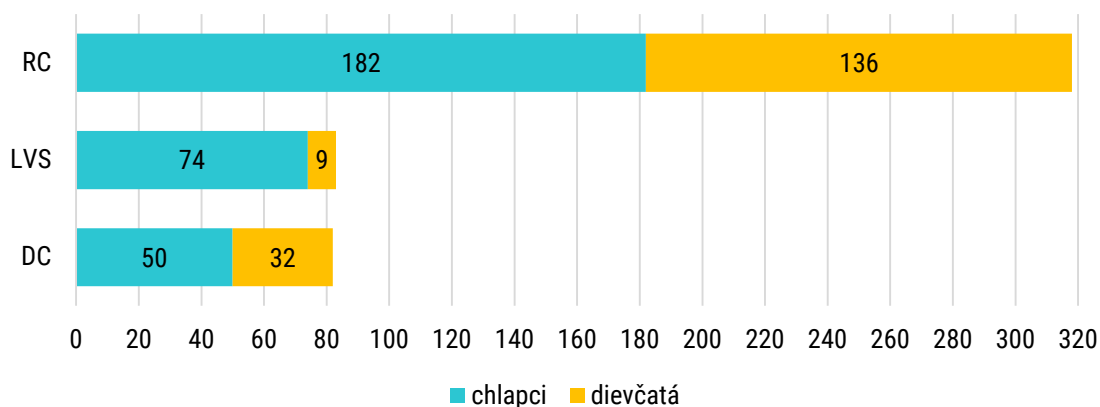
GRAF 106 Dôvody prijímania detí do reedukačných centier

Kontrolované **LVS** poskytovali psychologickú, psychoterapeutickú starostlivosť a výchovu i vzdelávanie deťom s **vývinovými poruchami učenia**, s **poruchami aktivity a pozornosti**, u ktorých ambulantná starostlivosť 83 deťom do veku 15 rokov nevedla k náprave. Liečebno-výchovné sanatóriá boli internátne s celoročnou prevádzkou, so zriadenými výchovnými skupinami. V prípade prijímania detí do LVS sa prijatie uskutočnilo v 80,7 % na základe žiadosti zákonného zástupcu dieťaťa. Dĺžka pobytu v LVS trvá spravidla tri až dvanásť mesiacov.

TABUĽKA 44 Dôvody prijímania detí do liečebno- výchovných sanatórií

Deti boli prijaté do LVS na základe	Počet detí
a) žiadosti zákonného zástupcu dieťaťa	67
b) právoplatného rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia	16
Spolu	83

Celkovo bolo v špeciálnych výchovných zariadeniach ku dňu inšpekcie **483** detí, z nich **82** v DC, **83** v LVS a **318** v RC.

GRAF 107 Porovnanie počtu chlapcov a dievčat umiestnených v ŠVZ ku dňu inšpekcie

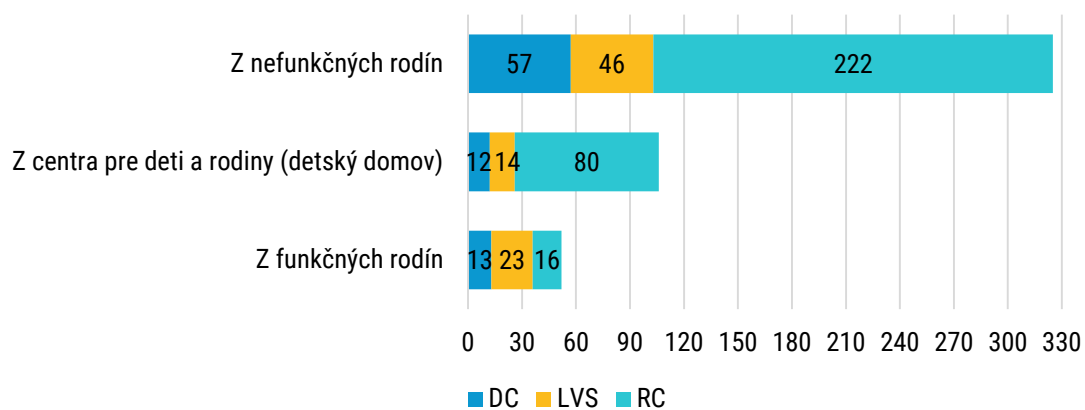
Vo všetkých ŠVZ bolo prevažné zastúpenie chlapcov. V diagnostických centrách bolo 60,9 % chlapcov, v LVS 89,2 %, v RC 57,2 % chlapcov. Z celkového počtu 82 detí v DC 7 pochádzalo zo sociálne znevýhodneného prostredia a 12 z marginalizovaných rómskych komunít.

Z celkového počtu detí umiestnených v ŠVZ tvorilo 34 % detí z MRK a 25,1 % detí zo SZP, pričom väčšina týchto detí bola umiestená v RC.

TABUĽKA 45 Charakteristika a počet detí v kontrolovaných ŠVZ

Charakteristika a počet detí	DC	LVS	RC	Spolu zo SZP/MRK
SZP	7	2	113	122
MRK	12	0	153	165
Celkový počet	82	83	318	483

Do ŠVZ sú deti umiestňované z rôznych krajov SR. Vysoký počet detí pred umiestnením do niektorého zo ŠVZ pochádzalo z nefunkčných rodín, z centra pre deti a rodiny, avšak alarmujúce je aj zistenie, že **10,8 % detí pochádzalo z funkčných rodín**. Dysfunkčnosť rodinného zázemia sa zrkadlí v dôvodoch, pre ktoré sa tieto deti ocitli v ŠVZ. Medzi najčastejšie dôvody pre ich umiestnenie patrilo záškoláctvo, drobné krádeže, poškodzovanie cudzej veci, úteky z domu, predčasný pohlavný život, napadnutie dospelého s vážnym ublížením na zdraví, sklon k závislostiam a kriminalita.

GRAF 108 Počet detí umiestnených v ŠVZ podľa rodinného prostredia

KONCEPCIA A RÁMEC ŠVZ

Špeciálne výchovné zariadenia mali jasne sformulované vízie a realistické stratégie rozvoja so stanovenými cieľmi, kontrolovateľné, vypracované na základe SWOT analýzy (analýza vnútorných silných a slabých stránok), čo sa preukázalo predloženými koncepciami (okrem troch RC), ktoré ich mali vypracované formálne, v mnohých častiach boli neaktuálne, absentovali v nich vízie a konkrétne koncepcie stratégie ďalšieho rozvoja reflektujúce reálne podmienky zariadenia.

Výchova v ŠVZ bola realizovaná prostredníctvom školských výchovných programov, ktoré zohľadňovali špecifické podmienky zariadení, umožňovali realizovať výchovu a reedukáciu v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania stanovenými školským zákonom. Školské výchovné programy boli prerokované v pedagogickej rade, verejne dostupné (okrem troch zariadení).

VNÚTORNÝ SYSTÉM KONTROLY A HODNOTENIA

Špeciálne výchovné zariadenia mali vypracovaný **vnútorný systém kontroly a hodnotenia**, ktorý zohľadňoval ich špecifiká (okrem jedného RC). Ostatné ŠVZ ho mali rozpracovaný v troch oblastiach – hodnotenie výchovno-vzdelávacích výsledkov žiakov, hodnotenie pedagogických a odborných zamestnancov a hodnotenie školy, pričom najrozsiahlejšiu časť tvoril systém hodnotenia detí. S hodnotiacim systémom boli oboznámené deti, ich zákonní zástupcovia pri príchode do ŠVZ, zverejnený bol na nástenkách chodieb. Predložený hodnotiaci systém jedného RC bol s nedostatočne formulovanými pravidlami, bez konkrétneho bodového ohodnotenia jednotlivých kritérií pochvál a trestov, v malej miere prispieval k resocializácii detí a k vedomej pozitívnej zmene v ich správaní sa. Cieľom hodnotenia správania bolo poskytnutie spätnej väzby dieťaťu o jeho správaní, posilňovanie sebaregulácie správania a jeho korekcie, motivácia dieťaťa k zmene správania, nová korektívna skúsenosť a zážitok z ocenenia, rozvíjanie citlivosti na to, čo je eticky a morálne prijateľné a čo neprijateľné. Na hodnotení sa pravidelne podieľali učitelia, vychovávatelia, pomocní vychovávatelia a ostatní zamestnanci. Každé dieťa dostávalo o bodovom hodnotení a zápisoch aktuálne informácie verejne pred celou skupinou. Pri uzatváraní celotýždenného hodnotenia spolupracovali vždy všetci pedagogickí a odborní zamestnanci, o čom viedli záznamy v hodnotiacej knihe.

Systém hodnotenia a kontroly zamestnancov bol realizovaný podľa plánu kontrolnej a hospitačnej činnosti vypracovaného na aktuálny školský rok. Kontrolnú činnosť vykonával riaditeľ zariadenia, zástupca riaditeľa zariadenia a vedúca vychovávateľka okrem riaditeľov troch RC. V ostatných RC boli plány kontrolnej a hospitačnej činnosti vypracované vo všeobecnej rovine, formálne, informácie v nich boli neaktuálne, obsah a ciele nevychádzali z analýzy kontrolnej činnosti, chýbalo stanovenie konkrétnych úloh a termínov ich plnenia. Sporadicky boli prijímané opatrenia na zlepšenie kvality reedukačného a edukačného procesu. Takýto kontrolný systém možno považovať za málo efektívny bez predpokladu správneho smerovania výchovy a vzdelávania k adekvátnej kvalite, čo v mnohých

prípadoch nekorelovalo s deklarovateľnými cieľmi v koncepcných zámeroch RC. V DC a LVS bola kontrolná činnosť plánovaná, premyslená, výsledky hospitačnej činnosti analyzované a kontrolované na zasadnutiach pedagogickej rady zariadení, na poradách úseku výchovy a pri individuálnych rozhovoroch riaditeľa so zamestnancami, kde boli prijaté opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov.

Väčšina ŠVZ viedla **dokumentáciu** detí komplexne, systematicky a prehľadne, osobné spisy obsahovali všetky potrebné prílohy, ktoré boli uložené v kancelárii sociálnej pracovníčky. Výnimku tvorili tri RC, pričom v jednom z nich vo väčšine osobných spisov chýbali správy zo psychologicko- a špeciálno-pedagogickej diagnostiky, v druhom chýbali rozhodnutia riaditeľky o prijatí žiaka do RC, ktoré riaditeľka nevydávala a v treťom chýbali informované súhlasy dotknutej osoby so spracovaním osobných údajov.

Proces reedukácie detí v DC a RC sa uskutočňoval prostredníctvom individuálneho reedukačného programu a v LVS mali deti vytvorené IVP, tvorili súčasť dokumentácie, väčšina z nich bola vypracovaná po mesačnom adaptačnom pobyte v ŠVZ na základe psychologicko- a špeciálno-pedagogickej diagnostiky, lekárskeho vyšetrenia a systematického pozorovania. Na ich vypracovaní spolupracovali vo väčšine ŠVZ psychologičky, vychovávateľia a učiteľia. Nevýhodou pri tvorbe individuálneho reedukačného programu jedného RC bolo, že nedisponovali psychológmi, čo malo dosah na ich obsah, v ďalšom RC vypracovanie individuálneho reedukačného programu prebiehalo bez priamej participácie psychologičky. Analýzou obsahu boli zistené nedostatky v individuálnom reedukačnom programe v piatich RC (neobsahovali rodinnú a zdravotnú anamnézu, školské anamnestické údaje, záznamy učiteľa, odporúčania z diagnostík, záznamy z prvého kontaktu v RC, kto a kedy hodnotenie vypracoval, podpis, chýbal dátum spracovania), neboli vypracované po uplynutí prvého mesiaca pobytu v zariadení, ich obsah nevychádzal z psychologicko- a špeciálno-pedagogickej diagnostiky, nehodnotil proces adaptácie detí na pobyt v zariadení, navrhnuté ciele nekorešpondovali s cieľom reedukácie detí, uvedené boli len vstupné údaje bez stanovenia reedukačných stratégií a hodnotenia adaptačného pobytu.

Záujmová činnosť prebiehala vo všetkých ŠVZ, o ich činnosti viedli záznamy. Organizovali aktivity spoločenského, kultúrneho, športového, tvorivého charakteru, zapájali deti do projektov a súťaží.

KLÍMA A KULTÚRA ŠVZ

Uplatňované systémy riadenia a kontroly v ŠVZ významne vplývali na kvalitu formovania kultúry zariadení a vytváranie vzájomných vzťahov v kolektívoch pedagogických a odborných zamestnancov. Z odpovedí anonymného dotazníka zadaného zamestnancom vyplynulo, že **v 60 % ŠVZ prevláda uzavretá klíma**, ktorá je charakterizovaná nedôverou medzi zamestnancami, ich slabou angažovanosťou, formalizmom v riadení zariadení, odstupom riaditeľa od zamestnancov, pričom chod zariadení a jeho smerovanie bolo zamestnancom nejasné. Zamestnanci dvoch RC sa vyjadrili, že na svoje RC nie sú hrdí, ich pracovná morálka je veľmi nízka a chýba im pocit kolegiality a spolupráce, zároveň uviedli, že riaditeľ nie je pre nich príkladom, nedokáže oceniť ich prácu, vystupuje autokraticky a diktátorsky. Napriek tomu deti na základe riadeného rozhovoru potvrdili, že prostredie, v ktorom sa nachádzajú, u nich vyvoláva pocit bezpečia, pedagogickí zamestnanci s nimi zaobchádzajú dobre, deti im dôverujú, súčasne potvrdili dodržiavanie detských a ľudských práv okrem jedného RC, kde sa deti vyjadrili, že sa v zariadení necítia dobre a bezpečne.

Poradným orgánom vedenia vo väčšine ŠVZ bola **spoluspráva** detí, prostredníctvom ktorej vyjadrovali svoje pocity, názory, záujmy, požiadavky, zároveň predkladali podnety a návrhy smerujúce k zlepšeniu fungovania ich života v zariadení. Jej cieľom bolo umožniť účinnú vzájomnú komunikáciu medzi deťmi a pedagogickými zamestnancami. Zástupcovia **spolusprávy** sa stretávali s vychovávateľom a ďalšími zamestnancami podľa vopred dohodnutých pravidiel. V štyroch ŠVZ nepracoval orgán **spolusprávy**, v prípade jedného LVS bol dôvodom nízky vek detí a v prípade dvoch RC bolo dôvodom MP detí a v jednom RC v aktuálnom školskom roku **spoluspráva** nevyvíjala žiadnu činnosť. V uvedených ŠVZ boli poradným orgánom riaditeľov pedagogická rada a metodické združenie. Vo všetkých ŠVZ mali

deti možnosť vyjadriť svoje názory, postoje na komunitných stretnutiach, ktoré mali svoje pravidlá a rituály. Pravidlá komunity deti dobre poznali, boli dostupné na nástenkách.

Charakter komunitných stretnutí bol predovšetkým hodnotiaci a informačný. Väčšina ŠVZ vydávala časopis, obsah ktorého tvorili príspevky detí z výletov, rôznych spoločenských, športových akcií, pričom 40 % ŠVZ časopis nevydávalo, o svojich aktivitách informovali cez webové sídla. Aktuálne informácie o činnosti a dianí v zariadení neposkytovalo 33,3 % ŠVZ prostredníctvom webového sídla.

SLUŽBY A SPOLUPRÁCA ŠVZ S INÝMI PARTNERMI

V 15 ŠVZ pracovalo **333** pedagogických a odborných zamestnancov, z nich **16** vedúcich vychovávateľov, **157** vychovávateľov, **33** pomocných vychovávateľov, **66** nočných vychovávateľov, **17** sociálnych pracovníkov, **3** liečební pedagógovia, **24** psychológov a **17** zdravotných sestier. Vo všetkých ŠVZ výchovu detí v čase mimo vyučovania zabezpečovali **vychovávateľa** (pomocní aj noční vychovávateľa) na základe výchovných programov, popri priamej výchovnej činnosti viedli záujmovú činnosť, sledovali prospech a hodnotili správanie detí, vypracúvali ich charakteristiky pre potreby súdov a sociálnej kurately, vyhodnocovali výsledky výchovnej práce v pridelených skupinách a tiež viedli evidenciu finančných prostriedkov detí (mesačné vreckové) a ich šatstva. **Noční vychovávateľa** viedli deti k dodržiavaniu hygienických návykov a udržiavaniu poriadku v osobných veciach a na izbách. **Sociálne pracovníčky** zabezpečovali sociálno-právnu agendu, administratívnu stránku školskej dokumentácie a rozhodnutí, príjem a dislokáciu detí, kontakt a spoluprácu s kurátormi, centrami pre deti a rodiny, políciou a zákonnými zástupcami detí. Odborné psychologické služby deťom, pedagogickým zamestnancov i zákonným zástupcom detí poskytovali **psychológovia**, s výnimkou dvoch ŠVZ. Psychológovia v 86,7 % ŠVZ realizovali vstupné rozhovory a psychologickú diagnostiku detí, v DC a RC viedli a kompletizovali individuálne reedukačné programy, vypracovali komplexné záverečné správy o deťoch s odporúčaniami pre ďalšie výchovno-vzdelávacie postupy, uskutočňovali priame pozorovania správania detí vo výchovných skupinách a na vyučovacích hodinách. Vykonávali odborné intervencie, realizovali skupinovú a individuálnu prácu s deťmi, plánovali preventívne činnosti, podieľali sa tiež na príprave dieťaťa na ukončenie pobytu, na osamostatnenie. Súčasťou väčšiny ŠVZ boli aj **zdravotné sestry**, okrem troch zariadení, v ktorých zdravotnú starostlivosť poskytovali nekvalifikované zamestnankyne. Zdravotné sestry v 80 % ŠVZ zabezpečovali pravidelné preventívne prehliadky a vyšetrenia u odborných lekárov, podávali deťom lekármi predpísané lieky a v prípade ich ochorenia zabezpečovali ich izoláciu v izolačnej miestnosti s nepretržitou kontrolou ich zdravotného stavu. Okrem zdravotnej starostlivosti zdravotné sestry realizovali aj preventívne a vzdelávacie činnosti, o zdravotnom stave detí pravidelne informovali zamestnancov zariadení.

Riaditelia ŠVZ uviedli, že spolupracovali s poradenskými zariadeniami, príslušnými centrami pre deti a rodiny, ŠVZ, kuratelou a políciou. Spoluprácu so zákonnými zástupcami detí pochádzajúcich z dysfunkčných rodín označili za problematickú, o svoje deti prejavovali sporadický záujem, niektorí si neplnili ani vyživovaciu povinnosť, čo v mnohých prípadoch riaditelia zariadení riešili trestným oznámením. Riaditelia zariadení sa snažili zapájať deti do aktivít miest, obcí, rôznych športových, kultúrnych podujatí, s výnimkou jedného RC.

PERSONÁLNE PODMIENKY

Riaditelia zariadení a vedúci zamestnanci spĺňali kvalifikačné predpoklady na výkon činnosti vedúceho pedagogického zamestnanca. V troch ŠVZ sedem vychovávateľov nespĺňalo kvalifikačné predpoklady. V jednom RC skladníčka pracovala ako zdravotníčka, v zariadení nepracoval ani jeden odborný zamestnanec a riaditeľka RC nevyužívala ani externé služby odborných zamestnancov.

PRIESTOROVÉ A MATERIÁLNO-TECHNICKÉ PODMIENKY

Špeciálne výchovné zariadenia boli situované v rôznych budovách, štyri z nich sa nachádzali v priestoroch kaštieľa, postavené boli na pozemkoch s rozsiahlym parkom, ovocným sadom a zeleninovou záhradou. Ostatné zariadenia sa nachádzali na okraji mesta v blízkosti lesa, lesoparku, v prímestskej rekreačnej zóne Košíc alebo v horskom prostredí Národného parku Veľká Fatra, čo umožňovalo deťom pobyt v zdravom lesnom prostredí. Viac ako 50 % zariadení prešlo čiastočnou rekonštrukciou vonkajších aj vnútorných priestorov, čo záviselo od rozpočtových možností zariadení. Niektoré RC mali značne opotrebované zariadenie izieb. Ani jedna budova RC neumožňovala zriadiť podľa potreby oddelenia pre deti vyžadujúce zvýšenú starostlivosť a zároveň oddelenie s ochranným uzatvoreným režimom, **priestorové podmienky boli nevyhovujúce**. Materiálno-technické vybavenie sa nachádzalo na primeranej úrovni, riaditelia ho obnovovali v závislosti od finančných možností.

Fyzickou kontrolou ochranných miestností v RC a DC bolo zistené, že v jednom RC nebolo zriadenie ochrannej miestnosti z dôvodu, že v danom čase nebolo jej zriadenie potrebné. V šiestich RC a dvoch DC boli zistené nedostatky, ktoré súviseli s požiadavkami na úpravu a vybavenie (*nefunkčné zvukové zariadenie na privolanie pedagogického zamestnanca; v miestnosti bolo porcelánové WC a umývadlo s pitnou vodou, čo nebolo z hľadiska bezpečnosti dieťaťa vyhovujúce; poškodenie podlahovej krytiny a obklad steny; jedna stena neupravená ako zelená tabuľa*) a s písomnými záznamami (*absencia údajov o čase vychádzok na čerstvom vzduchu mimo ochrannej miestnosti; nedodržanie rozsahu pobytu dieťaťa najmenej hodinu denne na čerstvom vzduchu mimo ochrannej miestnosti; absencia záznamov o poskytnutí materiálu, literatúry na čítanie, vzdelávanie sa alebo inú činnosť; času kontaktu s pedagogickým zamestnancom, psychológom; rozsahu poskytnutej psychologickej, psychoterapeutickej, liečebno-výchovnej a zdravotnej starostlivosti; času ukončenia pobytu dieťaťa; informácie komu bolo dieťa po ukončení pobytu odovzdané*). Riaditelia RC zároveň uvádzali, že ochranné miestnosti slúžili ako karanténne miestnosti na izoláciu detí po návrate z nedovoleného prerušenia pobytu v RC alebo v čase COVID-19.

PODMIENKY NA ZAISTENIE BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVIA

Problematiku bezpečnosti a ochrany detí pred sociálno-patologickými javmi mala väčšina zariadení spracovanú vo viacerých dokumentoch a smerniciach s výnimkou dvoch RC, ktoré boli spracované neprehľadne a pre deti v málo zrozumiteľnom systéme, mnohé z uvedených informácií boli neaktuálne. S obsahom dokumentov ostatných ŠVZ boli deti oboznámené po príchode do zariadenia. Preventívne aktivity organizovali všetky zariadenia, čo bolo zrejmé z predloženej dokumentácie. Riaditelia zariadení vydali ŠP, v dvoch ŠVZ bez prerokovania na zasadnutí v pedagogickej rade a na zasadnutí rady výchovného zariadenia. Školské poriadky vymedzovali práva a povinnosti detí, ich zákonných zástupcov a pravidiel vzťahov medzi deťmi a pedagogickými zamestnancami, s výnimkou dvoch RC. V ŠP boli taktiež zapracované podmienky udelenia výchovných opatrení, ktoré boli zamerané na motiváciu dieťaťa zlepšovať svoje správanie, ako aj podmienky uloženia ochranných opatrení, ktorých cieľom bolo predchádzať ohrozeniu zdravia dieťaťa vlastným nevhodným správaním. Vnútny organizačný poriadok stanovoval organizáciu a režim dňa, pravidiel korešpondencie (*listy, balíky*), telefonického kontaktu a návštev, nástupu a ukončenia pobytu v ŠVZ, obsahoval informácie o starostlivosti detí počas pobytu, bezpečnostných opatreniach. Poskytovanie zdravotnej starostlivosti bolo deťom zabezpečené okrem jedného RC, ktoré nevytvorilo personálne podmienky. Všetky ŠVZ poskytovali deťom mesačné vreckové, ktorého výška a vyplácanie bolo zaznamenané v evidencii vreckového výchovnej skupiny.

ZISTENIA Z PRIAMYCH POZOROVANÍ NA KOMUNITNÝCH STRETNUTIACH A PREVENTÍVNYCH AKTIVITÁCH

Školské inšpektorky vykonali priame pozorovanie na **35 komunitných stretnutiach a na 20 preventívnych aktivitách v ŠVZ**, iba v jednom RC aktivity neboli realizované z dôvodu prekonanej infekcie svrabu a ochorenia COVID-19.

Komunitné stretnutia (*ranné, popoludňajšie, voľná tribúna, veľká komunita*) vo všetkých ŠVZ mali hodnotiaci a informatívny charakter, spravidla ich viedli riaditelia zariadení za prítomnosti všetkých zamestnancov podľa vopred stanoveného programu s danou štruktúrou, zaužívanými postupmi a presne stanovenými pravidlami, rituálmi. Atmosféra na komunitných stretnutiach bola priateľská, deti boli na nich zvyknuté, tešili sa na rôzne formy odmien, ktoré mohli získať za svoje správanie. Riaditelia zariadení poskytovali všetkým deťom priestor na objasnenie príčin vyvolaných problémov a zlyhaní, na diskusiu, k vyjadreniu sebareflexie, pocitov, sebahodnotenia, ale nie všetky deti túto možnosť využili. Priestor na vyjadrenie svojich pocitov, myšlienok využili na výchovných skupinách so svojimi vychovávateľmi. Komunitné stretnutia končili spevom a blahoželaním oslávencom.

Preventívne aktivity v zariadeniach viedli psychológovia, špeciálni pedagógovia v kooperácii s pedagogickými zamestnancami. **Skupinové preventívne aktivity** sa realizovali v rámci špecifických predmetov *prevencia sociálno-patologických javov a terapeuticko-korekčné cvičenia*. Cieľom aktivít *prevencie sociálno-patologických javov* bolo uvedomiť si vplyv sociálno-patologických javov, ich nebezpečenstvo a škodlivosť na zdravie detí, zároveň ich obsah bol zameraný aj na poskytnutie informácií s dôrazom na zdravý životný štýl s vytváraním príležitostí pre voľnočasové aktivity. Realizácia jednotlivých tém a aktivít z obsahu *terapeuticko-korekčných cvičení* bola zameraná na oblasti problémového správania a jeho korekciu, rozvíjanie emocionálnej inteligencie, rozvíjanie komunikačných schopností, osobnostný rozvoj, rozvíjanie sociálnych zručností a rovesníckych vzťahov. Deti pracovali v dvojiciach, skupinkách, ojedinele sa vyskytla situácia, kedy sa deti do aktivít nezapájali, boli pasívne.

Empatický a trpezlivý prístup pedagogických a odborných zamestnancov prispel k vytvoreniu priateľskej atmosféry, čo umožnilo vziať deti do aktivít a vzájomnej diskusie.

K dispozícii mali rôzne pomôcky, obrázkové materiály. Na záver preventívnych aktivít psychologička v krátkosti rekapitulovala ich priebeh a deti mali možnosť vysloviť svoje pocity a názory z prežitých aktivít.

ZISTENIA Z RIADENÉHO ROZHOVORU S DEŤMI K DODRŽIAVANIU DETSKÝCH A ĽUDSKÝCH PRÁV

S cieľom zistiť úroveň dodržiavania detských a ľudských práv v ŠVZ boli školskými inšpektormi vykonané riadené rozhovory so **189** deťmi. Na otázky reagovali deti jednoznačne, boli uvoľnené, svoje názory vyjadrovali bez obáv.

Na otázku *Cítiš sa bezpečne a dobre v priestoroch zariadenia?* odpovedalo bez váhania 90 % detí. Deti, ktoré sa negatívne vyjadrili k danej otázke, ako dôvod uviedli, že sa im v zariadení nepáči, priestory sú neútulné, chýba im rodina, zažívali fyzické (*bitky, facky, kopance, strkanie*) a psychické násilie (*verbálne útoky, neustále kritizovanie, urážky, ponižovanie*). Uviedli, že k násiliu najčastejšie dochádzalo vonku na dvore, na izbe, chodbe, v spoločenskej miestnosti, ale vždy iba vtedy, keď tam nebol vychovávateľ.

Svedkami niektorej formy násillia bolo 43,4 % detí a také isté percento sa aj zdôverilo vychovávateľovi s nepríjemnými skúsenosťami.

Zároveň 72,5 % detí uviedlo, že prejavy nevhodného správania sa ihneď riešia dohovorom agresorovi zo strany vychovávateľov a v prípade, že dohovor nie je účinný, stiahnutím bodov agresorovi, problémy riešia následným ospravedlnením vo výchovnej skupine, ale aj na komunite. Prejavy nevhodného správania sa zamestnancov zariadenia voči deťom potvrdilo 8,5 % detí, no zároveň doplnili, že vychovávateľov vyprovokovali alebo ich fyzicky napadli, v inom prípade vychovávateľa zvýšili tón hlasu, ale deti si boli vedomé, že ich správanie bolo nevhodné a neadekvátne. Vo svojom voľnom čase si vyberá 65,1 % detí čo chce robiť, zároveň 26 % detí to vníma tak, že ich voľný čas sa riadi harmonogramom zariadenia, ale stále je možnosť dohody a výberu, čo chcú robiť, len sa musia dohodnúť ako skupina. Pod neustálou kontrolou sa cíti 15 % detí, ktoré však vzápätí poznamenali, že dôvodom ich kontroly je sebapoškodzovanie. Všetky deti pociťovali voľnosť pri vyjadrení svojho názoru na komunitných stretnutiach, no vzápätí 40 % z nich uviedlo, že nie vždy mali záujem zaujať stanovisko k danému problému alebo k danej téme. Podľa vyjadrení 71,4 % detí vychovávateľa s nimi dobre zaobchádzajú, ostatné deti uviedli, že to závisí od ich správania. Rodičia môžu deťom telefonovať, navštevovať ich, stretnutia sa uskutočňujú v priestoroch zariadenia, prípadne na určitý čas aj mimo zariadenia. Na prechádzky deti chodili po dohode s členmi výchovnej skupiny a vychovávateľkami v závislosti od počasia. Po vyučovaní sa najčastejšie venovali činnostiam podľa určeného harmonogramu, športovým aktivitám, záujmovým činnostiam a domácim prácam. Takmer všetky deti vyjadrili spokojnosť s poskytovanou zdravotnou starostlivosťou v zariadení, pričom najčastejšie im boli poskytnuté bežné lekárske vyšetrenie a preventívne prehliadky a 15,3 % detí bola privolaná rýchla záchranná služba z dôvodu úrazu pri športe (*zlomená noha, ruka, úraz hlavy*). Väčšina detí navštevovala rovnaký typ školy, do akej chodili aj pred prijatím do ŠVZ.

INÉ ZISTENIA

Školskému inšpekčnému centru v Banskej Bystrici bola odstúpená žiadosť Generálnej prokuratúry SR v Bratislave, ktorej predmetom bolo zistenie úrovne poskytovanej starostlivosti maloletým deťom v RC Čerenčany s osobitným dôrazom na udalosti, ktoré predstavovali ohrozenie života a zdravia maloletých v umiestnenom zariadení. V rámci výkonu tematickej inšpekcie školská inšpekcia prešetrila dané udalosti dňa 8.3.2022. Z riadeného rozhovoru s riaditeľkou ŠVZ, vedúcim vychovávateľom, psychologičkou, zdravotnou sestrou a z analýzy príslušnej dokumentácie zariadenia vyplynulo, že všetky tri mimoriadne udalosti ohrozujúce zdravie a život maloletých sa uskutočnili, boli prešetrené vedúcimi pedagogickými zamestnancami a kriminálnou políciou. Výskyt šikanovania a iných nežiaducich prejavov v správaní potvrdili deti v dotazníku a zároveň potvrdili aj osobnú skúsenosť so sexuálnym násilím. Skutky boli riadne a včas prešetrené, čo preukázala príslušná dokumentácia a vzhľadom na ich závažnosť bezodkladné oznámenie kriminálnej polícii. Vedenie zariadenia prijalo adekvátne interné opatrenia s cieľom, aby sa podobné činy v zariadení neopakovali. Z predloženej dokumentácie psychologičky vyplynulo, že všetkým obetiam násilných činov i dieťaťu s ťažkými psychiatrickými zdravotnými problémami pokúšajúceho sa o samovraždu poskytovala priebežné individuálne psychologické poradenstvo so zameraním na zabránenie prehlbovania traumatizácie, na rast pozitívneho sebahodnotenia, na znižovanie frustračnej tolerancie, zvládanie záťažových situácií, abreaktívne cvičenia, rady na efektívne spôsoby predchádzania sebapoškodzovacích tendencií, na získavanie sociálnych zručností v interpersonálnych vzťahoch, psychoterapie na zlepšenie kvality života, čo aj písomne zdokumentovala. Mnohé prípady a ďalšiu intervenciu pravidelne konzultovala s pedopsychiatrickou z Rimavskej Soboty.

Vzhľadom na enormný nárast prijímaných detí s ťažkými psychickými, psychiatrickými a ďalšími zdravotnými problémami si situácia vyžaduje zriadenie oddelenia s ochranným režimom a oddelenia so zvýšenou zdravotnou starostlivosťou, čím by sa zvýšil počet pedagogických zamestnancov a posilnila by sa bezpečnosť nielen detí, ale i všetkých zamestnancov RC, ktorých bezpečie, zdravie sú často ohrozované, o čom svedčí podanie trestného oznámenia za napadnutie psychologičky.

O zriadení uvedených oddelení rokovali riaditelia RC s MŠVVaŠ SR v rámci rokovaní členov Združenia špeciálnych škôl a školských zariadení SR niekoľkokrát, ale **neúspešne**.

Štátna školská inšpekcia na základe vykonaných inšpekcií a ich zistení upozornila dvoch zriaďovateľov¹ na nedostatky, ktorých riešenie patrí do ich kompetencie.

5.4 KONTROLA PLNENIA OPATRENÍ

5.4.1 ŠPECIÁLNE ZÁKLADNÉ ŠKOLY A ODBORNÉ UČILIŠTIA

Následné inšpekcie sa vykonali v **4** ŠZŠ a **1** odbornom učilišti. Kontrolované subjekty v troch krajoch SR (Bratislavský, Trnavský, Nitriansky kraj) boli štátne, **4** s vyučovacím jazykom slovenským a **1** s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským. Z celkového počtu vykonaných NI sa **4** uskutočnili po tematickej inšpekcii a 1 po NI.

Z prijatých opatrení sa jedno nedalo hodnotiť².

TABUĽKA 46 Prehľad uplatnených opatrení

Spolu	51					
z toho	odporúčania		opatrenia prijaté zo strany kontrolovaného subjektu		opatrenia uložené ŠŠI	
Počet	23		26		2	
z toho	akceptované		splnené		splnené	
	8	36,4 %	20	80 %	2	100 %
	neaktuálne		neaktuálne		neaktuálne	
	1		0		0	
	nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť	
	0		1		0	

NEDOSTATKY SA VYSKYTOVALI PREVAŽNE:

V ŠKOLSKOM VZDELÁVACOM PROGRAME

- neúplné rozpracovanie učebného plánu, učebných osnov, nesúlady v počte hodín v učebných osnovách v porovnaní s učebným plánom školy
- nespracovanie vlastných poznámok k učebnému plánu
- nerozpracovanie vnútorného systému kontroly a hodnotenia žiakov

V RIADENÍ ŠKOLY

- prijímanie žiakov do ŠZŠ bez preukázateľného zdravotného postihnutia, bez písomného vyjadrenia zariadenia poradenstva a prevencie, nejednoznačných záverov a odporúčaní v diagnostických správach

¹Regionálny úrad školskej správy, Hviezdoslavova 140/3, Trenčín; Regionálny úrad školskej správy, Zádielska 1, Košice

²Nedá sa hodnotiť – posudzuje sa v súvislosti s aktuálnymi zmenami vzniknutými v hodnotenom subjekte

- nepoučenie zákonného zástupcu o všetkých možnostiach vzdelávania dieťaťa pred jeho prijatím do ŠZŠ
- nezabezpečenie rediagnostických psychologických vyšetrení žiakov po 1. roku plnenia povinnej školskej dochádzky a podľa odporúčaní zariadení poradenstva a prevencie
- neprijímanie účinných opatrení pri zistení nedostatkov (absencia analýzy a zovšeobecňovania zistení z kontrolnej činnosti, hodnotenia zvládania či nezvládania plnenia obsahu IVP a výchovno-vzdelávacích výsledkov žiakov)
- nespracovanie IVP podľa osobitostí a špecifík každého žiaka s dodržaním odporúčanej štruktúry ich obsahu a neoboznámenie zákonných zástupcov a pedagogických zamestnancov podieľajúcich sa na vzdelávaní žiakov s ich obsahom
- nevedenie triednej dokumentácie v škole s vyučovacím jazykom maďarským na tlačivách podľa vzorov schválených a zverejnených ministerstvom školstva; nezapisovanie preberaného učiva dvojjazyčne
- nekomplexné vedenie triednej dokumentácie a ďalšej dokumentácie žiakov školy
- nezaradenie vzdelávacej oblasti výchovy do rozvrhu týždennej činnosti v ŠKD

V ZABEZPEČENÍ PODMIENOK VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

- nevypracovanie školského poriadku v súlade s príslušnými ustanoveniami školského zákona
- skrátenie dĺžky vyučovacích hodín na 40 minút
- nedodržanie zákonom stanoveného najvyššieho počtu žiakov v oddelení ŠKD
- nezabezpečenie zdravotníckeho personálu v zmysle vzdelávacieho programu pre žiakov s viacnásobným postihnutím

Akceptovanie 36,4 % uložených odporúčaní čiastočne prispelo k skvalitneniu v oblasti riadenia školy i k zlepšeniu podmienok výchovy a vzdelávania.

Neakceptovanie 63,6 % uložených odporúčaní malo vplyv na pretrvávajúce nedostatky vo vedení pedagogickej dokumentácie a dokumentácie žiakov v ŠZŠ.

Akceptovanie 80 % prijatých opatrení zo strany kontrolovaných subjektov a uložených opatrení ŠŠI viedlo k uplatneniu a dodržiavaniu všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov pri prijímaní žiakov do ŠZŠ i podmienok výchovno-vzdelávacieho procesu.

5.4.2 ŠKOLSKÉ ZARIADENIA VÝCHOVNÉHO PORADENSTVA A PREVENIE A REEDUKAČNÉ CENTRÁ

Následné inšpekcie sa vykonali v 5 štátnych ŠZVPP v troch krajoch SR (Bratislavský, Nitriansky, Košický kraj), z nich v 2 ČŠPP, 2 CPPPaP a 1 RC.

TABUĽKA 47 *Prehľad uplatnených opatrení*

Spolu	45					
z toho	odporúčania		opatrenia prijaté zo strany kontrolovaného subjektu		opatrenia uložené ŠŠI	
Počet	30		15		0	
z toho	akceptované		splnené		splnené	
	23	76,5 %	15	100 %	0	0 %
	neaktuálne		neaktuálne		neaktuálne	
	0		0		0	
	nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť	
	0		0		0	

NEDOSTATKY SA VYSKYTOVALI PREVAŽNE:

V ODBORNEJ ČINNOSTI

- nezabezpečenie osobných spisov klientov
 - absencia osobných spisov, psychologických diagnostických vyšetrení s písomným vyjadrením príslušného zariadenia poradenstva a prevencie, informovaného súhlasu zákonného zástupcu pred psychologickým vyšetrením a zaradením klienta do odbornej starostlivosti centra
- nezabezpečenie osobných spisov klientov pred ich zneužitím
- nepoužívanie vhodných psychodiagnostických metód a testov pri odborných psychodiagnostických vyšetreniach, v dôsledku čoho neboli jasne stanovené odporúčania pre ďalšie vzdelávanie žiakov
- odporúčanie vzdelávania v ŠZŠ klientom s intelektom v norme
- nevypracovanie IRP po uplynutí prvého mesiaca pobytu dieťaťa v RC a nevyhodnocovanie procesu adaptácie dieťaťa
- nevykonávanie vyhodnotenia a úpravy IRP minimálne raz za štvrtrok
- nedodržanie požiadaviek na úpravu a vybavenie ochranej miestnosti
- nezverejnenie školského poriadku na verejne dostupnom mieste
 - neaktualizovanie ŠP
- absencia jasných pravidiel a jednoznačných postupov, ktoré súviseli s návštevami, telefonovaním, umiestnením v ochranej miestnosti a karanténnej miestnosti
- nedodržanie štruktúry a obsahu správy diagnostického vyšetrenia VÚDPaP
 - neuvádzanie informácií o použitých diagnostických metódach v správach zo psychologického vyšetrenia
 - neuvádzanie variantu mentálneho postihnutia

- uvádzanie konkrétnych škôl pre ďalšie vzdelávanie žiakov v záveroch správ z diagnostických vyšetrení
- nedôsledné vedenie dokumentácie
 - chýbajúce žiadosti zákonného zástupcu dieťaťa o zaradenie do starostlivosti zariadenia
 - informovaný súhlas zákonného zástupcu s vyšetrením dieťaťa v poradenskom zariadení
 - súhlas so spracovaním osobných údajov
 - nearchivovanie jednotlivých zložiek z diagnostických vyšetrení
- nerealizovanie kontrolnej činnosti na kvalitu a obsahovú výstižnosť výstupných správ z diagnostických vyšetrení
- neparticipovanie psychologičky na tvorbe, analýze a úprave IRP
- nerealizovanie pravidelného monitorovania stavu zabezpečenia ochrany detí proti fyzickému a psychickému násiliu
 - chýbajúce analýzy
 - neprijímanie opatrení na zlepšenie úrovne správania sa detí
- neorganizovanie aktivít zameraných na prevenciu sociálno-patologických javov a predchádzanie násiliu
- nezriadenie miestností pre deti vyžadujúce zvýšenú starostlivosť s ohľadom na ich špecifiká

Štátna školská inšpekcia na základe vykonaných inšpekcií a ich zistení **upozornila** zriaďovateľa jedného RC¹ na nedostatky, ktorých riešenie patrí do jeho kompetencie.

Akceptovanie 76,5 % uložených odporúčaní do istej miery prispelo k skvalitneniu a zefektívneniu odbornej činnosti v zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie i v reedukačnom centre.

Neakceptovanie 23,5 % uložených odporúčaní malo vplyv na pretrvávanie nedostatkov v menej účinnej kontrolnej činnosti vo vzťahu k interným materiálom a dokumentom.

Splnením prijatých opatrení zo strany kontrolovaných subjektov je predpoklad, že dôjde k uplatneniu a dodržiavaniu právnych predpisov v aplikácii psychodiagnostických metód, testov a k úplnosti osobných spisov klientov.

PODNETY A ODPORÚČANIA

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ŠKOLY, ŠKOLSKÉHO ZARIADENIA VÝCHOVNÉHO PORADENSTVA A PREVENIE, ŠPECIÁLNEHO VÝCHOVNÉHO ZARIADENIA

- Prijímať žiakov do ŠZŠ až po písomnom vyjadrení a jednoznačnom stanovení diagnózy MP príslušným poradenským zariadením.
- Zefektívniť kontrolnú činnosť vedúcich pedagogických zamestnancov na vedenie pedagogickej dokumentácie a ďalšej dokumentácie.
- Zaangažovať zákonných zástupcov žiakov z MRK do činnosti školy, inšpirovať sa príkladmi dobrej praxe pri eliminácii záškoláctva.
- Viesť osobné spisy komplexne s akcentom na záznamové hárky z diagnostických vyšetrení.
- Zamerať kontrolnú činnosť na poskytovanie odbornej činnosti so zameraním na obsah diagnostických správ a vedenie osobných spisov.
- Zefektívniť kontrolný systém prijímania adekvátnych opatrení a následne kontrolovať ich akceptovanie.

¹Regionálny úrad školskej správy, Zádielska 1, Košice

- Predchádzať účinnými opatreniami násiliu medzi deťmi, pravidelne monitorovať výskyt negatívnych prejavov správania sa jednotlivcov a aktívne ich zapájať do rozboru dosahov ich konania.
- Prepracovať podmienky použitia ochranej miestnosti na základe aktuálnych právnych predpisov vrátane štruktúry záznamu o priebehu ich použitia.
- Zabezpečiť deťom, ktoré neabsolvovali pobyt v DC, psychologické a špeciálnopedagogické vyšetrenie v spolupráci s poradenským zariadením ako východisko pre individuálny reedukačný program.
- Zabezpečiť hlavný podiel psychológov na vypracovaní individuálnych reedukačných programov deťom a formulovať v nich adekvátne ciele reedukácie smerujúce k zmene spoločensky neprijateľných prejavov správania.

ODPORÚČANIA PRE ZRIAĐOVATELOV

- Zabezpečiť priestorové podmienky a materiálno-technické vybavenie škôl pre vytváranie vlastných školských jedální, telocviční, športových ihrísk a učebných textov a pomôcok pre žiakov vzdelávaných vo variante C a pre žiakov s autizmom.
- Zabezpečiť dostatočné finančné prostriedky na vytváranie pracovného miesta pedagogického asistenta, psychológa, liečebného pedagóga, zdravotnej sestry.

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI SYSTÉMU

- Poskytovať ŠZŠ učebné materiály (učebné texty, edukačné programy v elektronickej podobe) pedagogickým zamestnancom na skvalitnenie edukácie žiakov vzdelávaných vo variante C a pre žiakov s autizmom.
- Iniciovat' zavedenie systému kmeňových centier pre deti a rodiny. Princíp by spočíval v stanovení kmeňových centier pre deti a rodiny, ktorý by dieťaťu garantoval výchovu a vzdelávanie do jeho dospelosti. V prípade umiestnenia dieťaťa do RC by naďalej zastrešoval jeho ústavnú starostlivosť, aby dieťa po ukončení reedukačného procesu v RC malo možnosť návratu do centra pre deti a rodiny.
- Vydať v spolupráci s Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie usmernenie k realizácii procesu diagnostiky detí, ktoré neboli pred prijatím do RC klientmi DC (závery diagnostiky sú nevyhnutné k vytváraniu individuálneho reedukačného programu každému dieťaťu po uplynutí mesačného pobytu v RC vykonanej na tento účel spravidla DC).
- Zabezpečiť viaczorťné rokovanie zástupcov MŠVVaŠ SR, MV SR, MPSVaR SR o zvýšení stravnej normy v RC, normatívu na dieťa v RC.
- Zabezpečiť viaczorťné rokovanie zástupcov MŠVVaŠ SR, MV SR, MPSVaR SR a GP SR z dôvodu zaraďovania a prijímania detí do RC.
- Vzhľadom na to, že väčšina detí je zaraďovaná a prijímaná do RC na základe rozhodnutia súdu, spoločne prehodnotiť (MŠVVaŠ SR, MV SR, MPSVaR SR a Generálna prokuratúra SR) efektívnosť minimálnej dĺžky pobytu dieťaťa v trvaní 6 mesiacov v RC (dĺžka pobytu je nepostačujúca, iba diagnostika v RC trvá 2 – 3 mesiace, ostatný čas na efektívnu realizáciu individuálneho reedukačného programu je krátky).
- Zabezpečiť možnosť zriaďovať v RC oddelenie s ochranným uzatvoreným režimom z dôvodu zákazu umiestňovania detí s uloženou ochrannou výchovou² do oddelenia s otvoreným režimom a náležite navýšiť počet pomocných a nočných vychovávateľov v súlade s prílohou príslušnej vyhlášky.
- Zabezpečiť finančné prostriedky na zriadenie oddelenia s ochranným režimom a oddelenia so zvýšenou zdravotnou starostlivosťou.

²Do RC s ochranným uzatvoreným režimom sa prijímajú len deti s uloženou ochrannou výchovou na základe rozhodnutia súdu (§ 102 Trestného zákona v znení neskorších predpisov).

6. ZÁKLADNÉ UMELECKÉ ŠKOLY

6.1 STAV ZÁKLADNÉHO A ODPORÚČANÉHO MATERIÁLNO-TECHNICKÉHO A PRIESTOROVÉ- HO ZABEZPEČENIA A PERSONÁLNEHO ZABEZPEČENIA VÝCHOVNO-VZDELÁVACIEHO PROCESU

Vykonaných bolo **28** TI, všetky školy boli s vyučovacím jazykom slovenským.

TABUĽKA 48 Základné údaje o kontrolovaných školách

Počet kontrolovaných škôl		28
Zriaďovateľ	štátne školy	20
	cirkevné školy	1
	súkromné školy	7
Sídlo	mesto	22
	vidiek	6

Základné umelecké školy navštevovalo spolu **13 177** detí a žiakov zaradených do 1 511 skupín. Takmer polovica detí a žiakov navštevovala hudobný odbor (45,9 %) a tretina výtvarný odbor (26,9 %). V školách evidovali aj **152** dospelých zaradených do 24 skupín.

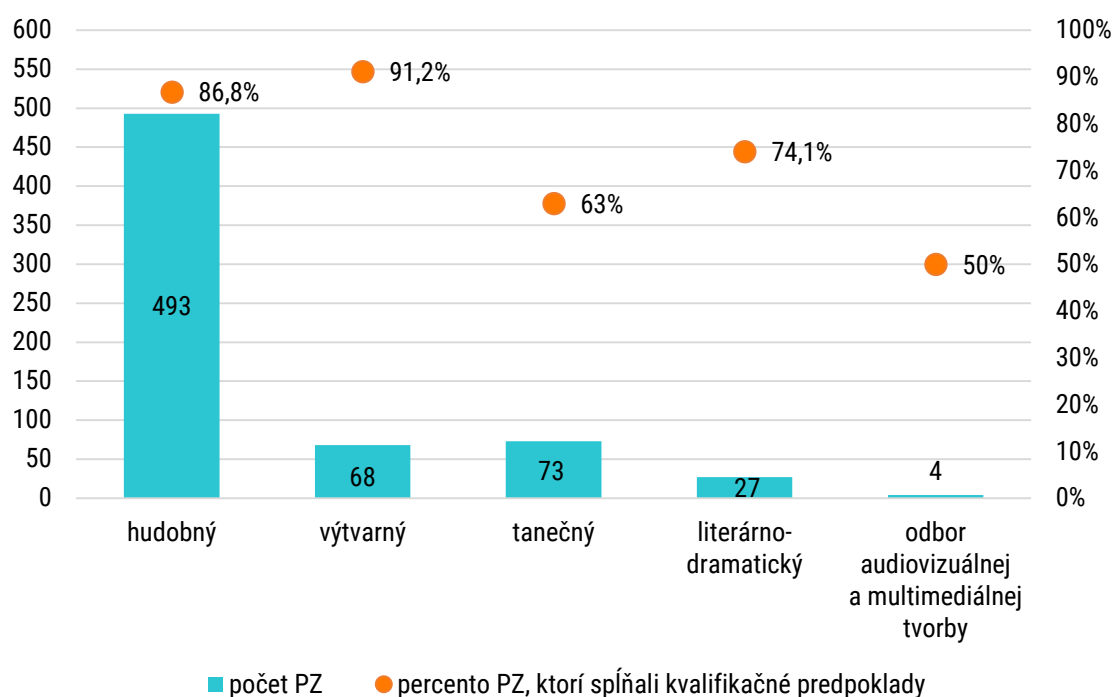
TABUĽKA 49 Počet pedagogických a odborných zamestnancov

Odbor	Počet detí a žiakov	Počet dospelých
Hudobný	6 055	87
Výtvarný	3 553	35
Tanečný	2 971	29
Literárno-dramatický	552	0
Odbor audiovizuálnej a multimediálnej tvorby	46	1

Základné priestorové podmienky a materiálo-technické zabezpečenie a personálne zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu pre ZUŠ aj pri vzdelávaní dospelých boli kontrolované na všetkých zriadených pracoviskách vrátane EP a vo všetkých zriadených umeleckých odboroch individuálneho aj kolektívneho vyučovania. Výchovno-vzdelávací proces sa realizoval v **696** učebniach pre teoretické a praktické vyučovanie na hlavných i elokovaných pracoviskách. V kontrolovaných subjektoch bolo zriadených celkom **120** EP, z ktorých **26** nebolo aktívnych a **10** nebolo zaradených do *Siete škôl a školských zariadení SR*. Väčšina škôl mala hlavné pracoviská vo vlastných priestoroch, časť v prenajatých objektoch. Elokované pracoviská sa zväčša nachádzali v budovách MŠ, ZŠ, SŠ, z menšej časti v budovách miest a obcí.

Výchovu a vzdelávanie v zriadených umeleckých odboroch (*hudobný, výtvarný, tanečný, literárno-dramatický odbor a odbor audiovizuálnej a multimediálnej tvorby*) zabezpečovalo **524** interných a **141** externých pedagogických zamestnancov. Kvalifikačné predpoklady spĺňalo 91,2 % PZ výtvarného odboru a 86,8 % PZ hudobného odboru, ktoré majú aj najvyšší počet detí a žiakov.

GRAF 109 Počet pedagogických zamestnancov a percento ich odbornosti

V uvedených odboroch vyučovalo **73 % PZ spĺňajúcich požadované kvalifikačné predpoklady** na výkon pedagogickej činnosti v ZUŠ. Nedostatky sa vyskytli v zabezpečení odbornosti vyučovania pri vzdelávaní žiakov v 21 % ZUŠ a rovnako v 21 % škôl pri vzdelávaní dospelých. Zákonom stanovené požiadavky na výkon riadiacej funkcie spĺňali všetci vedúci pedagogickí zamestnanci.

Požiadavky základného **priestorového** zabezpečenia pre **teoretické vyučovanie** v jednotlivých umeleckých odboroch stanovené normatívom v hudobnom, literárno-dramatickom odbore, odbore audiovizuálnej a multimediálnej tvorby splnili všetky ZUŠ vrátane EP.

Požiadavky základného **priestorového** zabezpečenia pre **praktické vyučovanie** v jednotlivých umeleckých odboroch stanovené normatívom v hudobnom, literárno-dramatickom odbore a odbore audiovizuálnej a multimediálnej tvorby splnili všetky pracoviská, vo výtvarnom 88 % a v tanečnom odbore 86 % pracovísk v ZUŠ a ich EP.

Materiálno-technické zabezpečenie pre **teoretické vyučovanie** v jednotlivých umeleckých odboroch, ktoré stanovoval normatív, splnili v odbore audiovizuálnej a multimediálnej tvorby všetky pracoviská, v hudobnom 83 % a literárno-dramatickom odbore 70 % ZUŠ a ich EP.

Materiálno-technické zabezpečenie pre **praktické vyučovanie** v jednotlivých umeleckých odboroch, ktoré stanovoval normatív, splnilo v literárno-dramatickom odbore 91 %, v hudobnom 83 % ZUŠ, vo výtvarnom 53 %, v tanečnom odbore a odbore audiovizuálnej a multimediálnej tvorby 50 % vrátane zriadených EP.

V ZUŠ poskytujúcich základné umelecké vzdelávanie spĺňalo **97 %** kontrolovaných pracovísk požiadavky základného **priestorového** (najlepšia situácia sa javí v literárno-dramatickom odbore, hudobnom odbore, odbore audiovizuálnej a multimediálnej tvorby) a **75 %** pracovísk **materiálno-technického zabezpečenia** (najviac nedostatkov sa zistilo v tanečnom, vo výtvarnom odbore a odbore audiovizuálnej a multimediálnej tvorby). Odporúčanými učebnými priestormi disponovalo **12 %** škôl a 15 % nadštandardným materiálno-technickým vybavením.

Štátna školská inšpekcia upozornila **8** zriaďovateľov¹ škôl na porušenie právnych predpisov, ktorých odstránenie patrí do ich kompetencie.

¹Obec Čachtice; M. Muntág, Slnečná 1338/9, Nemšová; Mesto Nemšová; S. Kardoš STELLA, Hliny 1414/6, Považská Bystrica; Mesto Gelnica; M. Rosina, DiS.art; Rímskokatolícka cirkev, Biskupstvo Rožňava; Mesto Dolný Kubín

6.2 ODPORÚČANIA

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ŠKOLY

- Zabezpečiť odbornosť vyučovania v zriadených odboroch prijatím pedagogických zamestnancov, ktorí spĺňajú kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti a vhodným určením úväzku učiteľom, s ohľadom na ich kvalifikáciu v požadovanom študijnom odbore.
- Zabezpečiť v spolupráci so zriaďovateľom materiálno-technické a priestorové podmienky v súlade so schváleným Normatívom materiálno-technického a priestorového zabezpečenia pre ZUŠ v zriadených odboroch vrátane EP.
- Motivovať pedagogických zamestnancov pre ďalšie vzdelávanie s cieľom zabezpečiť odbornosť vyučovania na požadovanú úroveň.
- Realizovať výchovu a vzdelávanie len na EP, kde sú na to vytvorené vhodné priestorové, materiálno-technické a personálne podmienky.

ODPORÚČANIA PRE ZRIAĐOVATEĽOV

- Spolupracovať s riaditeľmi škôl pri zaisťovaní základného materiálno-technického a priestorového zabezpečenia v súlade s normatívom vrátane EP, a tým zlepšovať kvalitu poskytovaného vzdelávania v ZUŠ.
- Vyvodit' personálne dôsledky u riaditeľov škôl, ktorí neabsolvovali základný alebo rozširujúci program funkčného vzdelávania v zákonom stanovenej lehote.

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI SYSTÉMU

- V procese rozhodovania o zaradenie ZUŠ do *Siete škôl a školských zariadení SR* dôsledne preverit' ich priestorové a materiálno-technické zabezpečenie podľa platného normatívu.
- Po vydaní rozhodnutí o zaradení EP do siete zabezpečiť včasnú aktualizáciu údajov v *Sieti škôl a školských zariadení SR*.
- Naďalej ponúkať vzdelávacie aktivity pre učiteľov ZUŠ zamerané na tvorbu ŠkVP a na tvorbu učebných osnov.

6.3 KONTROLA PLNENIA OPATRENÍ

V ZUŠ bolo vykonaných 10 NI v 4 štátnych a v 6 súkromných školách. Po tematických inšpekciách bolo realizovaných 7 následných inšpekcií a 3 inšpekcie boli po následných inšpekciách. V školách s vyučovacím jazykom slovenským bolo vykonaných 8 následných inšpekcií a 2 následné inšpekcie boli zrealizované v jednej ZUŠ s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským.

Z dôvodu nezriadenia tanečného odboru na EP sa nedalo hodnotiť 1 z počtu prijatých opatrení.

TABUĽKA 50 Prehľad uplatnených opatrení

Spolu	27					
z toho	odporúčania		opatrenia prijaté zo strany kontrolovaného subjektu		opatrenia uložené ŠŠI	
Počet	3		21		3	
z toho	akceptované		splnené		splnené	
	3	100 %	14	70 %	3	100 %
	neaktuálne		neaktuálne		neaktuálne	
	0		0		0	
	nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť	
	0		1		0	

NEDOSTATKY SA VYSKYTOVALI PREVAŽNE:

V ŠKOLSKOM VZDELÁVACOM PROGRAME

- nezaradenie všetkých povinných predmetov v UP v hudobnom odbore
- organizovanie vzdelávania podľa UP, ktorý bol v rozpore s RUP

V RIADENÍ ŠKOLY

- využívanie priestorov základných škôl na výchovno-vzdelávaciu činnosť ZUŠ, ktoré neboli zaradené do *Siete škôl a školských zariadení SR* ako EP

V NEZABEZPEČENÍ PODMIENOK VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

- neabsolvovanie funkčného vzdelávania vedúcimi PZ
- nezabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu PZ spĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti v ZUŠ
- nedodržanie povinného materiálno-technického a priestorového zabezpečenia v hudobnom, tanečnom, výtvarnom odbore a odbore audiovizuálnej a multimedialnej tvorby na hlavných i EP

Zriaďovateľ 1 subjektu¹ bol ŠŠI **upozornený** na porušenie právnych predpisov, ktorých odstránenie patrilo do jeho kompetencie.

¹ANIMATO, s. r. o.

Akceptovaním 100 % uplatnených odporúčaní sa vytvorili vhodné podmienky pre vzdelávanie žiakov s ohľadom na ich psychohygienické potreby a prehľadným vedením pedagogickej a ďalšej dokumentácie sa skvalitnila jej administratívna úroveň a funkčnosť.

Splnením 100 % uložených opatrení ŠŠI a 70 % prijatých opatrení zo strany kontrolovaných subjektov sa zlepšila kvalita riadenia škôl, úroveň spracovania ŠkVP i zabezpečenie podmienok vedúcich k zlepšeniu výchovno-vzdelávacieho procesu.

Nesplnením 30 % opatrení prijatých zo strany kontrolovaných subjektov pretrvávali nedostatky súvisiace s neabsolvovaním funkčného vzdelávania riaditeľkou školy, s nezabezpečením vyučovania v hudobnom a tanečnom odbore učiteľmi spĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady a nezohľadnením aprobačných predmetov, v ktorých vyučujúci získali vzdelanie pri rozdelení úväzkov, ako aj s neplnením normatívu materiálno-technického zabezpečenia v niektorých ZUŠ, vrátane EP.

7. SPOLOČNÉ ÚLOHY

7.1 PRIPRAVENOSŤ ŠKÔL NA VZDELÁVANIE DETÍ ODÍDENCOV Z UKRAJINY

Vojnový konflikt na Ukrajine spôsobil mohutnú utečeneckú krízu a Slovensko ako bezprostredný sused Ukrajiny sa stalo pre časť odchádzajúcich ľudí z Ukrajiny útočiskom a dočasným domovom. Z dostupných štatistík je zrejmé, že utečencov tvoria najmä matky s deťmi. Ich prítomnosť na území štátu vyvoláva množstvo celospoločenských otázok a mnohé z nich súvisia so zabezpečením vzdelávania pre deti odídenčov. Stav počtu detí odídenčov, ako aj ich zaradenie do vzdelávacieho systému sú pravidelne monitorované a sú súčasťou rezortných dát. Z nich možno poukázať na to, že **približne polovica detí odídenčov zatiaľ o zaradenie nepožiadala**. Vzhľadom na vyvíjajúcu sa medzinárodnú situáciu je však predpoklad, že počet detí odídenčov, ktorí budú žiadať o zaradenie do školy, môže k nasledujúcemu školskému roku narásť. Dlhodobé vzdelávanie detí odídenčov vytvára na vzdelávací systém tlak v podobe finančného, personálneho a materiálno-technického zabezpečenia, prekonávania komunikačných bariér, intervencie zameranej na vyrovnanie sa so stresovou situáciou a mnohé iné otázky. Škola v tomto zohráva nezastupiteľnú úlohu stabilizačného prvku.

Štátna školská inšpekcia sa rozhodla reagovať na novovzniknutú situáciu a poskytnúť verejnosti reálny obraz o stave pripravenosti slovenských škôl na ich zaradenie do procesu vzdelávania. Na základe zistení možno konštatovať, že školy na Slovensku **operatívne a ústretovo reagujú** na aktuálne

nepriaznivú situáciu a napomáhajú zaradeniu ukrajinských detí a žiakov do procesu výchovy a vzdelávania. Ambíciou ŠŠI bolo prispieť zisteniami k rozhodovacím procesom na úrovni štátu, ako i odporúčaniami inšpirovať riaditeľov škôl pri riešení integrácie detí odídencom do vzdelávania. V správe predkladáme **výsledky zistení z telefonického prieskumu**, ktorý bol realizovaný v mesiacoch apríl až máj 2022 vo vybraných **47** materských, **240** základných a **41** stredných školách, ktoré vzdelávali deti odídencom. V oslovených školách tvorili deti odídencom **5 %** v MŠ, **3,6 %** v ZŠ a **1,8 %** v SŠ zo všetkých žiakov. Štátna školská inšpekcia sa zameriavala nielen na proces ich zaradenia do vzdelávania, ale i na podporné aktivity a mechanizmy na úrovni školy, štátu, ako i organizácií v oblasti školstva, ktoré napomáhali eliminovaniu ich jazykovej a sociálnej bariéry a umožňovali deťom odídencom integráciu.

7.1.1 VÝCHODISKOVÝ STAV ZARADENIA A VZDELÁVANIA DETÍ A ŽIAKOV – ODÍDENCOV

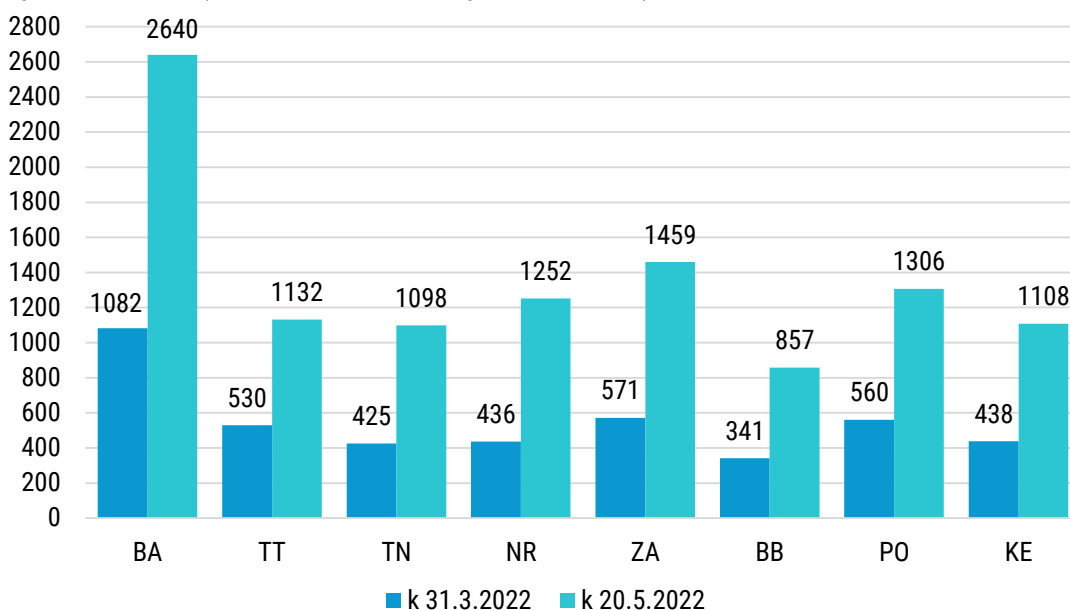
Od vypuknutia vojnového konfliktu na Ukrajine prichádzajú na územie Slovenska denne žiadatelia o azyl alebo dočasné útočisko. I napriek tomu, že sa imigračná vlna ustálila, je dôležité konštatovať, že k 19. 5. 2022 bolo na Slovensku 31 301 detí so žiadosťou o dočasné útočisko na území SR. Z nich **22 511 bolo vo veku plnenia povinného predprimárneho vzdelávania a povinnej školskej dochádzky**.

TABUĽKA 51 Počet osôb so žiadosťou o dočasné útočisko na území SR podľa veku k 19. 5. 2022 (Spracované podľa zdrojov MV SR)

Základné údaje o žiadateľoch o dočasné útočisko													Spolu
Vek	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Počet	1792	1895	1958	2063	2053	1892	1932	1885	1892	1789	1703	1657	22 511

Podľa údajov rezortu školstva bolo k 31. 3. 2022 zaradených do vzdelávania vo všetkých druhoch škôl **4 383** žiakov z Ukrajiny a toto číslo sa k 20. 5. 2022 zvýšilo na **10 852** žiakov. Podiel zaradených detí vo veku povinnej školskej dochádzky sa tak odhaduje zhruba na polovicu¹.

GRAF 110 Počet zaradených detí a žiakov – odídencom do materských, základných a stredných škôl v krajoch Slovenska (Spracované podľa zdrojov MŠVVaŠ SR)

¹Podiel začlenených detí vo veku povinnej školskej dochádzky nie je možné presne určiť vzhľadom na to, že do škôl sú zaraďované aj ukrajinské deti vo veku nižšom alebo vyššom ako vek povinnej školskej dochádzky na Slovensku. Takisto platí, že mobilita ukrajinských detí ovplyvňuje zistenie presného aktuálneho stavu detí v školách. Počet detí sa mení z dôvodu pokračujúcej imigrácie, ale zároveň aj emigrácie späť na Ukrajinu alebo do iných krajín.

Rozmiestnenie žiakov v jednotlivých krajoch Slovenska dokumentuje graf, ktorý poukazuje na výrazný nárast počtu detí a žiakov – odídenčov vo všetkých krajoch, najmä v Bratislavskom.

Zámerom telefonického prieskumu bolo zistiť, ako školy aplikovali a dodržiavali legislatívu, ako i usmernenia MŠVVaŠ SR pri zaraďovaní detí a žiakov – odídenčov. Aktuálny právny stav zabezpečuje deťom a žiakom odídeným z Ukrajiny poskytovanie výchovy a vzdelávania, ubytovania a stravovania v školách za tých istých podmienok ako občanom SR. Povinnosť zaraďovania detí odídenčov do vzdelávania v materských, základných, ako i stredných školách ukladá § 146 školského zákona. Ide o zaraďovanie bez rozhodovania o prijatí, pričom žiak je zaraďovaný na základe predloženia **dokladu preukazujúceho začatie konania** o poskytnutie dočasného útočiska alebo azylu. Ďalším kritériom bolo predloženie **potvrdenia o zdravotnej spôsobilosti dieťaťa**. Vzhľadom na humanitárnu krízu MŠVVaŠ SR odporúčalo, aby riaditeľ školy vo vzťahu k deťom z Ukrajiny konal bezodkladne (t. j. nie až v lehote troch mesiacov ako ustanovuje zákon). Podľa školského zákona zaraďuje riaditeľ školy žiakov do príslušného ročníka po zistení úrovne ich doterajšieho vzdelania a ovládania štátneho jazyka. Zákon následne umožňuje z dôvodu nedostatočného ovládania štátneho jazyka zaraďovať dieťa podmienčne do príslušného ročníka podľa veku. Podľa tohto zákona školy pre deti cudzincov organizujú základné a rozširujúce kurzy štátneho jazyka na odstránenie jazykových bariér. Organizačne aj finančne zabezpečuje jazykové kurzy pre cudzincov s povoleným pobytom na území SR príslušný RÚŠS v spolupráci s orgánmi územnej samosprávy. Samotná realizácia kurzov prebieha v školách.

Ďalším zámerom prieskumu bolo zistiť, ako školy realizovali odporúčania a metodické pokyny. Metodický rámec vzdelávania detí odídenčov operatívne poskytoval školám ŠPÚ, ktorý vytváral pre školy metodické usmernenia, materiály a organizoval webináre. Vzdelávaniu pedagógov sa venovalo i MPC. So žiadosťou o podporu sa školy mohli obracať na CPPPaP a VÚDPaP.

Ako sa uvádza v metodických pokynoch ŠPÚ, po nástupe žiaka – cudzinca do školy je potrebné poskytnúť mu určitý čas, aby sa adaptoval na nové prostredie a podmienky. Adaptačná doba by mala trvať aspoň tri mesiace. Odporúča sa na príchod žiaka pripraviť triedne kolektívy, ako i priestory školy a potrebné formuláre a materiály v materinskom jazyku žiaka. Ďalej sa odporúča vymedziť pozíciu adaptačného koordinátora a patróna (prideleného slovenského žiaka), prípadne prizvať tlmočníka a aktívne spolupracovať s rodičmi žiaka. Pri hodnotení žiakov – odídenčov sa odporúča postupovať ako pri hodnotení žiakov po prestupe na školu s iným vyučovacím jazykom².

CIELE PRIESKUMU

Štátna školská inšpekcia v termíne od 18. 4. 2022 do 13. 5. 2022 realizovala telefonický prieskum s riaditeľmi vybraných materských, základných, ako i stredných škôl. Školy boli vybrané na základe jednotného kritéria, ktorým bol počet zaraďovaných detí a žiakov – odídenčov do vzdelávania k 31. 3. 2022.

Hlavným cieľom telefonického prieskumu bolo zistiť stav procesu zaraďovania detí odídenčov z Ukrajiny do materských, základných a stredných škôl a pripravenosť škôl na ich vzdelávanie. V rámci monitoringu sa sledovali nasledovné okruhy:

Počty a mobilita detí a žiakov – odídenčov

V rámci rozhovorov s riaditeľmi škôl sme sa zamerali na zistenie celkového počtu detí odídenčov začlenených do vzdelávania a počtu odídenčov k aktuálnemu dátumu.

Proces zaraďovania detí a žiakov – odídenčov z Ukrajiny do školy

Čiastkovým cieľom rozhovoru vo všetkých školách bolo zistiť:

- aplikovateľnosť právnych predpisov súvisiacich so vzdelávaním žiakov – odídenčov v praxi;
- skúsenosti riaditeľa školy s procesom zaraďovania týchto žiakov do ročníkov a tried (trvanie a kritériá procesu zaraďovania, zabezpečenie adaptačného procesu v škole/v triede, problémy, ktoré školy riešili).

²Čl. 11 ods. 1 – 4 Metodického pokynu č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy

Kurzy štátneho jazyka pre žiakov – odíedencov z Ukrajiny

Čiastkovým cieľom rozhovoru v ZŠ a SŠ³ bolo zistiť:

- či a ako škola zabezpečuje jazykové kurzy štátneho jazyka;
- ako hodnotí pomoc regionálneho úradu školskej správy;
- aké opatrenia na zefektívnenie kurzov škola navrhuje.

Podporné aktivity pri vzdelávaní detí a žiakov – odíedencov

Čiastkovým cieľom rozhovoru vo všetkých školách bolo zistiť:

- pripravenosť škôl na príchod detí a žiakov – odíedencov formou poskytovania edukačnej a jazykovej podpory na úrovni školy, ako i na úrovni triedy.

Podporné mechanizmy pre pedagógov a školy

Čiastkovým cieľom rozhovoru vo všetkých školách bolo zistiť:

- stav dostupnosti a prínosu už existujúcich foriem podpory pre školy a pedagogických zamestnancov.

Vzhľadom na špecifiká vzdelávania v jednotlivých typoch škôl, ako i dodržania kontinuity správ ŠŠI predkladá informácie zo zistení členené na materské, základné a stredné školy. V závere sú uvedené spoločné zistenia v oblasti podporných aktivít pre školy a pedagógov, ako aj odporúčania ŠŠI na úrovni školy, pre zriaďovateľov, ako i na úrovni systému.

CHARAKTERISTIKA ŠKÔL ZARADENÝCH DO PRIESKUMU

MATERSKÉ ŠKOLY

Zo všetkých MŠ registrovaných v sieti škôl a školských zariadení, ktoré vzdelávali deti odíedencov, boli vybrané tie školy, ktoré k 31. 3. 2022 zaradili minimálne 3 deti odíedencov.

K 31. 3. 2022 podiel MŠ registrovaných v sieti škôl a školských zariadení, ktoré prijali aspoň jedno dieťa – odíedenca, bol **7,6 %**. Najvyšší podiel dotknutých škôl, ktoré začlenili aspoň jedno dieťa – odíedenca, bol v Bratislavskom (15,1 %) a Trenčianskom kraji (11 %). Telefonický prieskum bol tak realizovaný na **19,3 %** MŠ, ktoré vzdelávali deti odíedencov. Na základe tohto kritéria ŠŠI zrealizovala prieskum v štvrtine MŠ v Bratislavskom kraji a v pätine dotknutých škôl Trnavského, Košického a Prešovského kraja. V ostatných krajoch bola do prieskumu zaradená menej ako pätina MŠ. V čase prieskumu bolo na monitorovaných školách **234 detí – odíedencov, z nich 90 vo veku povinného predprimárneho vzdelávania**.

TABUĽKA 52 Prehľad počtu materských škôl s deťmi – odíedencami

Kraj	Celkový počet MŠ k 15. 9. 2021	MŠ s odíedencami k 31. 3. 2022		MŠ v teleprieskume 18. 4. – 13. 5. 2022	
		Počet MŠ	% MŠ	Počet MŠ	% MŠ s odíedencami
Bratislavský	311	47	15,1 %	12	25,5 %
Trnavský	317	25	7,9 %	5	20,0 %
Trenčiansky	300	33	11,0 %	6	18,2 %
Nitriansky	433	21	4,8 %	3	14,3 %
Žilinský	396	35	8,8 %	5	14,3 %
Banskobystrický	392	20	5,1 %	3	15,0 %
Prešovský	565	27	4,8 %	6	22,2 %
Košický	491	35	7,1 %	7	20,0 %
Slovenská republika	3 205	243	7,6 %	47	19,3 %

³Jazykové kurzy v MŠ v dotazníku zisťované neboli.

ZÁKLADNÉ ŠKOLY

Zo všetkých ZŠ, ktoré vzdelávali žiakov – odídenčov, boli do prieskumu zaradené tie, kde vzdelávali minimálne 5 žiakov – odídenčov.

K 31. 3. 2022 podiel ZŠ, ktoré prijali aspoň jedno dieťa – odídencia, bol **21,5 %**. Najvyšší podiel dotknutých škôl, ktoré začlenili aspoň jedno dieťa – odídencia, bol v Bratislavskom kraji (49,9 %). Telefonický prieskum bol realizovaný na ZŠ na Slovensku, ktoré v sledovanom termíne zaradili žiakov – odídenčov podľa stanovených kritérií, čo predstavovalo **47,6 %** ZŠ. Prieskumu sa zúčastnili dve tretiny dotknutých ZŠ v Bratislavskom kraji, v ostatných krajoch sa prieskum realizoval takmer v polovici všetkých ZŠ so žiakmi – odídencami. V čase prieskumu bolo v monitorovaných školách **3 819 žiakov – odídenčov**.

TABUĽKA 53 Prehľad počtu základných škôl so žiakmi – odídencami

Kraj	Celkový počet ZŠ k 15. 9. 2021	ZŠ s odídencami k 31. 3. 2022		ZŠ v teleprieskume 18. 4. – 13. 5. 2022	
		Počet ZŠ	% ZŠ	Počet ZŠ	% ZŠ s odídencami
Bratislavský	196	90	49,9 %	56	62,2 %
Trnavský	240	67	27,9 %	31	46,3 %
Trenčiansky	207	55	26,6 %	28	50,9 %
Nitriansky	313	59	18,8 %	21	35,6 %
Žilinský	285	74	26,0 %	34	45,9 %
Banskobystrický	303	45	14,9 %	22	48,9 %
Prešovský	442	63	14,3 %	25	39,7 %
Košický	357	51	14,3 %	23	45,1 %
Slovenská republika	2 343	504	21,5 %	240	47,6 %

STREDNÉ ŠKOLY

Zo všetkých SŠ, ktoré vzdelávali žiakov – odídenčov, boli do prieskumu zaradené tie, kde vzdelávali minimálne 3 žiakov – odídenčov.

K 31. 3. 2022 podiel SŠ, ktoré prijali aspoň jedného žiaka – odídencia, bol **17,2 %**. Najväčší podiel dotknutých škôl, ktoré začlenili aspoň jedného žiaka – odídencia, bol v Trnavskom (28,6 %) a Trenčianskom kraji (26,4 %). Do prieskumu podľa uvedeného kritéria bolo zaradených **35,3 %** SŠ, ktoré v sledovanom období zaradili žiakov – odídenčov. Najväčší podiel do prieskumu zaradených SŠ bol v Košickom a Nitrianskom kraji, v ktorých bola do prieskumu zaradená polovica SŠ so žiakmi – odídencami. V čase prieskumu bolo na monitorovaných školách **264 žiakov – odídenčov**.

TABUĽKA 54 Prehľad počtu stredných škôl so žiakmi – odídencami

Kraj	Celkový počet SŠ k 15. 9. 2021	SŠ s odídenkami k 31. 3. 2022		SŠ v teleprieskume 18. 4. – 13. 5. 2022	
		Počet SŠ	% SŠ	Počet SŠ	% SŠ s odídenkami
Bratislavský	102	24	23,5 %	10	41,7 %
Trnavský	63	18	28,6 %	6	33,3 %
Trenčiansky	53	14	26,4 %	4	28,6 %
Nitriansky	81	8	9,9 %	4	50,0 %
Žilinský	88	13	14,8 %	4	30,8 %
Banskobystrický	88	10	11,4 %	4	40,0 %
Prešovský	102	16	15,7 %	2	12,5 %
Košický	97	13	13,4 %	7	53,8 %
Slovenská republika	674	116	17,2 %	41	35,3 %

ZISTENIA Z TELEFONICKÉHO PRIESKUMU

7.1.2 MATERSKÉ ŠKOLY

POČTY A MOBILITA DETÍ – ODÍDENCOV

Telefonického prieskumu sa zúčastnilo **47** riaditeľov MŠ registrovaných v sieti škôl a školských zariadení vo všetkých krajoch SR. Kritériom výberu MŠ na telefonický monitoring bolo zaradenie minimálne 3 detí – odídenčov. V oslovených školách v čase prieskumu bolo zaradených **234 detí – odídenčov**, čo tvorilo **5 %** z celkového počtu detí v týchto MŠ. V kategórii detí s povinným predprimárnym vzdelávaním bolo zaradených **90** detí – odídenčov.

TABUĽKA 55 Údaje z telefonického prieskumu o deťoch – odídencoch v monitorovaných materských školách (stav v čase prieskumu)

Údaje o deťoch v materských školách	Počet
Celkový počet detí v MŠ (vrátane detí – odídenčov)	4 653
z nich počet detí – odídenčov	262
Počet detí – odídenčov zúčastňujúcich sa predprimárneho vzdelávania	234
Počet detí – odídenčov – adeptov plnenia povinného predprimárneho vzdelávania	90

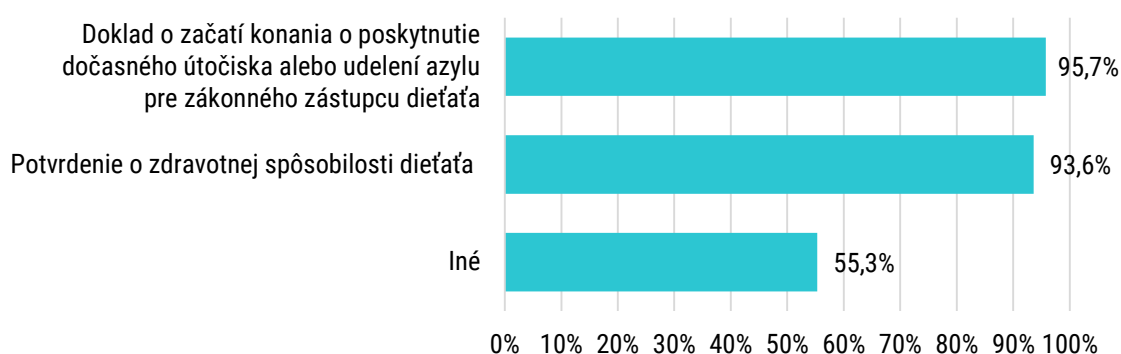
PROCES ZARADENIA DETÍ – ODÍDENCOV DO MATERSKEJ ŠKOLY

ZARADENIE DETÍ – ODÍDENCOV DO VZDELÁVANIA

V súlade s aktuálnym právnym stavom riaditelia požadovali k zaradeniu dieťaťa – odídencu do príslušnej triedy MŠ **doklad preukazujúci začatie konania** o poskytnutie dočasného útočiska alebo konania o udelenie azylu zákonným zástupcom dieťaťa (95,7 %), **potvrdenie o zdravotnej spôsobilosti dieťaťa** (93,6 %). Zhruba polovica riaditeľov škôl požadovala aj iné dokumenty (55,3 %) ako žiadosť zákonného zástupcu o zaradenie dieťaťa – odídencu do MŠ, súhlas so spracovaním osobných údajov, písomné vyhlásenie o bezpríznakovosti, doklad totožnosti či korešpondenčnú adresu.

Vstupný rozhovor so zákonnými zástupcami považovali všetci riaditelia MŠ za veľmi dôležitý. Mnohí komunikovali so zákonnými zástupcami v anglickom, ruskom i rusínskom jazyku, avšak zákonní

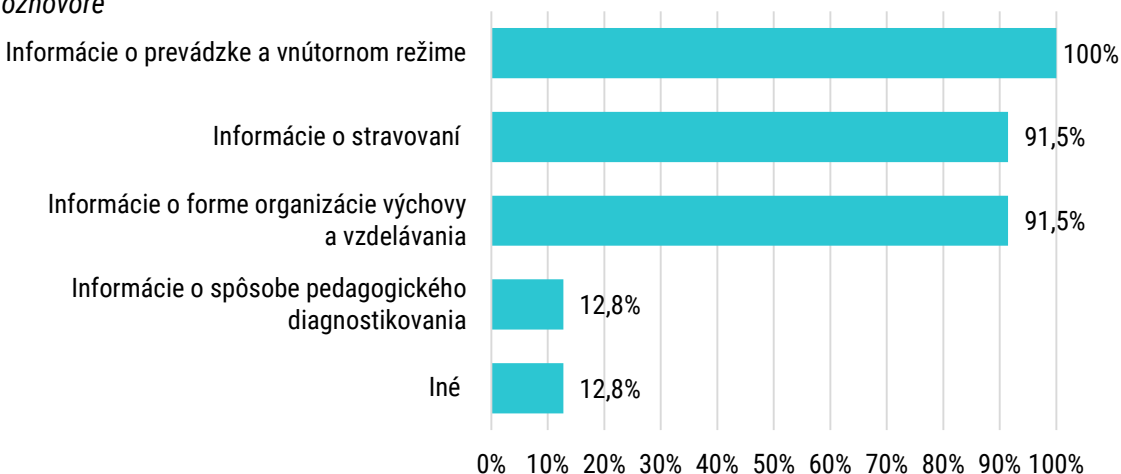
GRAF 111 Požadované doklady pri zaradení dieťaťa – odídencu do MŠ

zástupcovia detí – odídenčov vcelku porozumeli propozíciám o MŠ aj v slovenčine. Poskytnutiu ucelených informácií v dvoch prípadoch (4,3 %) **bránila jazyková bariéra**. V rámci tohto rozhovoru všetci oslovení riaditelia informovali zákonných zástupcov detí – odídenčov **o prevádzke a vnútornom režime MŠ**. V prevažnej miere im poskytli informácie týkajúce sa formy **organizácie výchovy a vzdelávania a aj stravovania detí** (91,5 %). Sporadicky prezentovali spôsob hodnotenia dieťaťa záznamom z pedagogického diagnostikovania (12,7 %).

„Poskytovali sme im informácie o veciach, ktoré bude dieťa v MŠ potrebovať, ako papuče, pyžamo, ale i o spôsobe vybavenia dávok v hmotnej núdzi a o možnostiach hľadania zamestnania.“

GRAF 112 Informácie, ktoré poskytli riaditelia zákonným zástupcom detí – odídenčov pri vstupnom rozhovore

KRITÉRIÁ A ČASOVÁ REALIZÁCIA ZARADENIA DIEŤAŤA – ODÍDENCÁ DO ŠKOLY

Odporúčanie MŠVVaŠ SR smerujúce k **bezodkladnému zaradeniu** detí – odídenčov operatívne aplikovalo 87,2 % riaditeľov MŠ. Ojedinele vzhľadom na reálne možnosti a podmienky, či už zákonných zástupcov detí – odídenčov alebo konkrétnej MŠ, trvalo zaradenie detí na predprimárne vzdelávanie viac ako tri pracovné dni (12,8 %). Bezodkladnému zaradeniu detí – odídenčov **bránili** okrem iného i **priestorové podmienky MŠ** (8,2 %). Čiastočne celý proces zaraďovania obmedzilo i to, že zákonní zástupcovia nepredložili požadované doklady.

Väčšina riaditeľov MŠ zaradila deti – odídenčov do tried najmä **podľa ich veku** (83 %). Akceptovali však aj súrodenecké vzťahy detí alebo osobné kontakty s pedagógom.

„Dieťa bolo zaradené do triedy k pani učiteľke, ktorá rodine dieťaťa poskytla prechodne ubytovanie, a teda sa s dieťaťom poznala.“

Štvrtina riaditeľov uviedla zaradenie detí do tried na základe dohody so zákonnými zástupcami (25,5 %). **Samostatná trieda** pre deti – odídenčov bola zriadená v Košickom kraji. Pri zaraďovaní detí – odídenčov do tried prihladali riaditelia na aktuálny právny stav, veľkosť a kapacitu MŠ. Viac ako polovica riaditeľov uplatnila systém 1 až 2 detí zaradených v triede (55,3 %). Ďalší riaditelia zaradili do tried maximálne 4 deti (42,6 %), v jednom prípade boli deti zaradené vo väčšom počte, avšak nie viac ako 50 % z celkového počtu detí v triede. Ojedinele boli deti do tried zaradené **nad stanovený limit určený školským zákonom (10,6 %)**⁴.

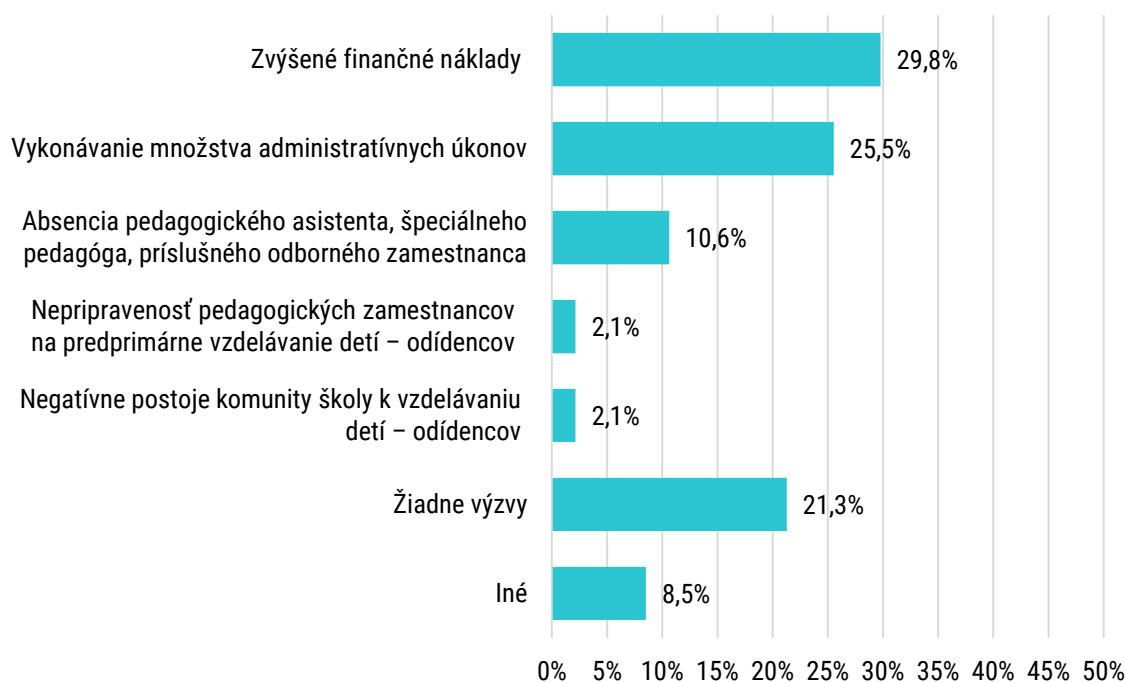
VÝZVY PRE ŠKOLY PRI POSKYTOVANÍ VZDELÁVANIA DETÍ – ODÍDENCŮV

Pri neplánovanom opustení stabilného prostredia sa dá pri väčšine detí predpokladať zvýšený výskyt prejavov stresovej záťaže, prípadne aj psychických problémov. Pomoc v tejto oblasti sa zo strany škôl môže poskytnúť počas tzv. **adaptačného obdobia**. Dve tretiny riaditeľov považovali za potrebné zaviesť adaptačné obdobie, v rámci ktorého realizovali rôznorodé socializačné a adaptačné aktivity. Riaditelia **34 %** MŠ skonštatovali, že **nebolo potrebné realizovať adaptačný proces pre deti**, pretože sa bezproblémovo zaradili do bežného života v MŠ.

Pri poskytovaní predprimárneho vzdelávania detí – odídenčov museli riaditelia MŠ operatívne prekonávať a riešiť mnohé výzvy. Poukázali **najmä na nárast finančnej záťaže (29,8 %)** či **administrácie (25,5 %)**. Niektorí zdôraznili absenciu inkluzívneho tímu (10,6 %). Päťina riaditeľov neriešila žiadne výzvy (21,3 %). Medzi inými odpoveďami sa objavilo nedostatočné vybavenie didaktickými pomôckami a prekonávanie komunikačnej bariéry.

Väčšina riaditeľov problémy so zaradením detí – odídenčov nezaznamenala. Ojedinele sa vyskytovala obava slovenských rodičov o neprijatie ich detí do MŠ, v jednom prípade bolo pozorované nevhodné správanie sa slovenských a ukrajinských detí, ktoré vyplývalo najmä zo vzájomného neporozumenia si pri komunikácii.

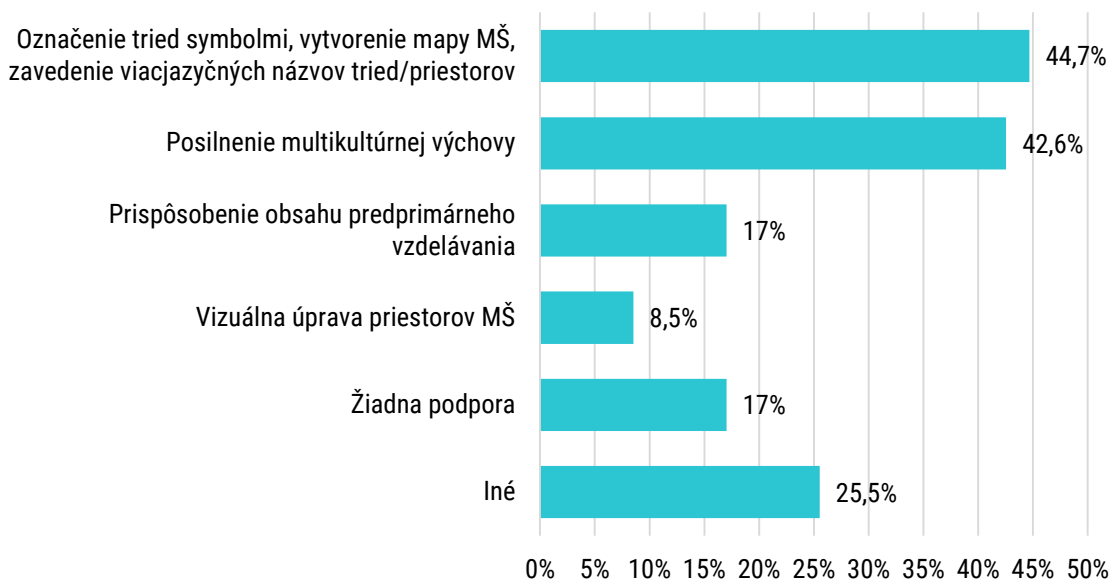
⁴Súčet percentuálnych hodnôt v jednotlivých otázkach prieskumu môžu presiahnuť hodnotu 100 v prípade, že riaditelia uvádzali viaceré možnosti.

GRAF 113 Výzvy riešené riaditeľmi MŠ pri poskytovaní predprimárneho vzdelávania deťom – odídencom

PODPORNÉ OPATRENIA PRI PREDPRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ DETÍ – ODÍDENCOV

PODPORA DEŤOM – ODÍDENCOM PRI ICH ZAČLENENÍ NA ÚROVNI ŠKOLY

Takmer polovica riaditeľov škôl sa zamerala na posilnenie multikultúrnej výchovy (42,6 %) a zabezpečenie prvkov, ktoré podporujú zrakovú orientáciu v priestore (44,7 %). Obsah predprimárneho vzdelávania vzhľadom na výsledky pedagogického diagnostikovania detí – odídencov prispôsobilo 17 % škôl a úpravu priestorov zrealizovalo 8,5 % MŠ.

GRAF 114 Podporné opatrenia MŠ pre deti – odídencov na prekonanie jazykovej bariéry a ich začlenenie do vzdelávania

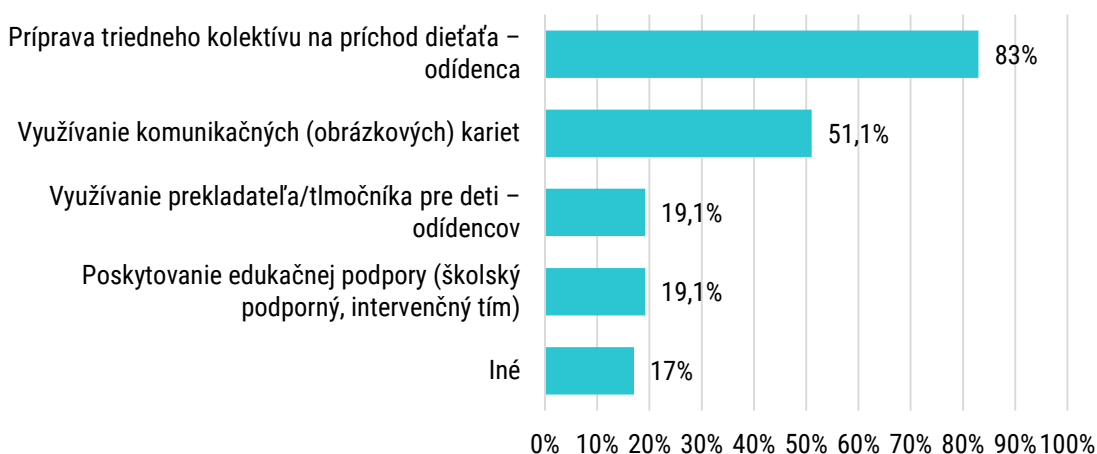
PODPORA DEŤOM – ODÍDENCOM PRI ICH ZAČLENENÍ NA ÚROVNI TRIEDY

Významným prvkom v konaní 83 % MŠ bola dôsledná a citlivá **príprava detí a pedagogických zamestnancov** na príchod detí – odídencov. Ich bezproblémovému začleneniu do procesu edukácie a eliminovaniu jazykovej bariéry napomáhali v 19,2 % MŠ školské podporné alebo intervenčné tímy a prekladatelia.

Pri výchovno-vzdelávacej činnosti kládli učiteľky dôraz na efektívne dorozumievanie sa. Využívali **komunikačné (obrázkové) karty** (51,6 %), prekladač a komunikačné programy v mobile, počítači a na interaktívnej tabuli.

„Pri komunikácii s deťmi používame v triedach digitálne technológie (nainštalovaný prekladač v PC a komunikácia cez interaktívnu tabuľu).“

GRAF 115 Podporné opatrenia na úrovni triednych kolektívov pre deti – odídencov zamerané na prekonanie jazykovej bariéry a ich začlenenie do vzdelávania

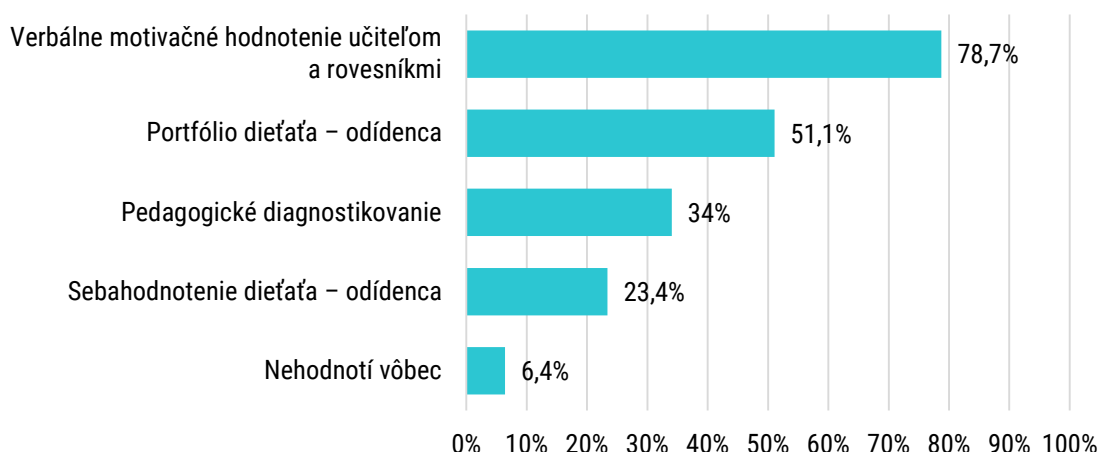
V súvislosti s **prekonaním jazykovej bariéry** sa samostatná otázka venovala vytvoreniu nových pozícií na tento účel. Takmer polovica riaditeľov aktuálne nevytvorila žiadnu novú pozíciu súvisiacu so začlenením a prekonaním jazykovej bariéry detí – odídencov. V 15 % MŠ využili skúsenosti podporných tímov a v 23 % boli využití prekladatelia/tlmočníci. Medzi inými odpoveďami riaditelia uvádzali jazykové znalosti učiteliek, pomoc ukrajinských učiteliek a pedagogických asistentiek hovoriacich aj po anglicky či pomocného vychovávateľa, rovesníkov, ako i rodičov.

„Deti boli zaradené do samostatnej triedy, v ktorej pôsobia učiteľky z Ukrajiny zaradené zriaďovateľom do pozície odborného zamestnanca do času uznania dokladov o vzdelaní (obe majú ukončené vysokoškolské vzdelanie v oblasti predprimárneho vzdelávania a psychológie).“

„Pomáha nám jedna matka detí z Ukrajiny, ktorá zároveň v prípade potreby aj tlmočí.“

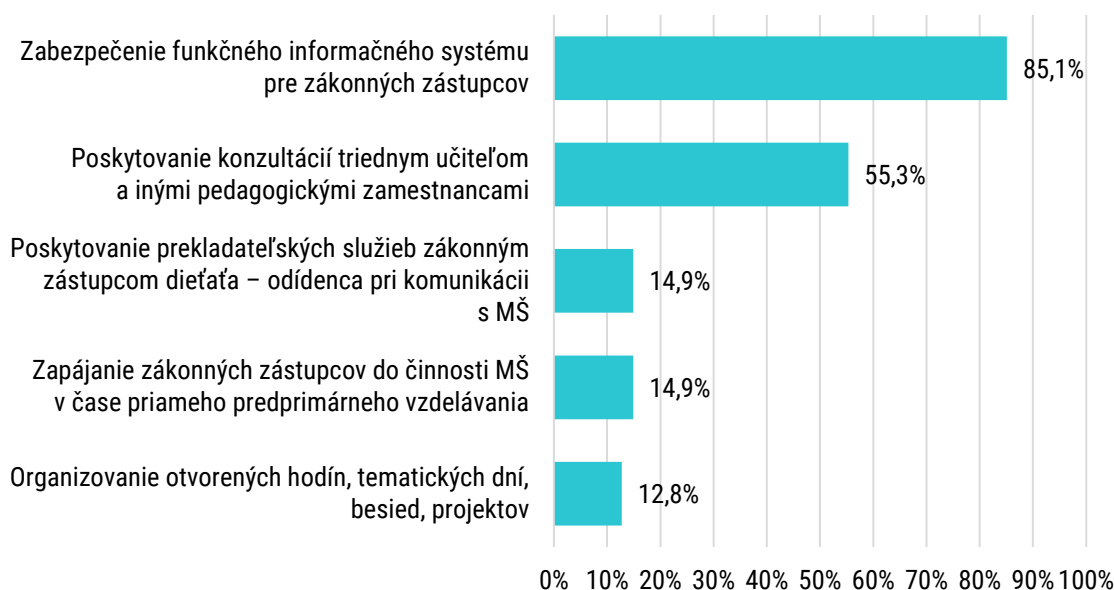
HODNOTENIE VZDELÁVACÍCH VÝSLEDKOV DETÍ – ODÍDENCOV

Prístup MŠ k spoznávaniu individuálnych osobitostí jednotlivých detí – odídencov znázorňuje graf. Učiteľky v 78,7 % MŠ uplatňovali **motivačné slovné hodnotenie** detí – odídencov aj za pomoci slovenských detí a v 51,1 % MŠ získavali informácie o deťoch **analýzou výsledkov** ich **tvorivej činnosti** (portfólio). **Monitorovanie** a zaznamenávanie **progressu/regresu detí – odídencov**, identifikovanie oblastí, možností a stratégií na ich efektívnu edukáciu realizovali učitelia v 34 % MŠ. Podpore sebahodnotenia detí – odídencov venovali pozornosť v 23,4 % MŠ.

GRAF 116 Možnosti a formy hodnotenia detí – odídenčov v MŠ

SPOLUPRÁCA MŠ SO ZÁKONNÝMI ZÁSTUPCAMI DETÍ – ODÍDENCOV

Materské školy vzdelávajúce deti – odídenčov aplikovali **rôzne formy spolupráce** s ich zákonnými zástupcami. V prevažnej miere zabezpečili funkčný **informačný systém** (85,1 %) založený na **osobnej komunikácii** a informácie poskytovali aj telefonicky, letákmi, brožúrkami, bannermi alebo prostredníctvom webového sídla či Facebooku školy. Bežnou praxou boli **konzultácie** zákonných zástupcov detí – odídenčov s pedagogickými zamestnancami MŠ, najmä s triednym učiteľom (55,3 %). Niektorí riaditelia (14,9 %) umožnili zákonným zástupcom priamu účasť na výchove a vzdelávaní ich detí alebo cielene zapájali zákonných zástupcov do aktivít MŠ, napríklad otvorených hodín, tematických dní, besied, interných projektov (12,8 %). **Prekladateľské a tlmočnické** služby zabezpečilo zákonným zástupcom detí – odídenčov 14,9 % MŠ.

GRAF 117 Formy spolupráce MŠ so zákonnými zástupcami detí – odídenčov

7.1.3 ZÁKLADNÉ ŠKOLY

POČTY A MOBILITA ŽIAKOV – ODÍDENCOV

Telefonické rozhovory zamerané na pripravenosť ZŠ na zaradenie žiakov – odídenčov do vzdelávania sa realizovali na **240 vybraných školách** vo všetkých krajoch Slovenska. Kritériom výberu základnej školy na telefonický monitoring bolo zaradenie minimálne 5 žiakov – odídenčov. V uvedenom období bolo v oslovených ZŠ do vzdelávania zaradených **1 833 žiakov – odídenčov primárneho vzdelávania** (1. stupeň) a **1 986 žiakov – odídenčov nižšieho stredného vzdelávania** (2. stupeň). Z celkového počtu žiakov oslovených základných škôl tvorili **žiaci – odídenci 3,6 %**, pričom na 1. stupni bol ich podiel vyšší (3,7 %) ako na 2. stupni (3,5 %). Žiaci – odídenci sa vyznačovali vyššou mierou mobility. Z realizovaného prieskumu vyplynulo, že 307 žiakov – odídenčov (na 1. stupni 153 a 2. stupni 154 žiakov) po zaradení do škôl vôbec nenastúpilo alebo z nich po čase odišlo.

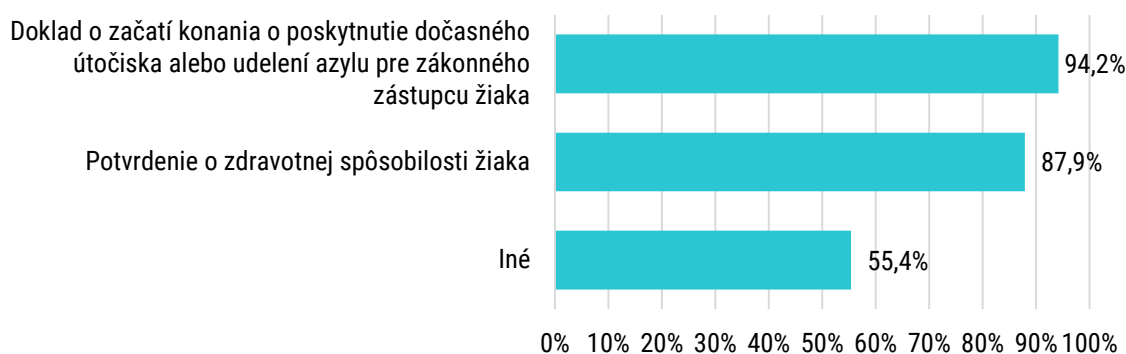
TABUĽKA 56 Údaje z telefonického prieskumu o žiakoch – odídencoch v monitorovaných základných školách, stav v čase prieskumu

Údaje o žiakoch základných škôl	1. stupeň	2. stupeň	1. a 2. stupeň
Spolu	49 017	56 477	105 494
celkový počet žiakov – odídenčov	1 986	2 140	4 126
z nich aktuálny počet žiakov – odídenčov	1 833	1 986	3 819

PROCES ZARADENIA ŽIAKOV – ODÍDENCOV DO ZÁKLADNEJ ŠKOLY

Z telefonického prieskumu vyplynulo, že takmer všetky ZŠ (**94,2 %**) zaraďovali žiakov – odídenčov podľa usmernenia MŠVVaŠ SR na základe predloženia **dokladu preukazujúceho začatie konania** o poskytnutie dočasného útočiska alebo azylu a doložením **potvrdenia o zdravotnej spôsobilosti** (87,9 %).

GRAF 118 Požadované doklady pri zaradení žiaka – odídenca do ZŠ

Riaditelia škôl vyžadovali okrem spomínaných dokumentov vyplnenie **žiadosti o zaradenie dieťaťa** do školy. Niektoré subjekty požadovali pri zaraďovaní žiakov do ročníkov i **doklad o doterajšom vzdelaní** (vysvedčenia), ak ich žiadateľ mal k dispozícii. Od opatrovníkov alebo sprievodcov žiakov, ktorí prišli na územie SR bez rodičov, požadovali splnomocnenie zákonných zástupcov. Pri vyplňovaní osobného dotazníka žiaka školy žiadali predložiť doklad totožnosti (cestovný pas, rodný list a doklad preukazujúci miesto bydliska) a na identifikáciu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiaka i potvrdenie o jeho zdravotnom znevýhodnení⁵.

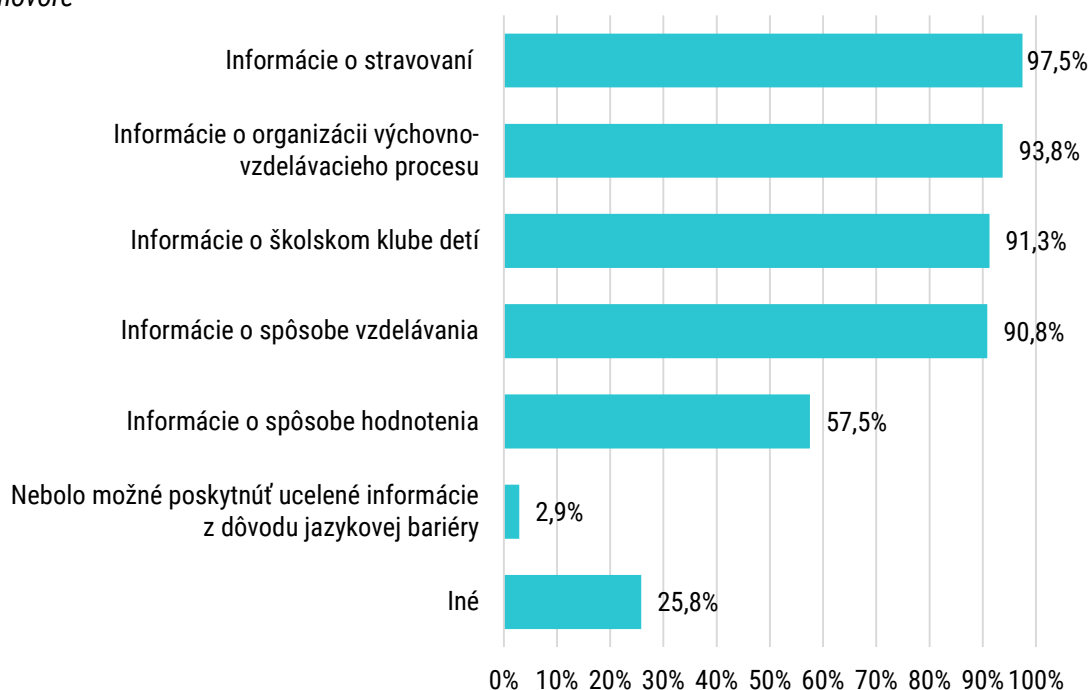
⁵Z ďalších dokumentov rodičia vyplňali žiadosť o zaradenie do školského klubu detí, čestné vyhlásenie o neuplatnení nároku na sumu daňového zvýhodnenia na vyživované dieťa potrebné na zabezpečenie stravy a potvrdenie o poskytnutí pomoci v hmotnej núdzi. Podpisovali písomný súhlas so spracovaním osobných údajov (GDPR) a informovaný súhlas na zaradenie ich dieťaťa do jazykového kurzu.

Pri vstupnom rozhovore riaditelia poskytovali zákonným zástupcom základné informácie o škole, a to o **spôsobe vzdelávania** (90,8 %), ako i organizácii výchovno-vzdelávacieho procesu (93,8 %). Informovali o **možnostiach poskytovania stravy** (97,5 %) a navštevovaní ŠKD (91,3 %). Okrem toho poskytovali informácie o možnostiach štúdia na strednej škole, jazykových kurzoch, krúžkovej a **mimoškolskej činnosti** (centrá voľného času, základné umelecké školy, športové kluby), o ubytovaní v okolí školy, spôsobe dochádzky do školy, poskytovaní materiálo-technickej podpory pre žiakov – odídenčov a o možnostiach lekárskej starostlivosti.

„Zákonným zástupcom sme pomáhali kontaktovať sa s rôznymi inštitúciami, predovšetkým Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny pri vybavovaní pomoci v hmotnej núdzi.“

Z dôvodu jazykovej bariéry 2,9 % škôl malo pri vstupnom rozhovore problémy zabezpečiť kompletne informácie.

GRAF 119 Informácie, ktoré poskytli riaditelia zákonným zástupcom žiakov – odídenčov pri vstupnom rozhovore

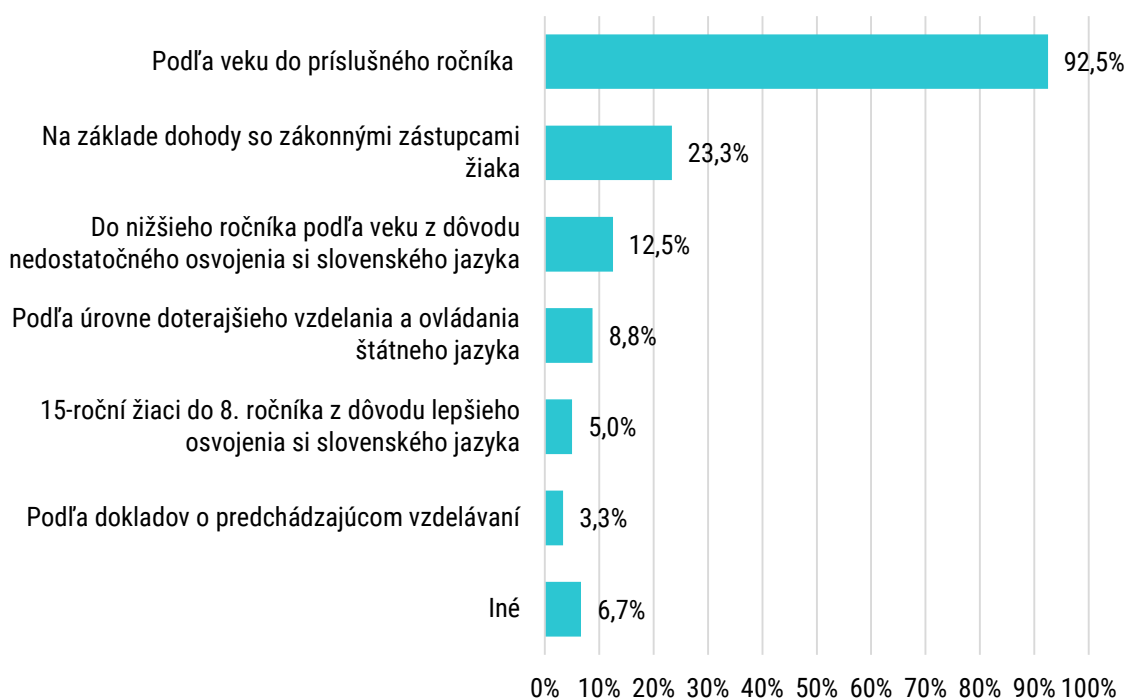

KRITÉRIÁ A ČASOVÁ REALIZÁCIA ZARADENIA DIEŤAŤA – ODÍDENCA DO ŠKOLY

Zo zistení ŠŠI vyplynulo, že **92,1 %** riaditeľov zapojených do prieskumu dodržalo odporúčanie MŠVVaŠ SR a **bezodkladne** zaraďovalo žiakov do školy. Najčastejším dôvodom, prečo zaraďovanie žiaka trvalo dlhšie ako 3 pracovné dni, bolo nepredloženie potvrdenia o zdravotnej spôsobilosti žiaka, prípadne dokladu o začatí konania o poskytnutí dočasného útočiska alebo konania o udelenie azylu. V súlade so školským zákonom väčšina škôl **zaraďovala žiakov do ročníkov podľa veku** (92,5 %). Viac ako pätina riaditeľov uviedla, že pri zaraďovaní postupovali na základe dohody so zákonnými zástupcami. Zo zistenia ŠŠI vyplynulo, že iba 12,5 % riaditeľov deklarovalo, že zaraďovalo žiakov do nižšieho ročníka podľa veku z dôvodu nedostatočného ovládania štátneho jazyka.

V špeciálnych prípadoch (bilingválne školy) sledovali pri zaraďovaní žiakov i úroveň ovládania cudzieho jazyka.

„Všetci žiaci prišli z partnerskej školy Francúzske lýceum v Kyjeve a boli zaradení do ročníka na základe úrovne znalosti francúzskeho jazyka, ktorú sme overovali rozhovorom.“

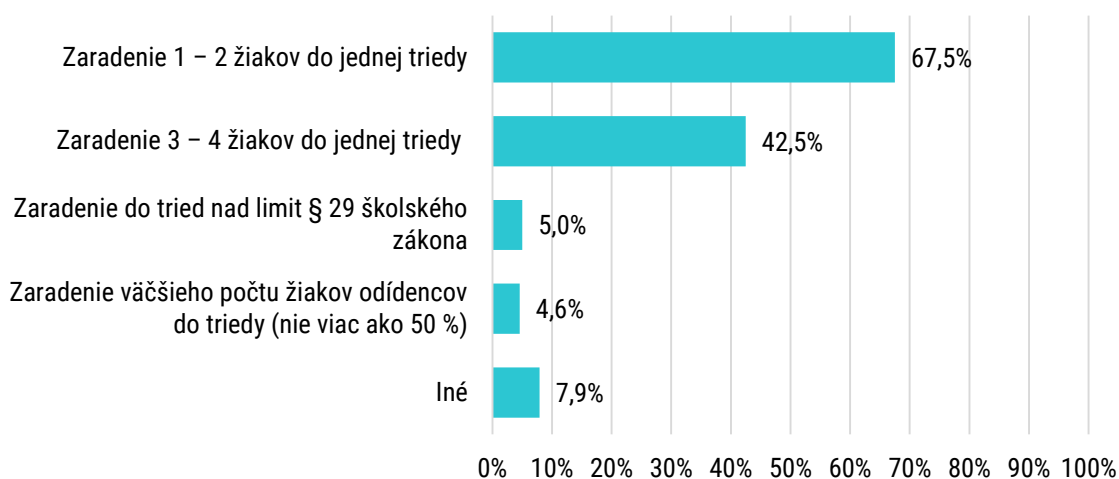
GRAF 120 Kritériá zaradovania žiakov – odídcov do ročníkov

Celkovo bolo zriadených **18** nových tried z dôvodu prijatia žiakov – odídcov, z nich 7 ZŠ zriadilo **samostatnú triedu pre žiakov – odídcov** v niektorom z ročníkov.

„Pre všetkých 10 odídcov bola na pokyn riaditeľky po dohode s pedagogickým zborom zriadená ďalšia trieda, v ktorej si žiaci postupne privykali na podmienky vzdelávania a výchovy. Venovali sa im dve učiteľky a asistentka učiteľa, ktoré sa striedali. V poobedňajších hodinách navštevovali ŠKD. Po mesiaci sa postupne začali zaraďovať do príslušných ročníkov.“

Pomoc pri zriaďovaní nových tried poskytovali najčastejšie zriaďovatelia, RÚŠS a MŠVVaŠ SR.

Takmer 70 % riaditeľov škôl deklarovalo, že žiaci odídcov boli zaraďovaní do tried po **1 – 2 žiakoch**. Školy pri ich začleňovaní prihliadali na počet žiakov v jednotlivých triedach v jednom ročníku, na počet chlapcov a dievčat v triede, na prítomnosť iného dieťaťa z Ukrajiny, ktoré navštevovalo školu už dlhšie, prípadne jazykových schopností triedneho učiteľa alebo celkovej klímy triedy.

GRAF 121 Systém zaradovania žiakov – odídcov do tried

ADAPTAČNÝ PROCES

Na základe odporúčania MŠVVaŠ SR takmer všetky opýtané školy poskytovali žiakom – odídencom **čas na adaptáciu** na nové prostredie a podmienky vzdelávania sa (95,8 %). V 7 školách boli v adaptačnom období vytvorené **samostatné triedy zo žiakov – odídencom** rôzneho veku (15 %), pričom neskôr boli žiaci preradení do bežných slovenských tried podľa veku.

Riaditelia škôl uvádzali **rôznu dĺžku adaptačného procesu** v závislosti od psychického stavu jednotlivých žiakov. Niektorí sa začlenili veľmi rýchle v priebehu 1 až 3 dní, **väčšine** adaptácia trvala **1 až 2 týždne**, ostatní sa prispôbili do 1 až 3 mesiacov. Viacerí riaditelia deklarovali, že je to dlhodobý proces, ktorý stále prebieha.

„Počas prvého týždňa mali 3 hodiny denne aktivity so školskou psychologičkou, ktorá ovláda ruský jazyk.“

Zvyčajne sa **adaptačný proces** uskutočnil **bez komplikácií**. Iba niektorí žiaci – odídenci mali ťažkosti s adaptáciou (nepracovali na vyučovaní, neprejavovali záujem o spoluprácu a zblížovanie sa so slovenskými žiakmi, vyslovovali svoju túžbu vrátiť sa späť na Ukrajinu, nenavštevovali kurzy slovenského jazyka). V týchto prípadoch pedagógovia využívali pomoc pedagogických asistentov, špeciálnych pedagógov a školských psychológov alebo umožňovali zákonným zástupcom asistenciu na vyučovaní.

„Do 1. ročníka prišla žiačka s narušenou komunikačnou schopnosťou, matka jej v škole robí asistentku na základe zmluvy o dobrovoľníckej činnosti.“

VÝZVY PRE ŠKOLY PRI POSKYTOVANÍ VZDELÁVANIA ŽIAKOV – ODÍDENCOV

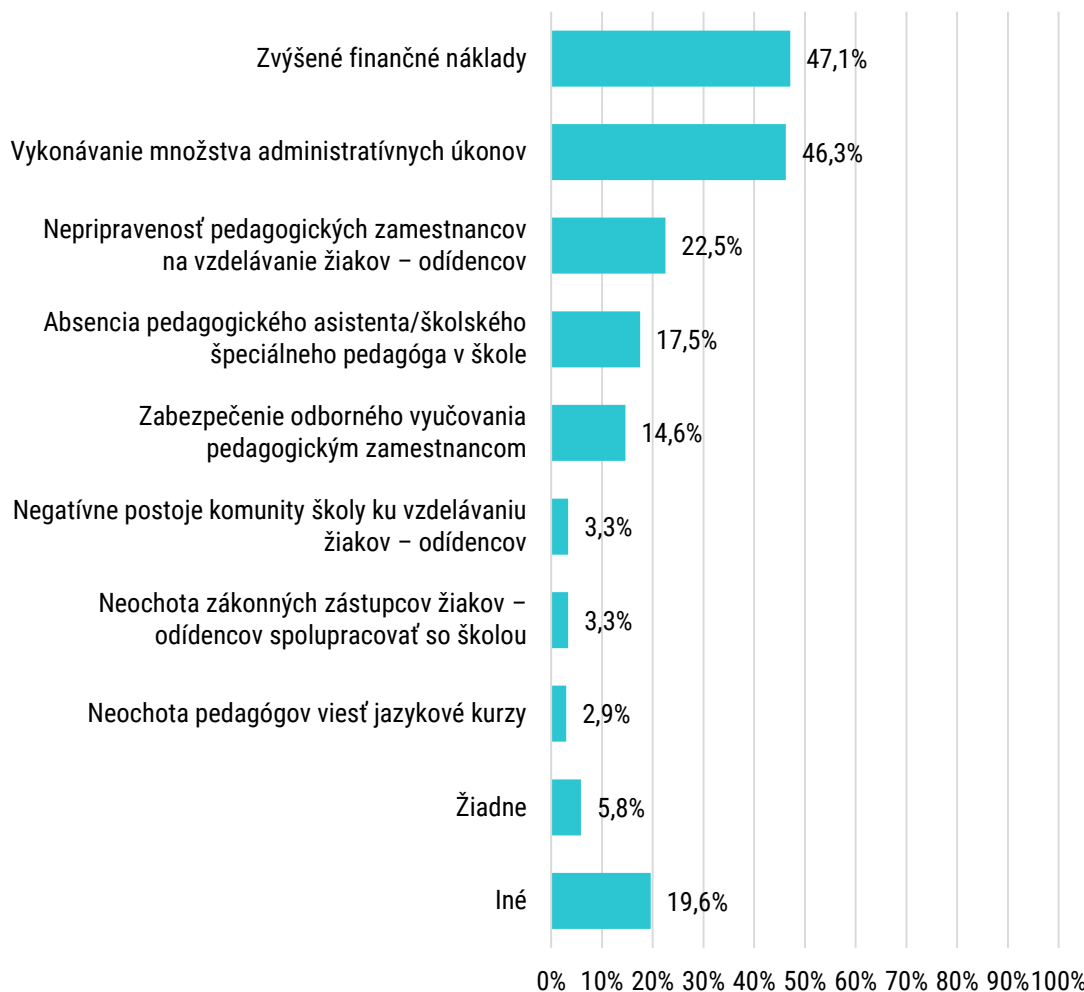
Prieskum preukázal, že školy pri zabezpečovaní vzdelávania žiakov – odídencom riešili množstvo výziev. Takmer polovica opýtaných riaditeľov deklarovala **zvýšené finančné náklady** spojené s ich vzdelávaním. Školy sa museli vysporiadať s nezaplatenými poplatkami žiakov – odídencom za obedy a za ŠKD.

„Zatiaľ nevieme, ako uhradíme obedy 25 deťom, ktorých zákonní zástupcovia nemajú peniaze na zaplatenie. Veľmi veľa pedagógov sa ešte stále doliečuje po covide a nevieme, ako personálne zabezpečíme vyučovanie.“

Zvýšenou záťažou bolo i množstvo **administratívnej práce**. Riaditelia videli veľké **nedostatky v odbornosti a pripravenosti pedagogických zamestnancov** na vzdelávanie žiakov cudzincov, ako i **nedostatok podporného pedagogického personálu**. Niektoré školy uvádzali ako výzvu **prekračovanie noriem v počte žiakov** na triedu a v skupinách.

„Na hodinách informatiky v PC miestnostiach máme nedostatočný počet počítačov, na vyučovaní telesnej a športovej výchovy je väčšie riziko vzniku úrazu.“

Problémom bola aj **evidencia dochádzky** žiakov – odídencom spôsobená ich mobilitou, pričom žiaci veľakrát odchádzali zo škôl bez informovania vedenia školy. Niektorí zaradení žiaci – odídenci slovenskú školu nenavštevovali, pretože sa zúčastňovali dištančného vzdelávania realizovaného pedagógmi priamo z Ukrajiny. **Náročná** bola i **komunikácia škôl so zákonnými zástupcami**, ktorí nemali prístup na internet, prípadne vôbec nemali mobil.

GRAF 122 Výzvy riešené riaditeľmi ZŠ pri poskytovaní vzdelávania žiakom – odídencom

Na príchod žiakov vojnou zasiahnutých oblastí Ukrajiny žiakov i pedagogických zamestnancov ZŠ pripravovali. Viac ako **82,9 % škôl nezaevidovalo žiadne negatívne situácie** v súvislosti s prítomnosťou žiakov – odídencom, ktorí sa bez väčších problémov adaptovali na podmienky slovenských škôl. Avšak v **17,1 % škôl sa problémy vyskytli**. Najčastejšie išlo o situácie, ktoré boli **spôsobené jazykovou bariérou**, ale aj **nehodným správaním** a **nedisciplinovanosťou** žiakov z Ukrajiny. V ojedinelých prípadoch riaditelia zaznamenali i slovné spory ukrajinských žiakov navzájom a medzi ukrajinskými a ruskými žiakmi, pričom v **7,3 % ZŠ** zaregistrovali i **výskyt šikanovania**.

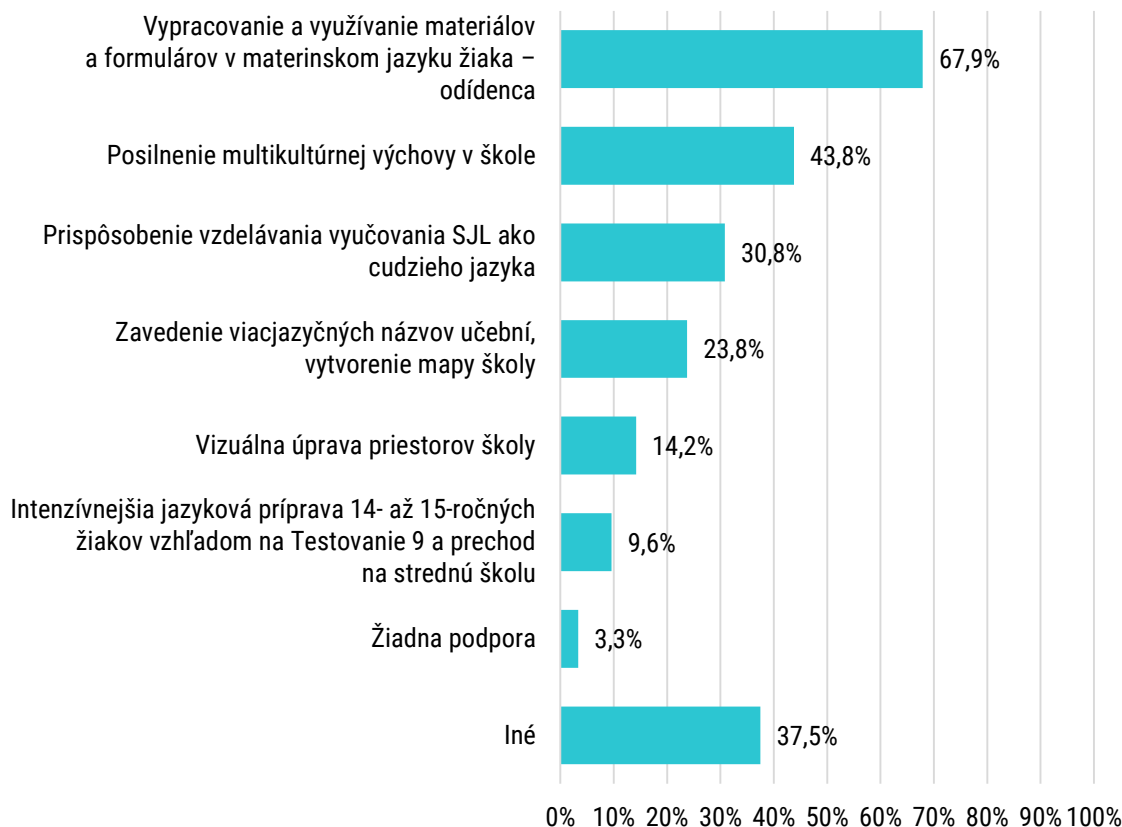
PODPORNÉ MECHANIZMY PRI VZDELÁVANÍ ŽIAKOV – ODÍDENCOV

PODPORA ŽIAKOV – ODÍDENCOV PRI ICH ZAČLENENÍ NA ÚROVNI ŠKOLY

Takmer **70 %** riaditeľov škôl sa snažilo eliminovať jazykovú bariéru žiakov – odídencom **využívaním**, resp. vypracovávaním **materiálov a formulárov** v ich **materinskom jazyku**. Školy sa na príchod žiakov z Ukrajiny pripravovali najmä posilnením **multikultúrnej výchovy**, ale aj **úpravou školských priestorov** (zavedenie viacjazyčných názvov učební, vytvorenie mapy školy, nástieniek s aktuálnymi témami a informáciami). Z telefonického prieskumu vyplynulo, že iba necelá tretina riaditeľov (30,8 %) deklarovala **prispôbenie výučby štátneho jazyka** pre žiakov – odídencom.

„Žiakom – odídencom škola poskytla tablety, v ktorých bol nahratý dokument obsahujúci školský poriadok pretlmočený do ukrajinského jazyka a nainštalovaná aplikácia WocaBee⁶, ktorú uhradila škola.“

GRAF 123 Podporné opatrenia ZŠ pre žiakov – odídencom na prekonanie jazykovej bariéry a ich začlenenie do vzdelávania

PODPORA ŽIAKOV – ODÍDENCOV PRI ICH ZAČLENENÍ NA ÚROVNI TRIEDNYCH KOLEKTÍVOV

V rámci prípravy na príchod žiakov z Ukrajiny viac ako 85 % riaditeľov škôl považovalo za dôležitú **prípravu tried** na prijatie týchto žiakov. V súvislosti s adaptáciou žiakov školy venovali pozornosť **triednickým hodinám** (70,4 %), ale napríklad aj realizácii **teambuildingových aktivít**, čo uviedla štvrtina riaditeľov. Viac ako 60 % opýtaných ZŠ kládlo dôraz **na rovesnícke učenie** a ukrajinským žiakom zabezpečili **patróna – spolužiaka**, ktorý im bol nápomocný nielen pri adaptácii na nové prostredie, ale i v procese vzdelávania sa.

Viac ako 60 % subjektov využívalo **komunikačné obrázkové karty** a vypracovávali **dvojazyčné učebné materiály**. V iných odpovediach riaditelia uvádzali, že žiaci pracovali s voľne dostupnými elektronickými učebnicami a pracovnými listami v ukrajinskom jazyku, využívali medzinárodnú online spoluprácu s ukrajinskými učiteľmi, online prekladače v mobilných telefónoch alebo v tabletoch, resp. slovensko-ukrajinské slovníky.

„V online priestore spolupracujeme s učiteľkou z ukrajinskej školy, ktorá pripravuje pracovné listy v materinskom jazyku pre žiakov 1. stupňa.“

⁶Aplikácia na osvojovanie si slovíčok z cudzieho jazyka.

V 60 % opýtaných subjektoch ukrajinskí žiaci mali možnosť využívať **individuálne konzultácie triednych učiteľov** a **ostatných učiteľov** školy. Ďalej uvádzali, že žiakom poskytovali možnosť navštevovať ŠKD a zúčastňovať sa mimoškolských voľnočasových aktivít v skupinách rovesníkov. Niektoré školy pre žiakov 2. stupňa sprístupnili v popoludňajších hodinách miestnosť, kde mohli využívať i odbornú pomoc pedagogických zamestnancov pri príprave na vyučovanie.

„V škole je do 16.00 hod. otvorená študovňa s učiteľom, kde sa môžu odídenci venovať úlohám, štúdiu alebo požiadať pedagóga o pomoc a vysvetlenie preberaného učiva, ktorému dostatočne neporozumeli.“

Medzi inými odpoveďami riaditelia uvádzali, že počas vyučovacích hodín sa pedagógovia snažili pristupovať individuálne k žiakom – odídencom. Zaraďovali skupinovú prácu a využívali rovesnícke učenie, aplikovali zážitkové formy vyučovania, aby odbúrali stres a prvotné napätie medzi žiakmi.

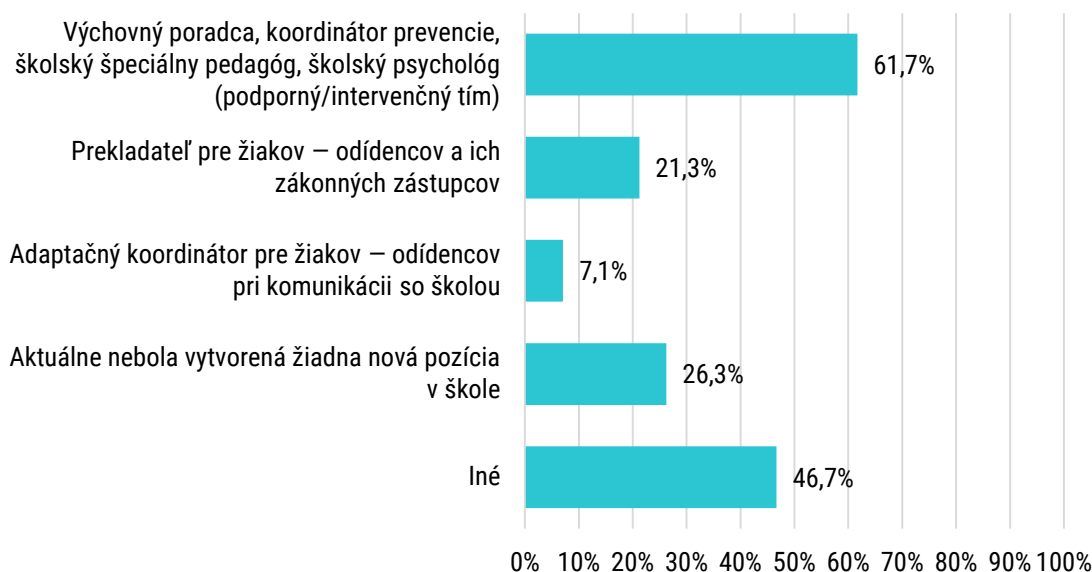
„Pedagógovia často aplikovali zážitkové formy vyučovania – na 1. stupni maľovanie, čítanie slovenských alebo ukrajinských rozprávok, na 2. stupni čítanie kníh o Slovensku.“

GRAF 124 Podporné opatrenia na úrovni triednych kolektívov pre žiakov – odídencom zamerané na prekonanie jazykovej bariéry a ich začlenenie do vzdelávania

Žiakom – odídencom **pomáhali** so začlenením sa do triedneho kolektívu a prekonaním jazykovej bariéry najmä **odborní a pedagogickí zamestnanci**, čo uviedli takmer dve tretiny riaditeľov. Tlmočníci vypomáhali zhruba v 20 % subjektoch. Novú pozíciu **adaptačný koordinátor** pre žiakov – odídencom vytvorilo 7,1 % škôl. Žiaci intenzívne využívali i pomoc triednych učiteľov, vyučujúcich cudzích jazykov (najmä ruského, ukrajinského a anglického), pedagógov a dobrovoľníkov ukrajinského pôvodu, ale aj žiakov z Ukrajiny, ktorí už dlhšie navštevovali slovenské školy a ovládali štátny jazyk.

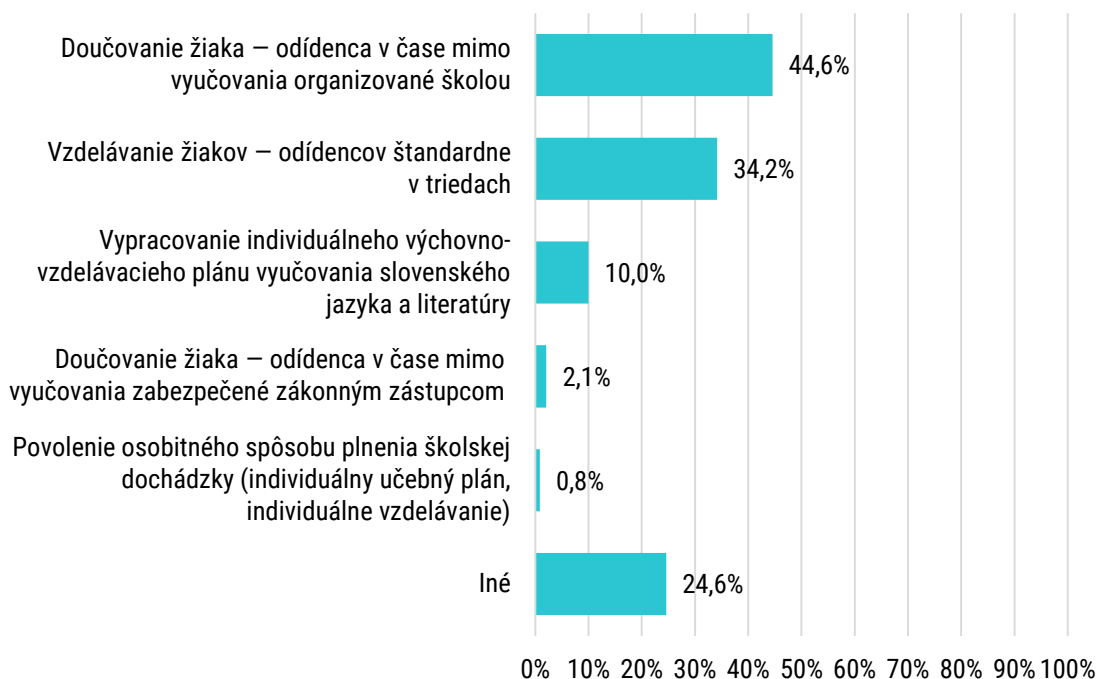
GRAF 125 Pracovné pozície pedagogických a odborných zamestnancov, ktoré pomáhali so začlenením žiakov – odídenčov

Zo zistení ŠŠI vyplynulo, že v tretine opýtaných ZŠ sa ukrajinskí žiaci učili **štandardne v triedach** bez možnosti doučovania a úpravy výchovno-vzdelávacích plánov a foriem vzdelávania. 10 % riaditeľov škôl deklarovalo, že pre žiakov – odídenčov vypracovali **individuálny výchovno-vzdelávací plán vyučovania štátneho jazyka**. Takmer 45 % riaditeľov uviedlo, že počas adaptačného obdobia škola organizovala pre žiakov – odídenčov **doučovanie mimo vyučovania**. Niektoré školy pre ukrajinských žiakov upravili rozvrh.

„Počas prvých 2 týždňov sa žiaci – odídenenci učili iba 4 vyučovacie hodiny a 5. vyučovaciu hodinu sa venovali intenzívnej výučbe slovenského jazyka. Po 2 týždňoch prešli na rozvrh bežných slovenských tried.“

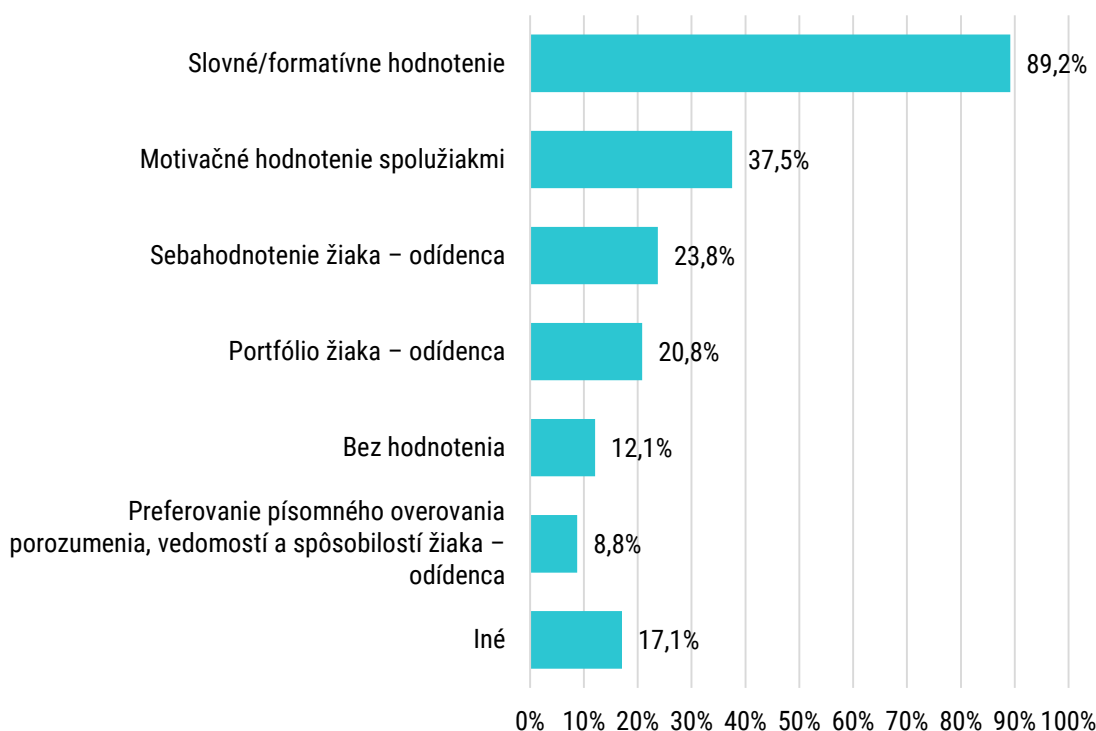
GRAF 126 Možnosti alebo spôsoby vzdelávania, ktoré poskytovala ZŠ pre žiakov – odídenčov

HODNOTENIE VZDELÁVACÍCH VÝSLEDKOV ŽIAKOV – ODÍDENCOV

Z telefonického prieskumu vyplynulo, že študijné výsledky žiakov – odídenčov boli posudzované pedagógmi **na základe individuálneho prístupu**. Štátna školská inšpekcia zistila, že pedagógovia v takmer **90 %** opýtaných subjektoch hodnotili **formatívne**. Školy sa snažili pravidelne informovať zákonných zástupcov o hodnotení výchovno-vzdelávacích výsledkoch ich detí. Viac ako pätina učiteľov využívala i **iné formy motivačných hodnotení** (rovesnícke hodnotenie, sebahodnotenie, analýzu žiackych portfólií). V niektorých prípadoch žiaci – odídenci **neboli** vôbec **hodnotení** a niektorí boli **klasifikovaní podľa stupnice slovenských škôl**. Učitelia pristúpili ku klasifikácii predmetov na základe požiadavky rodičov ukrajinských žiakov alebo išlo o pozitívnu motivačnú klasifikáciu (žiaci boli hodnotení stupňom 1/výborný). V niektorých školách využívali **kombinované hodnotenie** (slovné i klasifikáciu). V triedach, ktoré boli vytvorené iba z ukrajinských žiakov, boli študijné výsledky motivačne posudzované na základe **ukrajinskej klasifikačnej stupnice**. Žiaci odídenčov na 1. stupni dostávali obrázkové hodnotenie, motivačné pečiatky a nálepky. Viaceré školy potvrdili výborné vzdelávacie výsledky žiakov – odídenčov (najmä z matematiky a anglického jazyka).

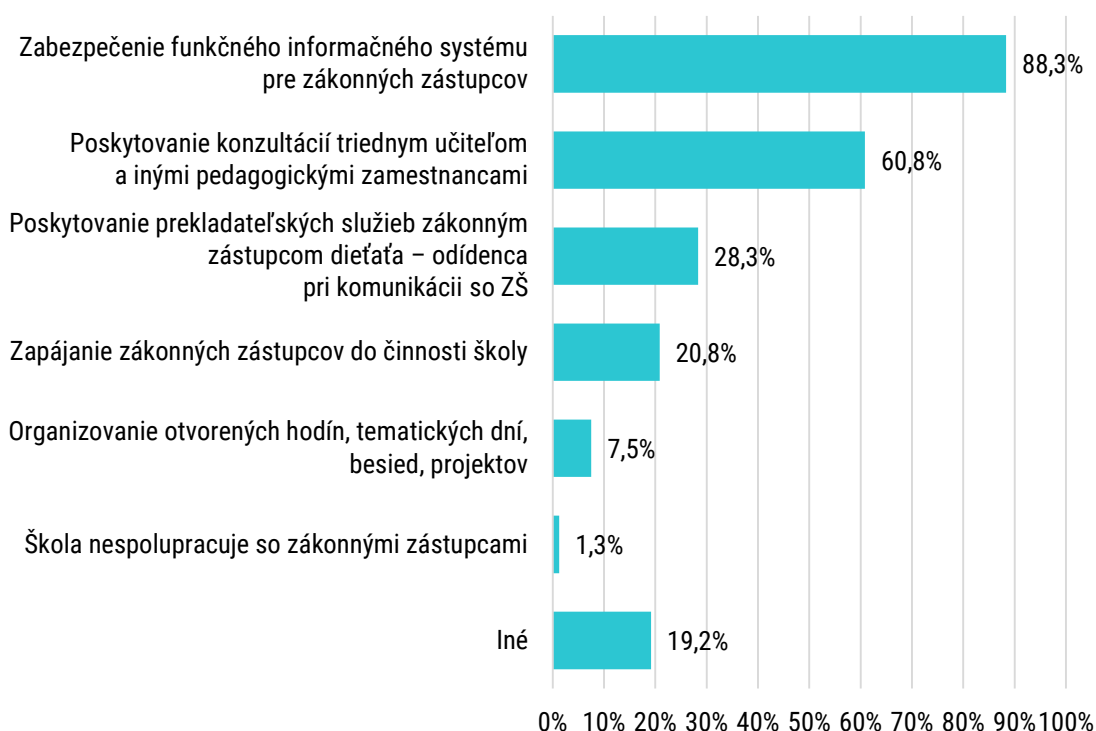
GRAF 127 Spôsoby priebežného hodnotenia žiakov – odídenčov

SPOLUPRÁCA SO ZÁKONNÝMI ZÁSTUPCAMI ŽIAKOV – ODÍDENCOV

Prevažná väčšina základných škôl **zabezpečila funkčný spôsob komunikácie so zákonnými zástupcami** žiakov z Ukrajiny, ktorá sa najčastejšie realizovala elektronicky cez školský informačný systém EduPage, e-mailmi, ale i telefonicky alebo osobnými rozhovormi (88,3 %). Rodičia využívali na kontaktovanie sa so školou i konzultačné hodiny jednotlivých pedagógov (60,8 %). Niektoré školy zorganizovali špeciálne stretnutie pre všetkých zákonných zástupcov ukrajinských žiakov. Podľa vyjadrenia 1,3 % riaditeľov škola nespocooperovala s rodinami odídenčov.

„Škola zorganizovala stretnutie všetkých ukrajinských zákonných zástupcov žiakov – odídenčov s tlmočníkom do ukrajinského jazyka, aj osobitne stretnutie všetkých nových žiakov – odídenčov, aby sa mohli zoznámiť a vzájomne si pomáhať.“

GRAF 128 Spôsoby spolupráce ZŠ so zákonnými zástupcami žiakov – odídencom

JAZYKOVÉ KURZY PRE ŽIAKOV – ODÍDENCOV

Štátna školská inšpekcia zistila, že takmer **75 % opýtaných škôl realizovalo jazykové kurzy** na odstránenie jazykových bariér žiakov z Ukrajiny. V čase konania telefonického prieskumu sa jazykových kurzov zúčastňovalo **2 724** žiakov – odídencom, čo predstavovalo 71 % zo všetkých ukrajinských žiakov oslovených subjektov. Riaditelia uvádzali, že jazykové kurzy personálne väčšinou **zabezpečovali interní učitelia** (67,9 %). Študenti vysokých škôl a učitelia jazykových škôl ich viedli iba v nepatrnej miere. Školám pri realizácii kurzov štátneho jazyka vypomáhali externí učitelia jazykov a dobrovoľníci (učiteľka na materskej dovolenke, učiteľka na dôchodku, rodič s pedagogickým vzdelaním). Medzi ostatnými odpoveďami riaditelia uvádzali, že žiaci, ktorí nemali možnosť navštevovať jazykový kurz, si štátny jazyk osvojovali individuálne samoštúdiom alebo vzdelávanie im zabezpečovali zákonní zástupcovia. Niektorí žiaci odídencom o jazykové kurzy neprejavovali záujem.

„Škola mala skúsenosti so vzdelávaním cudzincov z Ukrajiny už v minulosti, v obci žijú ukrajinské rodiny, odídenci boli ubytovaní zväčša u známych, žiaci ovládali slovenský jazyk, nebolo potrebné absolvovať jazykový kurz.“

Najčastejšími dôvodmi, prečo žiaci nemali záujem o jazykové kurzy, bol čas ich realizácie, ktorý kolidoval s časom online vzdelávania organizovaného pedagógmi priamo z Ukrajiny a únava žiakov v popoludňajších hodinách. Ako ďalšie dôvody nezájmu niektorých starších žiakov 2. stupňa riaditelia uvádzali odmietanie presídlenia z Ukrajiny a uprednostňovanie vzdelávania sa a komunikácie v cudzom jazyku (francúzskom, anglickom) so zámerom pokračovať v štúdiu na školách mimo územia SR. Okrem iného podľa vyjadrení riaditeľov **sa školy pri realizácii jazykových kurzov borili najmä s nedostatočnou skúsenosťou s vyučovaním štátneho jazyka pre cudzincov⁷**, administratívnymi problémami pri zriaďovaní kurzov (dlhý schvaľovací proces, nejednotné pokyny týkajúce sa vyučovania), nedostatkom učebníc a učebných materiálov na vzdelávanie štátneho jazyka ako cudzieho jazyka.

⁷Už predchádzajúce zistenia ŠŠI odporúčali konkrétne riešenia vyučovania slovenského jazyka ako cudzieho jazyka (*Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 2019/2020*).

7.1.4 STREDNÉ ŠKOLY

POČTY A MOBILITA ŽIAKOV – ODÍDENCOV

Telefonický prieskum sa realizoval na **41** SŠ vo všetkých krajoch Slovenska. Kritériom výberu SŠ na telefonický monitoring bolo zaradenie minimálne 3 žiakov – odídenčov. Počas prieskumu bolo oslovených **30** GYM, v ktorých sa aktuálne vzdelávalo **217** žiakov – odídenčov. Z celkového počtu žiakov oslovených GYM (11 808) tak tvorili **žiaci – odídenci 1,8 %**, pričom v 5-ročnom vzdelávacom programe (2,3 %) bol ich podiel vyšší ako v 4-ročnom (1,2 %) a v 8-ročnom vzdelávacom programe (1,8 %).

TABUĽKA 57 Údaje z telefonického prieskumu o žiakoch – odídencoch v monitorovaných gymnáziách, stav v čase prieskumu

Údaje o žiakoch gymnázia	Počet
Celkový počet žiakov	11 808
Počet žiakov 4-ročného vzdelávacieho programu	6 045
celkový počet žiakov – odídenčov	115
z nich aktuálny počet žiakov – odídenčov	111
Počet žiakov 5-ročného vzdelávacieho programu	2 500
celkový počet žiakov – odídenčov	33
z nich aktuálny počet žiakov – odídenčov	32
Počet žiakov 8-ročného vzdelávacieho programu	3 263
celkový počet žiakov – odídenčov	82
z nich aktuálny počet žiakov – odídenčov	74

Údaje o počte zaradených žiakov – odídenčov do SOŠ na základe vykonaných telefonických rozhovorov s **11** riaditeľmi SOŠ dokumentuje tabuľka. Oslovené SOŠ poskytujú učebné, ako i študijné odbory. Z celkového počtu 3 683 žiakov v uvedených SOŠ sa aktuálne vzdelávalo **48** žiakov – odídenčov a tvorili 1,3 %.

TABUĽKA 58 Údaje z telefonického prieskumu o žiakoch – odídencoch v monitorovaných stredných odborných školách, stav v čase prieskumu

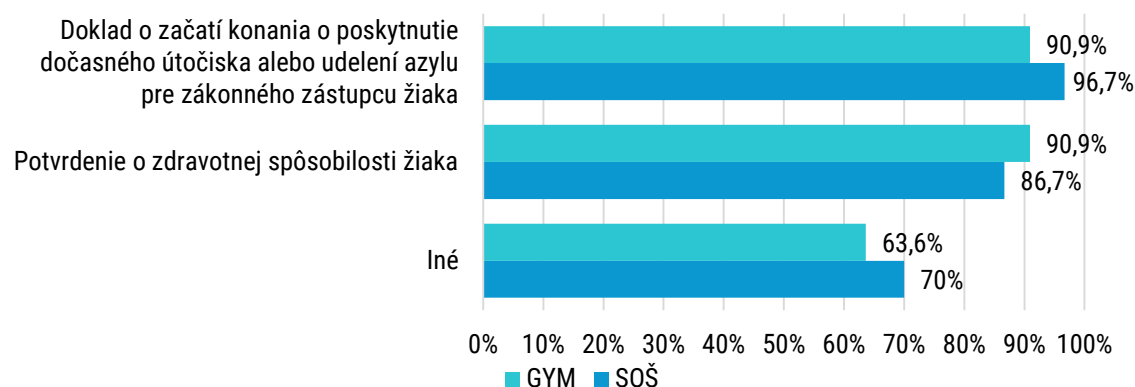
Údaje o žiakoch strednej odbornej školy	Počet
Celkový počet žiakov k 13. 5. 2022	3 683
Počet žiakov učebných odborov	341
celkový počet žiakov – odídenčov	3
z nich aktuálny počet žiakov – odídenčov	3
Počet žiakov študijných odborov	3 174
celkový počet žiakov – odídenčov	48
z nich aktuálny počet žiakov – odídenčov	44

PROCES ZARADENIA ŽIAKOV – ODÍDENCOV DO STREDNEJ ŠKOLY

ZARADENIE ŽIAKOV – ODÍDENCOV DO VZDELÁVANIA

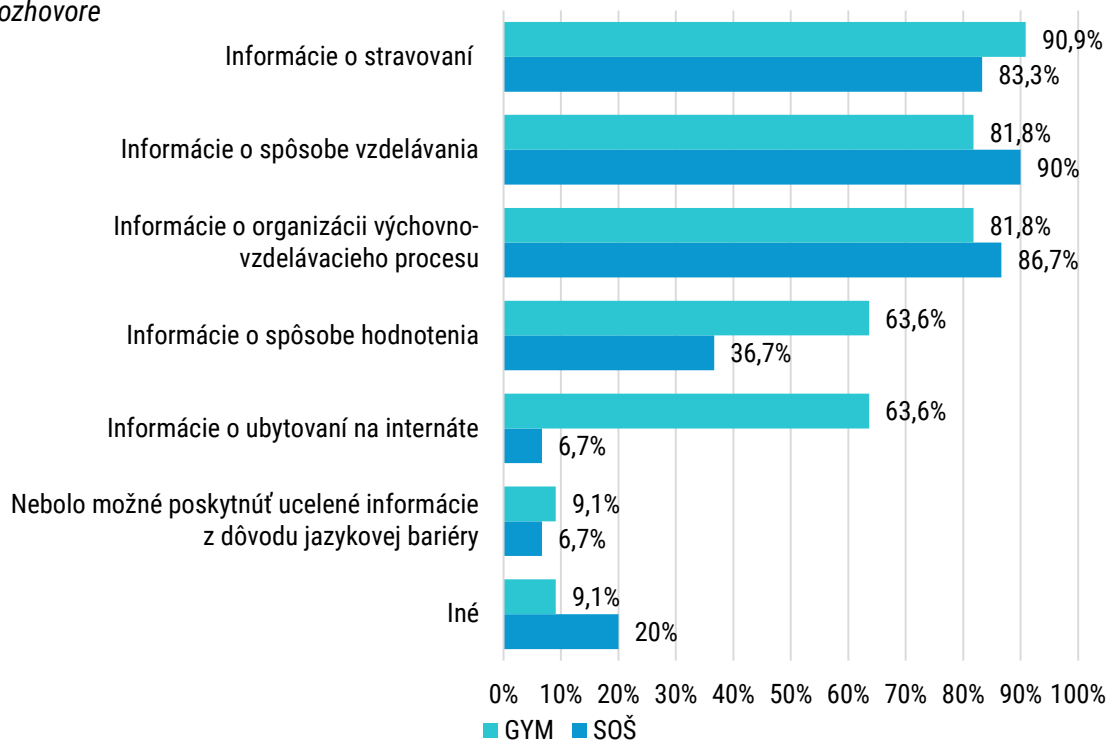
Z prieskumu vyplynulo, že takmer všetci riaditelia opýtaných GYM (96,7 %) a SOŠ (90,9 %) zaradili žiakov na základe predloženia **dokladu preukazujúceho začatie konania** o poskytnutie dočasného útočiska alebo azylu, pričom **viac ako dve tretiny** riaditeľov SŠ požadovali aj **iné dokumenty** (doklad totožnosti, adresa pobytu). Z nich takmer každý druhý riaditeľ GYM a SOŠ požadoval predložiť i žiadosť o prijatie na štúdium alebo doklad o ukončenom doterajšom vzdelávaní, ak ho žiadateľ mal. Medzi ďalšími požiadavkami bolo vypísanie osobného dotazníka a súhlas so spracovaním osobných údajov. Uvedené požiadavky však neboli podmienkou k zaradeniu žiaka – odídencu do vzdelávania.

GRAF 129 Požadované doklady pri zaradení žiaka – odídencu do SŠ

Realizované vstupné rozhovory sa sústredili na informácie o **spôsobe vzdelávania** v škole (spolu 87,8 %), ako aj **organizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu** (spolu 85,4 %). Často komunikovanou informáciou žiakom odídencom bola možnosť **stravovania** (spolu 85,4 %). Takmer polovica opýtaných riaditeľov informovala žiakov i o spôsobe **hodnotenia**. Medzi inými možnosťami boli predovšetkým informácie o **mimoškolských aktivitách**, ako i možnostiach **ubytovania** sa na internáte, a to najmä v odpovediach riaditeľov SOŠ.

GRAF 130 Informácie, ktoré poskytli riaditelia zákonným zástupcom žiakov – odídencom pri vstupnom rozhovore

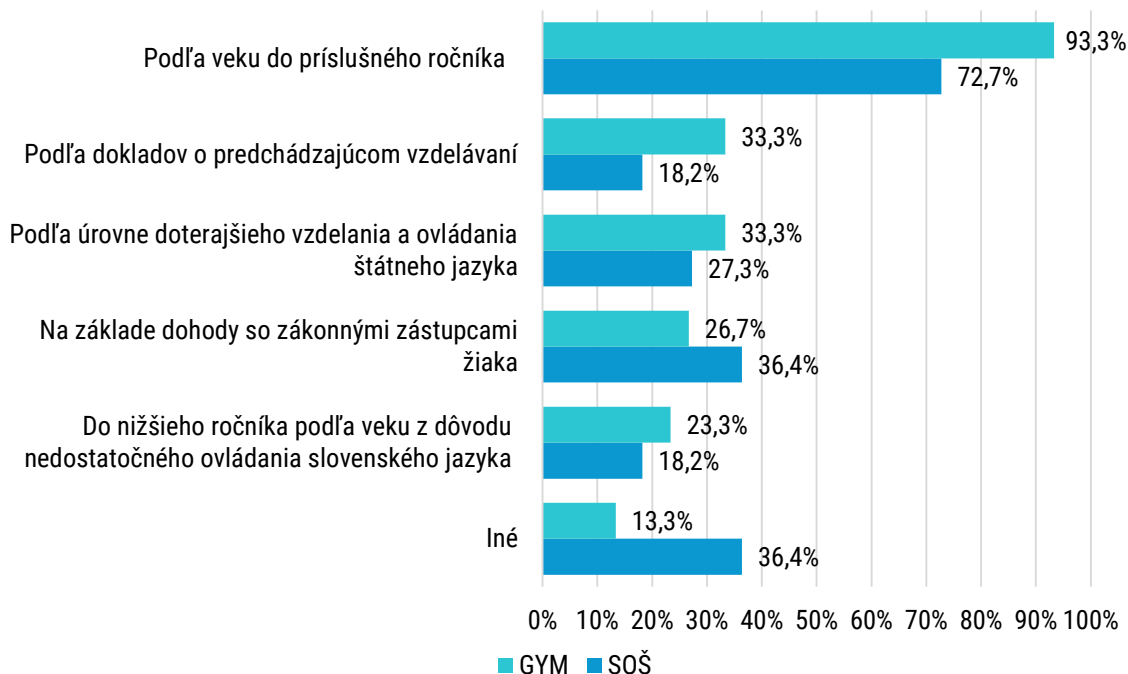
KRITÉRIÁ A ČASOVÁ REALIZÁCIA ZARADENIA DIEŤAŤA – ODÍDENCÁ DO ŠKOLY

Podľa zistení ŠŠI **90,2 %** opýtaných riaditeľov SŠ zaradilo žiaka **bezodkladne** do 3 dní. Ako **prekážky** v bezodkladnom zaradení žiaka uvádzali riaditelia okrem chýbajúcich požadovaných dokladov o poskytnutí dočasného útočiska alebo azylu a dokladov o zdravotnej spôsobilosti i nedostatočné **personálne kapacity školy** alebo iné dôvody, ako napríklad vydanie súdneho rozhodnutia o ustanovení opatrovníka či nižší vek žiaka na prijatie do SŠ.

„Desať detí prišlo bez rodičov. V súčinnosti s Úradom práce a sociálnych vecí a rodiny a na základe súdneho rozhodnutia im bolo treba ustanoviť dočasných opatrovníkov na Slovensku – boli pridelení k dospelým v ich skupine.“

Z prieskumu vyplynulo, že GYM a SOŠ v odlišnej miere uplatňovali kritériá zaraďovania žiakov – odídenčov. Najčastejšie uplatňovaným kritériom bolo začlenenie **podľa veku**, ktoré uplatnilo **93,3 %** GYM a **72,7 %** SOŠ. Ďalším kritériom bolo zaradenie na základe predložených dokladov o vzdelávaní, ktoré sa uplatňovalo viac na GYM (33,3 %) a na základe dohody s rodičmi, čo prevládalo na SOŠ (36,4 %). Úroveň znalosti **štátneho jazyka**, ako i doterajšieho vzdelania uplatnila tretina riaditeľov GYM a menej ako tretina riaditeľov SOŠ. Zaradenie žiakov **do nižšieho ročníka** z dôvodu nedostatočného ovládania slovenského jazyka uplatnilo **23,3 %** riaditeľov GYM a **18,2 %** riaditeľov SOŠ. Medzi inými kritériami sa vyskytovala znalosť anglického jazyka alebo preferovaného iného cudzieho jazyka, prednostné zaradenie do bilingválneho programu s vyučovacím jazykom ruským, záujem žiakov – odídenčov o konkrétne zameranie (matematická, jazyková trieda), zaradenie v nadväznosti na vzdelávací program školy, ktorú na Ukrajine navštevovali. Pri SOŠ riaditelia zohľadňovali i odbor, ktorý žiaci – odídeneci na Ukrajine študovali.

GRAF 131 Kritériá zaraďovania žiakov – odídenčov do ročníkov

Samostatná trieda pre žiakov – odídenčov bola zriadená len na jednej SOŠ. Gymnázia túto možnosť nevyužili. Ako uvádza **90,9%** riaditeľov GYM a **63,3 %** riaditeľov SOŠ žiaci boli **zaraďovaní do tried** po 1 až 2 žiakoch. Najvyšší povolený počet žiakov v triede **prekročilo** podľa vyjadrení riaditeľov **6,6 %** GYM a **18,2 %** SOŠ.

ADAPTAČNÝ PROCES

Na základe telefonických rozhovorov s riaditeľmi škôl možno konštatovať, že **97,6 %** opýtaných riaditeľov GYM a SOŠ poskytovalo žiakom – odídencom **adaptačné obdobie**. Dĺžka adaptačného obdobia podľa riaditeľov škôl bola veľmi individuálna a závisela od mnohých okolností, ako napríklad od veku žiaka, oblasti, z ktorej dieťa prichádza, jeho vlastných skúseností z vojnového konfliktu. Viac ako tretina riaditeľov SŠ sa zhodla na **dĺžke adaptácie 1 – 2 týždne**.

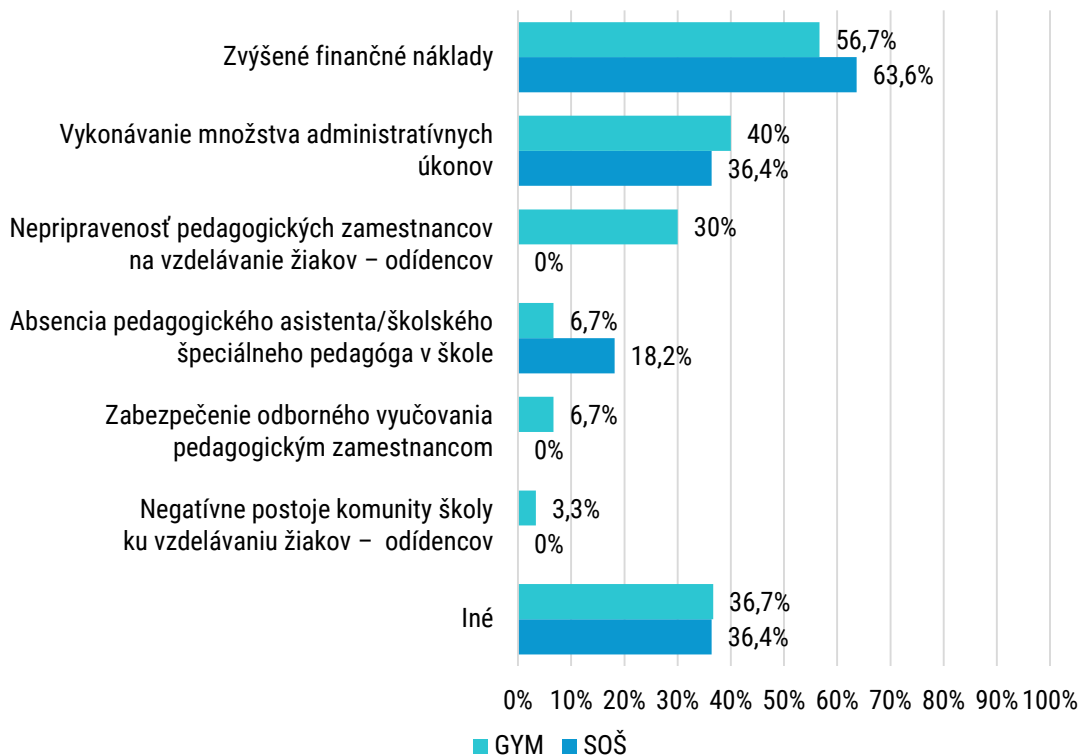
VÝZVY PRE ŠKOLY PRI POSKYTOVANÍ VZDELÁVANIA ŽIAKOV – ODÍDENCOV

Na základe našich zistení **najväčšou výzvou** pre riaditeľov SŠ bolo riešenie **zvýšených finančných nákladov** spojených so vzdelávaním žiaka – odídenca, pričom ako väčšiu výzvu to vnímali riaditelia SOŠ (63,6 %) než riaditelia GYM (56,7 %). Zhodne **takmer 40 %** riaditeľov SŠ sa vyjadrilo, že zaradenie žiaka – odídenca im prinášalo vykonávanie množstva **administratívnych úkonov**. SOŠ považovali za výzvu nedostatok pedagogických asistentov, ako i školských špeciálnych pedagógov, ktorí by boli nápomocní pri adaptácii žiaka. Tretina riaditeľov GYM konštatovala **neprípravenosť školy** na poskytnutie cielenej a kontinuálnej **psychologickej podpory**.

Medzi iné výzvy podľa **36,6 %** riaditeľov škôl patrili najmä **prekonávanie komunikačných bariér**, ktoré predstavovali pre pedagógov zvýšenú časovú záťaž spôsobenú potrebnou jazykovou prípravou a zabezpečením vhodných vzdelávacích materiálov pre žiakov.

„V dôsledku jazykovej bariéry si žiaci – odídenca uvedomujú, že napriek vedomostnému potenciálu, ktorým disponujú, zatiaľ nevedia byť tak dobrí a úspešní, ako by mohli byť vo vlastnej krajine.“

GRAF 132 Výzvy riešené riaditeľmi SŠ pri poskytovaní vzdelávania žiakom – odídencom

Negatívne situácie v súvislosti so zaradením žiakov – odídencom sa **zväčša nevyskytovali**, ako uviedlo 82,9 % riaditeľov. Skôr naopak, riaditelia konštatovali, že sa stretli s pozitívnou odozvou zo strany rodičov a žiakov, ako i s maximálnou ústretovosťou a pomocou. Ak ojedinele vznikli negatívne situácie, súviseli s jazykovou bariérou a s nespokojnosťou niektorých zákonných zástupcov, ktorú však riaditelia nekonkretizovali.

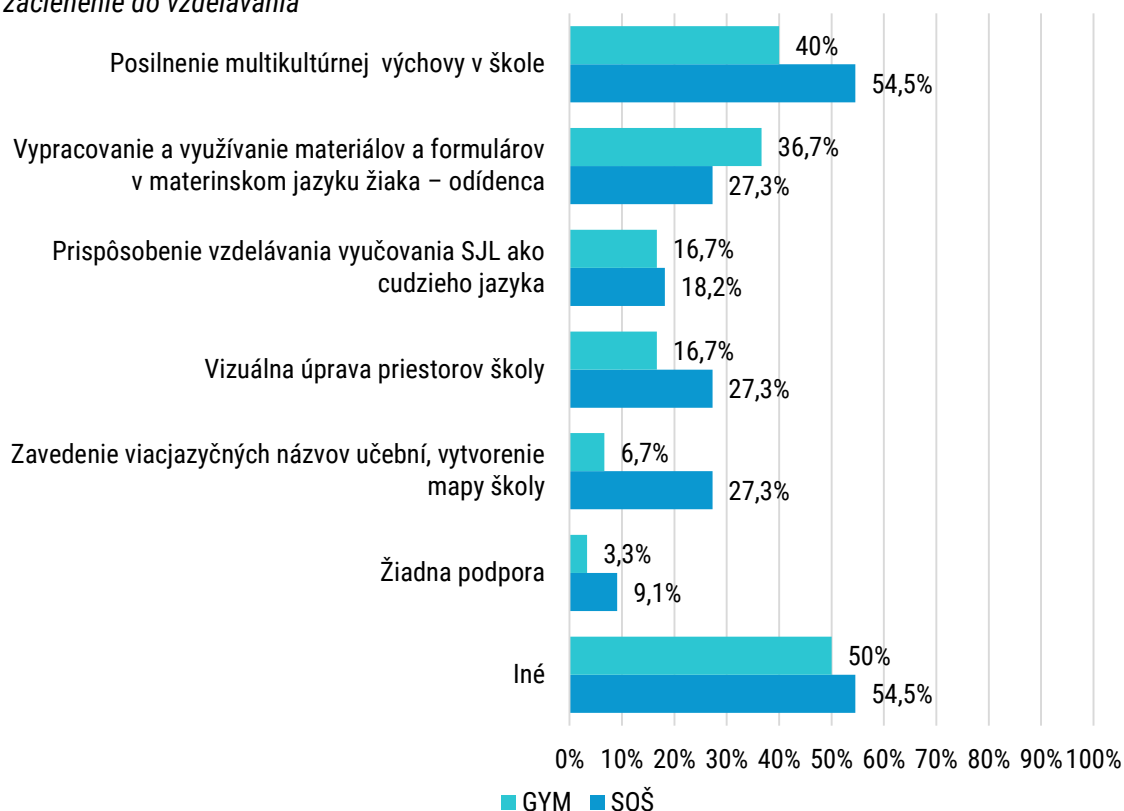
„V škole sme neriešili negatívne situácie. Naopak, slovenskí žiaci sa o ukrajinských odídencom veľmi starajú, volajú ich na spoločné akcie, napríklad sa zúčastnili imatrikulačného večierka, volajú ich na športový zápas, na študentský ples spoluorganizovaný študentským parlamentom atď.“

PODPORNÉ MECHANIZMY PRI VZDELÁVANÍ ŽIAKOV – ODÍDENCOV

PODPORA ŽIAKOV – ODÍDENCOV PRI ICH ZAČLENENÍ NA ÚROVNI ŠKOLY

Podporu žiakom – odídencom poskytovalo **96,7 %** riaditeľov GYM a **90,9 %** SOŠ. V rámci tejto podpory takmer polovica riaditeľov SŠ svoju pozornosť orientovala na **posilnenie multikultúrnej výchovy**. Adaptáciu žiakov a ich rýchlu orientáciu v priestoroch školy riešila takmer tretina riaditeľov SOŠ **úpravou priestorov školy** alebo **vytvorením viacjazyčných učební**. Na GYM podporovali žiakov v začlenení prípravou **materiálov v ukrajinjine (36,7 %)**.

GRAF 133 Podporné opatrenia SŠ pre žiakov – odídencom na prekonanie jazykovej bariéry a ich začlenenie do vzdelávania

Inšpiratívne sú tzv. iné odpovede riaditeľov, ktoré tvorili viac ako **50 % odpovedí a smerovali k odstráneniu jazykových bariér**, čo je nevyhnutnou podmienkou efektívneho začlenenia a vzdelávania žiakov – cudzincov. Uskutočňovali sa rôznymi spôsobmi:

- zapožičaním techniky na online vzdelávanie a prístupom do učební;
- poskytovaním jazykových aplikácií zadarmo (*WocaBee*), prístup k online učebniciam v ukrajinskom jazyku;

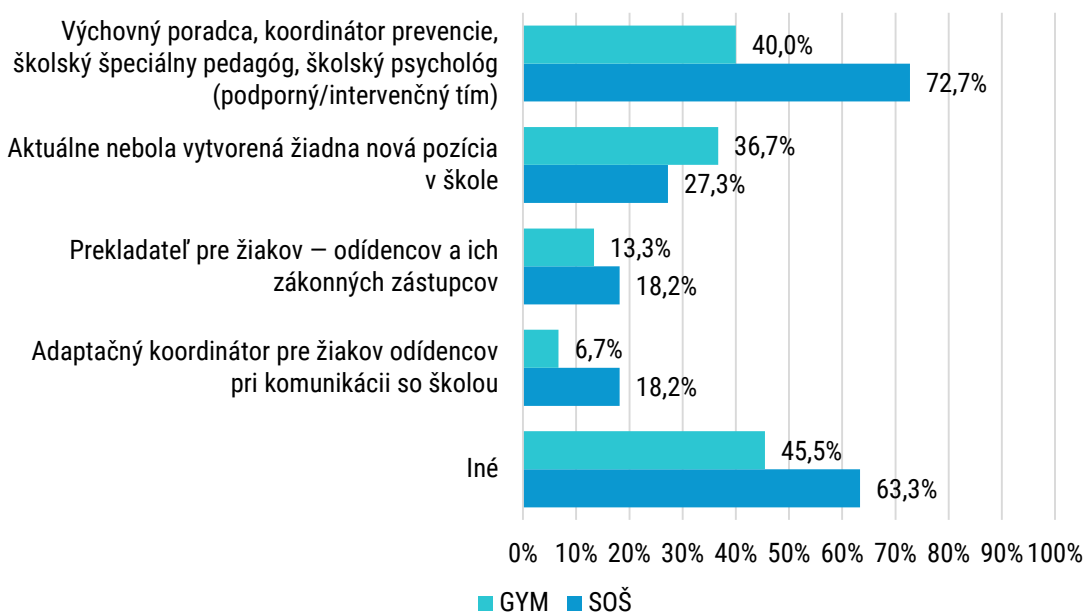
- zapojením pedagógov, ktorí ovládajú ukrajinský, resp. ruský jazyk;
- zapojením pedagógov, ktorí vyučujú jazyky, triednych učiteľov, ako i vedenia školy;
- poskytnutím pomoci od starších žiakov z Ukrajiny, ktorí sú už adaptovaní;
- zapojením slovenských žiakov – dobrovoľníkov s jazykovými kompetenciami;
- komunikovaním v anglickom jazyku, pretože žiaci z Ukrajiny anglický jazyk ovládali;
- poskytovaním možnosti návštevy krúžkov, exkurzií a mimoškolských aktivít.

„Odídenci z Ukrajiny majú špeciálne upravený rozvrh na posilnenie učenia SJL, učia sa predmety, ktoré im majú pomôcť s adaptáciou na prostredie.“

Uvedené prístupy boli dopĺňované o individuálnu podporu zo strany ostatných žiakov, pedagógov, ako i formou doučovania alebo jazykových kurzov.

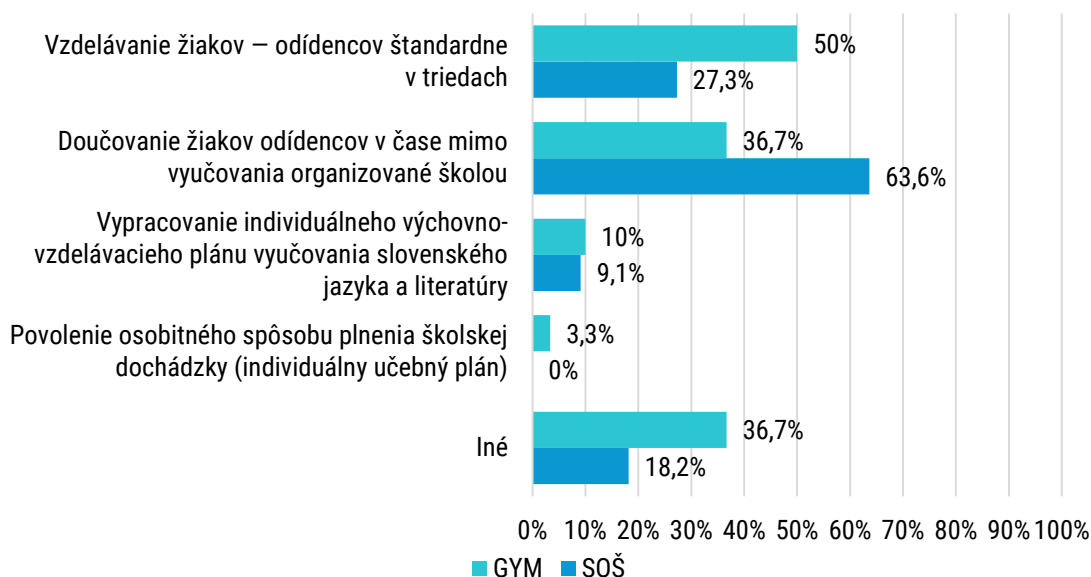
Najvýznamnejšiu úlohu pri začleňovaní žiakov – odídencom zohrával predovšetkým **školský podporný tím**, ktorý sa na začlenení podieľal 72,7 % v SOŠ a 40 % na GYM. Pozíciu **adaptačného koordinátora** vytvorilo 6,7 % GYM a 18,2 % SOŠ a **tlmočníka** využilo 14,6 % opýtaných škôl. Jedna tretina riaditeľov SŠ nevytvorila aktuálne žiadnu novú pozíciu súvisiacu so začlenením žiakov – odídencom do vzdelávania. Medzi inými odpoveďami sa najčastejšie objavovala pomoc triedneho učiteľa. Ďalej riaditelia uvádzali podporu vedenia školy, pedagógov a žiakov v oblasti jazykových kompetencií. Objavovali sa ale aj iné odpovede, ako tréneri, vedúci školského internátu a v cirkevných školách duchovný správca.

GRAF 134 Pracovné pozície pedagogických a odborných zamestnancov, ktoré pomáhali so začlenením žiakov – odídencom

Vzdelávanie žiakov – odídencom prebiehalo až v **50 %** oslovených GYM **štandardne v triedach**. Riaditelia GYM sa vyjadrili, že sa snažili o zosúladenie vyučovania v škole s online vzdelávaním na ukrajinskej škole, a preto poskytovali žiakom voľný prístup do online učební, ako i možnosť popoludňajšieho pripojenia sa na online vyučovanie z Ukrajiny. Vo výchovno-vzdelávacom procese riaditelia GYM uplatňovali **individuálny prístup** k žiakom (nielen ukrajinským), tímovú prácu a rovesnícke učenie. V prípade potreby bola všetkým žiakom poskytnutá **možnosť individuálneho doučovania**. Takmer 10 % riaditeľov SŠ poskytlo žiakom **individuálne výchovno-vzdelávacie plány** vyučovania SJL.

GRAF 135 Možnosti alebo spôsoby vzdelávania, ktoré poskytovala SŠ pre žiakov – odídenčov

PODPORA ŽIAKOV – ODÍDENCOV PRI ICH ZAČLENENÍ NA ÚROVNI TRIEDNYCH KOLEKTÍVOV

GRAF 136 Podporné opatrenia na úrovni triednych kolektívov pre žiakov – odídenčov zamerané na prekonanie jazykovej bariéry a ich začlenenie do vzdelávania

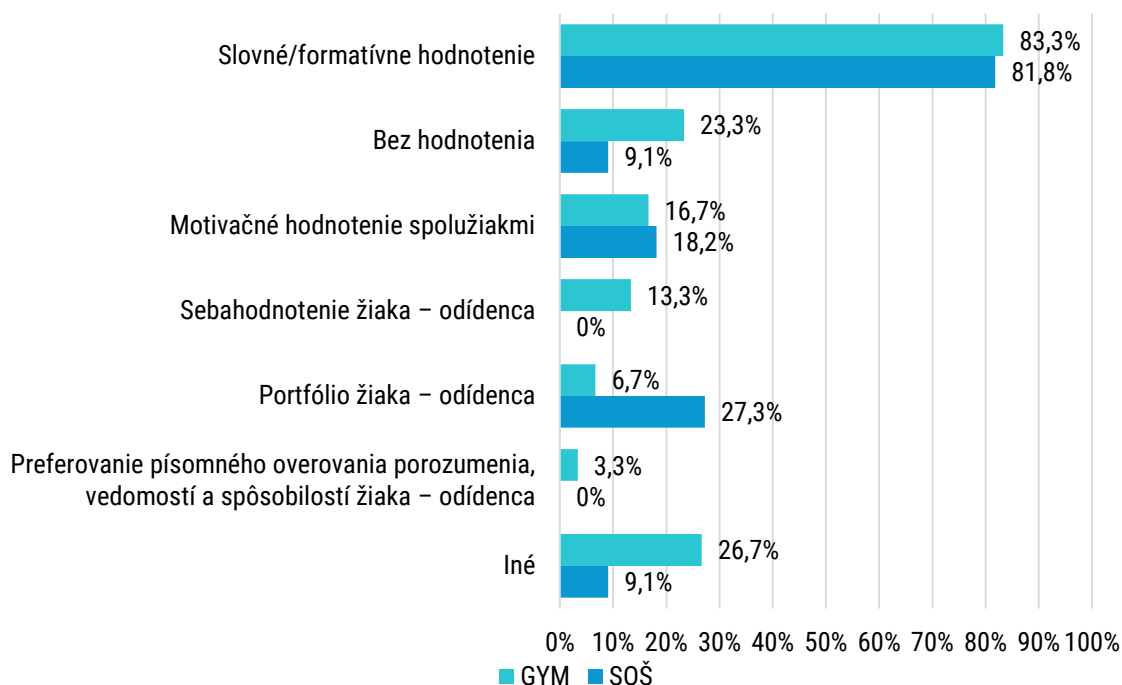
Adaptáciu a začlenenie žiaka – odídencu výrazne ovplyvňovala podpora zo strany triedneho kolektívu, na čom sa zhodli riaditelia GYM i SOŠ. Preto sa **82,9 %** riaditeľov zameralo pred príchodom alebo pri príchode žiaka – odídencu na **prípravu triednych kolektívov**. Svoju pozornosť orientovali najmä na rovesnícke vzdelávanie formou stanovenia úlohy **patróna** (spolu 65,9 %), ktorého úlohou bolo pomáhať žiakovi – odídencom so začlenením sa do triedneho kolektívu, ako i v procese vzdelávania. Významnú úlohu v procese začlenenia v oboch typoch škôl zohrávali **triedni učitelia**, ktorí podľa vyjadrenia riaditeľov poskytovali individuálne konzultácie (spolu 51,2 %), ale viedli i triednické hodiny (spolu 53,7 %). Na odstránenie jazykových bariér 36,6 % riaditeľov využívalo **individuálne služby tlmočenia** za pomoci pedagóga alebo žiaka. Pedagogického asistenta využívalo v procese začlenenia len 4,9 % škôl.

HODNOTENIE VZDELÁVACÍCH VÝSLEDKOV ŽIAKOV – ODÍDENCOV

Najčastejšie uplatňovaným spôsobom hodnotenia vzdelávacích výsledkov žiakov – odídencom je podľa **82,9 %** riaditeľov slovné **formatívne hodnotenie**. Takmer **štvrtina** riaditeľov GYM uviedla (23,3 %), že žiakov – odídencom **vôbec nehodnotia**, súčasne takmer **tretina** medzi inými odpoveďami konštatovala (26,7 %), že žiakov hodnotili. Pri ich hodnotení uplatňovali rôzne prístupy, využívali napríklad identický spôsob hodnotenia, aký bol uplatňovaný v QSI Kyjev⁸ alebo mnohí ich **klasifikovali z cudzích jazykov, matematiky** alebo **fyziky** podľa rovnakých kritérií hodnotenia ako slovenských žiakov. V niektorých prípadoch plánovali aj klasifikáciu na základe výsledkov komisionálnych skúšok.

„Škola plánuje na konci školského roka (alebo počas prázdnin) zaviesť intenzívne kurzy pre žiakov, u ktorých vznikne situácia, že by pokračovali vo vzdelávaní v nasledujúcom školskom roku, a následnú klasifikáciu žiakov na základe výsledkov komisionálnej skúšky.“

GRAF 137 Spôsoby priebežného hodnotenia žiakov – odídencom

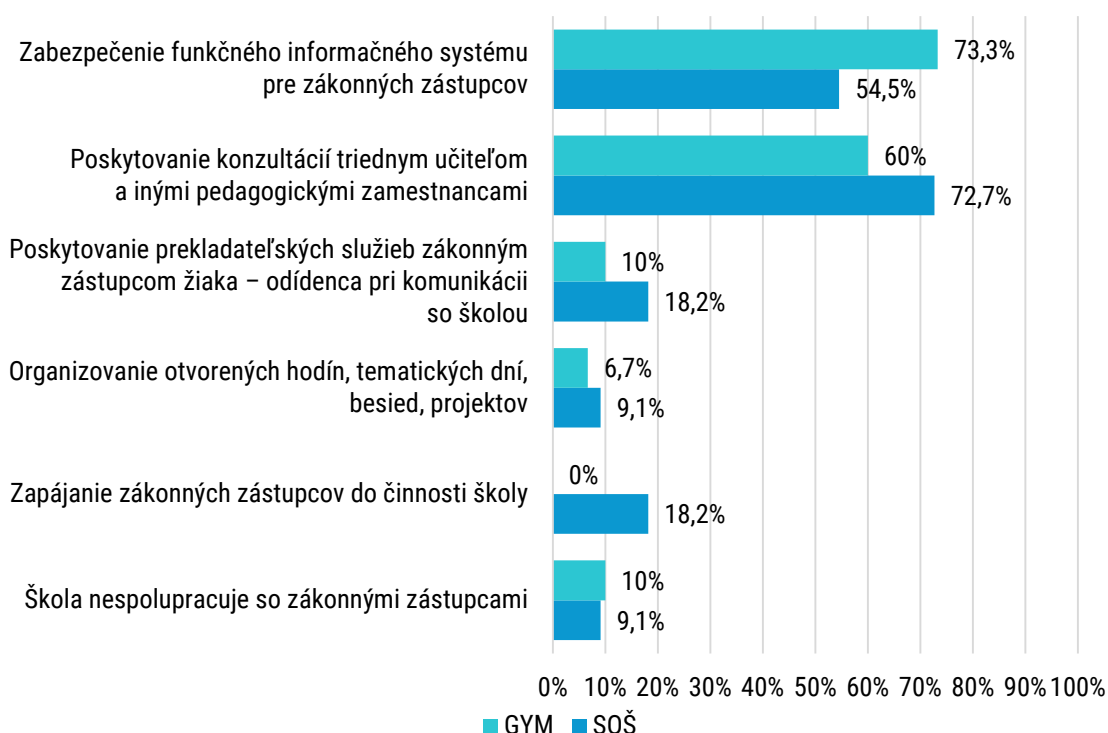

⁸Quality Schools International

SPOLUPRÁCA SO ZÁKONNÝMI ZÁSTUPCAMI ŽIAKOV – ODÍDENCOV

V rámci spolupráce školy s rodinami odídenčov sa **tri štvrtiny** riaditeľov SŠ vyjadrilo, že základom ich spolupráce bola komunikácia prostredníctvom jestvujúceho a **funkčného informačného systému** (platforma EduPage, telefonická a mailová komunikácia). Školy poskytovali informácie na svojich webových stránkach v ukrajinskom jazyku. Spolupráca s rodinami bola podporená i formou **individuálnych konzultácií** rodičov s triednymi a ostatnými vyučujúcimi, ktorú poskytovalo 72,7 % riaditeľov SOŠ a 60 % riaditeľov GYM. Takisto 18,2 % riaditeľov SOŠ poskytovalo rodičom **prekladateľské služby** a spolupracovalo s rodičmi aj v čase vyučovania alebo mimo vyučovania, čo riaditelia GYM nedeclarovali. Takmer **10 %** z oslovených riaditeľov stredných škôl s rodinami odídenčov **nespolupracovalo vôbec**.

GRAF 138 Spôsoby spolupráce SŠ so zákonnými zástupcami žiakov – odídenčov

JAZYKOVÉ KURZY PRE ŽIAKOV – ODÍDENCOV Z UKRAJINY

Dve tretiny stredných škôl poskytovalo pre žiakov – odídenčov **základný kurz štátneho jazyka** (63,4 %). V čase konania telefonického prieskumu sa v základnom kurze vzdelávalo **129** žiakov – odídenčov GYM (59,4 %) a **31** žiakov – odídenčov SOŠ (66 %). Vzdelávanie sa realizovalo pedagógmi danej školy, v ojedinelých prípadoch v spolupráci s externým lektorom.

Dôvodov nezáujmu žiakov o vzdelávanie v jazykovom kurze, ktorý poskytovala škola, bolo viacero. Jedným z nich bolo vzdelávanie v iných jazykových kurzoch alebo preferencia individuálneho učenia sa v rámci mimoškolskej činnosti a krúžku SJL. V niektorých prípadoch bolo dôvodom i to, že žiaci pred zaradením do vyučovacieho procesu už navštevovali jazykový kurz štátneho jazyka, ktorý bol poskytovaný iným subjektom.

„Všetci žiaci – odídenenci navštevujú kurz slovenského jazyka 2-krát týždenne po 3 hodiny v čase vyučovania v Jazykovej škole, Palisády 38, Bratislava na elokovanom pracovisku Vazovova 14 s finančnou podporou Bratislavského samosprávneho kraja.“

Za **najväčšiu prekážku** v realizácii jazykových kurzov považovali riaditelia SŠ **preťaženosť a nedostatok pedagógov**, ktorí by kurz mohli viesť. Riaditelia tiež poukazyvali na nedostatok materiálov zo SJL pre cudzincov a odbornej literatúry, ako i nedostatok skúseností s vedením takýchto kurzov. Nedostatok financií uvádza 18,3 % SOŠ a 13,2 % GYM.

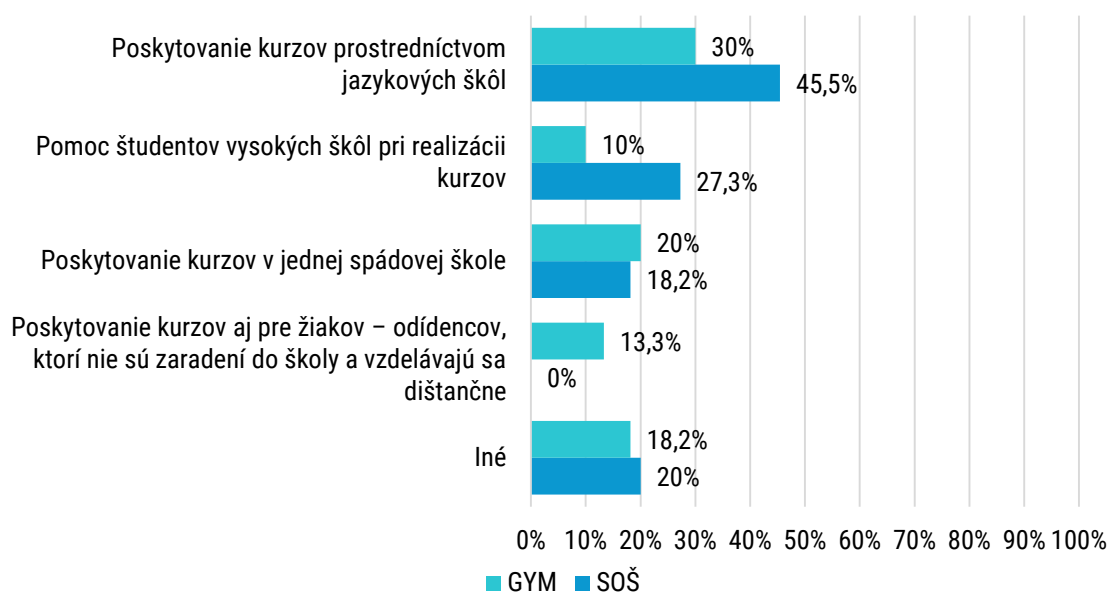
Viac ako tretina riaditeľov SŠ (spolu 34,1 %) navrhovalo riešiť realizáciu jazykových kurzov predovšetkým prenesením zodpovednosti na **jazykové školy alebo spádové školy** (spolu 19,5 %).

„Zahraniční študenti a rovnako aj odídenci by mali v každom prípade navštevovať len jazykovú školu, kde je výučba najkvalitnejšia.“

Okrem vyššie uvedených opatrení by 14,6 % riaditeľov navrhovalo i zapojenie študentov vysokých škôl. Žiaden z opýtaných riaditeľov gymnázií neuviedol v dotazníku možnosť navštevovania jazykových kurzov žiakmi, ktorí sa vzdelávali dištančne, ale do školy zaradení neboli. Ďalšími možnosťami uvedenými takmer pätinou riaditeľov bolo poskytovanie jazykových kurzov pre žiakov – odíencov aj prostredníctvom neziskových organizácií, resp. iných subjektov, vytvorenie certifikovaných centier a databázy kurzov a hodín SJL, ktoré by poskytoval ŠPÚ.

V súvislosti s realizáciou jazykových kurzov riaditelia odporúčali, aby žiaci – odídenci absolvovali intenzívny kurz ešte pred začlenením do vzdelávania alebo v adaptačnom období mali redukované všeobecno-vzdelávacie predmety v rámci rozvrhu hodín a posilnenú jazykovú prípravu.

GRAF 139 Podnety riaditeľov SŠ na zefektívnenie realizácie základných kurzov štátneho jazyka

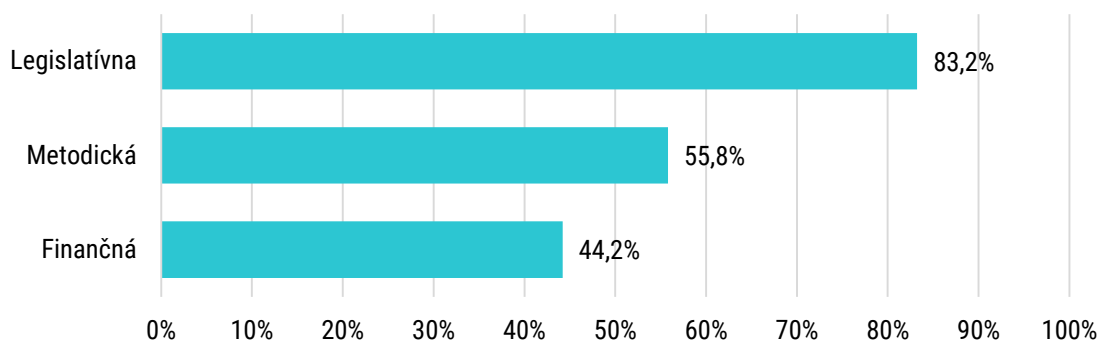
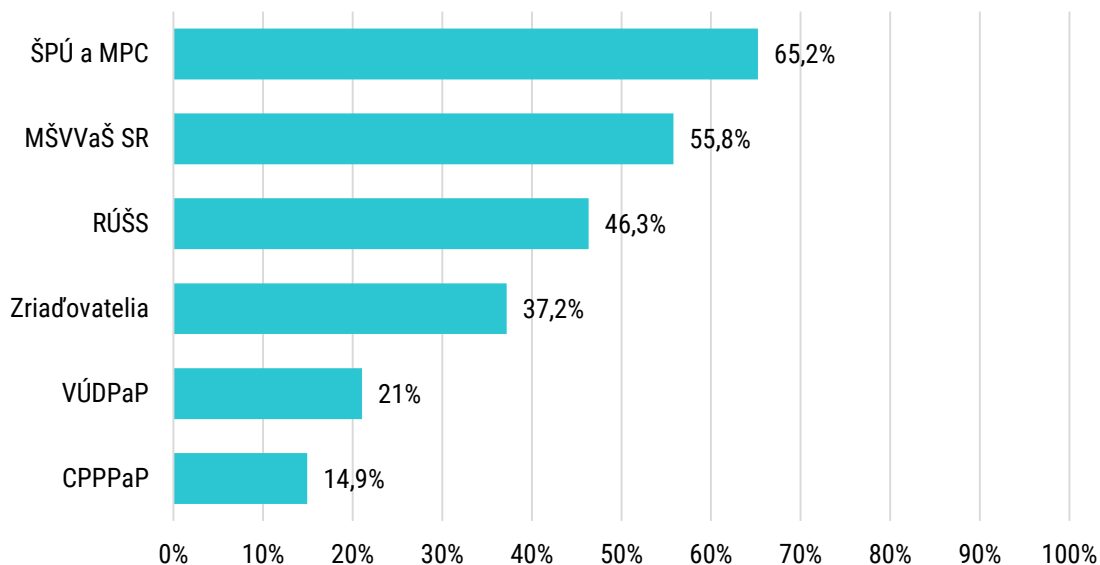

PODPORNÉ AKTIVITY PRE PEDAGÓGOV A ŠKOLY

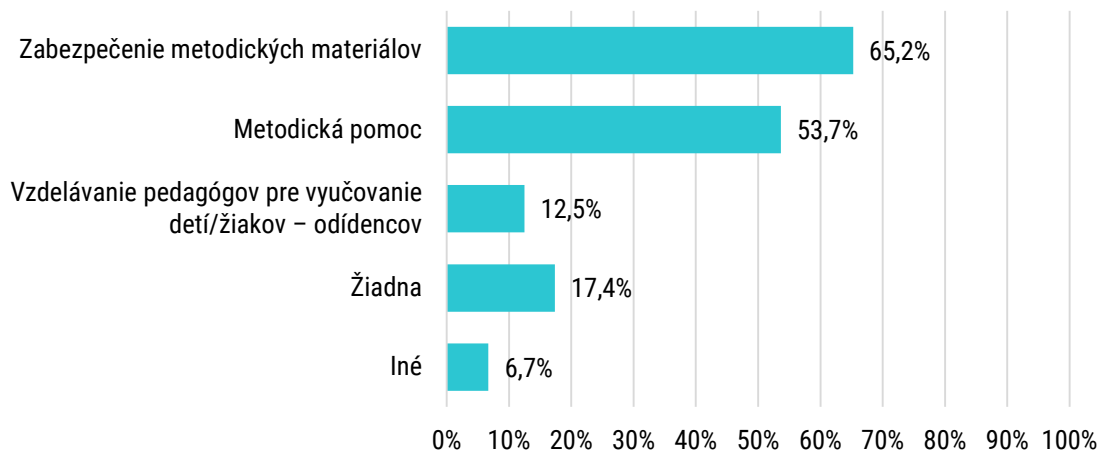
Školám pri zaraďovaní a vzdelávaní detí a žiakov – odíencov poskytovali pomoc viaceré organizácie vrátane **MŠVVaŠ SR**. V tejto časti správy sú prezentované výsledky za všetky školy spolu.

Legislatívnu podporu školám zabezpečovalo **MŠVVaŠ SR**, ktoré vypracovalo viaceré usmernenia a právne predpisy, čo ocenilo **83,2 %** riaditeľov škôl. **Metodickú podporu** ministerstva školstva (napríklad dotazníky, formuláre, webinár Hovoríme cudzím jazykom) privítala polovica riaditeľov, čím im uľahčili proces zaraďovania detí a žiakov – odíencov do vzdelávania.

Viac ako polovica riaditeľov uviedla, že najvýraznejšiu **metodickú podporu** im poskytli ŠPÚ, MPC a MŠVVaŠ SR.

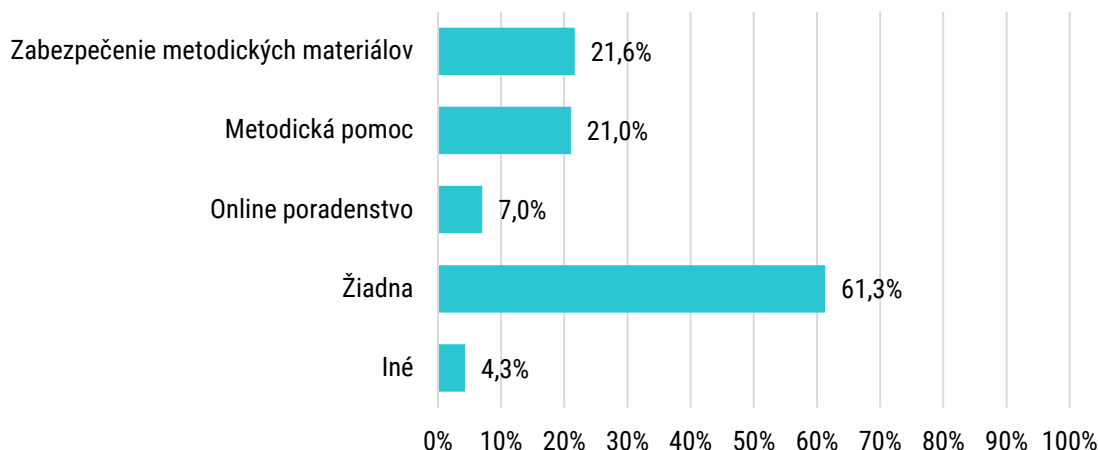
GRAF 140 *Formy podpory MŠVVaŠ SR využívané pri vzdelávaní detí a žiakov – odírencov***GRAF 141** *Metodická pomoc organizácií školám vzdelávajúcich žiakov – odírencov*

Podpornú činnosť ŠPÚ a MPC hodnotili pedagógovia pozitívne. Metodickú pomoc v podobe webinárov, odporúčaní zverejnených na ich webových sídlach a konzultácií ocenila viac ako polovica riaditeľov škôl. Vypracované metodické materiály využívalo 65,2 % opýtaných škôl. Prínosný bol predovšetkým slovensko-ukrajinský slovník, ktorý ŠPÚ poskytol žiakom i učiteľom. Pre pedagógov slovenského jazyka organizovali vzdelávanie zamerané na vyučovanie štátneho jazyka pre žiakov cudzincov, avšak len 12,5 % škôl uviedlo, že sa kurzu ich učitelia zúčastnili. 17,4 % opýtaných škôl nevyužívalo žiadnu podporu zo strany ŠPÚ a MPC, prípadne nemali v školách vedomosť o podpornom úsilí uvedených organizácií.

GRAF 142 *Formy podpory ŠPÚ, MPC využívané pri vzdelávaní žiakov – odírencov*

Podporu, ktorú poskytoval **VÚDPaP**, **nevyužívalo** 61,3 % riaditeľov. Online poradenstvo detských psychológov pri riešení problémov žiakov, ktorí prežili traumatické udalosti a mali problém pri adaptácii, využívalo 7 % opýtaných riaditeľov. Zhruba pätina škôl využívala ich metodickú podporu.

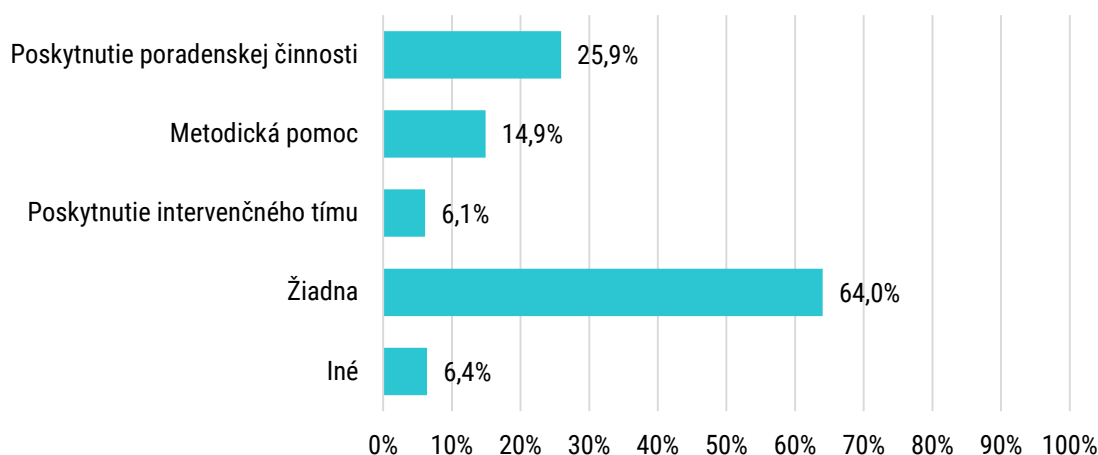
GRAF 143 *Formy podpory VÚDPaP využívané pri vzdelávaní žiakov – odídenčov*

Služby **CPPPaP** školy podľa vyjadrení 64 % riaditeľov nevyužívali. Intervenčný tím CPPPaP vypomáhal v 6,1 % škôl. Poradenská činnosť, ktorú využívala štvrtina škôl, sa orientovala na pomoc pedagógom pri psychologickom a špeciálnopedagogickom diagnostikovaní niektorých žiakov – odídenčov, ktorí mali problémy pri adaptácii na nové prostredie.

„Žiaci jednej triedy odmietali príchod odídenčov do triedy, kreslili nevhodné obrázky. Na žiadosť vedenia školy realizovalo CPPPaP so žiakmi tejto triedy a preventívne aj s inými triedami rôzne aktivity.“

GRAF 144 *Formy podpory CPPPaP využívané pri vzdelávaní žiakov – odídenčov*

Zriaďovatelia a RÚŠS vypomáhali školám podľa vyjadrení riaditeľov najmä z metodického hľadiska (46,3 %). Ako sa ukazuje z rozhovorov s riaditeľmi stredných škôl, RÚŠS boli v mnohých prípadoch nápomocné **pri realizácii jazykových kurzov** pre žiakov – odídenčov z Ukrajiny. V prípade, že školy využívali ich pomoc, týkala sa najmä poskytnutia informácií o možnostiach realizácie jazykových kurzov a ich finančného a organizačného zabezpečenia, ako i pomoci pri poskytnutí tlmočníka.

„Pomáhali všestranne, informovali o podmienkach zriadenia jazykových kurzov, s pomôckami, poskytli informácie o podmienkach zaradenia nových žiakov do vyučovacieho procesu.“

Finančnú podporu získavali školy predovšetkým od **zriaďovateľov**, na ktorých sa obracalo viac ako 35,7 % riaditeľov škôl. Okrem iného zriaďovateľa vytvárali rôzne formy finančných úľav pre žiakov – odídencov.

„Zriaďovateľ školy odpustil odídencom mesačné školné a poskytuje im zadarmo obedy.“

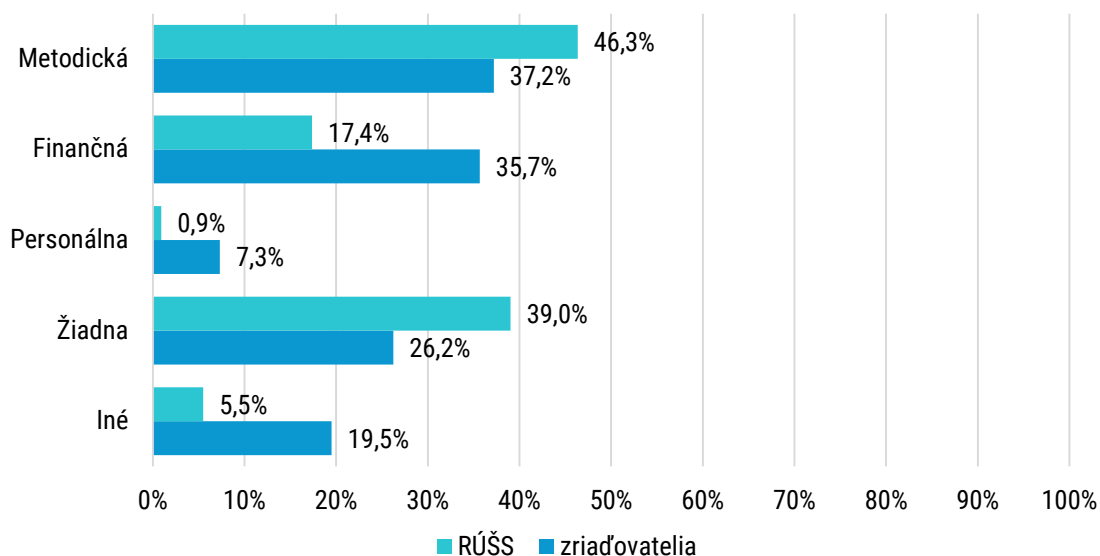
Ako iné možnosti podpory zo strany **zriaďovateľov** riaditelia uvádzali:

- zriadenie krízového štábu;
- kooperácia pri prijímaní a zaraďovaní žiakov – odídencov do tried;
- zabezpečenie materiálno-technickej pomoci (ruksaky, pomôcky, strava – obedy, desiate, prezuvky, oblečenie);
- zorganizovanie dobrovoľnej zbierky obyvateľov obce pre tieto deti;
- pomoc pri zriadení klubovne pre ich voľnočasové aktivity;
- zriadenie komunitného centra pre žiakov z Ukrajiny a ich matky;
- zabezpečenie dopravy žiakov do školy a k lekárovi.

„Zriaďovateľ nám zabezpečil personálnu pomoc. Poskytol dobrovoľníčku, pomocného vychovávateľa aj pedagogického zamestnanca, ktorí na Ukrajine kvalifikovane pôsobili v MŠ.“

V prieskume riaditelia uvádzali, že zo strany zriaďovateľa (26,2 %) a ani od RÚŠS (39 %) im nebola poskytnutá žiadna podpora.

GRAF 145 *Formy podpory zo strany RÚŠS a zriaďovateľa využívané pri vzdelávaní žiakov – odídencov*

Na záver ŠŠI zisťovala, aké formy podpory pre pedagogických zamestnancov poskytovala škola. Otázkou podpory vlastným pedagógom, ktorí vzdelávali žiakov – odídencov, sa 9,8 % škôl **nevenovalo**. **Odbornú podporu** pedagógom deklarovalo 68,4 % riaditeľov a jedna tretina aj finančnú. **Materiálno-technická pomoc** riaditeľov bola zacielená najmä na rozšírenie spektra didaktickej techniky, spotrebného materiálu či pokrytie výdavkov mimoškolských aktivít. V iných možnostiach podpory učiteľom najčastejšie uvádzali morálnu podporu, poskytovanie náhradného voľna a služieb školskej psychológičky.

„Na úložisku školského servera bol vytvorený priestor na zdieľanie metodických, informačných materiálov.“

„Triedni učitelia, ktorí majú v triede žiakov z Ukrajiny, budú môcť čerpať náhradné voľno 2 hodiny za každý týždeň, pokiaľ budú mať týchto žiakov v triedach.“

Podľa vyjadrení riaditeľov z **iných subjektov** školám pomáhali rady rodičov, zákonní zástupcovia slovenských žiakov, krízové centrá, dobrovoľníci a dobrovoľnícke charitatívne organizácie, cirkevné zbory, športové kluby, centrá voľného času, základné umelecké školy, občianske združenia a nadácie.

Napríklad Teacher Development Program Slovakia, Karpatská nadácia Milujeme Ukrajinu, Úrad cestovného ruchu Vysokých Tatier, úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, Slovenský červený kríž, obchodné reťazce, vydavateľstvo Panta Rhei, British Council Bratislava, školský výbor evanjelickej cirkvi, materiálna pomoc rodičov žiakov, možnosť kurzov štátneho jazyka u zamestnávateľa Protherm Skalica, Zväz Rusov na Slovensku, Teach for Slovakia, Mestský úrad Pezinok, Hotel Spectrum, Trnavský samosprávny kraj, družobná škola z Nemecka, neziskový fond školy JUVENES, finančná zbierka pedagogických zamestnancov školy a iné.

CHÝBAJÚCA PODPORA ŠKOLÁM PODĽA VYJADRENIA RIADITEĽOV

I napriek vyššie uvedenej podpore zo strany vzdelávacích inštitúcií a ministerstva školstva by riaditelia všetkých typov privítali na zabezpečenie efektívnejšej a kvalitnejšej výučby žiakov – odídencom ďalšiu podporu.

PODPORA V OBLASTI METODICKEJ:

- vypracovanie metodickej príručky na vyučovanie slovenského jazyka ako cudzieho jazyka, ako i ostatných všeobecno-vzdelávacích predmetov pre žiakov – odídencom z Ukrajiny;
- dvojjazýčné učebné materiály;
- včasné metodické usmernenia k hodnoteniu žiakov, ukončovaniu ich štúdia na ZŠ a ich prijímaniu na stredné školy;
- včasné metodické usmernenia k začleňovaniu žiakov – odídencom z Ukrajiny do vyučovacieho procesu so zreteľom na ich inklúziu;
- metodické usmernenie a úprava legislatívy pri prestupe na iný typ školy, ak žiaci – odídencom z Ukrajiny nezvládnu učivo školy, kde boli zaradení pri prvotnom umiestnení (napríklad na gymnáziách);
- metodické usmernenia k tvorbe individuálneho vzdelávacieho plánu pre žiakov – odídencom z Ukrajiny;
- organizovanie online seminárov pre pedagogických zamestnancov s možnosťou výmeny vzájomných skúseností zo vzdelávania žiakov z Ukrajiny.

PODPORA V OBLASTI FINANČNEJ:

- osobné príplatky pre pedagogických zamestnancov, ktorí vyučujú žiakov – odídencom z Ukrajiny a vedú jazykové kurzy;
- finančné zabezpečenie pre novoprijatých pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov pre podporné tímy;
- finančná podpora na mimoškolské aktivity (výlety, exkurzie, školy v prírode, školské krúžky), materiálno-technické vybavenie (lavice, knihy, notebooky);
- úhrada nákladov na stravovanie vrátane režijných nákladov;
- príplatky pre administratívneho zamestnanca (nárast činností nad rámec bežných povinností).

PODPORA V OBLASTI PERSONÁLNEJ:

- zabezpečenie členov intervenčného tímu – školských špeciálnych pedagógov, psychologov a sociálnych pedagógov;

- zabezpečenie koordinátorov pre vzdelávanie žiakov – odídcov z Ukrajiny (aj externých);
- zabezpečenie pedagógov, pedagogických asistentov s prípadnou znalosťou ukrajinského jazyka, tlmočníkov;
- zabezpečenie lektorov pre jazykové kurzy (slovenský jazyk pre cudzincov, ukrajinský jazyk);
- zabezpečenie administratívnych pracovníkov, ktorí by koordinovali administratívne úkony súvisiace s prijímaním a zaraďovaním žiakov – odídcov z Ukrajiny do vzdelávania.

INÉ PODNETY RIADITEĽOV ŠKÔL

Riaditelia škôl považovali za veľmi dôležité upraviť legislatívu tak, aby školy mali možnosť zamestnať ukrajinských pedagógov, ktorí by vedeli zabezpečiť pomoc nielen v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu, ale i ako koordinátori so zákonnými zástupcami alebo ako členovia intervenčných tímov. Zároveň navrhovali, aby finančné prostriedky na žiakov – odídcov boli automaticky pridelené školám podľa ich počtu, nie prostredníctvom dohodovacieho konania a v budúcom školskom roku 2022/2023 aby žiaci odídcov z Ukrajiny boli (aspoň alikvotnou čiastkou) zaradení do normatívneho financovania škôl.

Školám chýbali spoločné stretnutia na úrovni riaditeľov škôl v rámci územných celkov na zabezpečenie jednotného postupu pri riešení problémov vzniknutých v súvislosti so vzdelávaním ukrajinských žiakov. Pre odbúranie množstva administratívy riaditelia navrhovali v rámci RÚŠS zriadenie koordinátora, ktorý by zároveň mal na starosti aj finančné náklady na žiakov – odídcov z Ukrajiny.

Riaditelia, žiaľ, konštatujú: „Všetky pokyny a pomoc prichádzali oneskorene, museli sme si pomáhať sami a ako sme vedeli.“

OKREM INÉHO NAVRHOVALI:

- legislatívne upraviť povinnosť navštevovať školu a zúčastňovať sa výchovno-vzdelávacieho procesu;
- pripraviť systém vzdelávania týchto žiakov hlavne v úvode ich pobytu – intenzívny kurz slovenského jazyka zastrešovaný inými subjektmi ako len konkrétnou školou;
- zabezpečiť seminár pre pedagógov s možnosťou odbornej diskusie zameranej na problematiku vzdelávania žiakov z Ukrajiny.

7.1.5 ODPORÚČANIA ŠTÁTNEJ ŠKOLSKEJ INŠPEKCIE

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ŠKOLY

- Doplniť školský vzdelávací program o informácie týkajúce sa špecifik výchovy a vzdelávania detí a žiakov – odídcov z Ukrajiny (vrátane nadobúdania, ovládania a používania slovenského jazyka).
- Nastaviť a zverejniť pravidlá a postupy eliminovania jazykovej a sociálnej bariéry detí, žiakov – odídcov z Ukrajiny.
- Monitorovať pedagogickým diagnostikovaním integrovanie sa dieťaťa, žiaka – odídca z Ukrajiny do života komunity školy včítane porozumenia a komunikovania v štátnom – slovenskom jazyku. Zistenia zaznamenávať a účinne využívať pre inkluzívne vzdelávanie každého ukrajinského dieťaťa, žiaka.
- Podporovať jazykovú aktivitu detí, žiakov – odídcov z Ukrajiny v slovenčine rozmanitými činnosťami (individuálna alebo skupinová konverzácia/doučovanie, základný i rozširujúci kurz slovenského jazyka, individuálny vzdelávací program, tandemové vzdelávanie, rovesnícke vzdelávanie).
- Napomáhať sociálnemu začleneniu sa detí, žiakov – odídcov z Ukrajiny socializačnými, adaptačnými a teambuildingovými aktivitami, posilnením triednických hodín, tandemovým

vzdelávaním, rovesníckym vzdelávaním, spoluprácou s mimovládnyimi organizáciami a inými inštitúciami.

- Nastaviť a zachovávať zásady a princípy hodnotenia žiakov – odídenčov z Ukrajiny vo všetkých povinných predmetoch, ktoré zohľadňujú úroveň ich komunikačných spôsobilostí v slovenskom jazyku.
- Aplikovať princíp internacionalizácie a multikultúry pri výchovno-vzdelávacej činnosti vo všetkých školách.
- Vyučovať slovenský jazyk ako cudzí jazyk – obsah prispôbiť jazykovej úrovni žiaka – odídencu z Ukrajiny.
- Podporovať vzdelávanie pedagogických zamestnancov zamerané na edukáciu a integráciu detí, žiakov – odídenčov z Ukrajiny, využiť pritom aj potenciál poradných a metodických orgánov riaditeľa školy.
- Zabezpečiť dieťaťu, žiakovi – odídenčovi z Ukrajiny vzhľadom na situáciu pomoc pedagogického asistenta, príslušného odborného zamestnanca, adaptačného koordinátora, prípadne tzv. patróna.
- Eliminovať v čo najväčšej možnej miere segregáciu detí, žiakov – odídenčov z Ukrajiny pri vytváraní adaptačných skupín alebo zriaďovaní tried.
- Podporovať edukáciu žiaka – odídencu z Ukrajiny, ktorý neabsolvoval základný kurz slovenského jazyka, prostredníctvom individuálneho vzdelávacieho plánu, podpory tlmočníka či doučovania.
- Uplatňovať citlivo formatívne a motivačné hodnotenie detí, žiakov – odídenčov z Ukrajiny (napríklad portfólio, sebahodnotenie, rovesnícke hodnotenie).
- Zabezpečiť funkčný spôsob komunikácie a informovanosti zákonných zástupcov detí, žiakov – odídenčov z Ukrajiny.
- Spolupracovať s organizáciami priamo riadenými ministerstvom školstva, so zriaďovateľom, s regionálnym úradom školskej správy pri riešení finančného, odborného-metodického, materiálno-technického či personálneho zabezpečenia výchovy a vzdelávania detí, žiakov – odídenčov z Ukrajiny.

ODPORÚČANIA PRE ZRIAĐOVATEĽOV

- Poskytovať školám finančnú, metodickú, materiálno-technickú či personálnu pomoc pri výchove a vzdelávaní detí, žiakov – odídenčov z Ukrajiny.
- Spolupracovať s riaditeľmi škôl pri hľadaní riešení zvyšovania kapacity škôl pre všetky deti a žiakov (vrátane odídenčov z Ukrajiny), ktorých zákonní zástupcovia podajú žiadosť o prijatie alebo o zaradenie.

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI SYSTÉMU

- Podporovať zmysluplnú a zrozumiteľnú edukáciu detí, žiakov – odídenčov z Ukrajiny revíziou obsahu – tzv. vypustením istých častí štátnych vzdelávacích programov pre príslušné druhy škôl na Slovensku.
- Zjednodušiť vzdelávanie detí, žiakov – odídenčov z Ukrajiny zladením výstupných systémovo nastavených požiadaviek vzdelávacieho systému na Slovensku a na Ukrajine. Napomôcť tým k zmierneniu, prípadne zrušeniu aktívnej prítomnosti žiakov – odídenčov z Ukrajiny na súbežnom dištančnom vzdelávaní domovskou školou.
- Urýchliť proces uznávania dokladov o vzdelaní pedagogických a odborných zamestnancov odídených z Ukrajiny, a tak podporiť využitie ich kvalifikovanej pomoci pri výchove a vzdelávaní detí, žiakov – odídenčov z Ukrajiny.
- Rozšíriť ponuku didaktických pomôcok a učebníc potrebných na vzdelávanie detí, žiakov – odídenčov z Ukrajiny.

- Zabezpečiť v rámci vzdelávacích modulov pre učiteľov e-learningové programy zacielené na vzdelávanie detí, žiakov – odídcov z Ukrajiny.
- Zaviesť systém podpory a angažovania sa učiteľov jazykových škôl a poslucháčov vysokých škôl (odborov zameraných na učiteľstvo, slovenský jazyk a literatúru, prípadne na cudzí jazyk, tlmočníctvo a podobne i v rámci praxe), pri vedení bezplatných jazykových kurzov slovenského jazyka pre žiakov – odídcov z Ukrajiny, ako aj ich zákonných zástupcov.
- Podporovať prienik výučby tzv. školského slovenského jazyka s tzv. akademickým jazykom – slovenčiny vzhľadom na úspešné začlenenie sa žiakov – odídcov z Ukrajiny do systému vzdelávania v stredných školách (vrátane duálneho vzdelávania) a vysokých školách i na následné jazykovo bezproblémové uplatnenie sa na trhu práce na Slovensku.

7.2 STAV ZISŤOVANIA WELLBEINGU ŽIAKOV A UČITEĽOV V ŠKOLÁCH

Podnetné a bezpečné školské prostredie pozitívne ovplyvňuje spokojnosť a vzdelávacie výsledky žiakov a tiež zmysluplnosť práce pedagógov a ich psychickú pohodu. Ako ukazujú medzinárodné štúdie¹, pocit pohody aktérov vzdelávania a školská úspešnosť sú spojené nádoby. Nielen výskyt šikanovania na školách, ale aj obdobie po pandémie sprevádzané prerušením vyučovania vedú k zvýšenej potrebe zamerať zvýšenú pozornosť detailnejšiemu monitorovaniu wellbeingu žiakov a zamestnancov škôl.

Štátna školská inšpekcia sa téme wellbeingu venuje v rámci projektu Erasmus+ v spolupráci s FINEEC² vo Fínsku a Českou školskou inšpekciou. Ako jednu z aktivít ŠŠI realizovala informatívnu inšpekciu zameranú na zber dát pre následné overovanie pilotných nástrojov. Tento dokument je priebežnou správou o výsledkoch a zisteniach zo zberu dát. Dáta budú slúžiť na validáciu nástrojov v samostatnej správe s cieľom vytvoriť kategorizáciu škôl v oblasti wellbeingu, podobne ako ju ŠŠI už používa v oblasti klímy škôl.

Počas inšpekcie boli zadané dotazníky žiakom základných a stredných škôl, ktoré sa zameriavali na vzťahy medzi žiakmi a medzi žiakmi a učiteľmi. Pedagogickí zamestnanci vyplňali dotazníky zamerané na ich spokojnosť a psychickú pohodu, ako aj dotazníky monitorujúce klímu školy. Súčasťou informatívnej inšpekcie boli i riadené rozhovory s výchovným poradcom a koordinátorom prevencie.

7.2.1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ŠKOLÁCH

Informatívna inšpekcia sa realizovala v **33** subjektoch, z nich bolo **16** ZŠ, **9** GYM a **8** SOŠ. Všetky sledované školy boli s vyučovacím jazykom slovenským, patrili do zriaďovateľskej pôsobnosti štátu (okrem 4 z nich) a sídlili v meste s výnimkou **7** ZŠ. V aktuálnom školskom roku spolu vzdelávali **13 189** žiakov. Sledované subjekty evidovali **6,2 % žiakov** so zdravotným znevýhodnením, pričom najvyšší podiel vykazovali ZŠ na 2. stupni vzdelávania (13,1 %) a v učebných odboroch SOŠ (16,3 %). Najvyšší podiel žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a z marginalizovaných rómskych komunít bol evidovaný v učebných odboroch SOŠ (**16,3 %**). SOŠ mali tiež vyšší podiel menej úspešných žiakov³. V učebných odboroch tvoril až **18,1 %**, pričom takmer pätinu z nich boli žiaci zo SZP a z MRK. Najnižší podiel menej úspešných žiakov evidovali na 1. stupni ZŠ, pričom viac ako polovicu z nich tvorili žiaci zo SZP a z MRK (57,7 %).

¹PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students' Lives » © OECD 2019

²FINEEC je nezávislá agentúra pre hodnotenie vzdelávania vo Fínsku.

³Menej úspešní žiaci vo vzdelávaní – žiaci s prospechom nedostatočný aspoň z 1 vyučovacieho predmetu.

TABUĽKA 59 Prehľad počtu žiakov sledovaných subjektov

Druh školy	Stupeň vzdelania/ vzdelávací program	Žiaci					
		spolu			menej úspešní vo vzdelávaní		
		spolu	z nich so ZZ	z nich zo SZP/z MRK	spolu	z nich so ZZ	z nich zo SZP/z MRK
ZŠ	1. stupeň	2 539	4,6 %	1,7 %	26	19,2 %	57,7 %
	2. stupeň	3 201	13,1 %	1,7 %	116	21,6 %	19,8 %
GYM	4-ročný	2 768	1,2 %	-	27	3,7 %	-
	8-ročný	1 211	1,8 %	-	13	7,7 %	-
SOŠ	študijné odbory	2 483	5,4 %	0,6 %	256	5,9 %	2,7 %
	učebné odbory	987	8,9 %	16,3 %	179	8,9 %	19,6 %
Spolu		13 189	6,2 %	2,1 %	617	10,2 %	13,0 %

Žiaci sledovaných subjektov v 1. polroku aktuálneho školského roka spolu **vymeškali 773 294 vyučovacích hodín**, pričom 97 % z nich tvorili ospravedlnené hodiny. Najvyššia absencia bola evidovaná u žiakov SOŠ. Priemerný počet vymeškaných hodín na žiaka v študijných odboroch bol 72,7 hodín a v učebných až 92,3 hodín. Najvyšší podiel neospravedlnených hodín zo všetkých vymeškaných hodín vykazovali opäť žiaci učebných odborov SOŠ (15,8 %), čo predstavovalo 14,5 neospravedlnených hodín na žiaka.

TABUĽKA 60 Prehľad vymeškaných hodín žiakov v sledovaných subjektoch

Druh školy	Stupeň vzdelania/ vzdelávací program	Vymeškané hodiny za 1. polrok aktuálneho školského roka				
		spolu	ospravedlnené		neospravedlnené	
			z celku	priemerný počet hodín na žiaka	z celku	priemerný počet hodín na žiaka
ZŠ	1. stupeň	134 750	99,7 %	52,9	0,3 %	0,2
	2. stupeň	177 264	98,6 %	54,6	1,4 %	0,8
GYM	4-ročný	134 360	99,9 %	48,5	0,1 %	0,0
	8-ročný	55 415	99,8 %	45,7	0,2 %	0,1
SOŠ	študijné odbory	180 425	96,7 %	70,3	3,3 %	2,4
	učebné odbory	91 080	84,2 %	77,7	15,8 %	14,5
Spolu		773 294	97,0 %	56,8	3,0 %	1,8

Takmer všetky sledované školy evidovali menej úspešných žiakov. Nedostatočné výsledky dosahovali žiaci najčastejšie (38,7 %) v predmetoch vzdelávacej oblasti *Jazyk a komunikácia* (slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra a cudzie jazyky). Viac ako pätina mala problémy s matematikou a tiež prírodovednými predmetmi. V SOŠ viac ako polovica menej úspešných žiakov nezvládala predmety všeobecného vzdelávania a 40 % predmety teoretického odborného vzdelávania.

TABUĽKA 61 Prehľad pedagogických a odborných zamestnancov v sledovaných subjektoch

Pedagogickí a odborní zamestnanci	ZŠ	GYM	SOŠ	Spolu
Učiteľ	438	344	246	1 028
Majster odbornej výchovy	-	-	120	120
Školský špeciálny pedagóg	14	2	1	17
Školský psychológ	9	5	2	16
Pedagogický asistent	70	4	4	78
Sociálny pedagóg	2	1	5	8
Vychovávateľ	28	-	11	39
Spolu	561	356	389	1 306
Podiel zúčastnených v prieskume	81,3 %	78,7 %	77,9 %	79,6 %

Výchovno-vzdelávací proces v sledovaných subjektoch zabezpečovalo **1 306** pedagogických a odborných zamestnancov. **Prieskumu** sa zúčastnilo **79,6 %** z nich. Najvyšší podiel respondentov vykazovali ZŠ (81,3 %).

Dotazník ŠŠI týkajúci sa wellbeingu žiakov⁴ spolu vyplnilo 4 754 respondentov, pričom 31,4 % tvorili žiaci ZŠ, 45,9 % žiaci GYM a 22,7 % žiaci SOŠ. Podiel dievčat v prieskume bol 54 % a chlapcov 46 %.

7.2.2 WELLBEING UČITEĽOV A ŽIAKOV

Wellbeing je komplexný pojem – súbor viacerých ukazovateľov, ktorý možno vo vzdelávaní definovať ako „cítiť sa dobre a dobre sa učiť“. Spomedzi viacerých definícií sa opierame o tú, ktorá chápe wellbeing ako stav, v ktorom je možné v podporujúcom a podnetnom prostredí plne rozvíjať fyzický, kognitívny, emocionálny, sociálny a duchovný potenciál a žiť s ostatnými plnohodnotný a spokojný život⁵.

Správa predkladá výber čiastkových zistení o podmienkach a stave wellbeingu slovenských žiakov a učiteľov v sledovaných základných a stredných školách.

PODMIENKY WELLBEINGU ŽIAKOV V ŠKOLSKOM PROSTREDÍ

Podľa vyjadrení žiakov boli činnosti učiteľa smerujúce k rozvoju efektívnych stratégií⁶ rozvíjané na priemernej úrovni (57,2 %). Formou dotazníkového prieskumu ŠŠI zistovala, či učitelia vybraných škôl cielene vytvárali priestor na rozvíjanie efektívnych stratégií učenia sa žiakov a prejavovali záujem o ich učenie sa. Tri štvrtiny žiakov uviedli, že vedia, kde a ako sa môžu zlepšiť v učení na základe ich hodnotenia učiteľmi. Dve tretiny žiakov potvrdili, že pedagógovia k nim pristupujú podľa ich individuálnych schopností, poskytujú im možnosť sebahodnotenia, učia ich plánovať si výučbu a vyučovacie postupy, ktoré smerujú k ich vlastnej úspešnosti.

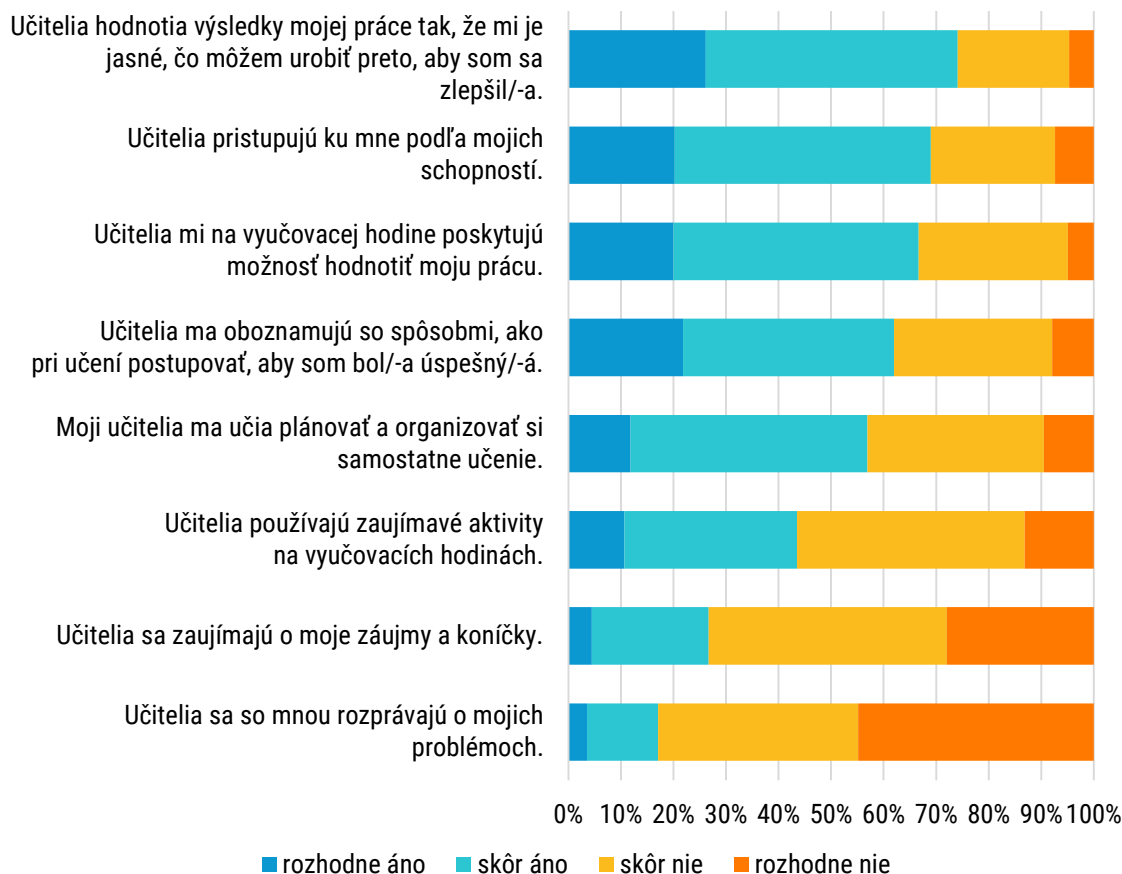
⁴V ZŠ dotazníky vyplňali všetci žiaci 7. až 9. ročníka, na GYM všetci žiaci 2. až 4. ročníka 4-ročného vzdelávacieho programu, respektíve kvinty až oktávy 8-ročného vzdelávacieho programu, v SOŠ všetci žiaci 2. a 3. ročníka dvoch vybraných učebných odborov, respektíve 2. až 4. ročníka dvoch vybraných študijných odborov.

⁵Partnerství pro vzdelávání 2030+

⁶**Efektívne stratégie učenia sa žiakov** smerujú k vlastnej úspešnosti vo vzdelávaní. Zahŕňajú viaceré činnosti, z ktorých mnohé sú súčasťou činnosti pedagóga (ako napríklad naučiť žiaka plánovať si učebné činnosti, motivovať ho k učeniu sa, viesť ho k spoznaniu vlastného učebného štýlu, rozvíjať u neho sebahodnotenie a hodnotenie vedúce k osobnému rozvoju). Rozvoj efektívnych stratégií učenia sa je preto kľúčovou úlohou pedagóga, ktorá ovplyvňuje vzdelávací úspech žiaka.

Výsledky prieskumu poukazujú na nedostatok záujmu pedagógov o osobné problémy žiaka a nedostatočne motivujúce vyučovanie. Podľa vyjadrení žiakov len pätina pedagógov sa zaujíma o ich problémy a záujmy. Necelá polovica žiakov uviedla (43,5 %), že vyučovanie je pre nich zaujímavé.

GRAF 146 Postoj žiakov k učiteľom v oblasti rozvíjania efektívnych stratégií učenia sa v sledovaných školách

Väčšina sledovaných škôl zabezpečila funkčný systém výchovného poradenstva a prevencie (90,1 %).

Vo väčšine pilotovaných škôl bola zriadená funkcia výchovného poradcu a vykonávali ju pedagogickí, ako i odborní zamestnanci školy (učiteľ, školský špeciálny pedagóg). Činnosť výchovného poradcu na uvedených školách bola orientovaná na rôzne preventívne aktivity v oblasti rizikového správania, závislostí, obchodovania s ľuďmi či kyberšikany. Dve tretiny škôl sa zamerali na vytváranie adaptačného programu pre žiakov (pri návrate do školy po dlhšom období, v novom kolektíve) a viac ako polovica škôl na monitoring a prevenciu rizikového správania žiakov, ako i šikanovania. Z rozhovorov s výchovnými poradcami vyplynulo, že okrem poradenskej činnosti pre oblasť profesijnej orientácie poskytovali žiakom a ich zákonným zástupcom aj konzultačnú a koordinačnú pomoc a boli nápomocní pri riešení výchovných a vzdelávacích problémov žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Takmer všetky sledované subjekty realizovali rôzne aktivity zamerané na podporu wellbeingu žiakov, čo v rozhovore potvrdili výchovní poradcovia i koordinátori prevencie (93,4 %). Školy najväčší dôraz kládli na budovanie zdravých sociálnych vzťahov, prosociálneho správania a rozvoj interpersonálnych zručností žiakov, pričom využívali najmä teambuildingové aktivity. Viac ako 40 % výchovných poradcov a koordinátorov prevencie deklarovalo podporu wellbeingu žiakov i rozvíjaním vzájomnej spolupráce, pozitívnej hodnotovej orientácie, ako i aktivitami na zlepšenie ich sebapoznávania.

Školy poskytovali podporu menej úspešným žiakom najmä formou individuálneho prístupu, aktívnou spoluprácou triedneho učiteľa so zákonným zástupcom, sprostredkovaním rozhovorov žiaka s výchovným poradcem alebo inými odbornými zamestnancami, čo v dotazníku deklarovali dve tretiny pedagógov. Viac ako polovica učiteľov potvrdila, že menej úspešným žiakom poskytovali doučovanie

v predmetoch, v ktorých dosahovali slabé študijné výsledky. Významným opatrením na podporu týchto žiakov považovalo 50 % pedagógov i spoluprácu s poradenskými zariadeniami.

Najčastejšími príčinami školskej neúspešnosti žiakov podľa vyjadrení pedagógov bol nedostatok vzdelávacej motivácie (87,5 %). Ďalšou príčinou najmä u žiakov ZŠ bolo problémové rodinné zázemie (75 %) a sociálne zázemie najmä u žiakov SOŠ. K slabým vzdelávacím výsledkom žiakov SOŠ prispela i ich absencia na vyučovaní (62,5 %), vyšší počet vymeškaných hodín, najmä neospravedlnených. Ako iné príčiny školského neúspechu pedagógovia uvádzali dôsledok neopodstatneného ospravedlňovania neúčasti žiaka na vyučovaní rodičmi, v SOŠ zníženie počtu hodín teoretického vzdelávania na úkor praktického či nedostatočné ovládanie učiva ZŠ, čo priamo ovplyvňovalo pripravenosť žiaka na zvládanie stredoškolského vzdelávania.

Záškoláctvo ako jeden z negatívnych javov v správaní žiakov sledované školy monitorovali a prijímali opatrenia na jeho elimináciu. Podľa vyjadrení výchovných poradcov najčastejšou príčinou bolo problémové rodinné zázemie (52 %) a obava žiakov z preverovania vedomostí (30 %). Ako ďalšie dôvody vedúce k záškoláctvu boli uvádzané problémy súvisiace so začlenením sa do komunity triedy (13 %) a obava z problémového správania sa spolužiakov (7 %). Okrem uvedených príčin výchovní poradcovia SOŠ videli dôvod vymeškávania vyučovacích hodín v negatívnom vplyve rovesníckej partie a uprednostňovanie brigád pred vzdelávaním.

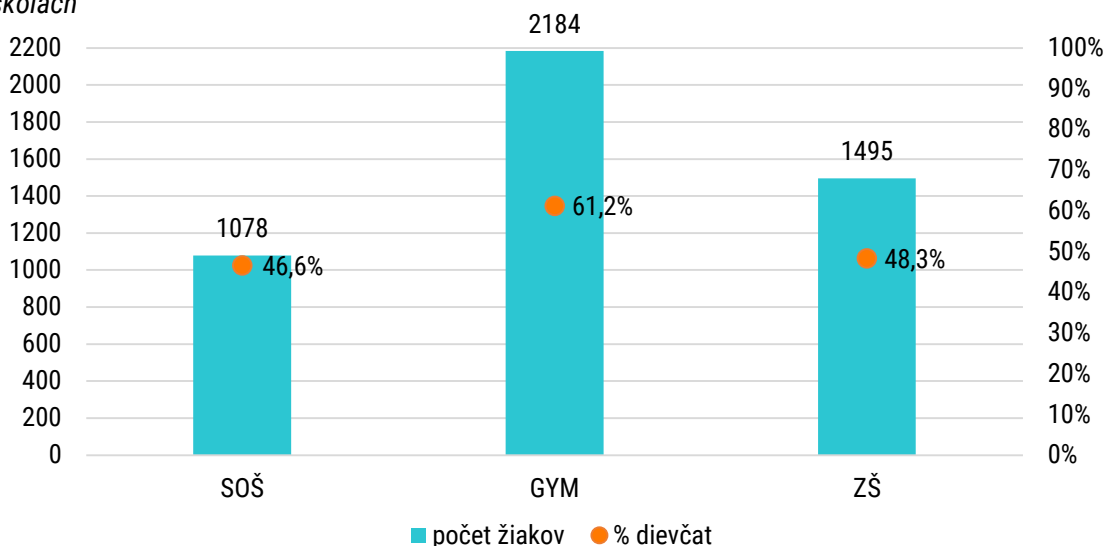
WELLBEING ŽIAKOV

Dotazníkový prieskum na zisťovanie wellbeingu žiakov bol zameraný na sedem oblastí, a to atmosféru a sociálne vzťahy v triede, vzťahy medzi žiakmi a učiteľmi, spolupatričnosť ku škole, záškoláctvo, sebadôveru a potrebu učenia sa. Okrem celkových vyjadrení v jednotlivých oblastiach wellbeingu žiakov ŠŠI sledovala možné rozdiely medzi druhmi škôl a rozdiely podľa pohlavia. Najvyšší podiel dievčat zo všetkých respondentov mali GYM (61 %).

Atmosféru v triede prostredníctvom sociálnych vzťahov so spolužiakmi považovalo za dobrú 78 % žiakov. Zvyšný podiel nesúhlasil s tvrdením, že žiaci v triede tvoria dobrý kolektív alebo boli prijatí kolektívom, a to najmä v ZŠ a SOŠ. Väčšiu mieru nespokojnosti vyjadrovali dievčatá (24 %) oproti chlapcom (20 %).

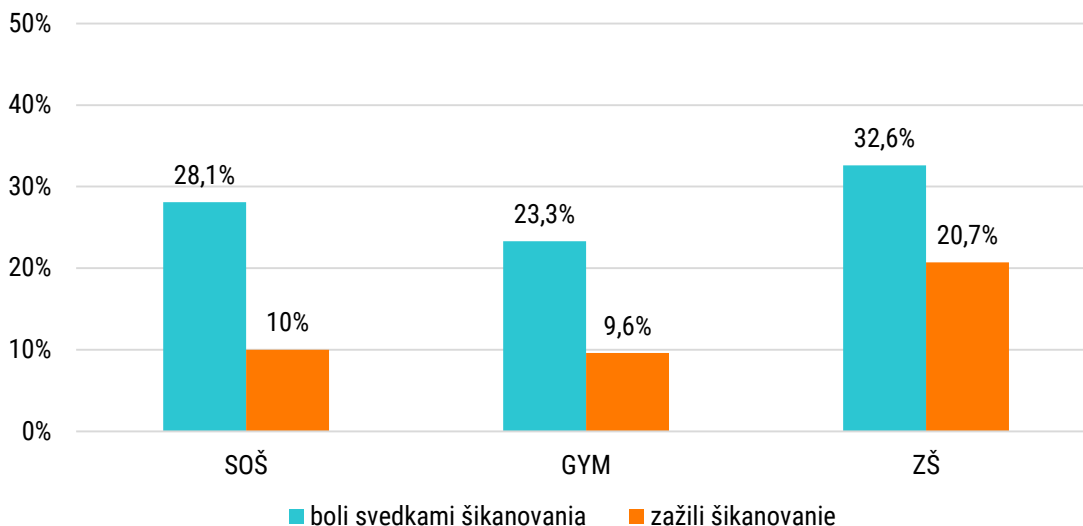
Sociálne vzťahy v triede vnímalo 17 % žiakov ako narušené z dôvodu vysmievania sa alebo agresívneho správania sa. Najvyšší podiel tohto správania vyjadrovali žiaci ZŠ (27 %), pričom výrazne menej to bolo v SOŠ (15 %) a GYM (11 %) a o niečo viac chlapcov (20 %) ako dievčat (15 %).

GRAF 147 Počet žiakov podľa druhu školy (ľavá os) a podiel dievčat (% ,pravá os) v sledovaných školách

Šikanovanie zažívalo 13 % žiakov, pričom najvyšší podiel vykazovali respondenti v ZŠ (20 %). Dievčatá sa cítili byť šikanované o niečo viac ako chlapci (14 % oproti 12 %). Na druhej strane svedkom šikanovania bolo 27 % všetkých žiakov, najviac opäť v ZŠ (33 %). Rozdiel medzi chlapcami a dievčatami nebol významný.

GRAF 148 Výskyt šikanovania podľa druhu školy v sledovaných školách

Vzájomné vzťahy medzi žiakmi a učiteľmi vnímalo pozitívne 79 % všetkých respondentov. Žiaci deklarovali, že im učiteľia umožňovali diskutovať o ich názoroch (67 %) a umožňovali im spolupodieľať sa na rozhodnutiach, ktoré prispievajú k zlepšeniu práce školy (52 %), avšak iba 17 % žiakov uviedlo, že sa pedagógovia s nimi rozprávali o ich problémoch. Najväčší podiel žiakov s pozitívnym vnímaním učiteľov⁷ na škole bol zaznamenaný na GYM (83 %), nasledovali ZŠ (80 %) a SOŠ (70 %). Podiel dievčat s pozitívnym vnímaním bol o niečo vyšší ako u chlapcov (81 % oproti 77 %). Podiel žiakov, ktorí súhlasili s tvrdením, že im prekáža prístup učiteľov (**zosmiešňovanie alebo ponižovanie**) bol 46 %, najvyšší na GYM (51 %). Podiel dievčat, ktorým „vadil“ takýto prístup učiteľov, bol výrazne vyšší ako u chlapcov (50 % oproti 42 %).

Spolupatričnosť ku škole cítili tri štvrtiny žiakov. Podiel žiakov, ktorí súhlasili s tvrdením, že do svojej školy patria, bol najvyšší pre ZŠ (80 %), podiel dievčat bol nižší ako podiel chlapcov (74 % oproti 79 %). Blízku osobu, či už kamaráta alebo učiteľa, mali takmer všetci žiaci (96 %). Na druhej strane **v škole sa osamelo cítilo** 16 % žiakov, dievčatá vo vyššej miere (18 %). Rozdiely medzi školami v tejto oblasti neboli zachytené. **Bezpečne sa cítili** žiaci najviac na GYM (81 %), nasledujú ZŠ (75 %) a SOŠ (73 %). Rozdiely medzi pohlaviami v otázke pocitu bezpečnosti sa nepreukázali.

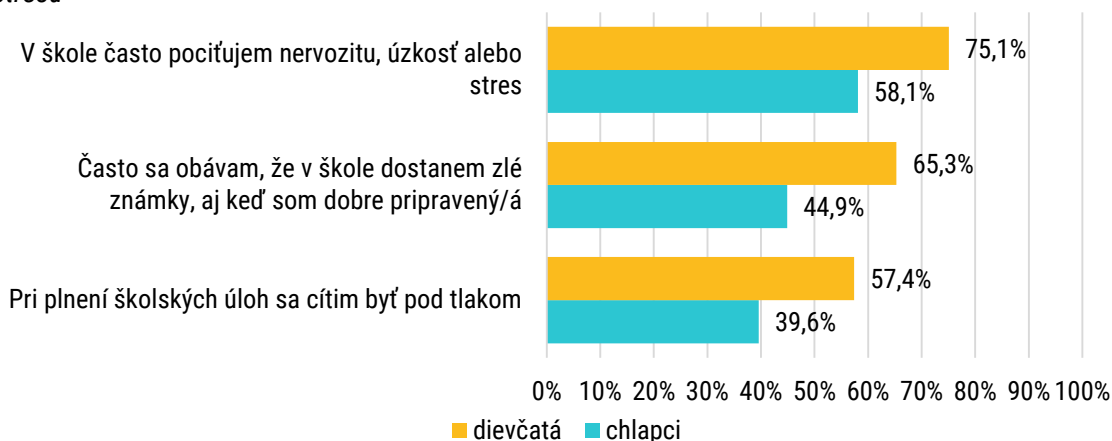
Záškoláctvo priznala viac ako tretina žiakov na stredných školách. Podiel žiakov v ZŠ, ktorí vyjadrili súhlas s tvrdením, že vymeškali vyučovanie bez riadneho dôvodu na ospravedlnenie, bol 19 %, avšak na stredných školách výrazne viac – na GYM 36 % a v SOŠ 38 %⁸. Podiel dievčat bol o niečo nižší aj po zohľadnení druhu školy.

Dievčatá vo výrazne vyššej miere zažívali rôzne formy stresu ako chlapci. Podiel dievčat často pociťujúcich nervozitu, úzkosť a stres bol 65 % oproti 45 % chlapcov, s najvyšším podielom žiakov na GYM (62 %) oproti zvyšným druhom škôl (51 %). Pri plnení školských úloh pocit tlaku malo celkovo 57 % dievčat a 40 % chlapcov, opäť najviac na GYM (60 % oproti 38 % v ZŠ a 42 % v SOŠ). Obavy zo zlej známky, aj keď sa cítia byť dobre pripravení, pociťovalo 75 % dievčat a 58 % chlapcov, najviac v ZŠ (72 %), následne na GYM 69 % a 58 % v SOŠ.

⁷Podiel žiakov vyjadrujúcich súhlas (*rozhodne áno alebo skôr áno*) aspoň s jedným z tvrdení v tejto kategórii.

⁸Rozdiel môže byť spôsobený aj rozdielnym vekom respondentov na ZŠ a SŠ (pozri poznámku č. 3).

GRAF 149 Porovnanie odpovedí chlapcov a dievčat v sledovaných školách zažívajúcich rôzne formy stresu

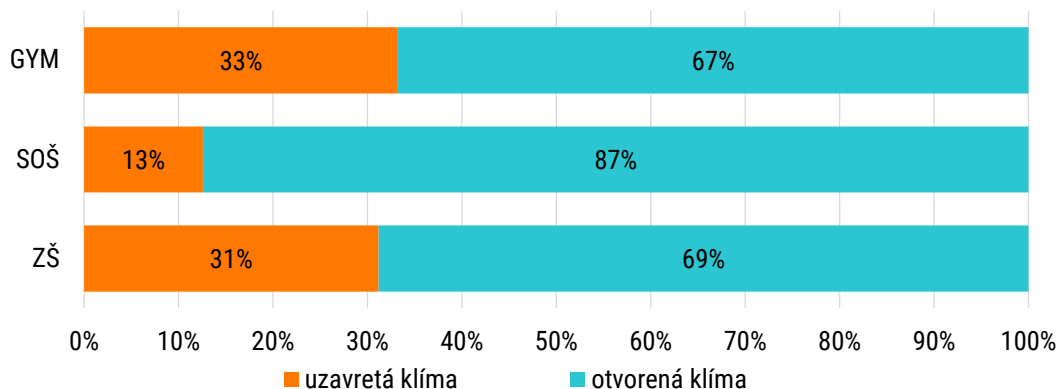
Takmer všetci respondenti považovali vzdelanie za dôležité, aj keď nie všetci mali predstavu o svojej budúcnosti. Vyšší podiel žiakov, ktorí považujú vzdelanie za dôležité, bol na GYM (95 %) a dievčatá o niečo viac ako chlapci (95 % oproti 87 % chlapcov). So známkami bolo spokojných 70 % žiakov bez rozdielov medzi školami a pohlaviami. O svojom budúcom povolání alebo profesijnom zameraní malo predstavu 72 % žiakov, najviac na GYM (75 %), najmenej v SOŠ (69 %). Chlapci vo väčšej miere mali jasnejšiu predstavu ako dievčatá (76 % oproti 69 %).

PODMIENKY WELLBEINGU PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV V ŠKOLSKOM PROSTREDÍ

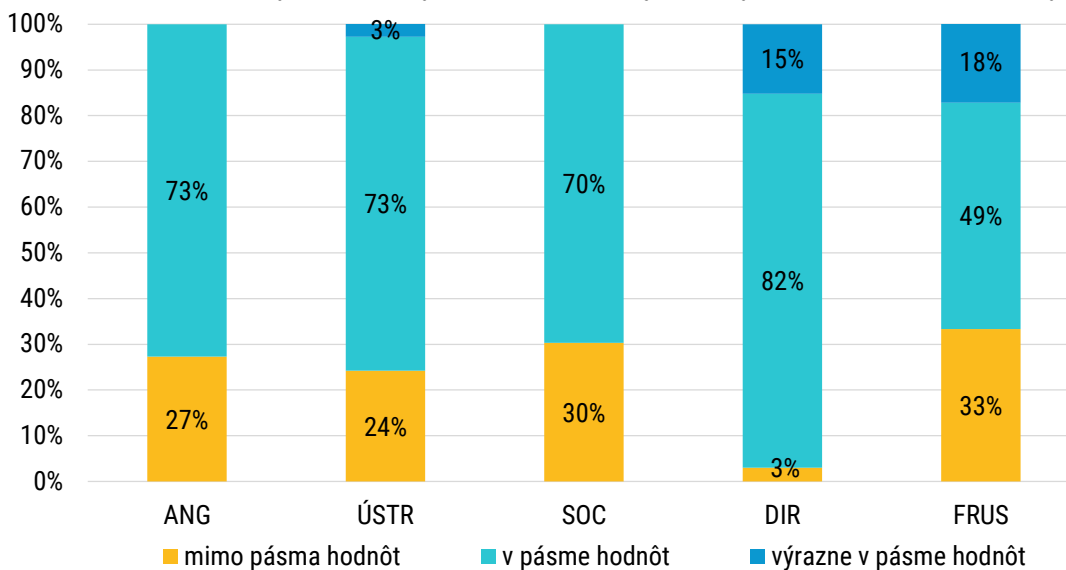
Podmienky wellbeingu pedagogického zamestnanca boli charakterizované prostredníctvom klímy školy, ktorú ŠŠI overovala pomocou revidovaného *Dotazníka organizačnej klímy školy OCDQ-RS⁹* (*The Organizational Climate Description Questionnaire*), ktorý pozostáva z 5 dimenzií.

Na základe zistení malo **otvorenú klímu**, ako podnetné a podporujúce prostredie pre rozvoj wellbeingu, 87 % pilotovaných SOŠ. Otvorená klíma sa prejavovala vzájomnou dôverou v učiteľskom zbore, súdržnosťou jeho kolektívu, angažovanosťou učiteľov, demokratickým štýlom riadenia školy, pričom systém riadenia bol pevný a stabilný. **Jedna tretina sledovaných GYM a ZŠ mala klímu uzavretú**, ktorú charakterizovala nedôvera medzi učiteľmi, ich slabá angažovanosť, neosobné vzťahy riaditeľa a zamestnancov, formalizmus v riadení, ako i nejasné smerovanie a organizácia školy.

GRAF 150 Porovnanie pomeru otvorenej a uzavretej klímy školy v sledovaných ZŠ, GYM a SOŠ

⁹Spracované podľa P. Gavoru a J. Braunovej 2010. Dotazník obsahoval 34 položiek rozdelených do 5 dimenzií: ústretové správanie riaditeľa – ÚSTR (supportive principal behavior), direktívne správanie riaditeľa – DIR (directive principal behavior), angažované správanie učiteľov – ANG (engaged teacher behavior), frustrovanosť učiteľov – FRUS (frustrated teacher behavior), sociálna blízkosť učiteľov – SOC (intimate teacher behavior).

GRAF 151 Pomer všetkých sledovaných škôl v pásmach jednotlivých dimenzií dotazníka klímy školy

Vo viac ako v tretine sledovaných škôl dotazník klímy poukázal na **frustrovanosť učiteľov (FRUS)**. Vyučujúci deklarovali, že vykonávali množstvo zbytočnej administratívy a rutinných povinností na úkor výučby; pociťovali nedostatok kolegiálnych vzťahov; riadenie školy vnímali ako byrokratické a poznačené manažerizmom¹⁰. Veľmi podobne sa učitelia vyjadrovali i v dimenzii **angažovaného správania (ANG)**¹¹, **sociálnej blízkosti (SOC)**¹² a **ústretového správania riaditeľa (ÚSTR)**¹³. Takmer štvrtina pedagógov nevníma riaditeľa ako motivátora a lídra školy (ÚSTR), tretina z nich vzťahy hodnotí ako formálne, neosobné, výsledkom čoho bola i nižšia angažovanosť učiteľov na spoločnej vízii školy a ich hrdosť na školu.

Súčasťou podmienok školy pre wellbeing pedagógov je i **poskytovanie psychologickkej pomoci**. Školskí psychológovia pôsobili v polovici sledovaných škôl. I napriek tomu, že tretina učiteľov v dotazníkoch klímy potvrdila frustrovanosť, 77 % pedagógov ich služby pri riešení vlastných pracovných i osobných problémov nevyužívalo.

WELLBEING PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV

Dotazníkový prieskum pedagogických zamestnancov¹⁴ zameraný na zisťovanie ich wellbeingu v škole mal celkovú návratnosť 79,6 %. Otázky v dotazníku sa zamerali na štyri oblasti, a to celkovú spokojnosť v zamestnaní, negatívny vplyv na fyzické a duševné zdravie, pracovný stres a záťaž a profesionálnu sebadôveru.

¹⁰Prístup k manažmentu zdôrazňujúci ekonomickú efektívnosť, racionalitu a zdôvodňovanie používania systémov, plánovacích a manažérskych praktík, ktoré zlepšujú ekonomickú efektívnosť; často s negatívnym podtónom ako prílišné nadšenie pre ekonomickú efektívnosť na úkor kvality a na úkor vzťahov.

¹¹**Angažované správanie učiteľov** – učitelia sú iniciatívni, hrdí na svoju školu, rešpektujú svojich kolegov a aktívne s nimi spolupracujú; sú ochotní naplňať spoločnú víziu školy, úsilie smeruje k podpore a úspechu žiakov, preferované sú priateľské vzťahy so žiakmi a vytváranie atmosféry dôvery.

¹²**Sociálna blízkosť** – prípadné konflikty vedú riadiť vecne a s nadhľadom, učitelia sa osobne dobre poznajú, dôverujú si, pozitívne hodnotia ochotu vzájomne si pomáhať, bežné sú priateľské kontakty aj mimo pracoviska; v zbore panuje vzájomná dôvera a rešpekt.

¹³**Ústretové správanie riaditeľa** – uplatňuje konštruktívnu kritiku zameranú na blaho školy a učiteľov; zadáva zmysluplné úlohy; motivuje učiteľov; je sám vlastnou prácou a prístupom príkladom pre ostatných; akceptuje sociálne potreby učiteľov; je otvorený diskusií k ich požiadavkám na fungovanie školy.

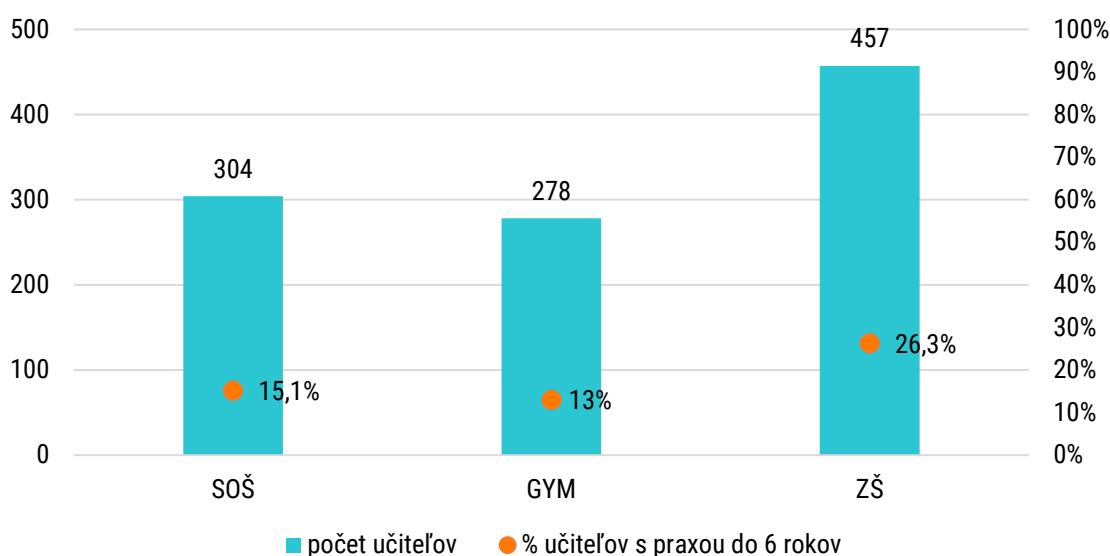
¹⁴Okrem učiteľov sa prieskumu zúčastnili pedagogickí asistenti, vychovávatelia, majstri odbornej výchovy, školskí špeciálni pedagógovia, školskí psychológovia a sociálni pedagógovia. Pre zjednodušenie je použitý v texte pojem učiteľ pre všetky kategórie pedagogických zamestnancov. Dotazník obsahoval 25 otázok.

Okrem celkových vyjadrení učiteľov v jednotlivých oblastiach sa sledujú možné rozdiely ich odpovedí podľa druhov škôl a dĺžky pedagogickej praxe. Najvyšší podiel učiteľov s pedagogickou praxou do 6 rokov mali ZŠ.

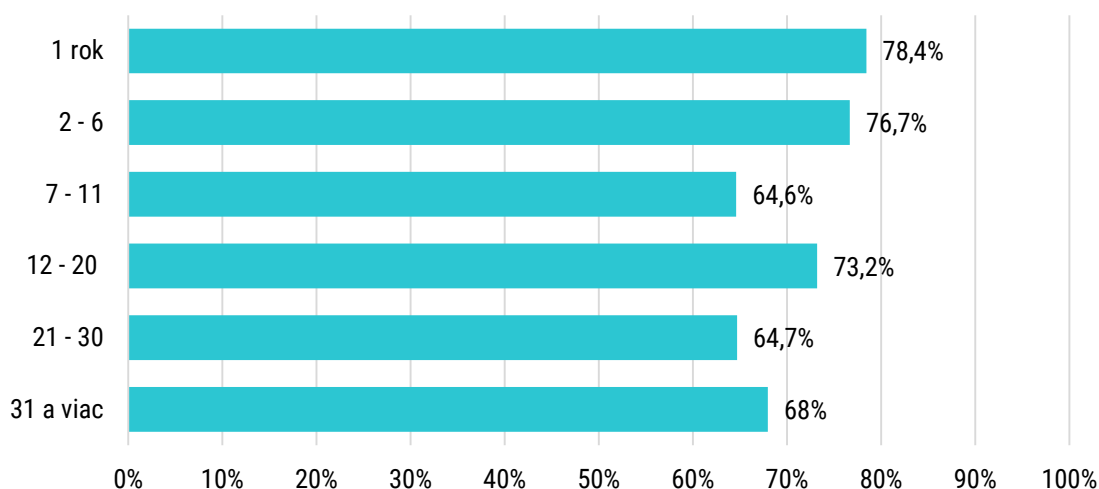
Celkovú spokojnosť¹⁵ s vlastnou profesiou, so školou, v ktorej pracujú a s hodnotením ich práce vedúcimi pedagogickými zamestnancami v pilotnom prieskume vyjadrilo 70 % všetkých učiteľov.

Aj keď rozdiely v celkovej spokojnosti neboli významné medzi druhmi škôl, ukazuje sa, že najvyšší podiel spokojných bolo v skupine učiteľov s dĺžkou praxe do 6 rokov. Položka, s ktorou vyjadrilo súhlas najnižšie percento učiteľov (81 %), sa týkala vyjadrenia ohľadne ocenenia ich práce vedením. O zmene povolania alebo zmene školy uvažovalo 16 % učiteľov bez rozdielov medzi druhmi škôl.

GRAF 152 Počet učiteľov v sledovaných školách podľa typu školy (ľavá os) a podiel učiteľov s pedagogickou praxou do 6 rokov (% , pravá os)

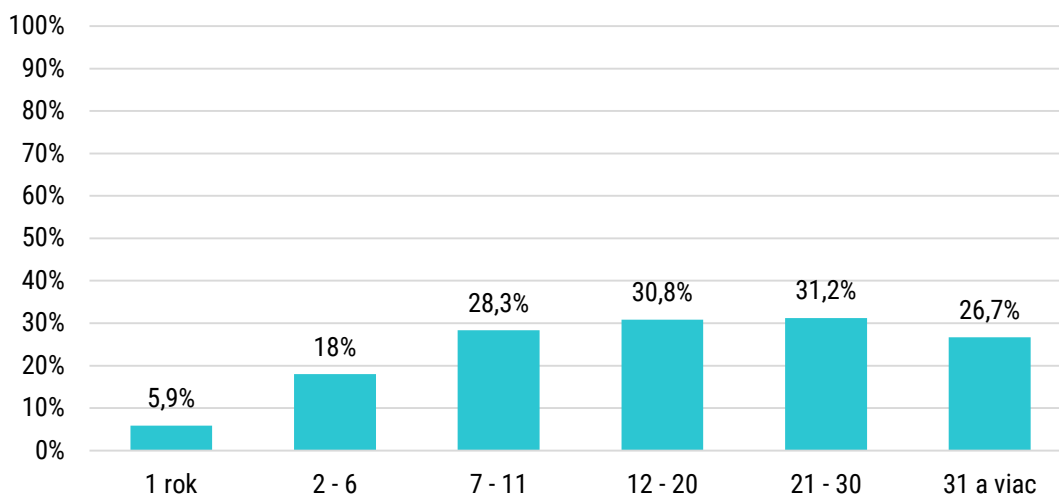
GRAF 153 Podiel spokojných učiteľov podľa dĺžky pedagogickej praxe v sledovaných školách

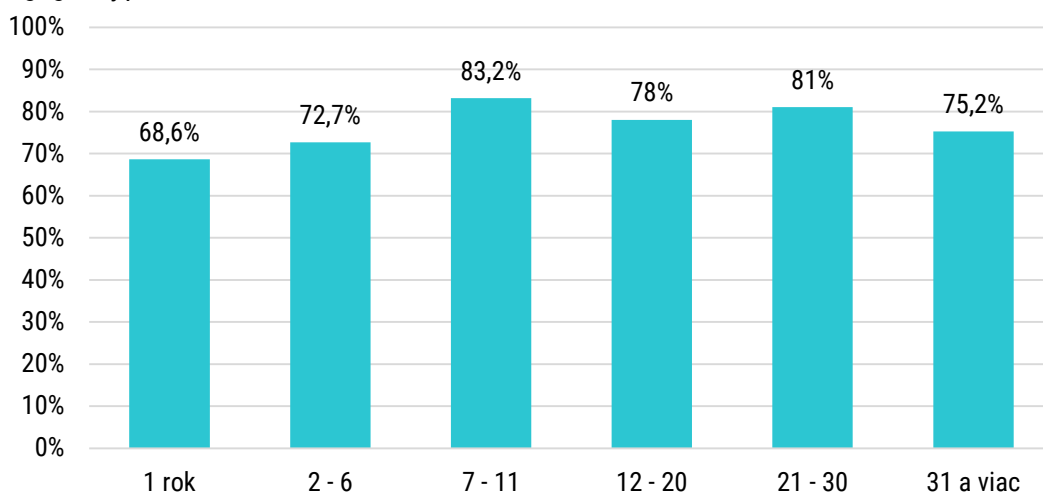
Negatívny vplyv práce na duševné alebo fyzické zdravie pociťovalo až 27 % učiteľov bez rozdielu medzi druhmi škôl. Negatívny vplyv deklarujú učitelia bez ohľadu na dĺžku praxe, najmenej tí s praxou do jedného roka. Podiel učiteľov, ktorí pociťovali negatívny vplyv práce na fyzické a zároveň aj duševné zdravie, bol 13 %.

¹⁵Podiel respondentov, ktorí mali súhlasné stanovisko (rozhodne áno alebo skôr áno) vo všetkých položkách týkajúcich sa spokojnosti pedagógov (spokojnosť s prácou; pracovné naplnenie; výhody profesie prevažovali nad nevýhodami; spoluzodpovednosť za činnosť školy, spokojnosť s ocenením vedenia).

GRAF 154 Podiel učiteľov v sledovaných školách pociťujúci negatívny vplyv na duševné alebo fyzické zdravie podľa dĺžky pedagogickej praxe

GRAF 155 Podiel učiteľov v sledovaných školách pociťujúcich nejakú formu stresu podľa dĺžky pedagogickej praxe

Nejakú formu stresu, záťaže alebo tlaku v prieskume vyjadrilo 78 % učiteľov¹⁶. Rozdiely medzi školami sa neukázali. Otázka ohľadne nadmernej záťaže z administratívnych povinností mala najvyšší podiel súhlasných odpovedí (51 %). Okrem učiteľov s veľmi dlhou pedagogickou skúsenosťou (nad 31 rokov) s rokmi praxe narastal podiel pedagógov deklarujúcich niektorú z foriem stresu. Podiel vyučujúcich, ktorí pociťovali stres vo všetkých sledovaných oblastiach, bol 2,4 % zastúpený vo všetkých kategóriách dĺžky praxe. Školou poskytovanú psychologickú odbornú pomoc využívali učitelia najmä v ZŠ (28 %), menej na GYM (17 %) a v SOŠ (20 %).

Sebadôveru vo vlastné schopnosti v oblasti riadenia triedneho kolektívu a vedenia vyučovacej hodiny potvrdilo 85 % pedagogických zamestnancov¹⁷. Tento podiel bol o niečo málo nižší na GYM (82 %). Najvyšší podiel učiteľov so sebadôverou vo svoje schopnosti bol v kategóriách s praxou dlhšou ako 20 rokov (takmer 90 %).

¹⁶Podiel respondentov, ktorí vyjadrili súhlas (rozhodne áno alebo skôr áno) s tvrdeniami ohľadne záťaže alebo stresu aspoň v jednej z otázok ohľadne nadmernej administratívy; zastrašovania zo strany rodičov; tlaku zo strany vedenia; z veľkosti úväzku; z množstva povinností pri príprave; zodpovednosti za vzdelávacie výsledky a výchovné problémy; správania sa žiakov na hodinách.

¹⁷Podiel respondentov, ktorí vyjadrili súhlas (rozhodne áno alebo skôr áno) s tvrdeniami ohľadne všetkých otázok v tejto kategórii (zvládanie nevhodného správania žiakov; motivácia k dodržiavaniu pravidiel žiakmi; vzbudzovanie záujmu o vyučovanie; uplatňovanie metód zohľadňujúcich individuálne potreby žiakov; schopnosť kombinovať chválu aj kritiku na hodine; obľúbenosť u žiakov a motivácia žiakov k rozvíjaniu ich potenciálu).

7.2.3 ZÁVER

Informatívna inšpekcia sa realizovala v **33** školách. Prieskumu sa zúčastnilo **1 040** pedagogických a odborných zamestnancov. Dotazník týkajúci sa wellbeingu žiakov vyplnilo spolu **4 754** respondentov.

Na základe výsledkov zistení možno konštatovať, že takmer všetky sledované subjekty si potrebu rozvoja a podpory wellbeingu žiakov uvedomovali. Nasvedčuje tomu i fakt, že väčšina škôl realizovala rôzne aktivity zamerané na jeho podporu (93,4 %) a súčasne takmer všetky mali vypracovaný funkčný systém výchovného poradenstva a prevencie (90,1 %). Sledované subjekty taktiež poskytovali menej úspešným žiakom rôzne formy podpory (*individuálny prístup, doučovanie, aktívnu spoluprácu triedneho učiteľa so zákonným zástupcom, pomoc výchovného poradcu a iných členov podporného tímu*). Svoju pozornosť sa snažili venovať i eliminovaniu záškoláctva. Avšak činnosti pedagógov smerujúce k podpore efektívnych stratégií učenia sa žiakov predstavovali slabý článok wellbeingu žiakov a iba 57,2 % respondentov potvrdilo ich rozvíjanie v školskom prostredí. Dotazníky na zisťovanie **wellbeingu žiakov** boli zamerané na sedem oblastí.

V RÁMCI PILOTNÉHO PRIESKUMU INFORMATÍVNEJ INŠPEKCIE BOLI ZISTENÉ NASLEDUJÚCE SKUTOČNOSTI:

- atmosféru v triede prostredníctvom sociálnych vzťahov so spolužiakmi považovalo za dobrú 78 % respondentov;
- sociálne vzťahy v triede vnímalo 17 % žiakov ako narušené z dôvodu vysmievania sa alebo agresívneho správania sa, pričom šikanovanie zažívalo až 13 % žiakov;
- vzájomné vzťahy medzi žiakmi a učiteľmi vnímalo pozitívne 79 % všetkých respondentov, pričom najnižší podiel (70 %) bol evidovaný u žiakov SOŠ;
- spolupatričnosť ku svojej škole cítili tri štvrtiny žiakov a blízku osobu, či už kamaráta alebo učiteľa, deklarovali takmer všetci žiaci (96 %);
- 16 % žiakov sa cítilo v školách osamelé (dievčatá vo vyššej miere – 18 %);
- záškoláctvo priznala viac ako tretina žiakov SŠ a 19 % žiakov ZŠ;
- dievčatá zažívali rôzne formy stresu vo výrazne vyššej miere ako chlapci (65 % oproti 45 % chlapcov).

Podmienky wellbeingu pedagogického zamestnanca sa zisťovali pomocou revidovaného Dotazníka organizačnej klímy školy OCDQ-RS. Dve tretiny sledovaných ZŠ a GYM a 87 % SOŠ malo klímu školy otvorenú. Prieskum zameraný na wellbeing pedagogických zamestnancov bol v škole rozčlenený na štyri oblasti.

Z DOTAZNÍKOV VYPLYNULI NASLEDUJÚCE ZISTENIA:

- celkovú spokojnosť s vlastnou profesiou, s hodnotením ich práce a školou, v ktorej pracujú, vyjadrilo 70 % všetkých učiteľov;
- negatívny vplyv práce na duševné alebo fyzické zdravie pociťovalo 27 % pedagógov;
- až 78 % učiteľov deklarovalo určitú formu stresu, záťaž alebo tlaku počas vykonávania svojej pedagogickej činnosti;
- sebadôveru vo vlastné schopnosti v oblasti riadenia triedneho kolektívu a vedenia vyučovacej hodiny potvrdilo 85 % pedagogických zamestnancov.

7.2.4 ODPORÚČANIA ŠTÁTNEJ ŠKOLSKEJ INŠPEKCIE

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ŠKOLY

- Cielene podnecovať a rozvíjať efektívne stratégie učenia sa žiakov, podporovať zvýšenie ich úspešnosti vo vzdelávaní.
- Naďalej vytvárať podmienky pre poskytovanie funkčného systému výchovného poradenstva a prevencie.
- Pokračovať v realizovaní aktivít zameraných na podporu sociálnych vzťahov žiakov v kolektíve, vzťahov medzi žiakmi a učiteľmi, na elimináciu rizikového správania a prejavov šikanovania a celkovú podporu wellbeingu všetkých aktérov vzdelávania.
- Pomáhať menej úspešným žiakom odstraňovať prekážky vo vzdelávaní poskytovaním rôznych individuálnych foriem podpory.
- Vytvoriť pracovnú pozíciu školského psychológa s cieľom eliminácie osobných problémov žiakov i pedagógov, pomoci pri riešení stresových alebo záťažových situácií a podpory ich sebadôvery.
- Zamerať sa na spoluprácu so zákonnými zástupcami žiakov s cieľom zníženia počtu vymeškaných vyučovacích hodín.
- V školách pravidelne monitorovať wellbeing žiakov a pedagógov, zistenia vyhodnocovať a prijímať konkrétne opatrenia.
- Zmeniť systém riadenia školy odstraňovaním formalizmu, nejasného smerovania školy, budovaním vzájomnej dôvery a súdržnosti v učiteľskom kolektíve, podporovať angažovanosť učiteľov a zapájať ich do procesu riadenia školy.
- Podporovať wellbeing pedagógov oceňovaním ich práce, transparentným nastavením systému kritérií a hodnotenia zohľadňujúceho ich činnosť a aktivity súvisiace so životom školy.

ODPORÚČANIA PRE ZRIAĐOVATEĽOV

- Podporovať riaditeľov škôl pri uskutočňovaní metodických a vzdelávacích aktivít pre ucelené kolektívy pedagogických zamestnancov v školách.
- Poskytovať pomoc školám pri zriaďovaní podporných tímov, ktorých súčasťou by bola i pozícia školského psychológa a sociálneho pedagóga.

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI SYSTÉMU

- Cielene prerozdeľovať finančné prostriedky s cieľom prioritne zriaďovať pracovné pozície školských psychológov z dôvodu potreby včasnej terapeutickkej pomoci a podpory pri riešení záťažových situácií žiakov a učiteľov.

7.3 REALIZÁCIA EXTERNEJ ČASTI A PÍ SOMNEJ FORMY INTERNEJ ČASTI MATURITNEJ SKÚŠKY

Cieľom tematickej inšpekcie bolo zistiť stav realizácie externej časti a písomnej formy internej časti MS na GYM a SOŠ v predmetoch SJL, SJSL, MJL, ANJ, NEJ, RUJ a realizáciu EČ MS v predmete MAT.

ZÁKLADNÉ ÚDAJE O KONTROLOVANÝCH ŠKOLÁCH

Štátna školská inšpekcia splnila cieľ vykonaním kontroly EČ a PFIČ MS v **98** školách – **41** GYM a **57** SOŠ, z nich bolo **13** škôl cirkevných a **12** súkromných.

TABUĽKA 62 Základné údaje o kontrolovaných školách

Vykonané TI	GYM	SOŠ	Spolu
Celkový počet škôl	41	57	98
z toho cirkevných	10	3	13
súkromných	4	8	12
počet škôl s VJS	35	54	89
počet škôl s VJN	6	3	9
z toho s VJS/VJM	3	1	4
s VJM	3	2	5

PRIPRAVENOSŤ ŠKÔL NA EXTERNÚ ČASŤ A PÍ SOMNÚ FORMU INTERNEJ ČASTI MATURITNEJ SKÚŠKY

K realizácii EČ a PFIČ MS pristúpila väčšina škôl zodpovedne, zväčša sa uskutočnila v súlade s právnymi predpismi a pokynmi NÚCEM. Školy dodržiavali pokyny pre školských koordinátorov, administrátorov a predsedov školských a predmetových maturitných komisií Maturita 2022. Školskí koordinátori poskytli všetkým zainteresovaným informácie včas, niektoré školy v súlade s pokynmi NÚCEM použili OH *krížik a pero* z MS 2020. Výber a zaškolenie administrátorov, pomocného dozoru, ako aj pomocných hodnotiteľov bolo korektné. Pre žiakov boli pripravené potrebné materiály, boli rozdelení do skupín a pre žiakov so ZZ bola zaistená úprava podmienok. Väčšina predsedov ŠMK a predsedov PMK bola vymenovaná v stanovenom termíne príslušnými RÚŠS, v odôvodnených prípadoch plnili úlohu predsedov riaditeľia škôl alebo v náhradnom termíne bol vymenovaný nový predseda. V dvoch krajoch sa vyskytli pochybenia pri vymenovaní predsedov, a to oneskorenou distribúciou menovacích dekrétov alebo nedodržaním termínu vymenovania predsedu PMK. Vymenovaní predsedovia ŠMK a PMK plnili úlohy pri príprave EČ a PFIČ MS korektné.

PRIEBEH A ORGANIZÁCIA ADMINISTRÁCIE TESTOV EXTERNEJ ČASTI MATURITNEJ SKÚŠKY

Štátna školská inšpekcia realizovala v jednotlivých dňoch kontroly EČ a PFIČ MS z VUJ, CUJ a EČ MS v predmete MAT.

TABUĽKA 63 Základné údaje o počte žiakov konajúcich EČ a PFIČ MS

Druh školy	Počet žiakov, ktorí vykonali EČ MS z predmetov							z nich so ZZ
	SJL	SJSL	ANJ	NEJ	RUJ	MAT	MJL	
GYM	802	71	556	0	4	293	67	26
SOŠ	1 115	41	1 459	42	29	168	0	99
Spolu	1 917	112	2 015	42	33	461	67	125

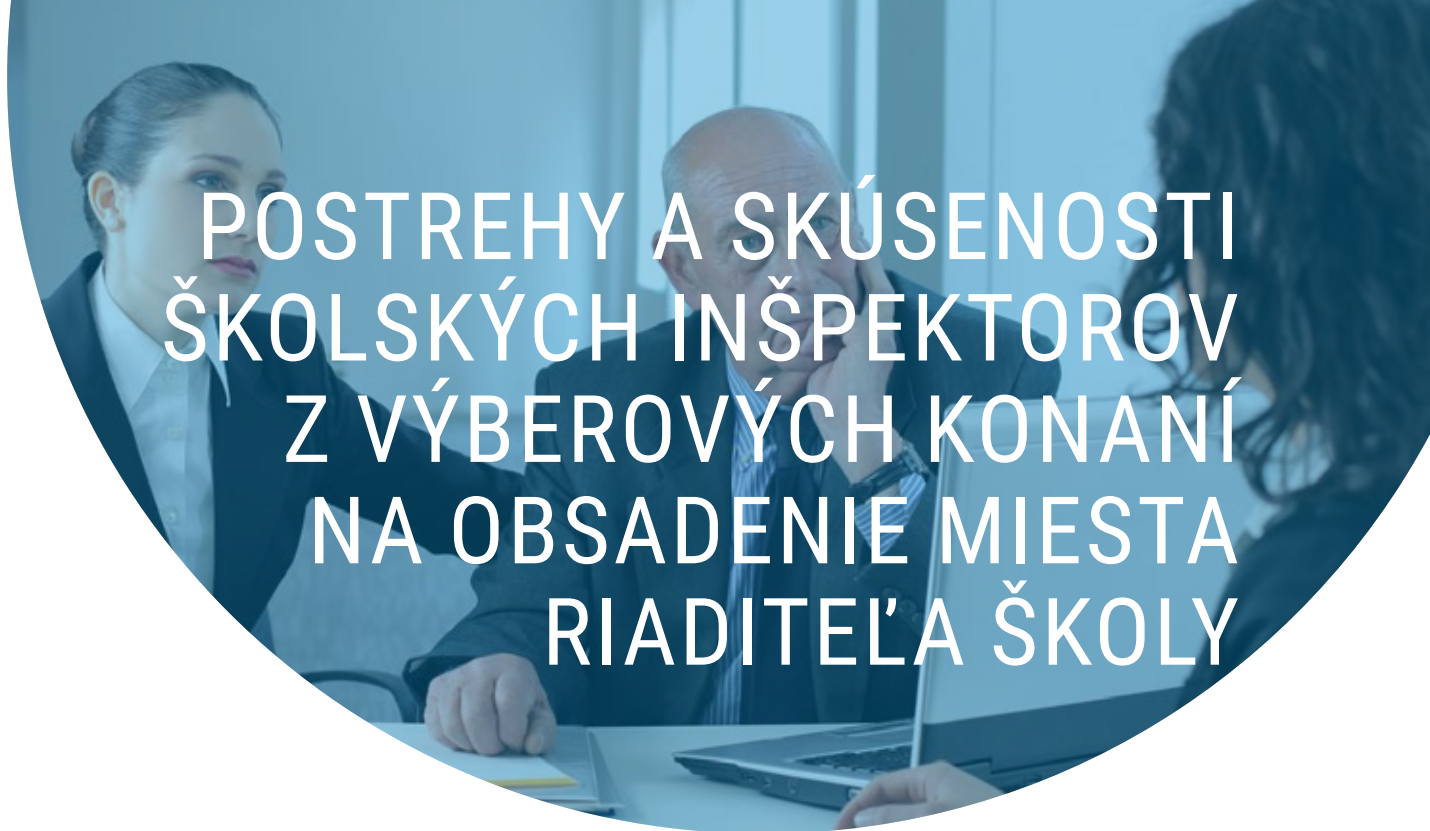
V príslušných dňoch administrácie testov školskí koordinátori pri príprave materiálov zväčša dodržali príslušné pokyny. Ojedinele nebol predsedovi PMK predložený úplný zoznam administrátorov, pomocný dozor sa nezúčastnil úvodných pokynov, neboli skontrolované materiály a funkčnosť CD prehrávačov alebo neboli dodržané pokyny na rozdanie tlačiva na PFIČ. Pri samotnej administrácii sa nedostatky týkali neoverenia totožnosti žiakov na základe platných dokladov a príslušného zoznamu žiakov, neposkytnutia informácie žiakom o postupe pri ukončení testu pred stanoveným časom, nedôslednej kontroly vyplnenia záhlaví v OH a nezabezpečenie zákazu vstupu nepovolaným osobám do učebne. Vyskytlo sa aj nevhodné správanie žiakov, čo sa ale neprejavilo prerušením EČ MS, čím neboli dodržané príslušné pokyny. Po ukončení administrácie testov činnosť školských koordinátorov a administrátorov prebiehala pod dohľadom predsedov ŠMK a PMK dôsledne. Pre predmet MAT bola EČ MS v tejto časti ukončená podpísaním príslušného protokolu.

PRIEBEH ADMINISTRÁCIE PÍ SOMNEJ FORMY INTERNEJ ČASTI MATURITNEJ SKÚŠKY Z VYUČOVACÍCH, DRUHÝCH VYUČOVACÍCH A CUDZÍCH JAZYKOV A SLOVENSKEHO JAZYKA A SLOVENSKEJ LITERATÚRY

Administrácia PFIČ sa vo väčšine škôl uskutočnila v súlade s pokynmi zo strany administrátorov, ako aj školských koordinátorov a predsedov ŠMK a PMK.

HODNOTENIE ÚLOH S KRÁTKOU ODPOVEĎOU

Na hodnotenie úloh s krátkou odpoveďou EČ MS z CUJ a druhých vyučovacích jazykov školskí koordinátori pripravili všetky potrebné materiály, zabezpečili preberanie *Kľúča správnych odpovedí k ÚKO EČ MS* z daných predmetov z internetu. Predsedovia PMK skontrolovali neporušenosť obálky OH „pero“, poučili pomocných hodnotiteľov o spôsobe hodnotenia a dohliadali na priebeh hodnotenia ÚKO EČ MS, dohliadali na korektnosť a správnosť hodnotenia, po ukončení hodnotenia ohodnotené a podpísané originály OH odovzdali riaditeľom škôl. Problematické odpovede najmä z ANJ boli konzultované s NÚCEM. Riaditelia škôl spolu so školskými koordinátormi pod dohľadom predsedov ŠMK a PMK v príslušných dňoch pripravili na odoslanie podpísaný *Protokol o administrácii testov externej časti a písomnej forme internej časti maturitnej skúšky* spolu s ohodnotenými a prepočítanými OH uloženými v bezpečnostnej obálke a ostatnými materiálmi.

POSTREHY A SKÚSENOSTI ŠKOLSKÝCH INŠPEKTOROV Z VÝBEROVÝCH KONANÍ NA OBSADENIE MIESTA RIADITEĽA ŠKOLY

Rady škôl pri základných školách zriadených obcou a stredných školách zriadených samosprávnym krajom prizývajú zástupcu Štátnej školskej inšpekcie do rady školy na účely výberového konania s riadnym hlasom (rady škôl súkromných a cirkevných zriaďovateľov túto povinnosť nemajú). Rady škôl pri materských školách túto povinnosť zo zákona nemajú.

Školskí inšpektori boli v školskom roku 2021/2022 za týmto účelom delegovaní do **433** školských rád.

Zo skúseností z výberových konaní uvádzame niekoľko postrehov, ktoré môžu negatívne ovplyvňovať samotný priebeh a v neposlednom rade aj objektivitu výberového konania.

NAJČASTEJŠIE NEGATÍVNE SKÚSENOSTI Z VÝBEROVÝCH KONANÍ:

- **nedostatočná pripravenosť predsedov rád škôl** na výberové konanie – neznalosť platných právnych predpisov; neurčenie kritérií úspešnosti uchádzačov; nepripravené vyhlásenia o mlčanlivosti; nedodržanie stanoveného času na prezentáciu koncepcie rozvoja školy a na kladenie otázok členov výberovej komisie; absencia rovnakých otázok pre uchádzačov tak, aby zachovali obsahovú alebo tematickú líniu; subjektívne komentovanie a hodnotenie odpovedí uchádzačov niektorými členmi výberovej komisie;
- **pasívny prístup niektorých členov** výberovej komisie – zástupcovia žiakov a rodičovskej verejnosti boli často pasívni a mnohí z nich mali problém zaujať k prerokúvaným otázkam, resp. skutočnostiam akékoľvek stanovisko;
- **nezáujem o post riaditeľa** – často sa do výberového konania prihlásil len jeden kandidát (dlhoročný riaditeľ) – členovia rady školy považovali proces za zbytočný, navrhovali vynechať prezentáciu uchádzača s odôvodnením, že ho všetci poznajú a vedia ako pracuje;
- **neaktualizované zloženie rady školy** – členmi zostali rodičia žiakov, ktorí už neboli žiakmi školy;
- **časovo náročné vyhotovenie zápisnice** z výberových konaní – zapisovatelia mali problémy so spísaním zápisnice (*najmä po 1. januári 2022 po vzniku regionálneho úradu školskej správy neboli vzory zverejnené na webe*);
- **nesprávne posúdenie kvalifikačných predpokladov** – viacerí zriaďovatelia aj po zmene právnych predpisov vyžadovali 1. atestáciu, ojedinele aj 2. atestáciu; snaha predsedu rady školy preniesť zodpovednosť za posúdenie spĺňania kvalifikačných predpokladov uchádzačmi na ŠŠI;
- **ovplyvňovanie členov výberovej komisie** zo strany najmä poslancov mestských a obecných zastupiteľstiev s cieľom propagovať vybraných kandidátov; zaujatosť členov komisie voči niektorým uchádzačom.

Z uvedených postrehov a skúseností ŠŠI opakovane konštatuje, že je potrebné zo strany zriaďovateľa zabezpečiť vo vzťahu k výberovému konaniu vzdelávanie pre predsedov školských rád.

PODANIA VYBAVOVANÉ ŠTÁTNOU ŠKOLSKOU INŠPEKCIOU

POČET PODANÍ A ČAS POTREBNÝ NA ICH VYBAVENIE

V období od 1. 9. 2021 do 31. 8. 2022 bolo do centrálnej evidencie podaní kancelárie hlavnej školskej inšpektoriky doručených spolu **550 podaní**, z toho cca **530** podaní smerovalo voči školám a školským zariadeniam zaradeným v *Sieti škôl a školských zariadení SR*. Z celkového počtu podaní bolo **340** vyhodnotených ako sťažnosť, z celkového počtu sťažností bolo 160 prešetrovaných, **180 sťažností** bolo odložených z nižšie uvedených dôvodov. Činnosť súvisiaca s prešetrovaním a vybavovaním všetkých podaní si vyžiadala spolu cca **6 800** hodín.

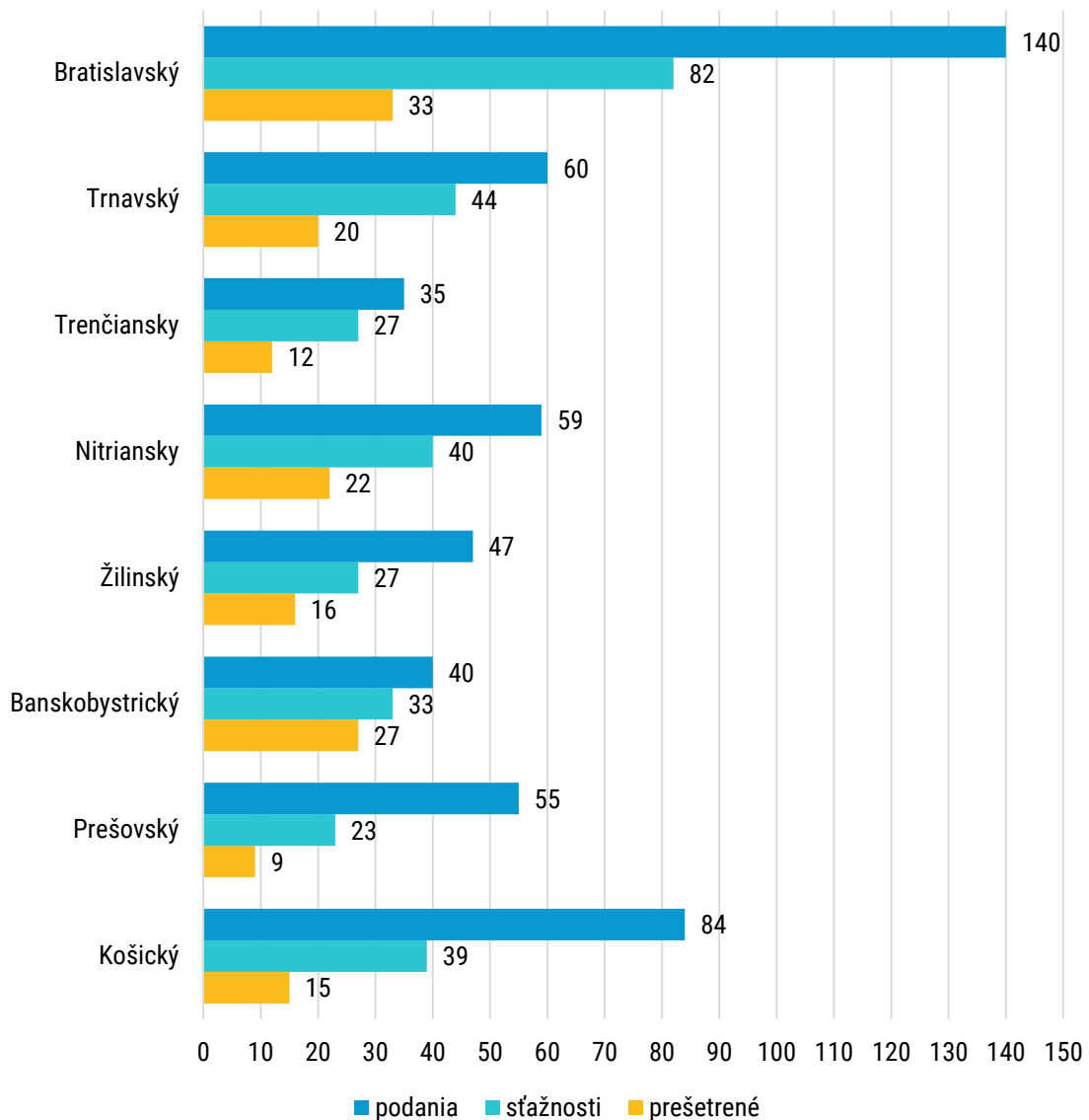
Podľa zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o sťažnostiach) boli odložené nielen tzv. anonymné sťažnosti (t. j. sťažnosti, v ktorých pisatelia neuvádzali meno, priezvisko a adresu pobytu, resp. neboli sťažovateľmi podpísané), ale v súlade so zákonom aj sťažnosti podané elektronickou poštou, ktoré neboli opatrené kvalifikovaným elektronickým podpisom ani odoslané prostredníctvom prístupového miesta, ktoré vyžaduje úspešnú autentifikáciu sťažovateľa, pričom ich sťažovateľ do piatich pracovných dní písomne nepotvrdil podpisom. Takisto boli odložené sťažnosti, ktoré za sťažovateľa podávala iná osoba (napríklad rodič plnoletého žiaka, starý rodič), pričom nedoložila úradne osvedčené splnomocnenie podľa zákona o sťažnostiach. Odloženie sťažností podľa príslušných ustanovení zákona o sťažnostiach spôsobuje veľký rozdiel medzi doručenými a prešetrovanými sťažnosťami. To sa týka aj podaní, ktoré síce boli

podávateľom označené ako sťažnosť, ale nespĺňali všetky podmienky ustanovenia § 3 uvedeného zákona o sťažnostiach, napríklad síce uvádzali konkrétne nedostatky znamenajúce možné porušenie právneho predpisu, ale nebolo z nich zrejmé, ochrany akého svojho práva sa pisateľ domáha, prípadne bolo zjavné, že nesúvisia s jeho právami. Ak odložené sťažnosti alebo iné podania poukazovali na závažné nedostatky, ŠŠI ich využívala ako podnety na vykonanie školských inšpekcií. To znamená, že kontrola zo strany ŠŠI bola vykonaná, len nie v režime sťažností, takže do tejto štatistiky nie je zahrnutá. Pre informáciu uvádzame, že osobitný zákon upravujúci vybavovanie sťažností je špecifikum SR a v ostatných štátoch sa podania obsahujúce indície o porušovaní právnych predpisov, bez ohľadu na to, či ide alebo nejde o práva podávateľa, vybavujú výlučne v režime kontroly.

Zároveň je potrebné zdôrazniť, že orgán verejnej správy v procese vybavovania sťažnosti musí rešpektovať nielen práva sťažovateľa, ale aj práva osoby, proti ktorej sťažnosť smeruje.

Medzi podaniami, ktoré nie sú sťažnosťami, boli aj také, ktoré nepatria do kontrolnej kompetencie ŠŠI, ale na ich vybavenie sú príslušné iné orgány verejnej správy, napríklad inšpektoráty práce, regionálne úrady verejného zdravotníctva, okresné úrady (v súčasnosti regionálne úrady školskej správy), polícia či súdy. Vyskytovali sa aj podania, v ktorých pisateľ nedokázal zrozumiteľne vyjadriť, proti komu a čomu podanie smeruje a čoho sa svojím podaním domáha.

GRAF 156 Počet podaní a sťažností vybavených/prešetrených v jednotlivých krajoch SR

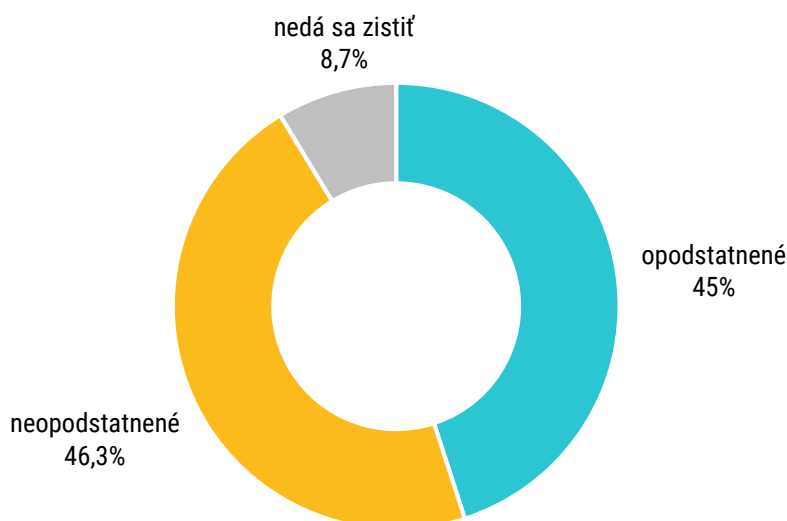
TABUĽKA 64 Sťažnosti podľa jednotlivých druhov škôl

	MŠ			ZŠ			SŠ			Iné			Spolu		
Podania spolu	54			310			108			78			550		
z toho sťažnosti	33			209			64			34			340		
Sťažnosti PVP	12			102			28			18			160		
Opodstatnenosť sťažností	O	N	NZ	O	N	NZ	O	N	NZ	O	N	NZ	O	N	NZ
Počet	4	5	3	45	50	7	15	11	2	8	8	2	72	74	14

Skratky: O – opodstatnená sťažnosť; N – neopodstatnená; NZ – opodstatnenosť sa nedala zistiť; PVP – priamo vyba-vené prešetrením; SŠ – stredné školy.

OPODSTATNENOSŤ SŤAŽNOSTÍ

Zo **160** prešetrovaných sťažností bolo **72 opodstatnených (45 %)**, v minulom školskom roku 44 % a **74 neopodstatnených (46,3 %)**, v minulom školskom roku 49 %. Pri ostatných sťažnostiach (**8,7 %**, v minulom školskom roku 7 %) sa opodstatnenosť nedala zistiť, príp. sťažovateľ požiadal o zastavenie prešetrovania sťažnosti, takže sa jej opodstatnenosť nevykazovala.

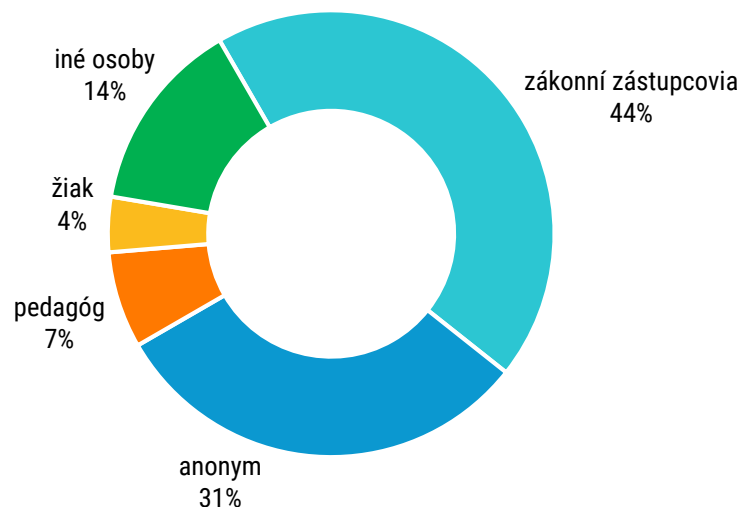
GRAF 157 Percentuálny pomer opodstatnenosti sťažností**TABUĽKA 65** Percento opodstatnených sťažností v jednotlivých druhoch škôl

Druh školy	Školský rok 2021/2022	Školský rok 2020/2021	Školský rok 2019/2020
Materské školy	33 %	50 %	47 %
Základné školy	44 %	42 %	47 %
Stredné školy	54 %	43 %	39 %

PISATELIA PODANÍ

Z podávateľov boli najviac zastúpení zákonní zástupcovia detí a žiakov, na druhom mieste anonymní pisatelia a na treťom pedagogickí zamestnanci. Zvyšné podania zaslali žiaci a iné osoby (inštitúcie, nepedagogickí zamestnanci, starí rodičia a pod.). Údaje o podávateľoch sa týkajú všetkých podaní, ktoré boli doručené do centrálnej evidencie ŠŠI, bez ohľadu na to, ako ich ŠŠI dodatočne klasifikovala a akým spôsobom ich vybavovala. Dlhodobu sa udržiava pomerne vysoký počet anonymných podaní.

GRAF 158 Percentuálny pomer podávateľov sťažností

OSOBY, PROTI KTORÝM PODANIA SMERUJÚ

Najviac podaní tradične smerovalo proti riaditeľom škôl, čo vyplýva zo skutočnosti, že riaditelia priamo rozhodujú o veciach, ktoré zákonní zástupcovia žiakov vnímajú veľmi citlivo (prijímanie do škôl, ukladanie závažnejších výchovných opatrení, klasifikácia správania a pod.) a v konečnom dôsledku zodpovedajú za dodržiavanie právnych predpisov vôbec, teda aj za konanie zamestnancov školy. Do skupiny sťažností smerujúcich voči riaditeľom sú tak zaradené aj sťažnosti, ktoré pôvodne smerovali voči pedagogickým (prípadne aj odborným) zamestnancom a v ktorých sťažovatelia namietajú voči nesprávnemu vybaveniu svojej sťažnosti riaditeľom školy. Aj v prvom polroku predchádzajúceho školského roka sa ešte vyskytovali sťažnosti proti riaditeľom škôl súvisiace s realizáciou opatrení proti ochoreniu COVID-19. Jednou z príčin podávania sťažností na riaditeľov škôl je aj neriešenie, prípadne nedostatočné riešenie problémových situácií, či už ide o vzťah učiteľa k žiakom alebo o problematické vzťahy medzi žiakmi navzájom. Druhou najpočetnejšou skupinou, voči ktorej smerovali sťažnosti, boli pedagogickí zamestnanci, najmä učitelia.

TABUĽKA 66 Osoby, proti ktorým podania smerujú

Osoby	Počet	Percento
Riaditelia	405	74 %
Učitelia	153	11 %
Iné osoby	42	8 %
Školskí inšpektori	19	4 %

Poznámka:

1. Súčet osôb, proti ktorým podania smerujú, je vyšší ako celkový počet podaní, pretože niektoré z nich smerujú proti viacerým osobám (napr. proti riaditeľovi aj proti učiteľovi). Percento sa vypočítavalo zo všetkých podaní občanov, bez ohľadu na to, ako ich ŠŠI dodatočne klasifikovala a akým spôsobom ich vybavovala. Percento teda vyjadruje pomer podaní smerujúcich voči určitej skupine osôb voči celkovému počtu podaní.
2. Pri podaniach na školských inšpektorov išlo zväčša o nové sťažnosti podané v rámci nespokojnosti s výsledkom prešetrenia pôvodnej sťažnosti.
3. Inými osobami boli napr. štatutárny orgán zriaďovateľa, rada školy ako výberová komisia, psychológ, vedúca školskej jedálne a pod.

NAJČASTEJŠIE NÁMIETKY SŤAŽNOSTÍ (DLHODOBO ZOSTÁVAJÚ BEZ PODSTATNÝCH ZMIEN)

MATERSKÉ ŠKOLY

NÁMIETKY SMERUJÚCE PROTI RIADITEĽKÁM MATERSKÝCH ŠKÔL:

- nedostatky v pedagogickom riadení
- nedostatky v ŠkVP – ŠkVP v rozpore so ŠVP
- nezabezpečenie odbornosti vyučovania
- nedostatky v organizácii výchovno-vzdelávacieho procesu
- nedostatky v materiálno-technickom zabezpečení výchovno-vzdelávacieho procesu
- zastupovanie učiteliek nepedagogickými zamestnancami
- nízka úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu
- nedostatky v realizácii adaptačného pobytu
- vysoký počet detí v triedach
- nevytvorenie podmienok na bezpečnosť a ochranu zdravia detí
- nevytvorenie podmienok na výchovu a vzdelávanie pre deti so ŠVVP
- nedostatky v prevádzke MŠ
- nútenie detí k spánku v rámci popoludňajšieho odpočinku
- skracovanie pobytu vonku
- nekorektné ukončenie predprimárneho vzdelávania
- nesprávne vybavovanie sťažností v oblasti výchovy a vzdelávania
- neposkytnutie informácií o dieťati zákonnému zástupcovi podľa § 144 školského zákona

NÁMIETKY SMERUJÚCE PROTI UČITELKÁM MATERSKÝCH ŠKÔL:

- nízka úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu
- nepedagogický prístup k deťom
- používanie fyzických trestov
- zanedbávanie pedagogického dozoru
- skracovanie pobytu vonku
- nedostatky v zabezpečovaní ochrany zdravia a bezpečnosti detí

ZÁKLADNÉ ŠKOLY

NÁMIETKY SMERUJÚCE PROTI RIADITEĽOM ŠKÔL:

- nedostatky v ŠkVP, nesúlady ŠkVP so ŠVP
- nezabezpečenie odbornosti vyučovania
- nevytvorenie podmienok na kvalitné vyučovanie
- námietky voči vyučovacej metóde (ide najmä o matematiku)
- nedostatky v organizácii vyučovania
- neodúčenie hodín
- neodôvodnené skracovanie vyučovania
- neobjektívna klasifikácia správania
- nedostatky pri ukladaní výchovných opatrení

- nedostatky pri realizácii komisionálnych skúšok
- neinformovanie zákonného zástupcu žiaka o zhoršenom prospechu alebo správaní žiaka
- odmietnutie poskytnúť zákonnému zástupcovi informácie o prospechu, správaní a dochádzke (ide najmä o rozvedených rodičov, ktorým dieťa nebolo zverené do osobnej starostlivosti)
- nedostatky pri začleňovaní žiakov so ŠVVP
- nerešpektovanie odporúčaní poradenských zariadení pri ich vzdelávaní
- nezabezpečenie pedagogického asistenta
- nevypracovanie IVP
- nedostatočné riešenie problémov, ktoré spôsobujú žiaci s poruchami aktivity a pozornosti a žiaci s poruchami správania
- nezabezpečenie ochrany práv intaktných žiakov porušovaných žiakmi s poruchami správania
- nedostatočné riešenie prípadov šikanovania a iného agresívneho správania žiakov v škole
- nesprávne vybavovanie sťažností zákonných zástupcov žiakov
- neprijatie adekvátnych opatrení na odstránenie nedostatkov
- nevytvorenie podmienok na bezpečnosť školského prostredia

NÁMIETKY SMERUJÚCE PROTI UČITELOM:

- neobjektívna klasifikácia prospechu
- nízka úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu
- sčasti alebo úplne neodučené hodiny
- nepedagogický prístup k žiakom – nadávky, urážanie, ponižovanie, používanie fyzických trestov
- neinformovanie rodičov o podstatnom zhoršení prospechu alebo správania žiaka
- nedostatky pri vykonávaní pedagogického dozoru
- neúčinné riešenie problémov so správaním sa žiakov s poruchami aktivity a pozornosti a poruchami správania
- neriešenie šikanovania a agresívneho správania žiakov
- nesprávny postup pri ospravedlňovaní hodín

STREDNÉ ŠKOLY

NÁMIETKY SMERUJÚCE PROTI RIADITEĽOM ŠKÔL:

- nedostatky v ŠkVP, nesúlady ŠkVP so ŠVP
- nevytvorenie podmienok pre kvalitnú výučbu
- organizačné nedostatky súvisiace s vykonávaním odbornej praxe
- nezabezpečenie pedagogického dozoru
- klasifikácia prospechu na maturitných skúškach a záverečných skúškach
- klasifikácia správania
- nedostatky pri ukladaní výchovných opatrení
- neodučené hodiny
- neodôvodnené skracovanie vyučovania
- neinformovanie rodiča neploletého žiaka o podstatnom zhoršení prospechu alebo správania
- neposkytnutie, prípadne nedostatočné poskytovanie informácií o prospechu, správaní a dochádzke
- neobjektívne komisionálne skúšky
- neakceptovanie záverov psychologického, prípadne špeciálnopedagogického vyšetrenia

- nevypracovanie IVP
- neriešenie šikanovania a iných foriem agresívneho správania žiakov
- nedostatky pri vybavovaní sťažností, neprijatie adekvátnych opatrení na odstránenie nedostatkov

NÁMIETKY SMERUJÚCE PROTI UČITEĽOM:

- nízka úroveň vyučovania
- neobjektívna klasifikácia prospechu vrátane klasifikácie na maturitných skúškach
- neplnenie ŠkVP
- sčasti alebo úplne neodučené hodiny
- nepedagogický prístup k žiakom (ponižovanie, nadávky, psychický nátlak)
- nezohľadňovanie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiakov
- nevykonávanie pedagogického dozoru
- nerešpektovanie záverov poradenských zariadení
- nevypracovanie alebo nedodržovanie IVP

Poznámka: Sťažnosti proti učiteľom v niektorých prípadoch ŠŠI prešetrovala z dôvodu, že smerovali súčasne aj proti riaditeľovi školy, alebo autori podaní spochybňovali objektivitu riaditeľov pri vybavovaní, resp. uvádzali ich nekonanie.

PODANIA DORUČENÉ ŠTÁTNEJ ŠKOLSKEJ INŠPEKCIÍ, NA KTORÝCH VYBAVENIE NEMÁ ZO ZÁKONA KOMPETENCIU, POUKAZOVALI NAPRÍKLAD NA:

- nedostatky v rozhodovaní riaditeľov v správnom konaní
- nedostatky pri výberových konaniach (zodpovedá zriaďovateľ školy)
- zvýhodňovanie rodinných príslušníkov v oblasti pracovno-právnych vzťahov
- nedostatky pri verejnom obstarávaní
- nehospodárne nakladanie s majetkom školy
- neefektívne využívanie finančných prostriedkov
- nedostatky v pracovno-právnej oblasti (výpovede zo zamestnania, zníženie úväzku, neobjektívne odmeňovanie, nevyplácanie mzdy pri zastupovaní, nerovnaký prístup, bossing)
- nezabezpečenie ochrany osobných údajov
- nedostatky v oblasti hygieny
- vyberanie peňazí od rodičov nad rámec stanovený právnym predpisom
- nesprávny postup pri školskom úraze
- nedostatky v školskom stravovaní
- odmietnutie náhrady škody a pod.

PRIJATÉ OPATRENIA A POZITÍVNE ZMENY

RIADITELIA ŠKÔL NA ZÁKLADE STANOVENIA OPODSTATNENOSTI SŤAŽNOSTÍ PRIJALI CCA 110 OPATRENÍ, V RÁMCI KTORÝCH NASTALI NAJMÄ NASLEDUJÚCE POZITÍVNE ZMENY:

- odstránenie nedostatkov v ŠkVP
- odstránenie nedostatkov v organizácii vyučovania
- zlepšenie podmienok na ochranu zdravia žiakov
- objektivizácia klasifikácie prospechu vrátane realizácie komisionálnej skúšky za prítomnosti školského inšpektora
- zopakovanie ústnej formy internej časti maturitnej skúšky
- objektivizácia klasifikácie správania (zmena známky)
- zrušenie výchovného opatrenia
- úprava školského poriadku, spresnenie práv a povinností žiakov – zosúladenie so zákonom
- poskytnutie informácií zákonnému zástupcovi žiaka o prospechu, správaní a dochádzke v súlade so zákonom
- vyriešenie problémov žiakov so ŠVVP, vypracovanie IVP, rešpektovanie záverov poradenského zariadenia
- nadviazanie spolupráce s poradenským zariadením v rámci riešenia problému s agresívnym žiakom
- dodržiavanie právnych predpisov pri vybavovaní podaní občanov
- zintenzívnenie kontroly ako prevencia voči opakovaniu nedostatkov
- prehĺbovanie právneho vedomia riaditeľov škôl i ďalších pedagogických zamestnancov

Problémy spôsobujú aj **konflikty medzi riaditeľmi škôl a rozvedenými** (rozvádzačiami sa) **rodičmi**, pri ktorých jeden z rodičov namieta najmä voči prijatiu dieťaťa/žiaka do školy bez jeho súhlasu. Títo rodičia očakávajú, že riaditeľ školy bude riešiť rozpor medzi nimi v tzv. podstatných veciach namiesto súdu a že bude zabezpečovať výkon súdneho rozhodnutia. Situáciu zatiaľ nevyriešila ani zmena v školskom zákone.

Nevyriešeným a veľmi vážnym problémom v školách zostáva napriek snahe riaditeľov škôl **správanie žiakov s poruchami aktivity a pozornosti a poruchami správania** a v ostatnom období aj správanie žiakov s **Aspergerovým syndrómom** a z toho vyplývajúce obmedzovanie práv ostatných účastníkov vzdelávania. Dlhodobým problémom sa javí **neprípravenosť pedagogických zamestnancov** na prácu s uvedenými žiakmi.

PRÍLOHY

TABUĽKA 67 Počet vykonaných inšpekcií z hľadiska zriaďovateľa a druhu inšpekcie

		ŠIC BA			ŠIC TT			ŠIC TN			ŠIC NR			ŠIC ZA			ŠIC BB			ŠIC PO			ŠIC KE			Spolu za SR			
		Š	C	S	Š	C	S	Š	C	S	Š	C	S	Š	C	S	Š	C	S	Š	C	S	Š	C	S	Š	C	S	Spolu
MŠ	KI																												0
	TI	11		2	24	2	2	23			22	4	1	48	2		44			20	2	4	24	3	2	216	13	11	240
	II	6	1	5	5			5	1		2	1		5			2	1		6			5	1	1	36	5	6	47
	NI	1		1	2		1	1			2						9			4		2	1			20		4	24
	Spolu	18	1	8	31	2	3	29	1	0	26	5	1	53	2	0	55	1	0	30	2	6	30	4	3	272	18	21	311
ZŠ	KI																											0	
	TI	27	1	2	48	1		42	3		38	2		42	2	1	49	5	1	37	3	2	43	5	2	326	22	8	356
	II	26	2	1	30	1	2	28	1	1	27	4	2	34	3		28	2	3	31	1		26	2	2	230	16	11	257
	NI	2	1	2	21			2			7			3			14			15		2	10	1	1	74	2	5	81
	Spolu	55	4	5	99	2	2	72	4	1	72	6	2	79	5	1	91	7	4	83	4	4	79	8	5	630	40	24	694
GYM	KI																											0	
	TI	12	2	1	11	2	1	9	3	1	9	3		9	2		10	2	1	7	5	1	7	3	1	74	22	6	102
	II	6	2		5	1	1	1	1	1	3	1		2	1		3	1		3			6	1		29	8	2	39
	NI	1	1	1	6						4			7			1		1	1						22	1	2	25
	Spolu	19	5	2	22	3	2	12	4	2	16	4	0	18	3	0	14	3	2	11	5	1	13	4	1	125	31	10	166
SOŠ	KI																											0	
	TI	10		3	10		3	14	1	1	11		1	12	1	1	12		3	11	1	2	13	1	5	93	4	19	116
	II	4		1	1			3			2			2	1		1	1		1			2		1	16	2	2	20
	NI	3			3		1	2			3			1		4	5		2	4		5	2			23		12	35
	Spolu	17	0	4	14	0	4	19	1	1	16	0	1	15	2	5	18	1	5	16	1	7	17	1	6	132	6	33	171
ŠVVP	KI																											0	
	TI	3			3			2			2			5			3									18			18
	II																												0
	NI	1			1						3			0												5			5
	Spolu	4	0	0	4	0	0	2	0	0	5	0	0	5	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	23	0	0	23
ŠZVPP a ŠVZ	KI																											0	
	TI	2			1		1	3		2	3			3			2			1			2			17		3	20
	II																												0
	NI	2								2													1			5			5
	Spolu	4	0	0	1	0	1	3	0	2	5	0	0	3	0	0	2	0	0	1	0	0	3	0	0	22	0	3	25
ZUŠ	KI																											0	
	TI				1			9		2	1		1	4		2	3	1	1				3			21	1	6	28
	II																												0
	NI			2	1					2	1	1	1	1			1						1	4		6		6	10
	Spolu	0	0	2	2	0	0	9	0	2	3	0	2	5	0	3	3	1	2	0	0	0	3	0	1	25	1	12	38
JŠ	KI																											0	
	TI													1						1						1	1		2
	II																												0
	NI																												0
	Spolu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	2
CVČ	KI																											0	
	TI													2													2		2
	II																												0
	NI																												0
	Spolu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Spolu za SR	117	10	21	173	7	12	146	10	8	143	15	6	178	12	12	186	13	13	142	12	18	145	17	16	1230	96	106	1432	

Skratky:

- KI – komplexné inšpekcie
- TI – tematické inšpekcie
- II – informatívne inšpekcie
- NI – následné inšpekcie

- Š – štátna škola
- S – súkromná škola
- C – cirkevná škola

- JŠ – jazyková škola
- CVČ – centrum voľného času

- ŠIC BA – Školské inšpekčné centrum Bratislava
- ŠIC TT – Školské inšpekčné centrum Trnava
- ŠIC TN – Školské inšpekčné centrum Trenčín
- ŠIC NR – Školské inšpekčné centrum Nitra
- ŠIC ZA – Školské inšpekčné centrum Žilina
- ŠIC BB – Školské inšpekčné centrum Banská Bystrica
- ŠIC PO – Školské inšpekčné centrum Prešov
- ŠIC KE – Školské inšpekčné centrum Košice

TABUĽKA 68 *Prehľad akceptácie/splnenia uplatnených opatrení*

Spolu	1 341					
z toho	odporúčania		opatrenia prijaté zo strany kontrolovaného subjektu		opatrenia uložené ŠŠI	
Počet	704		486		151	
z toho	akceptované		splnené		splnené	
	493	71,6 %	411	89 %	125	87,4 %
	neaktuálne		neaktuálne		neaktuálne	
	2		9		1	
	nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť		nedá sa hodnotiť	
	13		15		7	

TABUĽKA 69 *Počet následných inšpekcií*

ŠIC	Druh školy/školského zariadenia							Spolu
	MŠ	ZŠ	GYM	SOŠ	ŠVVP	ŠZVPaP	ZUŠ	
BA	2	5	3	3	1	2	2	18
TT	3	21	6	4	1	0	1	36
TN	1	2	2	2	0	0	0	7
NR	2	7	4	3	3	2	3	24
ZA	0	3	7	5	0	0	2	17
BB	9	14	2	7	0	0	1	33
PO	6	17	1	9	0	0	0	33
KE	1	12	0	2	0	1	1	17
Spolu	24	81	25	35	5	5	10	185

Skratky:

MŠ – materská škola

ZŠ – základná škola

GYM – gymnázium

SOŠ – stredná odborná škola

ŠVVP – školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

ŠZVPaP – školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie

ZUŠ – základná umelecká škola

ŠIC BA – Školské inšpekčné centrum Bratislava

ŠIC TT – Školské inšpekčné centrum Trnava

ŠIC TN – Školské inšpekčné centrum Trenčín

ŠIC NR – Školské inšpekčné centrum Nitra

ŠIC ZA – Školské inšpekčné centrum Žilina

ŠIC BB – Školské inšpekčné centrum Banská Bystrica

ŠIC PO – Školské inšpekčné centrum Prešov

ŠIC KE – Školské inšpekčné centrum Košice